

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 00074

ALE VERK

Sholem Aleichem

Permanent preservation of this book was made possible by

Rhoda Kreiter Levine

in honor of

General William P. Levine

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אלע זוערכ פון שלום-עליכם

מעשיות און פאנטזיאעם

שלום-עליכם פאלקספאנד אויסנガבע—ניז יאָרָק, 1920

Copyright 1917 by Olga Rabinowitz (Sholom-Aleichem), New York

ערשטע אויפלאגען	אוינטט	1917
צוויטטע אויפלאגען	דיעצעטבער	1917
דריטטע אויפלאגען	יולי	1918
פערטטע אויפלאגען	גאזעטבער	1918
פינפטטע אויפלאגען	מערץ	1919
זעקסטען אויפלאגען	מאי	1920

מעשיות אן פאנטזיעם

אינה אלט

7	די רויטע אידלעך .....
69	משוגעים .....
135	מעשיות פון טויזנץ איזן נאכט .....
233	איונער פון טויזעט .....

די روיטע אידלעך. אײַן
אויסגעטראכטעה זענק.

אײַן צוועוּי טוּוּי.

געשריבבען אײַן יאָהָר 1900

די روיטע אידלעך

(איון אויסגעטראכט זאך).

ערשטער טיל.

דאם ערסטע קא פיטעל.

(די روיטע אידלעה, זוייר יחוּם, זוייר גענָג און זוייר עַתְנָעָות
זוייר לְעֵבָעָן, זוייר עַרְכָּה, זוייר אַרְוִוְסָגְעָהָן שְׁבַת "אוֹיפָן שְׁפָט",
צְיֻעָר, זוייר אַוְיְסָעָהָעָן אָוָן זוייר עַמְּכָלִים).
גאנץ ווית פון אונזער מיטומות, דארטען ערנץ אונטער די
הרי חושך, אוש אוף יונדר זיט סטבטוין, געפינט זיך א פאלט
וואָס מע רופט דאס די דוייט אידלעך.
מחמת די روיטע אידלעך לְגַעַן אָוּי ווית פערווארפֿעָן, זוי זענען
אַפְּגַעַרְסָעָן פון דער וועלט אָוָן קָעָהָרָעָן זיך כָּמַעַט מִיטְקִיּוֹנָעָם נִישָׁט
אָן, לְכָן זענען זוי שְׁטָאָרָק פָּעָרְגָּרְבָּט גָּעוֹאָרָעָן, אָוָן אַין פִּיעָל זָכָעָן
זענען זוי פְּשָׁוֹט ווֹלָד. אַיבְּגַעַרְהוֹיֶּפֶט זענען זוי ווית פון אִידְיְשָׁקִיִּט,
פון דער אִידְיְשָׁעָר הִסְטָאָרָע אָוָן בֵּין דער אִידְיְשָׁעָר שְׁפָרָאָך, אָזְוִי
ווַיִּמְתַּחַזְזֵעַן זְעַלְמָעָן ווַעֲרָעָם פָּעָרְשָׁעָתָה בֵּין זוי אַלְשׁוֹן-קָדְשָׁה
וואָרט, חֹזֵי די זוּעָרְטָעָר "נְטִילַת חֶסֶד", "מְעוֹת מְזֻמָּנִים", "כְּרוּכִים
הַיּוֹשְׁבִים קָוָטָעָן", "לְחַיִּים לְשָׁלוֹם", "בָּרוֹךְ הַבָּא רְבָּכָרְבָּ",
"אַ מִתְהָ מְשׁוֹנָה", "אַ מִכְהָ בְּחִבּוֹתָא", "מְשׁוֹגָע צַי חָסָר דָּעָה",
"כָּלֵב שְׁבָכְלָבִים", "שְׁוֹטָה בֶּן פִּיקָּהָאַלְזָ", "אַדְרָבָה", "מְמָה נְפַשֵּׁךְ",

„מהכתית”, „אודאי”, „בקיצור”, וכדומה אועלכע וווערטער לרוב, וואס האבען זיך בעוצמת אין זיינט ואכעדיינער שפראָר, וואס מע רופט זיך דארט מיט אַ משונה מאַדנען נאַמען “זשאָרגאנָן”.

פֿון דעם טוועגען, רעדט מיט זיַּי, זענען זיַּי די גראָעמֶטְעָ חַכְמִים אַין דער ווּלְטָ. אלְסְרִינְג ווַיְסְעָן זַיִּי, יַעֲדָע זַיִּךְ פֿערְשְׁטָעהָן זַיִּי, אַיִּטְּ לְיבָעָן האבען זַיִּיכְ לְיַעַב אָוִיסְלָאָכָעָן, אָפְּשְׁפָּעָטָעָן, פֿון אַלְעָמָעָן חַוָּקָמָעָן. אַ סְּרָפְּן זַיִּי האַלְטָעָן זַיִּיךְ פֿאָר נָאָר שָׁאָרְפָּעָן מְבִינְים, פֿאָר גְּרוּסָעָן חַקְרָנִים, קְרִיטִיקָעָר אָוֹן גְּרִיבְּלָאָר אָוֹן האבען אין זַיִּיכְ נְיִיעָן מְאָס דָּרָה, אָוֹן צַוְּדֵי אַלְעָעָן שְׁעָנָעָן מְעָלוֹת זְעָנָעָן זַיִּי זַיִּיךְ דָּרָהָפָעָן, זַאְלָן נָאָט שְׁוּמָר וּמְצִיל זַיִּין! מִיט זַיִּי האבען אַין זַיִּיךְ דָּרָהָפָעָן וּזְאָרָן גְּוַנְּטָעָגָאָרְטָלָעָן. אָוֹן זַיִּי אַיְבָּעָשְׁפָּאָרָעָן אַיִּז אָוְנְמָעְנְלִיךְ אַיִּז דָּרָה ווּלְטָ. הַיְינְטָ דָּאָס גְּרוּסָקִיָּת זַיִּיעָרָם, דָּאָס בְּלָאָעָן פֿון זַיִּיךְ נָאָר נִיט צַוְּדֵי בְּעַשְׁרִיבְּיָעָן. אַיְטְּלִיכְבָּרָהָלָט זַיִּיךְ פֿאָרָן קְלָעָמְטָעָן אָוֹן פֿאָרָן שְׁעָנְסְטָעָן, אָוֹן יְעָנָעָם — פֿאָרָן קְלָעָמְטָעָן שְׁבָקְלָעָמְטָעָן. אָז עַס קוּמָט בַּי זַיִּיךְ אַשְׁדוּךְ טָהָוָן מִיט אַקְיָה, אַיִִז אַרְיָנְעָר אָוְמָגְלִיךְ: מַעַן קָאָן זַיִּיךְ נִישְׁטָ צּוּקְלָוִיבָעָן, עַס זַאְלָן זַיִּין צָוָם הָאָרָצָעָן, מַעַן קָאָן זַיִּיךְ נִישְׁטָ אָוְסְגָּנוּלִיכְבָּעָן מִיטָּן זַיִּוחָ.

דָּאָס פֿאָר מְאָקִי זְעָנָעָן זַיִּיךְ זַיִּיךְ דָּאָס רָוב מִשְׁדָּךְ פֿון פֿרְעָמְדָע שְׁטָעָטָמָעָן, אַיְטְּלִיכְבָּרָהָלָט זַיִּיךְ זַיִּין גְּלִיכְבָּעָן אַיִִז דָּרָה פֿרְעָמָדָר; יְעָנָעָר מַעַן זַיִּין אַ בְּעַדְעָה אַבְּיָ נִישְׁטָ פֿון הַיְעָ. פֿאָר שְׁדָכָנִים אַיִִז דָּאָס דָּוָקָא נִישְׁטָ קִיְּין שְׁלָעָכְט גַּעַשְׁעָפְטָ; זַיִּיךְ פֿערְנָעָמָעָן זַיִּיךְ גָּאנָעָ גַּעַשְׁמָאָק מִיט דָּרָעָמָעָן כְּבָחר פֿון לְעַבְּעִידְגָּרָהָרָה, וּוּלְכָם גַּעַת דָּרָטָעָן קִיְּין עַזְּיָהָרָעָ...

זַעַחַר נִישְׁקָשְׁחָדִיגָּא אָוֹן אַידָעָן האבען אַיִּדְעָן דָּעָרְפָּוָן פֿרְנָסָה בְּכָבוֹרָ...

דָּאָס לְעַבְּעָן פֿון דִּי רְוִיְּטָ אַיְדָלָעָד אַיִִז אַפְּלִיאָו נִישְׁטָ אַזְוִי זַיִּם אָוֹן פֿרְעָהָלִיךְ, וּוּסְעָם וּוּיוֹזָט זַיִּיךְ אַוִּים אָוִיפְּזָן עַרְשָׁמָעָן קוֹקָ. פֿאָרְיָהָאָן צְוּוֹשָׁעָן זַיִּיךְ גַּעַצְעָהָלָטָעָן נְגִידִים, וּוּסְעָם אַיְטְּלִיכְבָּרָהָלָט פֿון זַיִּיךְ חַאָט זַיִּיךְ זַיִּין פֿרְיָיָ, דָּאָס הַיִּסְטָ, אַיְטְּלִיכְבָּרָהָלָט פֿרְיָיָהָאָן זַיִּיךְ זַיִּין אַיִִזְעָלָלָעָ, וּוּסְעָם צְיִיחָט פֿון אַיִִם דִּי חַיְוָה. דִּי נְגִידִים פֿערְנָעָמָעָן זַיִּיךְ דָּאָס רָוב מִיט האַנְדָּלָעָן, דָּאָס הַיִּסְטָ, זַיִּיךְ דָּרָהָעָן דִּי גְּרָעָסְטָעָן גַּעַשְׁעָפְטָעָן פֿון דָּרָה ווּלְטָ.

זוי דראעהן און דראעהן איזוי לאנג, בייז זוי פערדרעהן נאנץ אפט אי זיך, אי יונגעט, און שטארבען נישט אווועק בייז זוי זעצען נישט און חאטש איין מאל אויף זיווער ליעבען. איז זוי בעקומען געלה, קנאקען זוי און טראסקען, בייז עס קומט צום שטארבען, בעהאלט מען זוי אין פרעמדע תכרכיכט. די וואס האבען פינט "שוונדעל", געבען זיך אפ מיט "גמלילות חסדים", דאס הייסט, זוי פערלייוהן איינס דאס אנדערע געלד און געמען פראצענט "על-פיהית-עסקא", בתקון מהר"ם ז"ק, נאך מלחמת די אונזעצען, וואס זעגען דארטנע זעהר שכיה, איז טרעפעט זיך זעהר זעלטנען, איז א בעלהלאה זאל זיך זעהן צורייך מיט זיין געלד; ער איזו געהרין, איז ער נעטט חאטש פראצענט; דאס קרו איז געוויס פערפאלאען... בעסער פון זוי מאכען די "וואכערניקעס": דאס זעגען יונגען לוייטלעה, אידיעטלעה, וואס זיצען נאך אויף קעסט, און אועלכע וואס זעגען שוין אראף פון קעסט. זוי דראעהן זיך איזום איין גאנט שבת' דינע קאפאטקלען איז-דער-וואכען, שטוקען און נישטערען, וועמען מע מע און וועמען מע טאר נישט. דאס זעגען קלינע פיאווקעלעה, וואס איז זוי געד מע זיך אן, איז זוי שוער אפצורייסען בייז זוי זוינגען זיך אן פולע ביבילעך... נישט שלעלט ליעבען זיך אפ דרארטען די "כלי קודש": די רבנים, דיונים, שוחטים, חזנים, שימושים, שתדרנים, שענען אידען, וואס געבען זיך אפ מיט פושקען און מיט צדקה און מיט די איבערינע קהיל'שע זאכען. און יונגע אידען, וואס טוינגען נישט צו קיין זאך און דאבען נישט קיין אנדערע פרנסות, געבען זיך אפ מיט לערהרריי, דאס הייסט, זוי פערשטעלען זיך פאר מלמדים, הארעווין נעבדך מיטן' ביטערען שוויים, זוי "קנעלען" מיט זוייער תעלאדים, דאס הייפט, זוי זיצען איין ענגען, פינסטערע, פער'עיפוש'טע חדרים און שרײַען פון פריה בייז נאכט, שלאנגען, קטטווען, קאלאיטשען אידישע קינדרער... א נרויסער טויל פון די רוייט אידלעך זעגען ארעמע בעלי מלאכאות, וואס ארבויטען זוייער גאנץ ליעבען איבער א שטוקעל טרוקען ברויט; און די איבעריגע

האבען נישט וואס צו טהון, שלאגען זיך קאָפ אַין וואנט, פערנעמען זיך בְּלֹמֶר' שט מיט מעקלערוי, דראעהן זיך אָומ מיט'ן שטעהעל אַין מאָך אָון טראכטען: «וואֹו געט מען אוֹף שבת?».... נאָרָר קומט שבת, אוֹז זיַּי נישט צו דערקענען: זיַּי טהון זיך אָן וויַּיְדִּי שְׁרוֹתָה, אָון זיַּעַר וויַּיבָּר אָון טעכטער צְיֻרָעָן זיך אָוִיס וויַּיְדִּי פְּרִיצָות, אָין זיך אָון אַין סָאמָעַת, מיט הַיְּטָעָלָעָה, הענטשעקלעלע, זָאנְטִיקָלָעָה, הענגנען אָן אוֹף זיך דער רוח וויַּיסְט וואָס — אָון מע געהט *אוֹיפֿן* שְׁפָאַצְיָעָר». דעםאלט ווערד די נאָס פַּעֲרֵפְּלִיזְטְּ מיט אלעללי פָּאָרָר בְּגַעַלְיוֹדָר אָון מיט רַוְּטָעַנְעָלָעָ-טַוְּנָקָעָלָגְנָרָנָעָ-פָּאַטְעָלִיאָטָע פָּעַד דערען. אַ קוֹק טהון אוֹף די דָּזָוְינָעָ מִתְּהַדְּשָׂוָה-קָאַלְיָרָעָנָדָיָע *דאָמָעָן* אָון *מַאֲמֹזָעָלָעָן* שבת ביַּיְּטָגָן אוֹיפֿן שְׁפָאַצְיָעָר, קָאַן מען אָ טָעוֹת האבען אָון זיכער טיינען, אָז דָּאָס זענען לְוִיטָעָר גַּרְעִיפְּשָׁע קִינְדָּרָעָר, וואָס וויַּיסְטָן נישט פָּוָן קִיּוֹן לְאַקְשָׁעָנָטָעָלָעָה, טַשָּׁאַלְעָנָטָר בְּרַעְטָלָעָה, קָאַלְאַדְאַטְשָׁמָעָסָעָרָט, רַיְבָּאַיְזָעָנָס אָון באַקְרִיוֹזָעָם. אַיְהָר ווּעַט זִיכְּרָעָר מִיְּנָעָן, אָז זיַּי האבען קִיּוֹן מָאָל נישט גַּזְוָעָהן אַפְּילָה וויַּזְוִי מַעַרְשָׁשִׁינָעָט חַלָּה, מַעַרְשִׁילָטָט קָאַרְטָאַפְּלִים, מַעַרְשִׁלְעָנָטָר פְּלוּישָׁ אָון מע שְׁטָעָלָט אָונְגָּרְקָעָם... וויַּיְאָז *מַאֲסָקָאַרְאַדְעָנָבָּאָל* זַעַט *קָלְיָדָלָעָן*...

קִיּוֹן פְּלוּישָׁ עַסְעַן זיַּי כָּמַעַט קִיּוֹן מָאָל נישט. — נישט מהחת זיַּי זענען *ווּעַנְעַטְרִיאַנְעָר*, דָּאָס הַיְּסָט, אַזְוָלְבָּעָה, וואָס עַסְעַן נישט, קִיּוֹן דָּבָר מִן הַחַי. נִיּוֹן זיַּי עַסְעַן נישט קִיּוֹן פְּלוּישָׁ דָּרְפָּאָר, ווַיְיַלְמַעַת הַאָט בַּיְּזִיְּרָה אַרְוִיְּנָעָוָה אַרְבָּעָה מַלְבּוֹשִׁים אָוֹן ווּוְעַלְעַן אַרְיִינְקָרִיבָּעָן צָוְרִיק אָין זִיכְּרָעָר אַלְטָעָ, ווְאַכְדָּינָעָ, גַּעַלְאַטְמָעָטָעָ, פַּעֲרֵשְׁלָוְמְפַעְרָטָעָ, *קָלְיָדָלָעָן*...

זונען זיויערע מאכליים זעהר פערשייעדען, מע קאן פון זוי מאכען א בון. אט האט איהר א צעטעל פון זיויערע פאטרואוועס: א קרוופֶ ניך, א וואלבישער באראשט, טיגלעך מיט פאמאלים, א מאהינע, א מאמעלינגע, א טיינעכץ, א קטשע מיט האנגן, ואָרנִיטְשְׁקָעָם מיט אַמְּאַלְּאַ, פָּאַמְּפָעָשְׁקָעָם מיט קָנָאָבָּעָל, קָרוֹשְׁ מִיט קָעָן, שְׂקָצִים מִיט מאהן, בערטעטשקעס מיט פלאטמען: אָנוּ נָאָךְ אֲזַעְלְכָעַ מאָכְלִים, וָאָסְטָמָאָהָן, פָּעַרְשְׁפָּאַרְטָט צֹ זַיְיָ פְּלִישָׁה. פָּוּן שְׁבַּתְּדִינָעָמָאָכְלִים דָּרְדָּטָט מַעַן נִישְׁטָט; אַיְהָרָ קָאנְטָט פָּעַרְשְׁתָּעָהָן, אָזְ קָוְנְלָעָן אַלְיָאָן אֵין בַּיְיָ פָּאַרְהָאָן אָפְּשָׁר מַעַהָר וּוּי אַ צָּעַהָנְדָלִינְג: אַ לְאַפְּשָׁעָנְקָוְנָעָל, אַ גָּעַבְלָעַטְרָטָעָר קָוְנָעָל, אַ קָּוְנָעָל אַ גָּעַנְעָטָעָנָה, אַ קָּוְנָעָל פָּוּן רִיזָּה, אַ קָּוְנָעָל מִיט דָּאָזְוִינְקָעָם, אַ קָּרְעַפְּעַלְקָוְנָעָל, אַ שְׁטָרוֹדְעַלְקָוְנָעָל, אַ מָּאַנְדָּרְלָקָוְנָעָל, אַ קָּוְנָעָל מִיט הַעַלְזָלָעָה, אַ קָּוְנָעָל מִיט קִישְׁפָּעָ אָנוּ נָאָךְ מִינִים קָוְנָלָעָן. אַיְזָק צִימָעָסָעָן אֵין בַּיְיָ פָּאַרְהָאָן אַלְעָרְלִיְיָ: אַ פָּלָאַמְּעַן-צִימָעָם, אַ מִיּוּעַר-צִימָעָם, אַ צִימָעָסָפָּעָן דָּאוּינְקָעָם, אַ צִימָעָסָפָּעָן שָׁאַפְּטָמָאָהָן עַפְּעַל-צִימָעָם, אַ צִימָעָסָפָּעָן גָּעוֹווֹרְצָעָן מִיט לְאַרְבָּעָרְבָּלְעָטָעָר... נָאָר מַעַהָרָהָן, אַ צִימָעָסָפָּעָן גָּעוֹווֹרְצָעָן מִיט קָרִיטְעַמְּבָצָעָר, דָּהִינָּנוּ: פָּוּן אַלְזָ אַהֲבָעָן זַיְיָ לְיֻבָּעָ מְרוֹהָה בִּיטְעָרָעָ קָרִיטְעַמְּבָצָעָר, פָּעַפְּרָ זַאְלָ זַיְיָ אַסְּקָה, גָּוְטָעָן הַאֲרָבָּעָן חַרְיָין, דָּעַטָּאָרָד דָּקָא שָׁוּאָרָד צָעָן, אָנוּ צִיבָּעָלָעָס אֵין פָּעַרְשְׁיְעַדְעָנָעָ אָוְפָּנִים: אַ צִיבָּעָלָקָעָ מִיט שְׁמַאְלָאָהָן, אַ צִיבָּעָלָקָעָ מִיט רַעְמָאָהָן, אַ צִיבָּעָלָקָעָ מִיט גְּרוּוּוּן, אָנוּ גָּלָאָטָרָן, אַ צִיבָּעָלָקָעָ מִיט לְעַבְרָלָעָה, אַ צִיבָּעָלָקָעָ מִיט גְּרוּוּוּן, אַ צִיבָּעָלָקָעָ מִיט רַעְמָאָהָן... דָּעַרְפָּאָר טָאָפָּיָה אַהֲבָעָן זַיְיָ אַזָּאָ שָׁעָן פְּנִים. קָרְעַנְקָעַן-צִזְוָן נָאָנָעָ אַפְּטָה, אַהֲבָעָן צֹ מְדוֹן מִיט דִּי מְאַגְּנָעָס אָנוּ הַאֲלָטָעָן אֵין אֵין קָרְרָרָעָן זַיְיָ. אָנוֹזָעָרָעָ דָּקְטוּרִים זַאְלָעָן מִיךְ וּוּעָלָעָן פָּאַלְגָּעָן, וָאַלְ-טָעָן זַיְיָ זַיְקָ בְּעֹזְצָט אַוְיָף יָעַנְעָרָ זַיְיָ טִיךְ סְמַבְּטִיוֹן... בְּלָעָבָעָן, זַיְיָ וּוּאַלְטָעָן דָּאָרָט נְעהָטָטָרָהָן מְוִיטָן פּוֹלָעָן מוֹיל — אַסְּקָה בְּעַסְעָרָה, דָּאָכְטָמָזָה, וּוּי שְׁטוֹפָעָן זַיְקָ אַלְעָ קִיּוֹן יְעוּהָפָעָז אֵין קִיּוֹן כְּתָרְיוֹלָעָוָקָעָ, זִיכְעָן אַלְעָ אַיְנָאַיְנָעָם צָעַנוֹיְפָגָעָוָעָטָשָׁט, שְׁלָאַגְּנָעָן זַיְקָ אַיְבָּעָר אַ חְוָלָה, רִיְיכָעָן זַיְקָ אָנוּ בִּיסְעָן זַיְקָ, וּוּי דִּי קָעָז...

דָּאַס צוֹוִיִּטְעַ קָאָפִיְּ מָעֵל.

(די הוייפטשטאדט פון די רויטע אידליך, זוייר לשוון, זוייר רעד
דען פערשטעלט, זוייר גומות, זוייר קללות און זוייר שבועות,
זוייר געמען און זוייר ליטעראטוד.)

די רויטע אידליך גענען, איינגענטליך, צעווארפטען איז א סדר
שטעדט און שטעדטליך, נאר די הוייפטשטאדט זוייר רעכענעם זיך
די רויטע שטאטדט? — ווים איך נישט. אדרבתה, מיר דאכט זיך,
או וועדלינג די בלאטעם, וואס שטעהן דראטען א גאנץ קילעכיג
יאחר און טרייקענען אויס ערשות ארום המכוז, וואלאט זייכער געמענט
הייסען "די שווארצע שטאטדט". נאר די רויטע אידליך האבען א
טבע רעדען פערשטעלט, בלשון "סנירנהור", אונרופען איטליךע זאך
קאפוויר. אויף יעדען איינציגען האבען זי איך א צונגעניש, איז איז
פונס' צונגעניש בערטאפרט איהר לערעען פונקט דעם הייפ, למשל:
אי איהר ווועט דראט בעגעגענען א מענשען, וואס מע רופט איהם
דעער "חכם". מעגט איהר שוין זיכער זיין, או ער איז א טפש,
האטש בראך איהם אין קרויט אריין; א "ווארטסמאן" איז מסתמא
א לינגער, א "בעל-תשובה" איז א טריפ' ניאפ, א "סטאַז"
טיק" איז א שיינען, א "פיילאַזאָה" איז איזון עט-הארץ, א "בטוח"
אייז איזון אנוועצער, א "בעל-לְשׁוֹן" איז א זאגאַקע נעהאָ, א "נשֶׁרְפָּה"
אייז א צינדרער, וואס ברענט אלע חדיש ווי א שטרויינער דאך, און
אויז וויטער. הײַנט האבען זי לייעב מגונס צו זיין יעדע זאך
צעהן מאָל איזו פיעל, צום ביישפיעל: איז זי ווילען זאגען אויף
עמיצען, איז ער איז א גוטער מענען, פערנאלצען זי די אוינען און
זאגען: "אַ מְגַנְּטוֹבָן אַ דִּימְעָנָטָן, אַ בְּרִילְיאָנָטָן" אַ מענטש אַהֲן
אַ גָּלָן זָאַמְּעַטְּשָׁאַטְּלָנָעָן".... און פערקערט, אויף נישט אַזָּאַ
גוטען זאגען זי: "אַ רְשָׁעָ מְרוֹשָׁעָן אַ הָמָןָן אַ רְזָחָתָה, יְמָחִישָׁמוּ

זוכרו!... אַ שְׁעָן מִיְדָעֵל אַיּוֹ בַּיּוֹזִי: «אַ זְעַלְטָעַנָּעַ יַפְתִּיתָוָרָן! סְאִיז נִישְׁטָן אֵין פְּנִים אַיְהָר אַרְיִינְצּוּקָעָן! טְשָׁטָא נִיבָּאָר אַסְּאָרְבָּעָן!... אָוֹן חַלְילָה נִישְׁטָן אֶזְאָ שְׁעָנָעָן אֵין: «פָּעַ, אַ בִּיּוֹזָעַמְּאָסָּאָר קְיֻמָּאָר וּוּסְטָעַחְלָשָׁות אַוְיָף אָזָו שְׁטָאָרְבָּעָן!... אַ נְגִיד אַיּוֹ בַּיּוֹזִי: «פְּסָן! אַיְהָר שְׁפִיעַלְתָּן זִיךְ מִיט אֲיָהָם? אַנְגַּעַשְׁטָאָפָטָן חֹזָזִיּוֹן שְׁאָרְעָן אַוְיָף מִיר גַּעַונְגַּט גַּעַוְאָרְעָן חָאָטָשָׁאָט אַ טְוִיזָעַנְד חַלְקָן!... אָוֹן אַ גַּעַמְּיַינְגָּר מָאָן — אַיּוֹ «אַ קְבָּצָן, אַ דְּלָפָן, אַ כְּתְּרִיאָל, אַיּוֹן עֲנֵי זָאָבָיָן, וּוּאָס שְׁטָאָרְבָּט זִיכְעָן אָוֹן זְבוּכָּעָגָן מָאָל אֵין טָאגָפָר הַוּנְגָעָר, אַ חֹזָזָוּ וּוּעַטְשָׁעַרְעָן!... נְאָרָ דָּעָר גַּאנְצָעָר אַנְטִיק אַיּוֹ, וּוּאָס זַיִּי פָּעָרְדָּשָׁעָן זִיךְ אַיְינְסָמְדָס דָּאָס אַנְדָּרְעָר אַוְיָפָן וּוּאוֹנָקָס פָּוָן אַיּוֹן וּוּאָרְטָשָׁעָהָעָן זִיךְ אַזְנְבָּעָן אַוְיָף דִּי אַיְבָּרְגָּעָן צָעָהָן, זַיִּי בְּעַדְאָרְפָּעָן צְוִוְּשָׁעָן זִיךְ לְאָנָגָן נִישְׁטָרְעָן. אַ אַוְנוֹזְעָרְגָּעָהָר, אַזְוּ עַר שְׁמָעָתָבָה בַּיּוֹ דָעָר זַיִּיטָה, בְּשַׁעַת צְוּוֹיָה רְווִיטָע אִידְלָעָךְ רְעָדָעָן צְוּוֹשָׁעָן זִיךְ, פָּעַרְשָׁטָעָתָה עַר נִישְׁטָמָאָרְדָּקָאָמָרִי רְבִיצָיָן.

* * *

הַיְיִינְתָּז זַיִּעְרָ שְׁעַלְטָעָן זִיךְ — דִּי תּוֹבָחָה אַיּוֹ אַ קְאַמְּפְּלִימָעָטָן, אַ סְּקָאַצְּיַלְקָוָמָט קָעָנָעָן זַיִּעְרָעָ לְלָלוֹת: «אַ שְׁטָעַבְּעָנִישָׁ, אַ בְּרַעְכָּנִישָׁ, אַ בְּיִסְעָנִישָׁ, אַ רְיִיסְעָנִישָׁ, אַ דְּרַעְחָעָנִישָׁ, אַ פְּעַרְדָּרְהָעָנִישָׁ, אַ קְוָאָרְעָנִישָׁ, אַ טְּרִיקָעָנִישָׁ, אַ פְּעַרְטְּרִיקָעָנִישָׁ, אַיּוֹן אַיְינְטְּרִיקָעָנִישָׁ, אַיּוֹן אַיְינְשְׁרוּמְפָעָנִישָׁ...» אַוְיךְ דָּאָס שְׁוּעָרְעָן זִיךְ בַּיּוֹ אַיּוֹ נִיטָה וּזִיךְ גַּעַוְעָהָנְלִיךְ. אַיְהָר קָאָנְטָ דְּרָאָטָה הַעָרָעָן אַזְעַלְכָּבָעָ שְׁבָעוֹתָה, וּוּאָס אַיְהָר הַאָט אַוְיָף אַיְעָרָ לְעָבָעָן נִישְׁטָגְּהָעָרָטָ, צָום בַּיּוֹשְׁפִּיעָל: «אַוְיךְ אַיְךְ זָאָגָן אַיְיךְ אַלְיָעָן אַוְיָהָט אַזְוּוֹ פִּיעָל, זָאָל אַוְיָף מִיר קָוָעָן אַיּוֹ אַוְיסָס הַאָפְּעָנִישָׁ, עַס זָאָל מִיר פִּיהָרָעָן אָוֹן פִּיהָרָעָן, אַרְוִוִּסְפִּיהָרָעָן אָוֹן אַרְיִינְכָּ פִּיהָרָעָן, בֵּין סְאָזָל מִיר פָּאָרְפִּיהָרָעָן, עַס זָאָל פָּוָן מִיר וּוּעָרָעָן אַ בָּאָרְגָּה אַ שְׁטִיְין, אַ בֵּין, אַ בְּזָעָם, אַ שְׁיוֹטָהָאָלָץ, אַ פִּיפְּעָרָנָאָטָה, אַ לְּדוּרְיוֹדוֹרָ!... סְאָזָיְן כְּדָאי, בְּלָעָבָעָן, אָוֹנוֹזְעָרָ גַּעַלְעָהָרָטָעָ, וּוּאָס גַּעַבָּעָן זִיךְ אַפְּ מִיט שְׁפָרָאָךְ, זָאָלָעָן זִיךְ פָּעַרְנָעָמָעָן אַוְיךְ מִיטָּאָן לְשָׁוֹן פָּוָן דִּי רְווִיטָע אִידְלָעָךְ. נִישְׁקָשָׁה, וּוּעָדְלָגָן אַוְנוֹזְעָרָ חַפְרָנִים הַאָכָבָעָן

זיך ביז אהער אויסגעפינט מיט זיינער בריה/שאפט, מעג זיין אני שטעהן; עלי וועל צורדי — עס ווועט זיין חלילה גאר נישט שאדען... אוייך די געמען זיינערע זענען משונה מאדנע, אומגעלאומפערטע געמען. מהמת די רוייטע אידלעך, די אויםגעקלערטע, האבען לייב גאנטאנצען די פרעמדע פעלקער, זיין געפעטלט אלסידינג וואס ביינעם, לבן האבען זיין איבערגעטאמכט אוייך די געמען זיינערע: פון אברהם אויף "אייראהים", פון בערעל — "בענעדיקטום", פון יומעל — "יוליאם", פון פoitעל — "פיטרארניאס"; און נאכדרעם איז שווין במילא אוייסגעקומען פון משה — "אחרימאן", פון מענדעל — "טראיפאן", פון חיים — "עפיפאנום", פון הערשעל — "חרובנא" און פון וועלוואל — "זיזחתא"... איהדר קאנט אנטראפען צוישען זיינערע אריםטאקראטען אוזעלכע געמען, וויי "חאללאפום", "פארחונטי", "סמארכאנדום" — אבוי נישט קיין אידישער נאמען, איז שווין גוט... אוייך די ווייבער זיינער, די הינטווולטינע געוועהנליך, מאכען זיך איבער זיינער געמען פון חנה אויף אנדיפינא, פון שרה אויף פראנציסקה, גלאפירה, פון רבקה אויף קלעאפאטרא, פון אשתר אויף דולדיציא, פון אסתה — פוטיפרעה, און צויזאבעלא, פון יונטעל — דולדיציא, פון אסתה געזער, און צויזו וויטער. דאס נאכמאנען יונעם, הן איזן די געמען, הן איזן די מלכושים והן איזן די מנהנים, איזן בי די רוייטע אידלעך איזוי שטארק אריין איזן דער מארען, איזו לאז א פרעמדער, צום ביישפיעל, זיך פרובען אפשניזידען די נאו, איזו געמען די רוייטע אידלעך און שנידען זיך באילד אפ אלע איזן איזן טאג זיינערע געזער, און עס וווערד דעםאלט א רעדנדעל א נאו!... א פאר וווערטער בין איך מחויב צו זענען ווועגן זיינערע "לייטע-ראטור", וואס בי די רוייטע אידלעך, ווועגן זיינערע שרייבער, זיינערע "מחברים", זיינערע ספרים, זיינערע ביכער און זיינער גאנזעטען. בלעטה, גאנזעטען זענען דארטען פארהאן לרוב און פערנעם ערענעם זיין זיך, צום מיינסטען, מיט פאלעמעיקען, אדרער, ווי זיין רופען דאס, מיט "קריטיק". איזן בלאת קרייטיקרט דאס צויזיטע.

איין מחבר פאלטזיזרט טיטן אנדערען. זיעדר קרייטיס איז זעהר זויכטיג. זי בעשטעט פון דעם, וואס איין בלאט קופט ארים וואס דאס אנדערע בלאט וועט זאגען, בכדי עס זאַל קאנען זאגען נאכדען פונקט קאָפּוּר. למשל, פֿאָרְהָאָן צוֹויִי בְּלָעַטְלָעֶךְ: אַיִינְס הַיּוֹסְט "די רוייז", דאס אנדערען הייסט "דער דאָרְן". אוֹיף זוֹפּיַעַל "די רוייז" איז קָאנְסָעָרוֹוָאָטִיוֹוָה אָוֹף אָזּוֹי פֿיעַל אַיִז "דער דאָרְן" רָאָרִיקָאֵל. אַז "די רוייז" שְׂרִיבְּת וּבְּעַגְּנָעָן נְעַכְּטִיגְּנָעָן טָאגְּ, אַז עַס אַיִז גְּעוּעָן אָוֹן וּוֹאָרָעָם, לְכִתְּגִּין אָוֹן פְּרָהָלִיךְ, די זונָן האָט גְּעוּנִינְט אָוֹן די פֿיְינְגָּלָעָךְ האָבָּעָן גְּעוּסָוּוֹיְשָׁעָרָט, שְׂרִיבְּת "דער דאָרְן" פֿונְקָט דָּעַם הַיְּפָּךְ: עַס אַיִז נְעַכְּטָעָן גְּעוּעָן דָּעַר אַבְּשִׁילְיָוָסְטָעָר טָאגְּ זִינְט דָּי וּוֹלָטְט שְׁטָמָהָט. קָאָלָט אָוֹן פֿינְסְטָהָר, נָאָס אָוֹן שְׁמוֹצִיגְּ, נְלִימְשִׁיג אָוֹן וְחַקְלָקָות... אַלְעַ זִינְטָאָג גְּעהָט אָרְוִוִּים די קָאנְסָעָרוֹוָאָטִיוֹוָע "רוייז" מִיט אַ בְּעַשְׂרִיבְּגָּנָּג פֿוֹנְגָּם נְגִידְסָ שְׁבָתְדִּינְגָּן קוֹגָעָן, וְוָאָס אַיִז גְּעוּעָן אַ זְעַלְמָעָנָר עַרְפָּאָלָגְּ, צְעַגְּסָט זִיךְ וְווֹ אַסְּאָלָאָוִוִּיִּ, אָוֹן זִינְגָּט אַ לִיעְדָּלָל: מָה יִפְתַּח וּמָה גְּעַמְתָּ אֲהַבָּה בְּתֻעְנוֹנִים! "דער דאָרְן", וּוּלְכָבָר וּוּוִיסְט פֿון דָעַם פְּרִיהָהָר, גְּעהָט אָרְוִוִּים מִיט אַ לִיּוֹטְ-אַרְטִיקָעָל וּבְּעַגְּנָעָן קוֹגָלָעָן בְּכָלְ אָוֹן נְגִידְיִשְׁעָ קוֹגָלָעָן בְּפְרָטָהָר, אָוֹן צְעַלְאָזָט זִיךְ מִיט אַ פְּיוּעָר, אַז סְאִיז שְׁוִין צִיּוֹת, מַעַז זָאַל אַוְיסְרָאָטָעָן דָעַם דָאָזִיִּ גְּעַן אַבְּשִׁילְיָכָעָן מַאְכָלָ, וְוָאָס גְּנוּיָם האָבָּעָן מִיט אֵיהם צְוָהָן: "קוֹגָעָל!... שְׁבָתָ... וּוְהָ אַיִז מִיר!"... דאס אַיִז די "קרייטִיךְ". די פֿאָלָעִיםִקְּ, וְוָאָס זַיִי פֿיְהָרָעָן צְוּוֹשָׁעָן זִיךְ, אַיִז חַלִּילָה נִישְׁתָּאָנָה צְוִירָהָרָעָן יָעַנְעָמָס כְּבוֹהָ, אָהָן פֿעַרְוָעָנְלִיבְּקִיטָעָן. צָום בְּיוֹשְׁפִּיעָל:

"די "רוייז" שְׂרִיבְּת בְּיוֹ זִיךְ אַן בְּלָאָט:

"נְעַכְּטָעָן אַיִז "דָעַר דָאָרְן" אָרְוִוִּים מִיט אַיִז אַרְטִיקָעָל פְּעַגְּנָעָן, אָנוֹז מִיט שְׁמוֹעָן אָוֹן מִיט מִיסְטָה וְווֹ זִין שְׁטִינְגָּר אַיִז. מִיר וּוּלְכָעָן אֵיהם דָעַרְוִוִּיפְּ נִוְשְׁט עַנְטָפְּרָעָן קְיִוְן וּוּאָרטָה. מִיר וּוּלְכָעָן אֵיהם נָאָרָר פְּרָעָגָעָן: "דו שְׁמוֹצִיגָּנָה, נִירָעָרְטָרְעַכְּטִיגָּנָה, אַרְעָמָה, נִאָקְעָטָרְ דָאָרְן! בִּזְזַי וְלוֹ לְאָנָגָן נָאָךְ וּוּסְטָדוֹ גְּעוּוּלְמָטְגָּעָן?"... דָעַרְוִוִּיפְּ עַנְטָרְ בְּעַרְט אֵיהם "דָעַר דָאָרְן": "שְׁוִין לְאָנָגָן אַז די נִידְעָרְגָּנָה, מְהַיְּפִיתְ

ניעע, היפאקריטישע פארקוייפטע נשמה, וואס רופט זיך "רויז", איז נישט ארויס מיט אזאָע עוזת, חוץפה און פרעכיהיט קעגען אונז. מיר איננאָרורען זיך און זאגען נאָר צוּווַי ווערטער: "חוץפה, באָהאלט דינע בְּלֹעֲטָלָעַךְ אָוָן וּוְעַד אַנְשָׁטוּמָט אַוִּיפְּ אַיִיבְּגָן!"...

לייטעראטען בְּכָלְ קָאנְגָּעַן זיך נִישְׁט אַוִּיסְגְּלִיבָעַן מִיט זַיְעָרָע דָּעָות, ובפֶּרֶט נָאָךְ בֵּי דַּי רַוִּיטָע אִידְלָעַךְ, וואס קָאנְגָּעַן זיך קִיְּנְכָּאל בְּשָׁוּם אָוָפְּן וְאָוָפְּן נִישְׁט אַוִּיסְגְּלִיבָעַן, דָּרְפָּאָר שְׁרִיבָּט דָּאָרָט אַוִּידָּן, גַּעַר אַוִּיפְּן אַנְדָּרָעַן אָ "קָרִיטִיקָעַ" ; אַלְסְדִּינָּג, וואס אַיְינָעַר זָאנְט, קוּמָט דָּעַר אַנְדָּרָעַר אָוָן זָאנְט פּוֹנְקָט קָאָפְּוּרָא ! נַאֲכָדָעַם קוּמִיכְּט יַעַד גַּעַר אָוָן "קָרִיטִיקָרָט" אַיְהָם צָוִירָקִי, מַאֲכָת אַיְהָם אַפְּטָמָאָל מִיט דָּעַר בְּלָאָטָע ; קוּמָט דָּעַר אָוָן רַעֲכָעַנְט זיך מִיט אַיְהָם אָפָּ, וְוַיְיַעַם קוּמָט אַיְהָם. אָוָן אָט אָזְוִי בְּרַעֲכָט אַוִּים אַפְּטָמָאָל אָ מַלְחָמָה צְוּוִישָׁעַן דַּי שְׁרִיבָּרָם, זָאָל גַּאֲטָ שְׁוֹמֶר וּמְצִיל זַיְן — עַמְּ גִּיסְעָן זיך טִיבָּעַן טִינְט !

דאס דרייטע קא פיטעל.

(די בלאטע פון דער טרוקענער גאנט, איהר געשיכטע, איהרע מוייערען. — דער חוש הריח ביוי די רויטע אידלעך אונ דיאטאגען פון זיירע בחוריהם מיט מידעה.)

די נאסען פון דער רויטער שטאדט ביוי די רויטע אידלעך זענען צום מייננסטען בלקטינגע, קויטינגע, פערברודינגע נאסען. די בלקי טעם זענען דארטען אוויו גרים, איז אמאָל, שוין לאנגה — איזו דער צעהלען "אלטער בעליךתים", און מע מוא זוי גלויבען אויף נאמנות — איזו דארטען איזן מיטען מאָרֶק דערטרונקען געווארען אום ערבייפַּח אַזְמַעַן מיט מצות מיטען פערדעל און מיטען בעלענלה אינאיינעם. ערישט העט-שפַּעטעה אַרוֹם נאָך שבשות, און די בלאטע איז אַבִּישָׁל אויסגעטראַיקען געווארען, האט מען זוי געפונען אלע דריי, דאס היסט, דעם וואָגַען מיט מצות, דאס פערדעל מיטען בעלענלה... נאָר וועדליג די רויטע אידלעך האבען ליעב אַבִּישָׁל צו פיעל מגונם זיין, כיין איך, איז... ס'אייז אַליגען. בקזזה, מיר קעהרען זיך אום צורייך צו די נאסען פון דער רויטער שטאדט.

אייז נאָס איז דארט פַּאֲרָהָן אַזְוֵלְכָּע, וואָס מע רופט זי "די טרוקענע". זי אייז דער שפַּעַנְגָּל, דער בולוואָר פון דער שטאדט. באָר וואָס עפִים רופט מען די דזויינגע נאָס "די טרוקענע", איז אַלע וויסען, איז בשעת בלקטינג איז דארט די אַיְונְגָּעָן בלקטינג, וואָס אָר מעודום? איך האָב געוזכט איז אלטער ביכער, גערעדט מיט מענשען, געטראָכט, צי שטוקט נישט דרינגען עפִים אַ המצחאָלע פון די רויטע אידלעך, און איך בין געווארען איז אַמעה. אמאָל, באָרכְּצִוְּטָעָנָּס נאָך, איז אַרוֹיס אַיז אַזְמַעַן, מע זאל די דזויינגע נאָס אַוִיסְגְּלָאַסְטָעָרָעָן מיט שפַּיְינָאָר. געווינטליך, איז געווען "טאָרָגָעָס", פַּאֲדָרְיוֹאַטְשִׁיקָּעָס האָבען זיך געשניטען אַיְינָס דאס אַנדָּעָרָעָס אַזְמַעַן, זיך געשלאנגען.

בלאַט", געמאָכט ייד-אַחת, גענוּטָען "לאַיזַּר-געַלְד" ... וואָס אַיזַּן גַּעַן
וועַן נַאֲכְרָעָם — ווֹיִם אַיךְ נִישְׁתָּמָּט. "אַלְטָע בָּעַלְיִבְתִּים" זָאָגָעָן, אַיזַּן
אַמְּפָל אַיזַּן דָּאָס גַּעַוּעַן נִישְׁתָּקֵין גַּאָס. נַאֲר אַ צַּעַקְעַלְעַן. "גַּלְאָט —
זָאָגָעָן זַוי — אַיזַּן זַוי גַּעַוּעַן, ווֹי אַ לְאַקְשָׁעַנְבָּרָעַט, טְרוּקָעָן ווֹי פָּעַפֶּר,
דִּין זַוי אַ טְּעַלְעָרָעַל. הַאֲטָש גַּעַם שְׂפִיעַנְגָּל זַוי!" ... אַיזַּן דָּעַרְצָהָה
לְעַז "אַלְטָע בָּעַלְיִבְתִּים". נַאֲר אַיךְ מִיטָּמִינָן שְׁכִּיל קָאנְן דָּאָס נִישְׁתָּמָּט
פָּעַשְׁתָּהָן. אַיךְ פָּרָעָג נַאֲר אַיזַּן קָשִׁיה: זַעַלְמָט דָּאָס אַנְדָּעָש זַיְן,
אַיזַּן דָּאָס אַיזַּן אַמְּפָל גַּעַוּעַן גַּעַפְלָאַסְטָעָרט מִיטָּמִינְגָּעָר, ווֹי אַיזַּן,
טְרָעָג אַיךְ אַיזַּן, ווֹאַלְטָט זַוי נִישְׁתָּמָּט פָּעַרְוָאַלְגָּנְדָּרָט אַיזַּן דָּעַר בָּלְאַטָּע
חַאְטָש אַיזַּן שְׁטִינְדָּעָע, ווֹי מַעַן זַאְגָּמָּת אַוְיָה אַ רְפָּאָה? ווֹאָס וּשְׁעָ
דָּעַן? מַזְוּעָן מִיר דָּאָרָק לְעַרְנָעָן דָּעַם פְּשָׁתָּה, אַיזַּן דִּי "טְרוּקָעָן" אַיזַּן
זַיְן זַי אַיזַּן אַ נַּאֲסָמָּל קִינְמָאָל נִישְׁתָּקֵין גַּעַוּעַן גַּעַפְלָאַסְטָעָרט מִיטָּמִינָן
שְׁטִינְגָּעָר. אַיזַּן, ווֹאָס מַהְוָות מַעַן טִיטָּמִינָן "אַלְטָע בָּעַלְיִבְתִּים"? אַיזַּן
מַשְׁמָעוֹת, אַפְּנָים. אַיזַּן דִּי גַּאנְצָעָז מִיטָּמִינָן אַוקָּאוֹן, מִיטָּמִינָן
טָאַרְגָּעָם, מִיטָּמִינָן פָּאַדְרִיאַטְמִישְׁקָעָם. מִיטָּמִינָן "לאַיזַּר-געַלְד" אַיזַּן שְׁקָר
וּכְזָב? ... בְּקִיצּוֹרָה, ווֹאָס נַוְצָּת אַוְנוֹן פְּלָפְלוֹן, פִּילָּאַזְאָפְּיָע? אַיזַּן מַעַן רְוַפְּט
זַי אַיזַּן, לְאַזַּן זַיְן אַיזַּן. אַיךְ בָּעַט אַיךְ, ווֹעַר אַיזַּן דָּאָס טָאַפִּי מַהְווֹבָּה
זַוי שְׁטָעַלְעָן קְרִיעָנָעָן מִיטָּמִינָן אַ גַּאנְצָעָר שְׁטָמָאָדָט מַעַנְשָׁעָן אַיזַּן גַּעַהְנָמָן
אַיכְעַרְשְׁפָּאַרְעָן אַזְוַלְכָּעָן עַקְשָׁנִים. ווֹי דִּי רְוִיטָּמִעָן אַידְלָעָר?

עַל כל פְּנִים אַיזַּן זַוי, דִּי "טְרוּקָעָן" הַוִּיסְטָמָּט דָּאָס, דִּי שְׁעַנְסְּטָמָּט
נַאֲסָפָן דָּעַר רְוִיטָּמִעָן שְׁטָמָאָדָט. דָּאַרְטָמָּט זַיְצָעָן דִּי רְיִיכְסְּטָעָן גַּנְדִּימִינָן.
דִּי פִּינְסְּטָעָן בָּעַלְיִבְתִּים אַיזַּן דִּי שְׁעַנְסְּטָמָּט פְּזָן דִּי רְוִיטָּמִעָן אַידְלָעָר.
דָּאַרְטָמָּט, אַוְיָה דָּעַר נַאֲסָמָּט. מִיטָּמִינָן אַיהָר שְׁוֹן מוֹיְעָרָעָן צְוּוֹיְנָאַרְעָנְדִּינָן,
מִיטָּמִינָן בָּלְעָדָר נַעֲדָעָטָמָן. מִיטָּמִינָן שְׁעַנְעָן גַּעַשְׁנִיצְטָמָן גַּאנְקָעָם אַיזַּן מִיטָּמִינָן
סָאַנְקָעָם אַיזַּן מִיטָּמִינָן, גַּעַלְעָן גַּרְיָעָן לְאַדְעָן. נַאֲר דִּי אַרְכִּיטְעָקְטוֹר
פְּזָן דִּי הַיּוֹעָר אַיזַּן אַ מְשֻׁוְּנָהָמָּאַרְדָּעָר אַרְכִּיטְעָמְטוֹר. דִּי מוֹיְעָרָעָן דָּאַרְטָמָּט
טָעָן זָעָנָעָן, ווֹי אַוְיָף-צְדָלְהָכָעָים — דָּעַר אַרְיִין, דָּעַר אַרוֹוִים, אַיְינָעָר
אַ חַוְיכָעָר, אַיְינָעָר אַ קְרָצָעָר, אַיזַּן אַלְעָ שְׁטָאַרְקָעָר צְעַנוֹיְפְּגָעָקָוּעָטִישָׁטָמָן,
גַּלְיָיךְ ווֹי זַוי ווֹאַלְטָעָן ווֹעַלְעָן אַפְּשָׁטְוֹפָעָן אַיְינָס דָּאָס אַנְדָּעָרָעָר, אַרוֹוִיסְ-

בעויזען זיך אויפֿ צורפֿריהער, ווּ אײַנער רעדט: "שא, לאז טיך!..." די פָענסטער מײַט די באַלְקָאנָעָס קוֹקָעָן אלָע נְליַיך אַין דער בלְאַטָּע אַריַין, נָאָר עַס מאָכָט נִישְׁתָּאָוִים; עַס האָט בֵּי זַיִן דּוֹוקָא דֻּעַם זִיבְעַטָּען חַן. אַיִן דּוֹעַר רִיחַ? דּוֹעַר רִיחַ אַיִן זַיך אַרְיָה וּוּאָס זָאל מַעַן טַהָּוּן? די רְוִיטָע אַרְלְאָעָר זַעֲנָעָן נִישְׁתָּאָלְהָ פָּוּן די גַּעַבְאַלְוּעַטָּע, וּוּאָס גַּעַהָעָן אָוִיס נָאָך לְוֶופְּט; "וּוּאָזְדוֹן-שְׁמָאָזְדוֹן," זַעֲגָעָן זַיִן... דּוֹעַר חֹשֶׁחֶה בֵּי זַיִן אַיִן בְּמִילָא שְׂטָאָרָק גַּעַלְאָד גַּעַן, אַוְן מְחַמֶּת די נְעוֹזָר זַעֲנָעָן דָּאָס רָוב בֵּי זַיִן, נִישְׁתָּפְּאָר אַיִן גַּעַרְאַכְּט, שְׁטָעַנְדִּיג פָּעַרְלְעָטָה, אַיִן זַיִן שְׁוֹעָר אַוְיסְצְּרוּדָעָן די צְוִיִּית אַוְתִּוּת: אַמְּס אַוְן אַנוֹן*. די מְסִמְּפָרְבִּיכִיט זַיך בֵּי זַיִן אַפְּט זַיִן אַוְיַף אַבְּיַת אַוְן די נָוָן אַוְיַף אַלְתָּה. אַזְוִי אָז נְחַמְּה קָוָטָבִּי זַיִן אָוִיס דְּחַבְּיהַ, נְחַמְּה -- דְּחַבְּהָ אַוְן אַדְאַעַל-פָּאָרָעָם קָוָטָבִּי זַיִן אָוִיס -- דְּאַדְאַעַל-פָּאָרָעָב. צָוָם בִּישְׁפִּיעָל, אָט האָט אַיִרָּה אַגְּעָז שְׁפָרָעָךְ צְוִיְּשָׁעָן מָאָן אַוְן וּוּיְבָ: --

— דְּחַבְּהָ! אַיִךְ האָב דִּיךְ וּוּוּפִיעָל בָּאַל גַּעַבְעַטָּה, זָאַלְסָט דְּבָעַט אַדְאַעַל-פָּאָרָעָב אוֹר פָּאָרְדִּיעָר בֵּיר די קָעְשָׁעָדִי. * — דְּחַבְּהָ! וּוּאָס דּוֹיְסָט דַּו בֵּיר אַבְּחָ? אַיִךְ האָב טָאָקִי בְּעֶהֶר דִּיט וּוּאָס צַו טַהָּוּד? לְאֹזֶן זִיְּד דְּאָכְרָעָב, אַיִךְ וּוּעָל אַוְיסְבָּעַלְקָעָד דִּי בְּהַבָּה אוֹר צְוַשְׁטָעַלְעָד דְּעַב וּוּאָרְעָבָעָם, וּוּעָל אַיִךְ דְּבָעַד אַדְאַעַל בֵּית אַפְּאָדָעָב אוֹר וּוּעָל דִּיר פָּאָרְדִּיעָר די קָעְשָׁעָדִי. ** — אַגְּנָצָע וּוּאָר אַיִךְ דּוֹעַר גַּאֲסָשְׁטִיל, מְחַיָּה נְפָשָׁות. זָוְטָעָרָה לְבָעָן זַעֲנָעָן די פָעַנְסָטָעָר צְוַגְּעַטָּאָכָט, עַס זָאָל זַיך נִישְׁתָּאָלְהָ אַרְיָינְתָּאָז.

* נְחַמְּה! אַיִךְ האָב דִּיךְ וּוּוּפִיעָל מָאַל גַּעַבְעַטָּה, זָאַלְסָט גַּעַטָּה*. נְאַדְאַעַל-פָּאָרָעָם אַוְן פָּאָרְנִיְּעָן מִיר די קָעְשָׁעָדִי. — ** נְחַמְּה! וּוּאָס דְּוּסָט דַּו מִיר אַבְּחָ? אַיִךְ האָב טָאָקִי מְעוֹהָר נִישְׁתָּאָוִים וּוּאָס צַו טַהָּוּן? לְאֹזֶן זִיְּד נְאַכְּרָעָב, אַיִךְ וּוּעָל אַוְיסְבָּעַלְקָעָד די בְּהַבָּה אַוְן צְוַשְׁטָעַלְעָן דֻּעָם וּוּאָרְעָבָעָם, וּוּעָל אַיִךְ גַּעַטָּה מִיט אַדְאַעַל מִיט אַפְּאָדָעָב אַוְן וּוּעָל די פָּאָרְנִיְּעָן די קָעְשָׁעָדִי.

פָעַן קִיּוֹן פְּלִיעָנָעַן, אָוָן דֵי לְאָדָעָן וְעָנָעַן צָוְגָעַשְׁפָּאָרָט, עַס זָאָל נִישְׁתָּאָרִינְשְׁיוֹנָעַן, חַלְילָה, אֶ שְׁטְרָאָהָל פָּוָן דָּעָר וּזְוּ... מַעַ בְּעַהְאָלָט זַיְד אַיְנוּעָנִינְגָן אַיְן דִי הַיּוֹעָר. מַאֲרָקִים-מַעְנָשָׁעַן וְעָנָעַן אֶ גַּאנְצָעַן טָאגָן אַיְן קְלִימָט אָוָן קוֹפָעַן אַרְוִוִּים אַוְוָף אַ קְוָנָה. מַעַ זַעַחַט נִישְׁתָּאָוְוָף דָעָר "טְרוֹקָעָנָעָר" קִיּוֹן לְעַבְעַדְיוֹנָעַן נְפָשָׁה. נָאָר קוֹמֶט שְׁבָת בַּיִי טָאנְגָן נָאָבָן קוֹנְגָל, אַיְזָה דִי גַּאַס נִישְׁתָּאָזְוָעָז צָוּ דְעַרְקָעָנָעַן. עַס דְּרָעָהָעָן זִיךְ אַרְוָם אַוְוָף דָעָם דָּאָזְיָגָעַן בּוֹלְוָאָר רְוִיטָעָבָהָרִים אָוָן מַיְידָלָעָה, נָאָר נִישְׁתָּאָזְוָה, בַּיִי אָוָן, אַוְיסְטָנְעָמְיִישְׁתָּאָזְשָׁעָמָט בְּאַרְשָׁתָם, זְכָרִים מִיטָּנְקָבָות, אַלְעָאָזְיָיָינְעָמָעָם; בַּעַזְעָאָרָט, בַּיִי דִי רְוִיטָעָמְיִידָלָעָה, גַּעַתְהָט עַס נִישְׁתָּאָזְשָׁתָם. דָאָרָט שְׁפָאָצְיָעָרָעָן דִי בְּחוֹרִים בְּעוֹזְוֹנָרָעָר אָוָן דִי מַיְידָלָעָה בְּעוֹזְוֹנָרָה, אַיְינָס אַקְעָגָעַן אַנְדָרָעָן, פּוֹנְקָט אַזְוָוי וּזְוּ מַעַ טָאנְצָט "אַ שְׂעָר". אָוָן אָזְוָעָמָעָט בְּעַגְעָנְעָנָט זִיךְ, "וּוְאָרְפָּט מַעַן מִיט אַוְיָגָעָן", מַעַ טָהָוָת זִיךְ, בְּלוֹמְרָשָׁט אַוְמָנָהָרָעָן, פָּאָרְבִּיגָעָהָעָנָדָה, אֶ שְׁמִיר מִיט דָעָר קְאָפָאָטָעָה, אֶ רְיִיבָה מִיטָּעָן עַלְעַנְבּוֹיָגָעָן, מַעַ וּוּרְדָה דְּרָבְּבִי רְוִיטָלִיק אַוְיָפָן פְּנִים אָוָן מַעַ חִיחִיקָעָט שְׁטִילָעָרָהָיִד.

אַט אַזְוָוי וּוּרְעָעָן דָאָרָט אַפְּטָמָאָל גַּעַשְׁלָאָסָעָן שְׁטִילָעָרָאָמָעָן, וּוּאָס הַוִּיבָעָן זִיךְ אָזְוָעָט אֶ קָוָק אֶ שְׁטָאָרָקָעָן, אֶ שְׁמִיר מִיט דָעָר קְאָפָאָטָעָה, אֶ רְיִיבָה מִיטָּעָן עַלְעַנְבּוֹיָגָעָן, אֶ מַאָל אַזְיָיךְ מִיט אֶ זִיפְזִיפְזָעָה טִיעָפָעָן, אָוָן לְאָזָעָן זִיךְ אַוְיִסְמָה, נִישְׁתָּאָזְזָבָה אַיְן יְהָוָהָעָזָעָר אַיְן כְּתָרִילָעָוָקָע — נִיְזָן! זַיְיָ לְאָזָעָן זָוָךְ אַוְיִסְמָה מִיטָּעָנְטִיל מִיט... נִארְנִישְׁתָּאָזְשָׁתָם.

ד א ס פ י ע ר ט ע ק א פ י ט ע ל.

(דאס ערישטע בעגעגעניש פון די רויטע אידלעך מיט איזונעם פון אונזעריגע, די גוטע בשורה וואס ער האט זוי אנטזנט, און ווי איזוי מע האט איהם אויפגעחויבען אויף א „הווראָן“)

איינמאָל איזן א שבַּה פון די הייסע זומערדיינע שבתים, בשעת די רויטע בחוריים און מיזילעך האבען געשפאנציערט פֿאָרְלְעַכּוֹווּז איבער דער „טְרוּקָעָנָעָר“, האט זיך פֿאָרְלְאָפּעָן אַ מעָשָׁה, וואס האט אַנְגּוּמָאָכָּט אַ קָּאָכְעָנִישׁ, אַ גָּרוּדָעָה, אַ טּוּמָעָל צְוּוּשָׁעָן די רויטע אַיְדְּלָעָך, פֿרִיהָעָר אַוִּיפּ דָּעָר „טְרוּקָעָנָעָר“ אָוּן נְאָכְדָּעָן אַיְדְּלָעָך ער שטאדט. וואס אַיְזֵדֶן דָּעָה? מע האט דערזעהען אַ מענְשָׁעָן, עפִים אַ משׂוֹנָה מַאֲרָנָע פֿאָרְשָׁוִין, נָאָר נִישְׁתְּ קִיְּן רְוִיטָעָן... מע האט אַזְוְלָכָּעָם דָּאָרְטָעָן נָאָר קִיְּן מָאָל נִישְׁתְּ גַּעַוְהָעָן. מע האט זיך נָאָר נִישְׁתְּ גַּעַקָּאָנָט פֿאָרְשָׁטָעָלָן אָפְּילָו, אָוּס קָאָן גַּעַמָּאָהָלָט זַיִן, אָז אָאִיד זָאָל האבען נִישְׁתְּ קִיְּן רְוִיטָעָהָאָר — אַ פֿאָרוּזָהָעָנִישׁ אַלְעָה האבען זיך אַפְּנָעַשְׁטָעָלָט בְּעַטְרָאָכְטָעָן גָּאָטָס וּוּאָנוּדָעָה, מע האט גַּעַטִּים מִיט די פֿינְגָּעָר, גַּעַקְוְט אַיְינָס אַוִּיפּ דָּאָס אַנְדָּעָרָעָ אָוּן גַּעַ

פרעגט אַיְנָעָר דָּעָם אַנְדָּעָעָן :

— וּוּדָר אַיְזֵדֶן? וואס אַיְזֵדֶן? פון וואָעָנָען אַיְזֵדֶן? אָוּן וואָס טָהָוָט עַס דָּא? אַ פֿאָרוּזָהָעָנִישׁ, חִיחִיחִיחִ... דָּאָס „פֿאָרוּזָהָעָנִישׁ“ אַיְזֵדֶן דָּוּקָא אַ שְׁעָנָעָר מָאָן, שְׁוִין אַיְן די יָאָהָרָעָן, מִיט אַ הָוִיכָעָן בְּרִיטָעָן שְׁטָעָרָן, מִיט לְאָנָגָעָהָאָר אָוּן מִיט אַ לְאָגָג בְּעַרְדָּעָל, מִיט אַ קְלָאָדָר לְיִכְתִּיב שְׁמִיּוּכְלָעָנְדִּין פְּנִים אָוּן מִיט גּוּטָעָ, תְּמִיד שְׁמִיּוּכְלָעָנְדִּין אָוִינָעָן. עַס וּוּזִוְּט אָוִים, אָז עַר האט גָּאָרְנִישְׁטָט בְּעַמְּדָקָט, וּוּס עַס קָאָכָט מִיט אַיְהָם די נָאָס; עַר אַיְזֵדֶן זיך גַּעַנְגָּעָן, וּוּס אַ שְׁטָאָדָט-בְּעַל-הַבִּית, די הענד פֿאָרְלְעַנָּט אַרְוָנָטָעָה, דָּעָם קָאָפּ פֿאָרְרִיסָעָן אָרוּיָה, בְּעַטְרָאָכְטָעָן די „טְרוּקָעָנָעָר“ מִיט אַיְהָרָעָ גַּעַפְּאָרְבָּטָעָ מְוִירָעָן אָוּן גַּעַוְהָעָן זיך שְׁטִילְעָרְהָיוֹד אַונְטָעָר

דרער נאזו א ליעדרעל, גלייך ווי נישט איהם מיינט מען. און די נאס האט אלע מאָל, וואָס וווײַיטער אלע שטאָרעה, געקאָקט און גע-זשומעט.

— זשושושושוש... הויהה!... ווער איז דאס? וואָס איז דאס? פון זואָנען איז דאס? און וואָס טהוּט עס דאס?... אַ מאָדרנער נפש, חייחיה...!

בקצור, עס איז געבליבען, אָזֶה מע זאל צונעהן צום דאָזינגען נפש און בײַ איהם אלֵין געוֹאָהָר ווּערען, ווּ ער אִיאָג ווּ אַס ער אִיאָג, און פון ווּ אַנְעַן ער אִיאָג און וואָס ער טהוּט דאס? נאָר אָזוי ווי קיינער האט נישט געוֹאָלָט זיין דער ערשותער, האט אַיִינער געשיקט דעם אנדרערען, אַיטְלִיכְבָּעָר אִיז אַבעָּל נעוּעָן אַוִוָּת יונעט.

— געה מאָך מיט איהם אַ שמועט...

— וואָס עפֿים אַיד? געה דו...

— פָּאָלָג מִיךְ, טהוּ איהם נאָר אַ פרעָנָג...

— פרעָנָג דו, וואָס עפֿים אַיד?

— נײַן, דו געה נאָר צָה, און רעדעָן וועל אַיד...

— אַמעהָר געה דַּו צָה, און אַיד וועל שיָן נאָכְרָעָם רעדעָן...

חברה איז געשטאנען און האט זיך אָזוי אָוועְקָנְדָּוְנְגָּעָן אַ הִיבְשָׁע צוּיט, ביז מע האט דעם פרעמדען פֿאָרְשָׁוִין אַרוֹמְגָּרְנְגָּעָלְט פון אלע זוּיטען. ער האט דערזעהן, אָז ווּיטער לְאָזֶט מַעַן איהם נישט געהן, און צוֹרִיךְ אָזֶק נִישְׁמָה, האט ער זיך אַפְּגָּעָשְׁטָעָלְט אָזֶן אַגְּנָעָן רופען צום גָּאנְצָעָן עַולְמָ אָזֶיךְ אַסְׂולָ, אָזֶן דַּי אַוְיָגְעָן בְּשַׁעַת מְעָשָׁה האבען זיך איהם אַגְּנָעָצְׁמוּנָדָעָן, גַּעֲרָעָנָט ווי צוּוֹי קְוִיהָלְ-פִּיוּרָה.

— גוט שבת אַיד, מִיְּנוּן לְעַבְעָדָר אַידָּעָן שְׁוּעָסְטָעָר! אַיד זעה, אַיהָר חְדוּשָׁסְטָזיך אָזֶיךְ מִיר, אַיהָר גַּאֲחָרֶת צָו ווּיסָעָן, וועל בְּיַן אַיד, וואָס בְּיַן אַיד, פון זואָנָעָן בְּיַן אַיד אָזֶן וואָס טהוּ אַיד דָא? מַז אַיד מִיךְ אַלְיָין פֿאָרְשָׁטְעָלְעָן פֿאָרְ אַיד: אַיד

בין איעער ברודער, איעערער אַ לִוְבְּלוֹבָה, אַיְן אַיְינָעָנָר בְּרוֹדָרָה,
איינער פון אַיְירָעָע צָהָן מִילְיאָן בְּרוֹדָרָה, וְאָסֶם גַּעֲפִינָּעָן זִיךְ אַוְיכְ
יענָעָר זִוְיט טִיךְ סְמַבְּטִיוֹן אָוָן וְאָסֶם עַס קָאנְן זַיְן, אָז אַיהֲר
וּוַיְיסָט אַפְּילָו נִישְׁטָטָן זַיְן קִין צָהָנָטִיחָלָק, וְאָסֶם מִיר וּוַיְיסָעָן פָּוָן
אַיְיךְ. אַיְיךְ שַׁעַץ פְּאַר אַיְינָעָם אַ גַּלְיכְּלִיבָּעָן, וְאָסֶם אַוְיכְ מִיר אַיְן
גַּעֲפָאָלָעָן דָּעָר נָוָלָה, אַוְיךְ זַאֲלָאֵיךְ אַנְזָאָגָעָן דִּי גַּוְטָעָבָה, אָז מַעַן
טוֹראָכָט פָּוָן אַיְיךְ דָּאָרְטָעָן בֵּי אָנוֹן וּעהָר גַּעֲשָׂמָאָק, מַעַן טָהָוָת פָּוָן
אַיְירָטָוּעָנָעָן, מַעַן וּוְיל אַיְיךְ, פֻּעָרְשָׂתָעָהָט אַיהֲר מִיךְ, אַדוֹיסְצִיהָעָן.
אלָעָר וּוַיְיטָע אַיְדָלָעָךְ פָּוָנָס דָּאָזָיָעָן פְּרָעָמָדָעָן לְאָנָה, וְאָסֶם מַעַן הָאָט
אַיְיךְ אַחֲרָצָו פֻּעָרְטָוּבָעָן צְוִירָק מִיטָּן דָּרְיָתָהָלָכָעָן טְוִיזָעָנד יְאָהָר,
אוֹן מַעַן וּוְיל אַיְיךְ בְּעוֹצָעָן אַיְן אַיְינָעָן לְאָנָד... .

— חַאַחַצְאַחַצָּאָן! אָודָאי אַרְצִיְשָׁרָאָלָן! — האבען אוֹיסָנָעָן
שָׁאָסָעָן עַטְלִיבָּעָן הַוְּנָדָעָרָט פָּאָרְשָׂוִין אַ גַּעֲלָכְטָהָר, וּוְיָפָן צָהָן הַאָרָד
מַאָטָעָן. — עַרְעַדְתָּ עַפְים מַאָדָנָעָו וּוַעֲרַטָּעָר; עַר אַיְזָ אַרְבִּיבָּרָעָר דָּעָם
סְמַבְּטִיּוֹן... . עַרְעַדְתָּ עַרְעַדְתָּ אָנוֹן פִּיהָרָעָן קִין אַרְצִיְשָׁרָאָל... אַרְצִיְשָׁרָאָל-אַיְיךְ...
יְשָׁרָאָל-אַיְיךְ... הַוּרָא, אַרְצִיְשָׁרָאָל-אַיְיךְ!

— הַוּרָרְרָרְרָאָן! — האבען אוֹנְטָעָרְגָּעָהָט נַאֲךְ עַטְלִיבָּעָן הַוְּנָיָן
דָּעָרָט פָּאָרְשָׂוִין, אוֹן דִּי נָסָם אַיְזָ גַּוְטָעָן פֻּרְפְּלִיבִּיצְטָט גַּעֲוָאָרָעָן טִימָן
מַעַנְשָׁעָן. אלָעָר האבען גַּעֲלָכְטָהָר, זִיךְ גַּעֲהָאָלָטָעָן בֵּי דִי זַיְיטָעָן אוֹן
גַּעֲשָׂרָנָעָן אַיְן אַיְינָקָטָהָעָם: "הַוּרָרְרָרְרָאָן, אַרְצִיְשָׁרָאָל-אַיְיךְ!!..."
דָּעָרָט פְּרָעָמָדָעָר פָּאָרְשָׂוִין, וְאָסֶם הָאָטָט פְּאַר זַיְן גַּוְטָעָר בְּשָׂוְרָה
גַּעֲחָאָפְטָט אֹזֶא שָׁעָנָעָם בְּרוֹדָהָבָאָ פָּוָן דִּי רְוִיטָעָ אַיְדָלָעָךְ, אַז גַּעֲלִיבָעָן
שְׁטָעָהָן נַעֲבָאָךְ אַ פְּרִיטְשְׁמָעְלִיטָהָר, נִישְׁטָטָאָנָעָן וְאָסֶם דָּא טָהָוָת
זִיךְ; עַר הָאָטָט אַפְּנַעַלְאָזָטָט הַעֲנָדָ אָוָן פִּים אָוָן הָאָטָט זִיךְ גַּעֲלָקָזָטָט גַּעַזְזָן
צְוִירָק, אוֹן דִּי נַגְנָעָצָעָ חַבְרָה בְּחוֹרִים אָוָן מִיְּדָלָעָךְ — נַאֲךְ אִיהָם מִיטָּן
אַ גַּעֲלָכְטָהָר, מִיטָּן פִּיְפְּרָעָרִי אָוָן מִיטָּן אַ הוּרָא. אַיְינָעָרָהָט
גַּעֲרָוּפָעָן דָּעָם אַנְדָרָעָן, מַעַן זַאֲלָאֵיךְ גַּעַהָן זַעַהָעָן חְדוֹשִׁים:
— נַיְכָעָר, אַטְנָהָטָהָט עַר, דָּעָר אַרְצִיְשָׁרָאָל-אַיְיךְ! נַיְכָעָרָט, אַיהֲר
זַוְעַט אִיהָם חַלְילָה בְּאַרְשְׁפָעְטִיגָּעָן! ...

קיים מיט צרות, מיט לײַד, האט זיך אונזער פאָרושאָן אַריינגעֶץ
חאָפט אין דער רוייטער אַכְסְנִיה, ווֹאוּ ער האט געהאלטען סְטָאנְצְיעַ,
און האט פערשלאָסְעַן נאָך זיך די מהיר. אָוּן די רוייטער אַיְדָלְעַד
האָבעַן נישט אויפֿנְגְּהָעָרט צו קְלוּבְּעַן זיך אָרוּם דער אַכְסְנִיה, לֵיאָ
רעַמְעַן אָוּן פְּילְדְּעָרָעַן, לאָכְעַן אָוּן קָאָטְשַׁעַן זיך פָּאָר גַּעֲלָעָטָעַר אָוּן
שרַׂיעַן: "הַוְּרָדְרָרָאָ, אַרְצִיְשָׁרָאָל אִידְוַאָּ" אַ גְּלִיכָּה, ווֹאָס סְאַין
גַּעֲוַעַן שְׁבַת, ווֹעַן נִימָּט, ווֹאָלְטַעַן זַיִּצְעַמְרָאָגְּנַעַן די שְׁטוּב אַוְיף פִּיצְרַ
פִּיצְלָעַד. קִיְינְעַר האט נישט גַּעֲוָאָלַט זיך רַיהְרָעַן פּוֹנְגָּס אָרט אָוּן
גַּעַהַן אֲחַיִים, בֵּיז דער בעַל-אַכְסְנִיה, אַ גַּעַוְנוּנְדָעַר אִיד אַ רְויְטָעַר,
הָאָט נִישְׁט אַרְוִיסְגַּעַשְׁטָעַט דָּעַם רְויְטַעַן קָאָפְּ דָּוְרָךְ אַ פָּעַנְסָטָעַר אָוּן
הָאָט אַוִּיסְגַּעַשְׁרָגָעַן אַוְיף אַ קּוֹל:

— רְויְטָעַ שְׁקַצְּוֹם! גַּעַשְׁלִיוּעַרטָּע שְׁקַסְּעָם! אַיְהָר לְעַדְיָנִי
גַּעַהַרְסָמָן, פּוֹסְטָעַפְּאַסְנִיקָּעָם! ווֹאָס האט אַיְהָר דָּא נִישְׁט גַּעַזְעַהָעַן,
וּוֹלְכָעַן רֹוח? אַיִּין אָוֹרָה אַיִּין גַּעַקְוּמָעַן, אַ מעַנְטָשָׁ נְלִיְיךְ מִיטְאַלְעַן
נָאָר נִישְׁט קִיְּין רְויְטָעַר, פָּאָר ווֹאָס קוֹמָט אִיהָם, מַעַן זָאָל אִיהָם פָּאָרָדָ
טְיוֹקָעַן? אַיךְ זָאָן אַיִּיךְ, אַיְהָר זָאָלַט זיך די מִינְוָת, די רָגַע צְעַ
גַּעַהַן, ווֹי זָאָלַע אַיִּין ווֹאָסָעָר, אַנְיִיט ווֹעַט אַ רֹּוח אַיִּין אַיִּיעַר ט... ט...
אַרְיִין!!

עַרְשָׁת דָּעַמְאָלַט האט זיך דָּעַר עַולְמָ צְעַנְגְּגָעַן, אַוּועַק אַיְטְלִיבָעַר
איַן זִיְּן רֹוח אַרְיִין.
די רְויְטָעַ אַיְדָלְעַד האָבעַן לֵיעַב, אָוּ מַעַן זָאָנָט זיך אַזָּאָר, זָאָל
דָּאָס זִיְּן מִיט אַ טָּעַם...

דאס פינפט עקאפיטע.

(איין אסיפה בי די רוייטע אידלע. — דער פרעמדער פארשווין האלט א רעדע. — די רוייטע אידלע האבען קיין צוית נישט, שלאגען איהם איבער.)

שבת צורנאכטם, תיכף נאך הבדלה, האט דער אורח געשיקט רופען צו זיך אויף דער אנסניה די פארשטעהערם פון דער שטאדט, אלע פארנעםטע לוייט, די רבנים, די לומדים, די נגידים, די משכילים, די געלעהרטע, און אויך איניגע פון די בעילימלאכט, פון פראסטע מענשען. ער האט בעפויילען, אז ער האט מיט זיך צו רעדען וועגען עפים זעהר א וויכטיגען ענין, וואס געהר זיך אן מיטין כלל, ער האט זיך צו זאנען זעהר א נויטיגע זיך, וואס איז זוינונג אין לאבען ארין.

איין שטאדט איין געווארען א רעש, א גערודער: «עפים א מענטש, איין אורח, איינער פון די שוו ארכע אידען, איין געקמען צופאהרען, פון יונער זויט טיר סמבר זונז ער ניט זיך אום פאר איין ארץישראל-איד און וויל עפים דער צעהלען ניעם. טע באדראָרַפּ געהן הארכען וואס ווועט ער זאנען...» די רוייטע אידלען האבען זיך דוקא נישט געלאָזט לאנג בעטנו און מען איין געקמען אויף דער אסיפה, יונג און אלט, פון אלערליי קלאסען מענשען, נישט זוווי צוּלִיבֵבּ דער זיך אלין, ווי צוּלִיבֵבּ דעם, וואס יעדער איין א בעלן געווען אנקוקען א פרעמדען מענשען, איין ארץישראל-אידען, הארכען ווי ער רעדט...»

ניד איין די רוייטע אבסניה געווארען פול אַנְגַּעַשְׁטוֹפּט מיט רוייטע אידלען. עם איין געווען א מורה' דיגע עננשאָפּט, א שפֿאַ רעניש, א דערשטיקעניש. סכנות נפשות. אלע האבען געוואָלט וואס נעהנטער צום אויבען-אן, פערנעםגען דעם בעסטען ארט. די ווענד האבען געשוויצט, מען איין געתטאָגען קאָפּ אויף קאָפּ,

און דער עולם האט אלע נישט אויפגעעהרט צו געהן און געהן, ביז דער רויטער בעלאכנוי איז געפאלען אויפֿאַיַּין עזה — ער האט פערשלאָסען טהיר און טווייה, נוט אויסגעשאָלטען פריהער דעם דרישענדינגען עולם אין ט... ט... אריין, ווי זיין שטינגר איז. ערשת דעתמאָלט איז דער אורה אומגעשטאנגען, און צוישען עולם איז געוואָרען אַ פֿאָטְשָׁעָרִי מיט אַ שְׂאָקָעִי, מע האט געפֿאנט טויב ווערטען.

— שא, שטיל זאל זיין! ששה, ששה, ששה, ששה, ששה, ששה, שאטן, שאטן! — האבען געשרינגען אלע רויטע אידלען איז איזן קול. נאכדען איז געוואָרען אַ סְמָרְקֶנְדִּי מיט אַ שְׁנִיְצָרִי פֿון נועזה, גלייך ווי מע וואָלט שוין אַ יאהָר דריי אַדער פֿיעַר די נאָו נישט געשנייצט. שפֿעטעה, איז אלע האבען שוין נוט אויסגעשנוייצט די נעזער, האט איינער געגעבען אַ הוֹסְטָם, נאכדען דער אנדערעה, נאכדען דער דרייטער און אָזֶן ווייטער — עם איז אויפֿאַיַּין ווי אַגְּנָעָן פֿאלען פֿלוֹצִים אַ הוֹסְטָמִיש, עפֿיס איזן עפֿידָטִיעַ, טאָקי נאָר ווי אויפֿאַצְּוַ-להַכּוּים!

— וואָס איז דאס פֿאָר אַ הוֹסְטָמִיר אַין מיטען דריינען? — האבען זיך די נגידים צעדרינגען. — נאָ דיר נאָר הוֹסְטָמִען! קראנש געווען אַין דער ביֹם זיך אויסהָהוֹסְטָמִען דראָרטען? געקומען אַהער הוֹסְטָמִען! אַ הוֹסְטָמִיש אויפֿאַיַּין אַ העזה פֿון קְבָּצָנִים, הוֹסְטָמִען גאָר?!

AWN ס'אייז די מינוֹט געוואָרען שאַ-שְׁטִיל. פֿאָר אַ נגיד האבען די רויטע אידלען דאס נײַעֲנוֹאַהֲרִיגַע קְדַתָּה! דראָרט איז אַ נגיד זאנט: "ニישט הוֹסְטָמִען" — הוֹסְטָמִען נישט...

— הערט צו, רבותי! הערט מיך אויַם, מײַנע לֵיעַבָּע, מהיערע ברידער! — אַזְוֵי האט דער אורה אַגְּנָעָהוֹבָעַן זיין שענען דרשָׁה אַון אַין די אוינגען בשעת מעשה האט זיך אַיהם אַגְּנָעָצְנָדָען אַ פֿיעַרְעָל. — אַיִּיעַרְעָה הִינְעַנְעָה ברידער, די רויטע אַידלען, האבען מיך אַפְּילּוּ אויפֿגענוֹמָען הִינְנַט עפֿיס נישט אַזְוֵי פֿרַיְנְדְּלִיך, עפֿיס נישט

וואו זעהר א ליעבליכען נאסט ; זוי האבען מיך אונגעיקט ווי א
משונגעעם און האבען טיר געמאכט א הוררא, זוי האבען מיך נישט
פערשטעאנגען, וואס איך האב זוי געואנט. מיינט נישט, חסיזלום,
או איך האב פאראייבעל, או איך פאל בי זיך דערמיט אראפ ; חסִ
וחליה ! עם מהות מיר נאר וועה דאס האָרֶץ אַוְיָף אַיִּיך, ברידער,
ווארומ איך זעה דערפֿון אָרוֹסִים, ווי וווײַט מען אויז נאָך דָא בֵּין אַיִּיך
פערנְעַבְּט אָנוּ ווי נידעריג עס שטעהט נאָך בֵּין אַיִּיך דָאָס פָּאָלְקָן
נאָר אָזּוּ ווי אַיהֲר זענט דָאָ צָעִינָה, ווי עס וווײַזְט אָוָיס, פָּאָרְשְׁטָעָן
הערט, דער תפְּאָרָת פָּוּן דער שטָאָהָט ; אָיך זעה דָא צָוּוַיְשָׁעָן אַיִּיך,
זָאָלָעָן גַּעֲזָנְד זַיְוָן, רבנְיָים, לְוָדִים, נְגִידָים, מְשֻׁכְּלִים, גַּעֲלָהָרְטָע אָנוּ
אָזּוּ פִּינְעָן, אַיְדְּעַלְעָן מענְשָׁען, רַעֲכָעָן אַיך, אוּ אֵה רַ וּוּעַט
מיך פערשטעהן. אַיהֲר דָאָרְפְּט ווּוִיסְט, ברידער, אוּ מִיט גְּרוּסְמִיה,
מִיט מסירות-נפש האָב אַיך מיך צו אַיִּיך דערשלאָגְעָן אַהֲרָה, מִינְעָן
לייעבע רַוְּיטָע אַיְדְּלָעָן, וואָרְוּם אַיהֲר לִינְטָפְּרָעָט, זָאָלָט אַיהֲר
טִיר מְחָל זַיְוָן, דער שׂוֹאָרְצִיְּאָהָר ווּוִיסְט ווּוָאָן... צָוקְעָן צו אַיִּיך
בעדראָרָה מען דורךעהן אַסְכָּד מְדָרְכּוֹת אָנוּ ווִיסְטָעַנְשָׁעָן, דורך בערג
אוּן דורך טָהָאָל, ווּאָלְדָאָיִן, ווּאָלְדָאָוִיס... הַיִּינְט אַיבְּרָשְׁפָּאָגָעָן
אוּזָא סָמְבָּטְיָוָן !!... אַיך האָב גַּעֲוָאָסְט גַּעֲנָעָגָט, אוּ די נְסִיעָה
אוּן אַשְׁוּעָרָעָן, אַשְׁוּעָרָעָן נְסִיעָה, אַיך האָב גַּעֲוָאָסְט, אוּ אַיך פָּעָרָעָן
וַיִּיר אַיבְּעָר אַיהֲר אַסְכָּד צִיְּמָה, אַסְכָּד גַּעֲזָנְד אָנוּ אַסְכָּד גַּעֲלָד אָנוּ אַ
סְכָּד כְּבוֹד, וואָרְוּם ווּעַן אַיך זָאָג מיך אָשָׁפָן דער דָאָזְיָנָעָר נְסִיעָה
צַו אַיִּיך, מִינְעָן ברידער, זָאָלָט מִיר גַּעֲוָעָן דָאָרְטָעָן אַסְכָּד, אַסְכָּד
בָּעַסְעָר, ווי סְאַיִּזְמָר אַצְינְד ; מִיר ווּאָלָט זַיְוָן בעסְעָר אָנוּ מִינְעָן
קִינְדָּעָר אָודָאִי... נָאָר דָאָס האָרֶץ הָאָט מיך גַּעֲצִוְגָּעָן צַו אַיִּיך, צַי
אַיִּיך, מִינְעָן ברידער, האָב אַיך מיך אַפְּגָנְזָאָגָט פָּוּן כְּבוֹד, האָב מיך
אַפְּגָנְזָעָנָט מִיט מִין עַולְמַה זוּה אָנוּ האָב מיך גַּעֲלָאָזָט אַוְיָף קְדוּשָׁ
הַשָּׁם. אַיך האָב גַּעֲוָאָלָט זִיך זַעַחַן מִיט אַיִּיך, מִינְעָן לִיעְבָּעָר רַוְּיטָע
אַיְדְּלָעָר, אַיך אַפְּגָנְבָּעָן אַפְּרִינְדְּלִיכָּעָן גַּוּסָּפָן אַיְיָרָעָ צַעְגָּן

AMILIAN בRIDUR, וואס אויך יונער זויט טיך ס מ ב ט י א ז,
אייערע ליבליךע בRIDUR, וואס דענען מיט אויך אוין נאט און
וואס קומען ארוייס מיט אויך פון אוין שורש, פון אברהם יצח
ויעקב. מיר האט זיך זעהר געוואלט זעהן וואס מהוט זיך דא בי
אויך, און אליין אונזאגען אויך די גוטע בשורה, און מיר האבען אויך
אין זינען, מיר זאגען זיך פאר אויך. מיר מהווען פון אייערטווע
גען צוועלכם, וואס איהר ווועט, אםירציההש, זיין צופריעדען...

— דה הייניג, וואס? לאמיר האבען וואס? וואס צויחט ער דיא
נשמה? — שרײַען מיט אמאָל עטלייכע רווייטע אידלעך, וואס האבען
שווין קיון צוית נישט.

— מע וויל אויך, פערשטעהט איהר מיך, ברודער, ארוייסלעפען
פון דאנען. גענוג אויך שוין צו פאליאסקען זיך דא אין דער בלאָטער,
זיין צו שאנד און צו שפאת בי אלעמען אין די אוינען! צויט
אויפשטעהן, זיך איינציגוואשען, אויסצואזאגען זיך, ווערטען לוייטען
גלאַיך!... מע וויל אויך ארויסציההן פון דאנען, איזו ווי מע האט
אמאָל ארויסגעצזונען אייערע עטלערען פון מצרים, און בעזעגן
אויך אין אייער לאָנה, אינ'ם לאָנד פון אייערע אבות, אינ'ם לאָנה,
וואס גאט האט געשוווארטען צו אברהם יצח ויעקב, אינ'ם לאָנה,
וואו מיר האבען אמאָל געהאט אונזער ביתההמקרש, אונזער כחנים
און לווים, אונזער מלך, אונזער נביים — אַ ר ע י ש ר א
הייסט דאס לאָנה, ארײַדישאָל, דאס היילגע לאָנה, וואס אייערע
עטלערען האבען פערנאגען דערויף איזו פיעל בלוט, וואס פון דאָר-
טען איז ארויסגענאגען אַ געטלייכע לייכטינקייט — אונזער תורה,
אונז האט בעליךט די גאנצע וועלט, געעפנט אלעמען די אויגען,
געגעבען אלע פעלקער געטלייכע לייכטינקייט, פרײַהיט, וויטענ-
שאָפט... יא, מיר האבען אלעמען געגעבען לייכטינקייט און וויטענ-
שאָפט, און אליין זענען מיר פערקראָבען איז אלַף הששי... אלעמען
געגעבען פרײַהיט, און אליין האבען מיר זיך פערשטעלט פאר
קנעכט, משרותים, לאָקייען... וואס קוקט איהר מיך אָן? וואס

שווינט איה? צו איך דוף איך, צו איך, פרומע רויטע אידלעך, רבנים, לומדים, חסידים, אידען מיט טליתים-קטנים, מיט לאנגע Каפעאטען, מיט בערד און פאות! איה וויסט דאך יא וואס ארץישראל איז — אדרץ יידראַל! יידרעד-לִיְם! איה זאנט דאך יא בײ'ם בענטשען: „ויליאָלִים עירך ברחמים תשוכ... בשובך לאיזן ברחמים... המחויר שכינתו לאיזן... ועל ירושלים עירך ועל ציון משכו כבודך... זכרון ירושלים עיר קדש... ובנה ירושלים...“. און דעם געוויסען „לשנה הבאה בירושלים“...

— מילא, וואס מע דאוענט — רופען זיך אן עטליכע פרומע רויטע אידלעך — דערופ זענען מיר אידען, מיר זאלען דאועגען, גאנט דייענען.

— דאועגען און גאנט דייענען? — שרײַט דער אורה. — אט דאס איז טאקי די מעשה, וואס איהר דאוענט און וויסט נישט זו אס איהר דאוענט. איהר רעדט און וויסט נישט זו אס איהר רעדט. איהר זענט קראָנק און וויסט ניט וואס איך פעהלט. איהר געהט ארום אין דער בלעונגניש, איהר ליגט אין א הײַהנערפֿעלעט, א בייזער שלאָפּ אויף איך...

— בקיזור! בקיזור! — שרײַען די רויטע אידלעך, וואס הא?

בען קיין צויט נישט. — גענוג מוסר! בקיזור!

— בקיזור זוילט איהר? איהר האט פײַנט מוסר? איהר האט פײַנט, אzo מע זאנט איך דעם אמת?... ס'איין, זאג איך, א בייזער שלאָפּ אויף איך, בגין איך געקומען איך זועקען, אויפֿרייסען פונְס שלאָפּ און שרײַען איך אין איהער אַריַין: שטעהט אויה, ברידעה, שטעהט אויה! שווין צויט! שווין צוויי טויזענד יאהה, אzo איהר ליגט דא אין דער בלאָט און פיהלט גאר נישט, ווי וויסט אומגּאַיקליך איהר זויט, ווי דער זוֹאָרums וואס ליגט אין הרוין און מײַנט, אzo ס'איין קיין זיסערס נישט... שטעהט אויה, קוּקט איך ארום, בעטראָכט איער לאגען, זי איז געפֿעהרליך! איהר שטעהט, זאג איך איה, איז א סכנה, איז א מורה'זינען סכנה! איהר

ווערד וואס א טאג שוואכער און שוואכער. איהר זינקט און דער בלאטו טיעפער און טיעפער. איהר פאלט אין דעם פינסטערניש נידעריגער און נידעריגער. איהר ווערד וואס וויטער אלע מעהרא בערגנערעבט, איהר ווערד דערשטייקט אין דער ענסחאפט, איהר פרעסט אינס דאס אנדערע ליעבעדיגערהייד...

— דעם שפיין! דעם שפיין! — שריעען די רויטע אידלען.

וואס האבען קיין צויט נישט. — זאנט אונז דעם שפיין!

— דעם שפיין ווילט איהר זיסען? איהר האט קיין צויט נישט? פונקט דאס איינגענע וואס בי אונז. די איינגענע מענשען מיט דעם זעלבען באראקטער... דאס איינגענע איז געווען אויך מיט אונז, איזיערע צעהן מיליאן בריידער, וואס אויפֿ יענער זויט טײַך מ ב ט י ו נ, פונקט דאס זעלבע... נאר מיר האבען זיך בען צייטענס אָרומגעקוקט, אzo מיר שטעהען שמאָל, מע זויל אונז איינז שלונגגען, אדרער מע זויל אונז לאָען, מיר זאלען זיך אליאין אינס דאס אנדערע איזנשליינגען... מע האט אונז געגעבען אָנצ'זהערעניש, דאס הייסט, קלעפֿ מיט סטוסאָקען גוטע; מיר האבען פערשטאנען, אzo די וועלט איז אַס און די מענשען זענען פיש... מיר זענען געקומען צום שכּי, אzo די אלע זיסע ליעדלעך, וואס אונזערע נבייאט און משוררים אין אלע צייטען האבען אונז געזונגגען, זענען אודאי זעהר שענען ליעדרה, אבער מאָקי נישט מעהרא ווי ליעדרה, וואס זען געזנט געוווארען אויפֿ אַמְּל, אויפֿ "לעthead לְבָא", אzo משיח ווועט קומען... מיר האבען דערפֿהאלט, אzo אונזער הילך איז נאר בי אונז אין די הענד. אzo מיר אליאין וועלען זיך נישט העלפֿען, ווועט אונז קיינער נישט העלפֿען. מיר האבען פערשטאנען, אzo אויב טיר ווילען ליעבען, מזען מיר זיין ליטענגליך, אזו ווי מיר זענען געזונג אַמְּל... מיר האבען זיך בעקענט מיט אונזער אויב גענער שענער היסטאריע, מיט אונזער איינגענער שענער שפראָך, און מיר האבען דערזעהען, אzo מיר האבען זיך אומזיסט געשעט מיט דעם נאמען איד, אzo מיר זענען אַ פֿאָלק גִּלְיָיך מיט אלע פעל-

סער, אוינו פעהלט נאר א לאנד, איין איגען לאנד. האבען מיר גע-
מאכט א גוואלד פאר דער גאנצער וועטלט: "לאנד! לאנד!" ניט
אוינו לאנד!" מיר האבען זיך אונגעחויבען צענויפפההרען אלע איין
איין ארט, צענויפשומעסען זיך אלע וועגען איין זאך, און ס'איין
געבליבען, מיר זאלען זיך קודם כל אויסצוואגען, ארכומואשען זיך
אליאן און אויסצוואגען און ארכומואשען אונזערע קינדרער. זיך אויס-
בילדען, ווערטן מענשען, צונרייטען זיך אליאן און דאס גאנצע פאלק
צו דער נרויסער ארבייט, וואס שטעהט פאר. מיר האבען גראנדען אונגעחויב-
בען מאבען אסיפות, קאנגרעסען, זאלמען געלד, גראנדען א פאהנה,
לערנען אונזערע קינדרער, עפערנען חדרים, מאבען שקאלאום...
— שקאלאום? שקאלאום נוע זועלאיים! זנאט נוע זנאיעם!
שקאלאום נוע זועלאיים! — האבען אויסגעשרינגען מיט אמאָל עט-
ליך הונדרט רויטע אידלען, און דער גאנצער עולם האט אונגע-
הויבען צו רעדען, ליארעמען און פילדערען אויף אלערליי קולות.
דער האט געשRINGען: "נו זועלאיים!" און דער האט געשRINGען:
"זועלאיים! דוקא זועלאיים!" און אינאיינעם אייז דאס אויס-
געקומוּן א מישמאש, א ווילדר קאנצערט: "זועלאיים... נוע
זועלאיים... זנאט נוע זנאיעם... שקאלאום נוע זועלאיים... דוקא
זועלאיים... אויף-צדלהכאים נוע זועלאיים!"...

דָּאַס זַעֲכָס טָע קָאַפִּיטָּעַל.

(דרער פרענדער פארשווין שטעהט אויף פונ'ס טיש, און דיו רוייטע אידלעך רעדען אלע אינאיינעם. — זייז שפארען זיך, אמבערען זיך, שרייען איבער איזינס דאס אנדערע און צענעהן זיך בשלום אהויום.)

די רוייטע אידלעך כליזמן זייז שוויגען — שוויגען זיך, נאר און זייז הויבען און צו רעדען, רעדען זייז פון פיעער און פון וואסעה, און מיט הענד, און דוקא אלע אינאיינעם; זייז שרייען, זייז ליארעד מען, זייז גראגערען, ווי דיבאראקסען איזן וואלה, עס מאכט זיך זייז נישט צו דאס מויל; דער כה פון א מענטשען איזו דעםאלט גאנר נישט אימשטאנד זייז אפזושטעלען. וויפיעל דער אורח האט זיך נישט גבעטען, מע זאל איהם לאזען רעדען, אויסלאזען דאס, וואס ער האט אונגעוויבען, וויפיעל דער עלט האט נישט געפאנטשט מיט די הענד אין טיש און געשרינען: «שששא! ששששאאט! שטייד לערן! שטייל זאל זייזן!» — עס האט נישט געהאלפען קיין שמען ישראלי, האמש טהו זיך אן א מעשה! אפלו די נגודים האט מען אויך געהארכט, ווי המן דעם גראגער. אונזער אורח האט נעהבר נטעוות איבערויסען זייז דרשא אין מיטען און מיט בזונות אפ-טרעטען פון'ס טיש און הערען, ווי די רוייטע אידלעך פערטהייטשען, צעקיען זיינע וווערטער, איטליךער נאר זייז השגה און נאר זייז פערשטאנד.

— ער וויל שקאלאעס... שקאלאעס נע זשעלאייעם... פון יונער זייט טיך... וואסערע לאקסען... עפיטים דערצעהלהט ער אריע-ישראל... מע באדראף חברות... חברות נע זשעלאייעם... וואס זאנט איהר אויף זייז פיסק?... ב'וואאלט א בעלן געווען זייז דארטען... שא, לאז זייז שטייל... וואס בייזט דו פאר א מאכער... ארץ-ישראל לאזט מיך... אzo מע זאנט משוגע, זאל מען גלייבען... איהר זענט

טחילה א בהמה... פארך, אט חאפסט דו א פאטש... חברות,
חברות באדראה מען... ס'א משל, נו און געלט?... געלט?...
— איךר העטל? עם האלט שווין ביי געלט! — אזווי מאכען
די נגידים און חאפען זיך די קעשענים. — דאס מיינט מען
אונגו א פנים? קומט, לאמיר געהן אהויים.
— איין "אַקְעָלָעַ" ווועט זיין ביי איזיך היינט? — רופען זיך און
די חברה "שנויעץ מיט ברויט" צו אײַנעט פון די נגידים.
— אודאי, ווי דען איז אנדערש? וואו זענט איהר נעצבען
געועען?
— נעצבען זענען מיר געועען "אַיָּף" ביימ "חכם" ביזען ערשותען
מנין.
— אזווי? וווער איז באנרגראבן געוווארען? וווער האט געטאפעט
דעט מאטער? דערצעלהט, דערצעלהט!
— אוי, פרענט נישט, ס'אינו געועען א רעכטוע שרפֿה! פֿרִיהער
האט דער "סְטָטָאַטִּיקַ" געזונגען א "חַכְמַתְשְׁבַּתְעַלְ", ווי געוווינטליך.
און דער "נְשָׁרָפַ" האט געשוויצט; נאכדעם האט איהם דער "בעל"
תכלית" געפאקט מיט פיער מלכימ קענען דריי טיז, גוט אַפְּנָעַ
שמיסען, געזונגען פון איהם די עצומות, א דרייערעל בלינַה, א פֿינַ
פארעל אויף צוויי צוויי פֿינַפֿערעלע אויף דריי, און דריי אויף
מיינע דריי. — ביז ס'אינו אויסגענגאנגען פֿאַדְעַם, האט ער איהם
געפענט דאס בלעטעל, איז איהם פֿינַסְטֶר געוווארען אין די אויך
גען. נאר בעסעד פון אלע האט געמאכט דער, "פֿראָפֿעָסָּאָר": ער
האט געללאפעט מיט די וויבער אין "סְטוֹקְעַלְקַעַ" — ט י אַס נ ע!
האט צונענומען ביי זוי וואו זוי האבען געהאט א פֿיעַרַעַה, און א
גוטען טאג מיט דער קאָפְּאַטְעַ... קומט, לאמיר געהן, וועלען מיר
עפֿים מהקן זיין! איין עבריה די ציימ, די נאכט שטעהט נישט...
— אַפְּיקָרוֹסִים! הולטיעס! — שריען די רבנים און די איז
בעריגע כליךודש, וואס האבען זיך צענויפֿגענַשְׂלָאַגְעַן בעזונדרע אין
אַ ווינקעלע. — טרייפֿנִיאַקָּעַס נאר ווילען אונז פֿיהָרַען קִין ארץ

ישראל! „גלוחים“ ווילען אראפברענגען משיחן! אידען, וואט
שווינט איהר? ... גוואלד! גוואלד! שמע ישראל!!! ...

נאָר מעהָר פון אלע האָבען זיך געשטעט אַקענען די געלעהרטע
פון די רוייטע אידלעך, די חקרנים, די נְרִיבָּלָעָר, די פִּילָּאָזָּפָּעָן אָוֹן
פָּאַלִּיטִיְּקָעָה. זַיְּה האָבען געפָּאַדְּרָעָט, מַעַּזְאָל זַיְּה גַּעֲבָּעָן צַו פָּעָרָ
שְׁטוּחָן „עַל פִּי חִקְּרָה“, „עַל פִּי שְׁכָל“, „עַל פִּי הִסְטָמָרָע“, „עַל פִּי
פָּאַלִּיטִיְּקָע“ אָוֹן „עַל פִּי מְעַנְשְׁלִיכְקָיָת“, זַיְּה אָזֶן דָּאַס מְעַנְלִיךְ
אוֹן ווֹאָזֶן דָּאַס גַּעֲהָרָט נְעוֹאָרָעָן, מַעַּזְאָל גַּעֲמָעָן אַ פָּאָלָק פָּוּן
רוּיְטָע אַיְדָלָעָך, ווֹאָס זַיְצָעָן זַיךְ רֹוְהִיגְ שְׂוִין צְוּוֹי טְוִיזָעָנֶר יְאָהָר אָוִוָּךְ
דֵּעָר זַיְיט סְמְבָטְיוֹן, ווֹאָס מִישָׁעָן זַיךְ נִישָׁט צַו קִינְגָּעָם, זַאָד
טְשֻׁעְפָּעָן נִישָׁט קִין פְּלִיעָן אַוְוָף דָּעָר וְאָנָטָם. — זַאָל מַעַן זַיְּיָ פְּלִיצָים
איָן מִיטָּעָן דְּרִינָעָן זַאנָעָן: „גַּעַמְתָּ אַיִּיךְ, רֹויְטָע אַיְדָלָעָךְ, צָעָנוֹיָה,
פָּאָקָט אַיִּיךְ אָיִן אָוֹן פָּאַהָרָט אַרְבָּעָר דָּעָם טִיךְ סְמְבָטְיוֹן אָוֹן באָ
זַעַצְטָ אַיִּיךְ דָּאַרְטָעָן עַרְנִיאָז אַן וְיִסְטָמְתָּ לְאָנָה, צְוּוַיָּשָׁעָן וְיַלְדָעָ
טְעַרְקָעָן... ווֹאָס וּוּלָעָן זַאנָעָן די אלע אַיְבָּעָרִינָעָ פְּעַלְקָעָר, אָוֹן
טָאָקִי דָּעָר טָרָס אַלְיוֹן? ... ווֹאָז אָזֶן דָּאַס גַּעֲהָרָט נְעוֹאָרָעָן אַזָּא
מְעַשָּׁה, פְּרָעָנָעָן מִיר אַיִּיךְ, אַדְרָבָה, בְּעוּוֹיּוֹת אָוֹנוֹ פָּוּן דָּעָר הִיסְטָמָרָ
רַיְעָ, צַיְּהָט זַיךְ גַּעַטְרָאָפָעָן וּוּעָן אַזָּא גַּעַשְׁיכְטָעָ? דָּאַס אָזֶן אַיִּין
מַאָל אָוּוּסָ; אָוֹן צְוּוִיְּטָעָם, אָזֶן דָּאָדָק אַ פָּאָטָשָ אַיִּין פְּנִים פָּאָר
דָּעָר צְיוּוֹיְזָאַצְיָעָ, אַחֲרָתָה אַ בּוֹשָׁה פָּאָר לְיִיטָעָן! די גַּאנְצָע וּוּלְעָטָ
קוֹקָט אָרוֹוּם, אָז אַטְ-אָטְמָתָהָוָת אַ שְׁיָוָן די זָוָן, אָוֹן עַס וּוּרְדָ לִיכְטִינָ
איָן אלע וּוּנְקָעָלָעָ, אלע לעַנְדָעָר וּוּלָעָן וּוּרָעָן אַיִּין לְאָנָה, אלע
פְּעַלְקָעָר וּוּלָעָן וּוּרָעָן אַיִּין פָּאָלָק, אלע שְׁפָרָאָכָעָן וּוּלָעָן וּוּרָעָן
איָן שְׁפָרָאָךְ, אלע מְעַנְשָׁעָן וּוּלָעָן וּוּרָעָן אַיִּין מְעַנְשָׁ...

— גַּוְתָּ מְאָרְגָּעָן, מַזְלָטָבְ דִּירָ! גַּוְתָּ פָּאָרְסָרָאָכָעָן! ווֹאָס הִוִּיסְטָ
אלע מְעַנְשָׁעָן וּוּלָעָן וּוּרָעָן אַיִּין מְעַנְשָׁ? — שְׁפָרִינְגָּטָ אָרוֹוּם אַיִּינְגָּעָר
אַ יְוָנְגָּעָר מִיטָּרְיָעָן, וּוּיְזָטָ אָוּסָ, אַיִּיךְ אַ גַּעַלְעָהָרָטָר. — מִילָּאָ,
אָז פָּוּן אלע פְּעַלְקָעָר וּוּטָ וּוּרָעָן אַיִּין פָּאָלָק — דָּאַס פָּאַרְשָׁטָעָה
אַיִּיךְ נָאָךְ...

— חאפט זיך נישט! — שלאנט איהם איבער נאך איינער אַ געלעהרטער מיט אַ גרויסער ליסינע אויט'ן קאָפֿ. — לאָמֵיר אַקָּראָשֶׁט בָּאַטְרָאַכְּטָעַן עַל שִׁי חִקְּרָה טָאַקִּי נאָך אַ מָאָל דָּאָס אַיְגָעָנָע ווַיַּעֲדָעָר צְוִיקָּס: ווֹאָס ווּעָד אַנְגָּרוּפָּעָן אַ פָּאַלָּס? ווֹאָס אַיְזָעָר פְּשָׁט פָּוֹנָּס ווּאָרט "פָּאַלָּס"? פָּוֹן ווָאנָעָן גַּעַטְמַן זיך דָּאָס?

— אַ פָּאַלָּס ווּעָד אַנְגָּרוּפָּעָן נַאֲצִיאָן, — נִיט אִיהם אַז פָּעָר שְׁטוּחָה יַעֲנָדֶר מִיט דֵי בָּרְילָעַן, — דָּאָס ווּאָרט נַאֲצִיאָן שְׁרִיבָּת זיך מִיט אַ "טָּעַ", נִשְׁטָמֵת קִיּוֹן "צָעַ", אָוָן לַיְעָנָעָן לְיַעַנְתָּן זיך דָּאָס דָּוּסָקָא דָּוּרָק אַ "צָעַ", אַט אָזּוּי: *Nation* ... הַיִּינְטָ פָּאַרְשְׁטָעָהָט אַיְהָר שְׂוִין?

— ס'איַז וּזהֶר נוֹיְתָהִינְג — רֹופְט זיך אָוָן נאָך אַיְנָעָר אַ גַּעַץ לְעַהְרָטָעָר מִיט גְּרוּסָע בְּרָעָמָעָן — ס'איַז וּזהֶר נוֹיְתָהִינְג, טָע וְאָל וְוָעָנָעָן דָּעַם אַנְשְׁרִיבָּעָן אַ בעָזָנָדָעָר בּוּך...

— אַ "רְעַפְעָרָאַט", — רֹופְט זיך אָוָן נאָך אַיְנָעָר אַ יְוָנָגָעָר גַּעַץ לְעַהְרָטָעָר אָוָן אַיְזָעָר צְוִירָעָדָעָן, ווֹאָס אִיהם אַיְזָעָר גַּעַרְאָטָעָן אַרְיִינְצָוּזָה שְׁטָעָלָעָן אַזְּאָט הַוִּיך ווּאָרט.

— ווֹאָס אַיְזָעָר צְוִיך עַפְּסִים גַּעַפְּלָעָן אַ רְעַפְעָרָאַט? — רֹופְט זיך אָוָן יַעֲנָעָר, ווֹאָס מִיט דֵי בָּרְילָעַן, ווֹאָס אַיְזָעָר אַיְמָנָא אַוְיָפֿן ווּאָרט "רְעַפְעָרָאַט". — אַ בּוּך אַיְזָעָר עַפְּסִים אַנְדָּרָעָרָשָׁן, אָוָן אַ רְעַפְעָרָאַט אַיְזָעָר עַפְּסִים אַנְדָּרָעָרָשָׁן. אַ בּוּך אַיְזָעָר טְרָאַטָּאַט, אָוָן אַ רְעַפְעָרָאַט אַיְזָעָר אַ רְעַפְעָרָאַט.

— אַלְאַז אִיְינְסָמָן! — שְׁרִיּוֹת יַעֲנָעָר גַּעַלְעָטָעָר שְׂוִין מִיט כְּעָם. — קִיּוֹן שָׁוָם חַלּוֹק נִישְׁטָמָן!

— ווֹי פָּוֹן טָאָנָן צַו נַאֲכָט! — שְׁרִיּוֹת דָּעָר אַנְדָּרָעָר.

— האָט קִיּוֹן פָּאַרְאַוְיכָעָל נִשְׁטָמָן, — שְׁרִיּוֹת דָּעָר עַרְשָׁטָעָר — ס'איַז קִיּוֹן שָׁוָם חַלּוֹק נִישְׁטָמָן!

— האָט קִיּוֹן פָּאַרְאַוְיכָעָל נִשְׁטָמָן, — שְׁרִיּוֹת דָּעָר אַנְדָּרָעָר שְׂוִין אַוְיָה דִּוְיטָש — פָּאָן דִּזְוָעָן בֵּין דָּאָזָעָן אַיְזָעָר אַ גְּרוּסָע "חַוְּלָאָס"!...

— אַבְעָר לֹא שׂוֹן זַיִן גַּעֲנוֹג — מִשְׁתַּח וֵיך אַרְיוֹן אַיִינְעָר
מוֹן דַּי מַשְׁכְּלִים. — הַאֲסֶט דַּו גַּעֲהָרֶט אַיִן אַפְצִיעַ, גַּעֲלַעַרְעַטָּע
מַעֲנַטְשָׁעַן זַאֲלָעַן וֵיך קַיּוֹן מַאַל נִישְׁתַּקְאַנְעַן אַוְיְנְגְּלִיבְּעַן! אַז דַּעַר
זַאֲגַט טָאגַן, זַאֲגַט דַּעַר נַאֲכַט! אַיְהָר לַעֲנַט וֵיך בַּעֲסָר אַרְיוֹן, עַם
זַאֲלַו וּעְרָעַן אַחֲרָה, עַם זַאֲלַו זַיִן אַחֲרוֹת בֵּי דַי רַוִּיטָע אַרְדְּלָעַר,
מַעַזְעַל עַפְסִים אַנְהָוִיכְעַן טָהָוָן, — דַּאֲסַ אַיּוֹ אַבְיִסְעָל נַוְיְתָהִינְעָר פָּוָן
אַיְירָעַ חַקְרוֹת מִיט אַיְירָעַ פִּילָּאָפְּעַיַּע, מִיט אַיְירָעַ טְרָאָקְטָאָטָעַן
אוֹן מִיט אַיְירָעַ רַעֲפָעָרָטָעַן! ... *

עַם אַיּוֹ שַׂוִּין גַּעֲוָעַן נַאֲךְ הַאֲלָכָע נַאֲכָט, אוֹן דַי רַוִּיטָע אַיְדְּלָעַד
הַאֲבָעַן נַאֲךְ אַלְצַע גַּעֲרָעָט אַוַּן גַּעֲלְוִידָעָט, גַּעֲלִיאָרָעָט אַוַּן גַּעֲנְרָאַץ
גַּעֲרָט, אַלְעַ אַינְאַיְינְעַם אַוַּן מִיט הַעֲנָה, וּוֹי גַּעֲוְוִינְטָלִיךְ. דַי רְבָנִים
הַאֲבָעַן גַּעֲשְׁרִינְעַן: «אַפְּיקְוָרִסִּים! שְׁקִיצוֹם! הַוְּלְטִיּוּס! קַאֲלְבָאַסִּי
ニְקָעָס! זַיִוְוִילְעַן אַוְנוֹ אַרְאָפְּבָרְעָנְגָעַן מַשְׁיחָ'ן!» ... דַי גַּעֲלָהָרָטָעַ
דַי חַרְנִים, דַי פִּילָּאָזְעָפָעַן הַאֲבָעַן נִישְׁתַּאֲוִיפְּנָהָרָטָע צַו חַקְוָהָעָן,
צַו שְׁפָאָרָעַן וֵיך אַוַּן אַמְפָעָרָעַן וֵיך צַוְיִשְׁעַן זַיִד. זַיִוְהַאֲבָעַן נַאֲךְ גַּעֲוָאָלָט,
מַעַזְעַל זַיִוְכְּעָזָעַן טָאָקִי בָּאָלָה, אַטְ-אַדָּא אַוְיָפְּעַן אָרָט, וּוֹי אַזְוִי
וּוּטַט דַּאֲסַ זַיִן, וּוֹי אַזְוִי וּוּטַט מַעַן דַּאֲסַ נִעְמָעַן אַפְּאַלְקַ אַוַּן מַעַן
וּוּטַט דַּאֲסַ אַרְיְבָעְרְפִיהָרָעַן דַעַם סַמְבַּט יְזָן אַוַּן בַּעֲזָעָצָעַן אַיִן
אַרְצִיְשָׁרָאֵל? עַפְסִים לַעֲנַט וֵיך דַּאֲסַ נִשְׁתַּמְמַת אַוְיָפַט דַעַם מַחְאָן
אַטְמִיר נִעְמָעַן דַי גַּעֲשִׁכְטָעַ פָּוָן דַי אַלְעַ אַיְבָרִינְעַ פַּעֲלָקָעַר...
— אַלְעַ אַיְבָרִינְעַ פַּעֲלָקָעַר זַעֲנָעַן עַפְסִים אַנְדָעָרָש — חַאְפָט
וֵיך אַרְוִיסִים נַאֲךְ אַגַּעַלְעָרָטָע — אוֹן דַי רַוִּיטָע אַיְדְּלָעַד זַעֲנָעַן וּוֹיָעַ
דַעַר עַפְסִים אַנְדָעָרָש?

— אַלְצַע אַיִינְסַע! — שְׁרִוִּיט יַעֲנָה.

— וּוֹי טָאגַן צַו נַאֲכַט! — שְׁרִוִּיט דַעַר אַנְדָעָרָעַ.

— הַאֲטַט קַיּוֹן פָּאָרָאִיבָּעַל נִישְׁתַּאֲ, סַ'אַיּוֹן קַיּוֹן שֻׁוְם חַלּוֹק נִישְׁתַּאֲ!

— הַאֲטַט קַיּוֹן פָּאָרָאִיבָּעַל נִישְׁתַּאֲ, פָּאַן דַּיּוֹעַן בֵּי דַאֲוָעַן אַיּוֹ אַ

גַּרְזִוְסָעַר «חַוְּלָאָקְעַר»!

— אבער איזן עפּ מוֹעֵם דאך האבען! — שרוייען די' משכילים. — מע באדראָפּ ועהען עפּיס טהוֹן לטובה פונ'ס פאלַָל. מיט אַיְיָרָע חקיירות וועט דאס פאלַָק נישט זאט זיין. נו, אַדרָבָה, טראָכט צו עפּיס איזן אַנדָרָט מיטעל, אָז עס געפֿעלט אַיְיךְ נישט אַרְצִיְשָׁרָאָל. דאס פאלַָק וואָרטָט, דאס פאלַָק קומָט אַרוֹים אוּתָאַיְיךְ, אָזָן אַיהֲרָה האָט אַין זינען חקיָה, פִּילְאָזָאָפַּעָן, פָּאַלְוִיטִישָׁע!...

— אַ יושֶׁה, בְּלָעַבָּעַן, — הַעֲלָמָעַן אָונְטָעַר די אַרְעָמָעַ לְיָוִיט — מע זאָל טאָקי עפּיס אַנְהָוִיבָעַן אָזָן אַיְיךְ אַין זינען האָבען, עפּיס טהוֹן פָּוּן אָונְזָעַטְזָוָעַן אָזָן פָּוּן אָונְזָעַדָּעַ קִינְדָּרָם וועגען...

נאָר קִינְנָעָר הֻרְטָט זַיְנִישְׁטָמָט. אַלְעַ ווּלוֹעַן רַעֲדָעָן, קִינְנָעָר ווּוְלָ נִישְׁטָה אַרְכָּבָעַן. מע רעדט אָזָן מַעְ רַעְדָּט אַזְוִי לְאָנָגָה, בֵּין מַעְ הַוִּיבָּט זַיְד אָז בִּיסְלָעְכּוֹזָיְזָעַהָן. פְּרִיהָעָר פָּוּן אַלְעָמָעַן דָּקָעַן זַיְד אַרוֹיס פָּאַוּאַלְיָנָקָעַ די גִּנְיוֹרִים, נַאֲרַ זַיְיָ די חַבָּרָה "שְׁנָוִיָּץ מִיטָּבָּרוּת", אָזָן, גַּעַהְעַנְדִּינָג אַהֲיִים, שִׁיט מַעְנָן מִיטָּגְלִיכּוּעַרְטְּלִזְגָּר, מע בעַרְעָטָט, מע שְׁפָעַט אָפּ, מע מַאֲכָט חַזָּק פָּוּנָס פְּרַעְמָדָעָן פָּאַרְשָׁוִין, ווּאַס אַיְזָאָרְבָּעָר דָעַם סַמְבָּט זַיְן, אָזָן פָּוּנָס דָוִיטָעָן בְּעַלְ-אַכְסָנִיה, אָזָן פָּוּן די רַבְנִים, פָּוּן די גַּעַלְעָהָרְטָעָ, פָּוּן די מַשְׂכִּילִים אָזָן פָּוּן דָעָר נִיעָר חַבָּרָה "רוּיטָע אַרְצִיְשָׁרָאָל אַיְדָלָעָר", פָּוּן אַלְעַ רַוִּיטָע אַיְדָלָעָר אָזָן פָּוּן דָעָר גַּאנְצָעָר וועלְטָ...

ד אָס זַי עַב עַט עַקְאַפְּ יַט עַל.

(ראש חודש אלול געהט אוווק, און בעלה-הבית בלוייבט בעלה-הבית, — דער פרעמדער פארשיין פאהרט אוווק, און די רויטע אידלעך בלוייבען רויטע אידלעך.)

אויף מארגען, און מען איז אויפגעשטאנגען פונ'ם שלאלט, איז שווין דער אורחת, דער פרעמדער פארשיין נישט געווען און שטאדט, די רבנים האבען נישט געקאנט ארביבערטראנגען אוז איז אפיקורסות, איז די רויטע אידלעך, וואס האבען בייז אהער ארויסגעקוקט אויף משיח', געואנט מיט כונה "אני מאמין" און געשראינגען אויף א קול "לשנה הבהה בירושלים", — זאלען פלאצימן נאך אלויין פון זיך אנ-הויבען טראכטטען מכה ארץ-ישראל? ! ... האבען זיך זיך נישט געפויילט און זענען אוווק נלייך צו "נטאטשאַלסטוֹאַ" און האבען איינגעגעבען א פאפעיר אוזי און אוזי, דאס און דאס: "הנה זייט וויסען — אוזי האבען זיך געשראיבען אין פאפעיר — איז עפיס אינער א פרעמדער, פון אלדי שווארצע יאהר, איז אראפגענפאהרען אהער צו אונז איז שטאדט אריין און בונטערוועט דעם עולם... טיר האבען ערות, די נאנצע שטאדט ווועט געהן שוווערען, איז ס'אייז אמת... לכנן בעטערן מיר, אוזי זיך פאָרֶן לאנד און פאָר "קָאָנוֹנָא" איז דאס געוועים נישט קיין קלינער היוק — און "קָאָנוֹנָא" אויך דורך ביי אונז טהייערער פון אלסדייניג, — זאל מען זיך באציגטענס אַרְמוֹקוּר שען, נעמען מיטלען, איז מע זאל די רויטע אידלעך חיליה נישט אַראָפְּהִירָעַן פונ'ם דורך... און אוזי זיך אונז איז נישט באַוואָסְט, וו עַר דער דאָזִינְעַר נְפֵשָׁ אֵי, פָּוּנְזָוּ אַנְעַזְעַט עַר אֵי, וו אַס עַר אֵי, און וואס איז זיין טה זעכץ, זאל מען איהם באַזְעַן און זעהן, צי האט עַר שווארצע אויף וויס... וואָרָום ווועדליג עַמְּ ווַיְוַיְזָט אָוָס, באָדָאָרָף עַר זוּן אַדְעַר אַזְעַלְכָּר, וואס האנדעלט מיט פָּאַלְשָׁע אַסְיְּנָאָצִיעַם, אַדְעַר אַבְּוֹרָה, אַיְּנָאָנְטָלָאָר

פענער פון ערנץ, אדער איינער פון היינטיגע זוייסע-חברה/ניקעט, וואס רעדען אן, פיהרען אראט פון וועג און פארפיהרען אין דער שאול-תחתיה אריין... קיין כשר'ע זיך איז דאס געוים נישט"... כך הוה, דער פרעמדער פארשווין איז נאך געהלאפען, בשעת צום רויטען בעלאכנסניה האט זיך בעוויזען עפים א "קנעפאל" מיט א בלוייער נאזו און האט זיך אונגעופען צו איהם בוזה הלשון: — הער נאך אויס, ברודער, מיר האבען דיך תמיד געהאלטען פאר א שטיילען, איין עהראלייכען אידען; אויך וואלט זיך גיבער גערעכט אויף דיר א פנירה, אידער דו זאלסט האנדלען מיט טרפה סחרה, קאנטראכאנדר...

דער רויטער בעלאכנסניה איז געווען א גענטער מענטש און א חשוב בי אלע "קנעפאל", האט ער קודם כל געהייםען, מע זאל דערלאנגען א פלאשעל מיט צוויי גלאזעלע.

— אט הער וואס מע שריביט אויף? — מאכט צו איהם דאס קנעפאל און זאמטלט אן די נאזו אויף צו לייענען דאס פאר פיער. — און וועה, מינסט דו, שריביט דאס? טאקי אייערע פאר שאלאטען רויטע אידלען! ווען וואלטען מור דען געוואסט וואס בי אייך תהומט זיך, ווען אייערע זאלען נישט שריבען אינס אויף דאס אנדרען קיין מסירה/לעך?

— אדוני פרייז, וואס איז דין באגעחד? — מאכט צו איהם דער בעלאכנסניה און ניסט אן בירע גלאזעלע. — לאמיר קודם-כל זיין געונדר און לאmir טרינקען לחאים; לחיים, פרייז'וני! — מאכט ער אויף אודיש. — לאו נאט נבען אלסידינג, וואס איך זוינש דיר... אצינד זאג מיר, וואס איז דין באגעחד?

— זאג מיר נאך, סערדצע, — רופט זיך אן דאס "קנעפאל" — ווער האט זיך דאס אַפְּגַּעַשְׁטָעַלְטָן בֵּין דִּיר אויף היינטיגען שבת עפים א מאדען דער פארשווין? פון וואגען איז ער און וואס מהומט ער הייע און וואס האט ער דא נעצטן עפים געדרשענט?

— געווונד זאלסט דו מיר זיין און שטארק אויף אלע אברויים! —
רומט זיך און צו איהם דער בעל אקסנעה. — איך פאָרטשען נאָר
ニישט איזין וואָרט, וואָס דו רעדסט צו מיר; ס'אייז עפֿים טערקיישן
ערשטענס, וויס איך אלַיְין נישט ווער דאס איזו; צוּוִיטענס, איזו
ער שוֹין לאָנג אָוּעָגָעָפָאָהָרָעָן; אָן דרייטענס, האָט זיך בֵּי
מיר קיַין מאָל נישט אָפָגָעָשָׂעָלָט אָזָא פָּאָרְשָׂוִין... איך וויס
נאָר נישט פָּוָן קיַין פּוֹתָר אָן פָּוָן קיַין חָלוּם! לה'חים,
לאָמִיר בִּידְעָן זײַן גַּעֲוָנָה, ס'זָּאָל דִּיר אָנְגָּעָהָן, פְּרָיאָה האָטשָׂהָאָלָבָן,
וְאָס איך ווינְשָׁה דִּיר!...

— אַי, בִּזְוּט דַּו אָמָשָׁעָנִיק! — מאָכָט צו אִיהם דָּס "קְנֻעְפָּעֵל"
מייט אָגָּלָעָכְטָעָר. — דִּיך האָט מעָן, אִינְגָּנְטָלִיך, שׂוֹין לאָנג באָז
דאָרְפָּט אָוּפָהָעָנָגָעָן אוֹפָה אָבוּס; נאָר דִּין גְּלִיכָּם אַיִז, ווְאָס איך
הָאָלָט פָּוָן דִּיר, דָּער רָוֶחֶז זָאָל דִּיך ווּוִיסָּעָן, פְּאָרָז ווְאָס. איך וויס
דאָך, אָז דַּו לְיִינְגָּסָט, ווֹי אָהוֹנָט! פָּאָלָג מִיקָּה, זַיִז זַיִז בעַסְעָר מַוְּדָה,
אוֹן באָוּוּיָּו מִיר דָעַם דָּאָזְיָגָעָן נְפָשָׁה, איך ווּיל אִיהם אָטָפָט טָהָוָן
בִּיְמָס דָּופְּקָ...

— אָך, מִוְּטָן נְרוּסְטָעָן כְּבוֹד! פְּאָר דִּיר אַיִז דָעַן פָּאָרְהָאָן בֵּי
mir אָפָּאָרְבָּאָרְגָּעָנָע זָאָך? — זָאנְט אִיהם דָעַר בעל אָקסָנָה אָן
לוּפָט אָרְיוֹן צָוָם אָוֹרָה אָן רִוִּיסָט אִיהם אוֹפָה פָּוָן'ס שלְאָתָ.

— יהָודָה בְּלָאָן שְׁטוּחָת אוֹפָה, טָהָוָן אַיִיךְ אָן, פָּאָכָט אַיִיךְ
צְעָנוּיָּת, נְעַמְּט דַּי פִּיס אוֹפָה דַּי פְּלִיעִיצָּם, אָן מָאָכָט אָוּבָרָה, אָבָעָר
טָאָקִי בָּאָלָה, ווְאָרוּס ס'אייז מִיט אַיִיךְ נִישְׁטָהָרְהָלִיךְ! אַיִיךְ הַיִּם
איַיְנְשָׁפָאָנָעָן דַּי פּוֹהָר פָּוָן אִיעָרְטָוּעָגָעָן. מָאָכָט וּשְׁעָנִישְׁטָהָרָן
שִׁיחָות אָן פָּאָהָרָט אַיִיךְ גַּעֲוָנְדָעָרְהָיִיד בְּשָׁם אַלְקִי יִשְׂרָאֵל, אָיהָר
זָאָלָט זיך אָפְּלָו נאָר נִישְׁטָהָרְמָקָוקָעָן צְרוּדִיךְ! אָן אָז נָאָט ווּעָט
אַיִיךְ בְּרַעְנָגָעָן בְּשָׁלוּם אֲהִים, זָאָלָט אָיהָר, לְמַעַן הַשָּׁם, בְּעַנְשָׁעָן
גּוּמָל, ווְאָס אָיהָר זָעָנָט אֲרוּס טְרוּקָעָן... פְּרָעָנְטָה נִישְׁטָהָרָן קִיְּזָהָוָת,
לְעַגְתָּה אַיִיךְ צְעָנוּיָּה אָן אַנְטָלוּיְפָט, אָיהָר קָעָנְטָה נִישְׁטָהָרְהָלִיךְ!

לעך און איהר וויסט נישט ווער אונזערע כליקודש זענען... פאהרט געזונדערהייד און לאזט גרישען איטליךען באזונדער נאר פריננד ליך!...

• • •

פון דעםאלט און אייז בי די רוייטש אידלעך, דענקען השם יתברך, שלום ושלום, שא-שטיל, מהיה נפשות! איטליךע האט אין זינען זיך, איטליךע איז פערנומען מיט זייןעם: דער קראמער קוקט ארויס אוייפ קונגס; דער בעלהואה שורייבט קויטעלעך "על-פייהית-רעסקא"; די קליענע פיאווקעלעך נעמען "וואאכבר"; דער בעלאכ הארעועט מיטן בלוטיגען שווייס; די שוחטים שעכ-טען, די חונים זינגען, די מלמדים קנעלאען; די מאָר-קעמענסען גע-הען ארום מיט די שטעהלעך אין נאם און טראכטען: וואו נעמט מען אויף שבת?... יונגעלייט, משכילים, שרייבען מאמראים אין די בלעמער; זיו קויטען זיך צענוייך אלע שבת-צונאכט, מאכען אסיפות און מע שמועסט, וואו נעמט מען געלר אויף צו קויפען ערדר אין ארץ-ישראל?... די נגידים דערהערען נאר דאס ווארט "געלד", קומט אויף זי איזין אויסחאָטנעיש. "וואוים איך! — זאגען זיך."

קבצנים, שלעפערם, מלמדים, יונגלעך ווילען אָפֿקוּיפָּען ארץ-ישראל. נישטאָ ווער סע זאל לאכען!..." די "טּוֹסְטּוּקְרָאַטָּעַן", אָדָּעֶר די חברה "שנויך מיט ברויט", פֿאָדְּטָאָקְעָוּן, באָמְקָעַן-צָו די נגידים און מאכען חזק פון דער נייער חברה "רויטע ארץ-ישראל אידלעך". האקען אין "אָסְעַ", קְלָאָפָּעַן אין "סְטוּקְעָלְעַ", שְׁפִיעָלְעַן אין "דְּרָדְעַ". אין "זְעַבְּסָ אָזָן וְעַכְּצִינָן", אָדָּעֶר נאר אין יונער שכְּלָדְגָּעָר שְׁפִיעָל, וואס מע רופט זי "טּוֹרְטּוּלְ-מְעֻרְטּוּל"... אָוִיך די געלערהרטע, די חקרנים, קלוייבען זיך צענוייך אלע נאכט, הערען נישט אויף צו קיריה'ן איבער דער פראנגע פון ארץ-ישראל, צי קאן עס חיליה נישט אָנְרָהָר רען דעם פֿרָאָנְרָעָם, שאָדְמָעָן דער צְיוּוּלְיוֹזְאַצְּיָע?..." אַיִּין חִירָה בְּרַעֲנֵגְט זַיְ אַרְיוֹן אַיִּין דער אַנְדָּעָרָר חִירָה, אִיטְלִיכָּעָרָה, פֿרָאָנָעָשָׂלְעָמָעָט צו זיך נאר אַפְּרָאָנָעָ; מע רעדט, מע שאָרָפָט זיך די צְינְגְּלָעָר, מע

לופטערט די שפראָך, מע אַמְפַעֵּרֶט זיך און מע קריינט זיך — עס
לאֹזֶט זיך נאָר נישט אויס בּי זוי קײַן מַאְטֶעֶרְיאָל. זוי זענען שווין
פֿערקרָאָכּעָן אָזֹו ווֹוִיט, אָז זוי האַלְטָעָן שווין בּי דָעָר חַקּוֹרָה: "וּוֹאָס
איוֹ פֿרִיהָעָר בעשאָפּעָן גַּעֲוֹאָרָעָן אָוִיפּ דָעָר ווּעָלָט — צִי דָאָס אָיִ,
וּוֹאָס פּוֹן דָעָם פֿיקְט זיך אָוִיס אַהֲנְדָעָל, צִי דִי הַוְּתָן, וּוֹאָס לְעַגְּט
איַיְן אָיִ?" ... אָזֹן "וּוֹאָס אִיז דָעָר שְׁכָלֶן, וּוֹאָס דָאָס ווּוַיְסָעָכִין מִיטְּפּן"
גַּעֲלָעָכִין לְיִגְעַן שְׁטָעַנְדִּיגְן אַיְנָאִינְגָּם אָזֹן מִישְׁעַן זיך קײַן מָאָל נִישְׁט
צָעַנוֹנִיךְ?" ... וּבְדוֹמָה אַזְוַעַלְכָּע טִיעָפּעָ חַקּוֹרָות. — אָזֹן די אַרְעָמָע
לְיוֹיט? נָאָר נִישְׁט. אַרְעָמָע לְיוֹיט זענען זיך אַרְעָמָע לְיוֹיט, נָעָהָעָן
זיך אָוִיס שְׁטִילְעָרְהִידְר פּוֹן הַוְּנָגְעָר — וּוֹעָר קָאנֶן זוי חַלְילָה פְּאָרָה
וּוְהָרָעָן? שְׁטָאָרְבָּעָן אִיז אַנְטְּזָאָר, מִיר ווּעָלָעָן אַלְעָשְׁטָאָרְבָּעָן...
אָזֹן די קִינְדָּעָר זְיוּעָרָע — אָוִיךְ נִישְׁקָשָׁה. נָעָהָעָן זיך אָרוֹם פֿרְאָנָק אָזֹן
פְּרִיִּי, נָאָקָעָט אָזֹן בְּאָרוּום, נִישְׁט גַּעַצְוֹאָגָעָן, נִישְׁט גַּעֲקָעָמָת, פָּאָר
לְיִאָסְקָעָן זיך אִין דָעָר בְּלָאָמָע מִיט אַלְעָזְחוּרִים. אָזֹן, לְחַבְדִּיל, די
רְבָנִים? אָזֹן די אַיְבָרְוִינָע זְיוּעָרָע בְּלִיְקוֹדִישׁ? — לְאָוֹת זַיִן נְעָזָר
מָאָך: זוי האָבָעָן גַּעַנְגָּו אַרְבָּיִיט בְּיָיִם עֲרוּבָּי, בְּיָיִם פְּסַחְדָּיִגְעָנָן בְּרָאָנִי
פָּעָן, בַּיִּי דָעָר מַצְהָשָׁמָרָה אָזֹן בַּיִּי די אַלְעָזְחוּרִים עֲרוּבָּי, וּוֹאָס
זענען שִׁיךְ צוֹ אִידְיִשְׁקָיִיט. גַּעַנְגָּו פּוֹן זְיוּעָרְמוּעוֹנָעָן, אָז זוי האָבָעָן
איַן זִינְעָן בְּעוֹאָהָרָעָנָעָן די רְוִיטָע אִידְלָעָץ אָוִיפּ סֻכּוֹת מִיט "קָאָרָעָעָר"
פְּרוּעָר" אַתְּרוֹנוֹיִם, חַלְילָה נִישְׁט פּוֹן אַרְצִיְשָׁרָאָל.... הַכָּלָל, ס' אִיז
קִיּוֹן עַיְן הָרָע שְׁטִיל אָוִיפּ יְעַנְעָר זַיִט טִיךְ סִמְבְּתִיּוֹן, שְׁטִיל אָזֹן
רוּהָגָן. אַ שְׁטִילָעָ, אַ גַּעַדְיכְּטָעָ, אַ טְוָנְקָעָלָעָ נִאָכְטָה הָאָט זיך אַגְּנָעָי
רוּקָט אָוִיפּ די רְוִיטָע אִידְלָעָ, זַיִן ווּילָעָן שְׁלָאָפּעָן... שְׁשָׁש... וּוֹיְסָט
איַהֲרָן וּוֹאָס? לְאָמְרָר זַיִן נִשְׁט שְׁטָהָרָעָן. לְאָמְרָר זַיִן צְעַנְעָהָן שְׁטִיִּי
לְעַרְהָיוֹה, אָוִיפּ די שְׁפִּיצְ פִּינְגָּרָה, אָזֹן לְאָמְרָר זַיִן צְוֹזְוַיְנְשָׁעוֹוֹן אַ
גָּוֹטָעָ נִאָכְטָ מִיט זַיִסְעָ חַלְמָוֹת. — — — — — — —
— — — — — — —
אַ גָּוֹטָעָ נִאָכְטָ, רְוִיטָע אִידְלָעָ, שְׁלָאָפּט גַּעַוּנְדָּן — — — — —
— — — — —

צוויתעד טיל.

דאָס אַכְטָע קָאָפִי מַעַל.

(די בעיל-הבותים פון דער מדינה, זויער שנאה צו די רוייטע אידלעך. — דער קלאָפּ וואָס האָט זוי געטראָפּען פֿלוֹצִים, אָומְגָעֲרִיכָא. — די תודושים וואָס זוי דערצעעהן זיך אָן וועגען דעם דָזֶיגָען אָומְגָלִיכָא.)
 די רוייטע אידלעך זענען נישט די אַינְצִינְגָע, נישט קִין צִיטָעָרִינְעַע אָוֹף יָעָנֵר זִוִּיט סְמְבְּטִינוֹן. פֿאָראָהָן אָוִיך אַחֲזָעַ זַיִד אָדָרְטָעַן אָנְדָרְעַן פֿעַלְקָעַר: אַרְאָבָּהּ פֿעַרְסִיאָנָהּ, אַינְדָּרְיאָנָהּ, טַעַרְקָעַן, טָאָזָטָעַן וְכָדָמָה, וואָס וְאָגָעַן, אָז זַיִד זענען גָּאָר דָרָר רַעַכְטָעַר צִימָעַט. זַיִד זענען די בעיל-הבותים פֿוֹנְסָם לְאָנָה, אָוֹן די רוייטע אַדְלָעַך — דָאָס זענען נישט מְעוֹד וּזִי אַיְזָן אָונְטָעָרְשָׁלָאָם, אַז עַשְׂתָּעַל צו די צְרוֹתָן. אָוֹן האָטָש די רוייטע אַדְלָעַך טָעַנְהָן, אָז זַיִד זענען דָרְטָעַן אָוִיך שְׁטִיקְלָעַר מְחוֹתָנִים, בְּרַעַנְעַן רַאיָּות פֿוֹן דָרָר הִיסְטָאָרִיעָה, אָז זַיִד זענען דָרְטָט "הַתוֹשְׁבִּים" נְלִיךְ מִיט אַלְעַ, וואָס זִיצְעַן שְׁוִין דָרְטָעַן פֿוֹן כָּמָה וְכָמָה יְאָהָרָעַן, — גָּאָר מַעַרְתָּה זַיִד מִיט זִוְּעָרָעָט טָעָנוֹת אָוֹן מִיט זִוְּעָרָעָט רַאיָּות וּזִי דָעַם פֿאָרָאִיאָהָרִינְעָן שְׁנִיָּה, אָוֹן זַיִד רַעַד-צְעַנְיָפְנָלָאָפְעַנָּע פֿוֹן אַלְרִי שְׁוֹאוֹאָרְצָעָז יְאָהָרָה... אַסְךְ הַוְנְדָרְטָעָר יְאָהָרָעַן האָבָעַן די פֿעַלְקָעַר גַּעַלְעַבְטָמִיט די רוייטע אַדְלָעַך בְּשָׁלוֹם וְשָׁלוֹה, גָּאָר פֿיְינְטִישִׁק, בִּינְנוֹ: מַעַג האָט זַיִד גַּעַלְאָזָט, זַיִד זַלְעַן זַיִד דָרְט זִיצְעַן פֿרָאנְס אָוֹן פֿרִי אַין די עַרְטָעָה, וּזְאָוֹן זַיִד זִיצְעַן שְׁוִין, אָוֹן, אָדְרָבָה, קוּיָּם האָבָעַן זַיִד זַיִד עַרְנִיאָז בְּעַזְעַצְמָה, זַלְעַן זַיִד שְׁוִין זִיצְעַן אַין גַּעַהְקָטָעָז וְאוֹנְדָעָן... אָוִיך אַין די שְׁטָמְדָרָט האָט מַעַן זַיִד אָפְנְעַטְרָאָטָעָן בְּזַוְנְדָרְעָעָן גַּאֲסָעָן פֿוֹן זַיִד כְּבָדָז וְזַעַנְעָן, וּזְאָוֹן זַיִד קָאָנְעָן זַיִד טָהָוּן וואָס זַיִד וּוּילְעָן: עַפְעַנְעָן קְלִיְּטָלָעָך, האָלָטָעָן שְׁעַנְקָלָעָך, פֿעַרְקְוִיְּפָעָן בְּרָאָנְפָעָן, אָוִיפְקוּיְּפָעָן תְּבוֹאתָה.

סְרִסּוֹרֶעָן, מַעֲלַעַרְעָן, הַאַנְדְּלָעָן, דְּרֻעהָן, פָּרְלִיְּהָעָן גַּעַלְהָן
גַּעַטְעָן פְּרָאַצְעָנְטָן וּוּפְיִיעָלָן עַמְּ לְאֹזֶט זַיְהָ... אָוָן דָּרְפּוֹן טַאַסְיָה האַט
זַיְקָ גַּעַנוּמָעָן דֵּי עַרְשְׁטָעָן שְׁנָאָה, וּוּאָסָם מַעְ האַטָּן גַּעַוּאַרְפּוֹן אַוְיָחָ זַיְ
אַיְזָן אָוְמָחָן, וּוּאָרוּם בְּשַׁעַת מַעְ האַטָּן בְּעַדְאַרְפּוֹט צַו זַיְיָ האַבָּעָן... אַיְזָן
מַעְן מִיטָּן זַיְיָ גַּעַוּעָן אַרְדְּבָהָן וּאַרְבָּהָן, קַוְצְעַנְיִירְכּוֹצְעָנְיָה וּוּי גַּעַוְוִינְטָן
לְךָ, אָוָן נַאֲכְרָעָם, אָז סְאַיְזָן גַּעַלְמָעָן צָוָם זַטָּן, מַעְ בְּעַדְאַרְפּוֹט צַחַלְעָן
אָוָן סְאַיְזָן נִישְׂטָאָט מִיטָּן וּוּאָסָם, הַאַבָּעָן דֵּי רַוְיְטָעָן אַיְדְּלָעָן אַגְּנָהָוִיהָבָעָן
אַוְשְׁטָעַלְעָן דֵּי קוּוִיטְלָעָן, אַיְינְגְּנָבָעָן דֵּי וּוּכְבָּלָעָן; אַיְזָן גַּעַוְאָרְעָן
אַז נַוְאָלָד: „פְּיאַוּוּקָעָסָן! עַקְסְפָּלְאַטְאַטְאַטְרָעָסָן! פְּאַרְאַזְוִיטָעָן! שָׁאַכְּבָּרְטָמָאָטָן
זַיְיָעָרָטָעָנָס יְרָוָשָׁה! טְוּנְעַיְאַדְצָעָם! פְּאַרְאַזְוִיטָעָן! שָׁאַכְּבָּרְטָמָאָטָן
כָּעָרָסָן! מַעְנְשָׁעָן וּוּאָסָם זַעַן נִית אָוָן שְׁנָיְידָעָן נִית אָוָן עַסְעָן —
עַסְעָן זַיְיָ! וּוּאָסָם בְּעַדְאַרְפּוֹט מַעְן זַיְיָ? וּוּאָסָם בְּעַדְאַרְפּוֹן מִיר רַוְיְטָעָן
אַיְדְּלָעָן? לְאֹזֶעָן זַיְיָ זַיְרָנָהָן אַחֲרָיָן, פָּוֹן וּוּאָנְעָן זַיְיָ הַאַבָּעָן זַיְרָנָהָן
גַּוְטָעָן!...“ דֵּי רַוְיְטָעָן אַיְדְּלָעָן הַאַבָּעָן דָּאָסָם אַלְפְּדִינָן אַוְיְסְנָעַהָעָרָט
אָוָן הַאַבָּעָן זַיְרָנָהָן זַיְרָנָהָן אַזְוִי לְאָגָן בִּידָן
לְעָן, בִּיז זַיְיָ וּוּעָלָעָן אַנְשְׁטוּמָט וּוּרָעָן; אָז זַיְיָ וּוּעָלָעָן בְּאַדְאַרְפּוֹן
הַאַבָּעָן, וּוּעָלָעָן זַיְיָ וּוּעָדָרָעָן קַוְטָעָן צַו אָוּנוֹ...“ דֵּי רַוְיְטָעָן אַיְדְּלָעָן
זַעַנְעָן גַּעַנְגָּנָהָן מִיטָּן דָּעָם גַּאנָּגָן, אָז אַיְינְגְּנָצָעָן זַיְיָעָרָט כָּחָ אַיְזָן דֵּי
מַמְבָּעָן, אָז אַיְדָרָט אַיְזָן זַיְנָהָן הַאַבָּעָן פְּרָנָסָה, אַיְדָרָט בְּעִזְבָּן
דָּאָרָתָן מַאֲכָעָן גַּעַלְהָן, אָוָן וּוּסָם מַעְהָרָאָזָן בְּעַסְעָרָן... דֵּי רַוְיְטָעָן אַיְדְּלָעָן
וּוּאָסָם הַאַבָּעָן לְיעָבָר אַפְּשְׁטָעַטָּעָן פָּוֹן אַיְטְלִיכָּעָן בְּעַזְוְנָדָעָר, חַוָּק מַאֲכָעָן
פָּוֹן דָּעָרָגָן צָאָרָהָן וּוּלְטָן, אָז אַפְּיָלוֹ פָּוֹן זַיְרָלִין, זַעַנְעָן אַוְיָחָ זַיְרָנָהָן
זַעְהָרָ אַגְּרָאָבָן וּוּרְטָעָלָן: „אַלְעָ מַעְנְטָשָׁעָן — זַעְנָהָן זַיְיָ — וּוּרָעָן
אַיְינְגְּנָעַתְהָיִילָט אַיְזָן צְוּוֹי קַאַטְעַנְאָרִיעָסָן: פְּאַרְכָּעָס אָז פְּאַרְכָּעָס.
הַאַט אַיְהָרָ קַיְיָן גַּעַלְטָן נִיתָן, זַעַנְטָ אַיְהָרָ דָּאָךְ גַּלְאָט אַפְּאָרָקָן; הַאַט
אַיְהָרָ גַּעַלְטָן — זַעַנְטָ אַיְהָרָ אַוְדָאָיָ אַפְּאָרָקָן, וּוּאָרוּם אָז נִימָן, וּוּאָלָט
אַיְהָרָ דָּאָךְ קַיְיָן גַּעַלְטָן נִיתָן גַּעַהָאָט... נַאֲרָסְאַיְזָן גַּלְיְכָעָר — זַעְנָהָן
זַיְיָ — אַפְּאָרָקָן מִיטָּן גַּעַלְטָן, אַיְדָרָעָרָ אַחֲרָן גַּעַלְטָן, אָז מַעְ עַסְטָ
חוֹזָה, זַאֲלָ דִּינָהָן אַיְבָּעָרָ דָּעָהָן בְּאַרְהָ, אָז דָּאָרָטָן וּוּאוֹ גַּעַלְטָן, זַעְנָהָן

זוי, דארט איז כבוח, דארט איז יחים, דארט איז תורה, דארט איז חכמה — מיט אינעם ווארט: געלט איז די וועלט. איי, די איבערינגע פעלקער מאכען פון אונז חזוק, זוי זאגען: "לייבסערדאָרְט", שאכבר-מאכערם, טונעיאדצעט, פאראזיטען, עקספֿלאָטאָט טערעם"? לאזען זוי רעדען, ווער הארכט זוי? מיר ווייסען דאך יא ווער מיר זענען; מיר זענען פארט די אויסדרוועהעלטע, די מיויחסים בי נאט; מיר זאגען פארט "אתה בחורתנו מכל העמים".... וואס פאר א פנום האבען בי אונז אלע זיעירע זאגען אקענען איזין "ששי", להבדיל, איז ביתה-המודרש? וואס פאר א ווערטה האט דאס אקענען איזין פסוק פון "אתה הראית"? לאזען זוי רעדען, לאזען זוי שרייבען; מיר האבען איבערגעלבט ערנערע המנ'ס, מיר וועלען זוי, אם ירצה השם, אויך איבערעלעבן. מיר וועלען זיך וויטער פאהרען צום רב'ין, חאפען שיריים, פראוואען שלשיד בעודותען; איזין מאל פאר אלע מאל — נישט געוארט, חי געלעבט:

דער רבִי האט געהויסען פרעהליך זיין,
פרעהליך זיין,
און טרינקען זיין,
בייזן זויסען טאג אריין!"...

אזווי האבען די דומע אידלעך זיך אויסגערדט דאס הארץ, און אזווי האט זיך דאס געציגען אַ צײַט מיט יאהרעון, בייז עס האט זיך אט דא ניט לאנג מיט אמאָל אַנגערוקט אויף זוי א געריכטער א פינסטערער וואַלען; עס האט אַ וועג געטה האן א דונעה, א פיער-דינער בליטע האט אויף איזין אויגענבליך בעלייכט דאס שראקליכע פינסטערנייש. און א האגעל, אַ מורה' דינער האגעל פון שטיינער האט אויסגעבראָבען און איזו געפֿאלען אויף זיעירע קעפּ, געטראָפּען די אַרערמעז לֵית געבעאָר, וואס זיצען צענוויפֿגענשפֿאָרט דארטען ערניע אונטער דער שטאט, אויף די "קבצנוווקען".... ווי פון א לאנגען-לאנגען שלאָט האבען זיך דעםאלט אויפֿגעעהאָפט די רויטע אידלעך,

זיך אויסגעווישט די אוינען און געפרעננט אײַינער בייַם אַנדערען:
— נאָ? ווּאָס? ווּאָס אַיְוֹ דָאָ גַעֲשָׁעָהָעָן? ...

— ווּאָס אַיְוֹ דָאָ גַעֲשָׁעָהָעָן? — רופט זיך אָפֶן אַיְינער פֿוֹן די
רוֹיטָע אִידְלָעָך. — אָט ווּאָל אַיך אַיְיך דָעֵרְצָהָלָעָן ווּאָס אַיְוֹ דָאָ
גַעֲשָׁעָהָעָן; ס'אַיז דָאָ גַעֲשָׁעָהָעָן אַ שְׁעָנָע מַעַשָּׂה: אִידְישָׂע
מְשֻׁרְתִּים פֿוֹן אַ אִידְישָׂעָרְ קְלִיּוֹטָהָאָבָעָן זָוָךְ צָעְקָרְיעָגָט מִיטָּדִיְּ פֿרְעָרְ
סִיאַנְעָרְ פֿרְיָקָאָזְטָשִׁיקָעָם פֿוֹן אַ פֿרְעָסִיאָנְיָישָׂעָרְ קְלִיּוֹטָהָאָבָעָרְ אַ קְוָנָה
אַ פֿרְעָסִיאָנְעָרְ. אַיְוֹ זָוָךְ מִיְשָׂבָּא אַ אִידְישָׂעָרְ מְשֻׁרְתִּ
אוֹן ווּאַיל אַפְּרוֹפָעָן דָעַם קוֹנָה, אַיְוֹ זָוָךְ מִיְשָׂבָּא דָעַרְ פֿרְעָסִיאָנְעָרְ פֿרְיָ
קָאָזְטָשִׂיקְ, פֿרְשָׁנְדָתָא הַיִסְטָמָעָה, אַוְן זָוָאנְטָן צָוָאָהָם, צָוָם אִידְישָׂעָן
מְשֻׁרְתִּה, צָוָו יְצָחָקְןָ הַיִסְטָמָט דָאָסְ: «וּשְׂדֵדוֹן! ... אַיְוֹ זָוָךְ מִיְשָׂבָּ
דָעַרְ אִידְישָׂעָרְ מְשֻׁרְתִּה, יְצָחָקְןָ הַיִסְטָמָט דָאָסְ, אַוְן רּוֹפֶט זָוָךְ אַזְןָ צָוָם
פֿרְעָסִיאָנְיָישָׂעָן פֿרְיָקָאָזְטָשִׂיקְ: «חַאְמָרָאָוָקְ! ... אַיְוֹ זָוָךְ מִיְשָׂבָּא
דָעַרְ פֿרְשָׁנְדָתָא הַיִסְטָמָט אַוְן זָוָאנְטָן צָוָם אִידְישָׂעָרְ מְשֻׁרְתִּ
יְצָחָקְןָ הַיִסְטָמָט דָאָסְ: «אַיְהָר זָוָאנְטָן אַלְעָ לְיִבְסָעַרְדָאָקָעָם, פֿאַנְטָשָׂאָרְ
כָּעַם, קְנָאָבָעָל-פֿרְעָסָעָרְ! ... אַיְוֹ זָוָךְ מִיְשָׂבָּא דָעַרְ אִידְישָׂעָרְ מְשֻׁרְתִּ
יְצָחָקְןָ הַיִסְטָמָט דָאָסְ, אַוְן עַנְטָפָעָרְתָא אַיְהָם אָפֶן: «אַוְן אַיְהָר זָוָאנְטָן אַלְעָ
חַזְוִירִים, שְׁכוּרִים, נְרָאָבָעְ קַעְפָּ...» אַיְוֹ זָוָךְ מִיְשָׂבָּא יְעָנָרְ, דָעַרְ פֿרְיָ
קָאָזְטָשִׂיקְ הַיִסְטָמָט דָאָסְ...»

— אַ מעָשָׂה אַחֲן אַיְוֹן עַ! — שְׁלַאֲנָטָן מַעַן אַיְהָם אַיְבָעָרְ אַיְן
מִיטָעָן. — אַיְוֹ זָוָךְ מִיְשָׂבָּא דָעַרְ, אַיְוֹ זָוָךְ מִיְשָׂבָּא יְעָנָרְ! ס'אַיז גַּאֲרָ
נִיט דָעַרְפָּאָרְ. גַעֲנוּמָעָן הָאָט זָוָךְ דָאָס נַאֲרָ אַיְבָעָרְ אַ פֿרְיָץ אַ פֿאָרְ
מְעַשְׁטָשִׂיקְ, ווּאָס מַעַרְפָּט אַיְהָם «אָנְגָן»; עַר הָאָט פֿאַרְוּצָט בַּיִ
אַוְנוֹעָרְ נַכְּרִיר זְיוֹן מַאיָּאָנְטָעָקְ מִיטָעָן זְוָאָלָה, מִיטָדָעַרְ מִיהָל, מִיטָדָעַרְ
קָאָרְעָטָעְ, מִיטָדִיְּ פֿעַרְדָלָעָך, אַוְן הָאָט גַעֲצָאָהָלָט אַזְוִי לְאָנָגְ פֿרְיָעָנָט,
בַּיּוֹ אַוְנוֹעָרְ נַבְּרִיר הָאָט אַיְהָם צְרוּכָט גַעֲמָכָט, צְגַעְנוּמָעָן בַּיּוֹ אַיְהָם
זְיוֹן מַאיָּאָנְטָעָקְ, מִיטָעָן זְוָאָלָה, מִיטָדָעַרְ מִיהָל, מִיטָדָעַרְ קָאָרְעָטָעְ
מִיטָדִיְּ פֿעַרְדָלָעָך, אַיְהָם גַעֲשָׂט אַוְיִיְפִּ דִי פֿיְסִ...
פֿאָטָן דָעַרְ פֿרְיָץ גַעֲשָׂוּאָרָעָן: עַר מַזְוָזָה נַוקְםָ זְיוֹן...
.

— אַ מְשֻׁלָּ! נָאָר נִישְׁתַּדְּסָ! — מִישְׁתַּזְּרֵךְ אַרְיֵין אַ אַידְּנָעַ.—
אָט וּוֹעֵל אַיְךְ דָּרְצָעַהְלָעַן. פָּאָרְהָאָן אַ פְּרִיזָה, וְעוֹהָר אַ רְיִיכָּן
וְשְׁתִּי הַיִּסְטָה זַי; הָאָט זַי אַ זְוָהְנָדָעַל פָּוּן אַ יְאָהָר אַכְּצָעָהָן, הָאָט עֶרְאָנָי
גַּעֲמָאָכָט חֻבּוֹת, גַּעֲ'חַתְמָעַט וּוּכְסָלָעַן. אָוִי, הָאָט מַעַן אַרְוָם אַיְהָם
אַפְּגָנָעַלְעַט אַ בִּינְדָּלָעַ! ...

— שְׁטָרָאָס-גְּרָאָם! — מִישְׁתַּזְּרֵךְ אַרְיֵין אַיְין אַרְעָם וּוּיְבָעֵל אָוָן
רְעַדְתָּ מִיט אַ קְוּוֹיטְשָׁ. — דָּרְבִּיבָּר גַּעַהְעָן קַאְטְּשָׁקָעָם בְּאַרוּוֹוִים! אָז
וְשְׁתִּים זְוָהְנָדָעַל חַתְמָעַט וּוּכְסָלָעַן, בָּאַדְאָרָף מַעַן מִיר צַעַשְׁלָאָנָעָן
מִיְּן קְלִיְּתָה, צְעַרְיוֹסָעָן דָּס בְּעַטְנָעָוָאָנָט אָוָן נָאָר אַיְבָּרְשָׁרְעָקָעָן מִיְּדָה
נָעַקְנָדָעַר אַוְיָהָט טְוִידָט! אַיְהָר פָּאָרְשָׁטָעָהָט אַ מְעָשָׁה? גַּעַנוֹג
מַעַהָאָט מִיר אַוְמְגָלִיקְלִיךְ גַּעֲמָאָכָט אַיְין קְלִיְּתָה, אַיְזָן מַעַן נָאָר גַּעַקְוּמָעָן
צַו מִיר אַחְיָים אָוָן מַעַהָאָט... .

דָּס אַרְעָם וּוּיְבָעֵל צַעַלְאָזָט זַיְךְ אַוְיָהָט אַ קְוּוֹיטְשָׁ אָוָן וּוּילְאָנָה
הַוְּבָעָן דָּרְצָעַהְלָעַן אַיְהָר אַוְמְגָלִיךְ, וּוּיְזָר אַיְזָנָם. דָּעַרְלָאָזָט מַעַן
זַי נִיט; די מַאֲנְסְּבָילָעַן שְׁטוֹפָעָן זַי אָפְּ.

— צָוָם רְבָה, צָוָם רְבָה גַּעַהְתָּ קְוּוֹוִיטְשָׁעָן! דָּאָרְטָעָן וּוּעָט אַיְהָר
תְּעַנְּהָהָן, נִיט דָּא... .

אוֹן דָּעַר עַולְמָה הָעָרָת נִיט אַוְיָהָט צַו דָּרְצָעַהְלָעַן די "חֲדוֹשִׁים",
וּוֹאָס דָּא הָאָט זַיְךְ גַּעַתְהָאָן... אַלְעָ רְעַדְעָן, אַלְעָ הַיְצָעָן זַיְךְ, מַאֲכָעָן
מִיט הָעָנָה, גַּעַהְעָן אַרְוָם פָּוּן די בְּלִים, גַּעַבְעָן-אַיְבָּר אַלְסְדִּינָה, וּוּיְ
אַזְוִי סְאַיְזָן גַּעַוּעָן, וּוּיְאַזְוִי סְחָאָט זַיְךְ אַנְגָּהוּוּבָעָן, הַאָפָעָן אַוְיָס
אַיְינָס בַּיְ דָּס אַנְדָּרָעָ די וּוּרְטָעָר פָּוֹנָם מַוְיָּל.

— וּוֹאָס הָאָבָעָן זַיְךְ גַּעַהְאָט צַו מִיר? — בַּעַקְלָאָנָט זַיְךְ אַ פָּאָרָה
נַאֲסָע אַיְדָנָעַ, וּוֹאָס הַאֲנָדָעָט מִיט אַיְיָעָר אָוָן הַאַלְטָאָזָים דָּעַרְמִיָּן
אַ בְּלִיְנָדָעָן מַאָן מִיט זְוָהְבָעָן קִינְדָּעָה. — וּוֹאָס הָאָבָעָן זַיְךְ גַּעַהְאָט
צַו מִיר אָוָן צַו מִינְנָעָ אַיְיָעָר, אַ פּוֹלָעָן קַאְשָׁעָק מִיט אַיְיָעָר, וּוּהָ אַיְזָן
מִיר, וּוּנְדָאַיְזָן מִיר! וּוֹאָס וּוֹעֵל אַיְךְ אַיְצָטָעָר טְהָוָן, צְרוֹת מִינְנָעָ
גַּרְוּי—סְעָא... .

— געהאָט אַיִן קְלִיְדָעֶל אַ שְׁבַת/דִינָם... — זיפֿצַט אַ יּוֹנָגַן ווֹיֵיד בעל אָזֶן שָׁאָרֶט דָּאָס מִיסְטָה, צְוִישָׁעָן שְׁמָאָטָעָם, פֻּרְעָרָעָן אָזֶן שְׁטִיקְלָעֶר גְּלָאָזֶן, טָאָמָעָר וּוֹעַט זַי דָּאָרָטָעָן עֲפָים גַּעֲפִינָעָן... — די קִישְׁעָנָם צְעָרִיסָעָן, דָּאָס גַּעֲפָעָם צְעָבְרָאָכָעָן, אַפְּיָלוּ דָּאָס שְׁטַשְׁעָרָבָאָז טָע יְקַרְטָעָפָעֶל, מְשִׁיטִינָס גַּעֲזָגָטָן, אַוִיפְּ פִּיזְפִּיצְלָעֶל...

— בְּרוּלִיְ-הָדָל גַּעֲשָׁטָעָלֶט! — דְּרַעְצָעָהָלֶט אַ קְרָעָמָעָר, אַ צְעָלָן נִקְעָר פָּוּן די "קְבָּצְנִיוּוּקָעָס", ווֹאָס אַיִן דַּי גּוֹטָעַ יְאָהָרָעָן הָאָט זַיְן קְרָאָס בְּעַטְרָאָפָעָן אַזְוִי פִּיעָל, וּוֹפִיעָל אַיִן לִיְמִינְשָׁעָר מַעַנְשָׁ קָאָז אַוִּיסְטְּרִינְקָעָן אַיִן אַיִן מִינְנוֹת. — אַוִּיסְטְּרִינְמִישָׁטָדַי סְטִינְגְּנָעָלֶעָךְ מִיט בּוּיְמָעָהָל, מִיט גָּאָז, מִיט סְמָאָלָעָן אָזֶן מִיט שְׁוּעָבְעָלֶעָךְ, אַ מִישְׁמָאָש, אָט אַזְוִי אַ!... (ער בעוויזט מיט ביידע הענד ווֹאָס פָּאָר אַ מִישְׁמָאָש).

— דָּאָס אַיִן נָאָךְ בְּלָאָטָעָ! — רַעַדְתָ אֵיהֶם אָוִיס דָּאָס הָאָרֶץ אַ שְׁנִיטִ-קְרָעָמָעָר. — נַעֲמָעַן גַּאנְצָעַ שְׁטִיקָעָר מַאְטָעָרָיָעָ אָזֶן צְעָנְנִיָּה דָעַן אַוִיפְּ אַט אַזְוָלְכָעַ פֻּרְעָמְלָעֶר — דָּאָס אַיִן אַ קְוָנָעַ, דָּאָס אַיִן אַ בְּרִיהָ/שָׁאָפָט!...

— אַיךְ בְּעַט אַיִיר, ווֹאָס ווֹעַל אַיךְ אִיצְטָעָר טָהָונָן, אַשְׁטִינְגָּעָר, בְּדוֹמָה לְמַשְׁלָל, אַחֲן אַ וּוֹאָרְטָעָק? — רַופְטָ וּיךְ אַן אַיִין אַרְעָם שָׁוָסָה טְרָעָל מִיט אַ גַּעַל פְּנִים, אַזְוִי ווֹי ווֹאָכָם.

— אָם אַיִן קְמָח אַיִן תְּרַחָ! — עַנְטְּפָעָרָט אֵיהֶם אַ הִינְקָעְנְדִינְגָּעָר שְׁנִינְיָדָעָר מִיט פֻּרְעָרָעָן אַיִן די פָאָות. — ווֹאָס טְוִינְגָּ דִּיר אַ וּוֹאָרְסָה טָעָק, אָז סִי ווֹי סִי אַיִן נִימְטָא קִיּוֹן אַרְבָּיוֹת? מַעַן זָגָטָן, אָז די שְׁטָאָדָט טְרָאָכָט פָּוּן אָנוֹזְעָרְטוֹעָגָעָן עֲפָים מַאָכָעָן, נָאָר עַם גַּעֲפָלָט מִיר נִיתָדָס טְרָאָכָטָעָן זְוִיָּרָס; עֲפָים טְרָאָכָטָעָן זְוִי טִיר צְוָן לְאָגָן — מַי יְדָעָ ווֹאָס זְוִי קָאָנָעָן אַוְיָס טַר אַכְטָעָן...

— ווֹאָס הָאָסְטָה דַו מָוָרָא? עַרְגָּעָר פָּוּן עַרְגָּעָר קָאָן דָאָךְ שְׁוִין נִיט זַיְן! — עַנְטְּפָעָרָט אֵיהֶם דָּאָס שְׁוּסְטָמְרָעָל אָזֶן בעוויזט אֵיהֶם מִיט די אָוִינְגָעָן אַוִיפְּ אַיִין אַרְעָמָעָר אִידְרָנָעָ, ווֹאָס שְׁטָעָהָת אַיִן מִיטָעָן גַּאָס צְעָנוֹפְּנָעָלָעָגָט די הָעָנָה, דְּרַעְתָּט מִיטָעָן קָאָט אָזֶן רַעַדְתָ אַז זַיְךְ

אליאן מיט א הייזעריג קול: «אדוני נאטן אדוני נאטן אדוני נאטן נאטן, נאטן...» אין דער בהלה אויז בי איהר פערפאי' לען געווארען א קינה, אויז זי אראָפּ פֿוֹנְסּ זוֹנוּן... קינדער, ווייסען חברה/ניעקען, לוייפען אונטער אלע מאָל, קריימען זי איבער, דער טהוט זי א רים, דער — א צופ. עטלטערע דערזעהען און גבעען זי א וויסטען סוף:

— אווועקט, שפֿצִים, עכברושים, הולטייעם, ניט געדאָכט זאלט איהר וווערען!

יונגנווארג טרעטען-אָפּ, צעלוייפען זיך, ווי די איבערגעשראָקענע סאָראָקעס, און געהען-צוֹן צוֹ דער שוחל. דאָרט שטעט אָ רעדעל רויטע אידלען. אײַנער אָ יונגערמאָנטשיך דערצעהָלט נסִים, ווי אָזוּן דער זיידע זוינער, אָ אַיד פֿוֹן קֵיָּוּן הרע עטְלִיכּע אָון אַכְזִין יאַהֲר אָיז נְצֹוּן געווארען פֿוֹנְסּ אָומְגָלִיכּ נְאָר דּוֹר זְיוּן יַרְאָתִישְׁמִים, דּוֹר זְיוּן פֿרּוֹמְקִיט. דער יונגערמאָנטשיך רעדט מיט הענד, און דער גאנצער עולְם הערט זיך צו.

— אָז עם האָט זיך אָנגַעַהוּבָּן די חתונה. — אָזוּן דערצעהָלט דער יונגערמאָן — בין איך באָלֶד אָוועְגְּנָעָלְפֿעָן צוֹן זיידען זאל לעבען. איך קומּ צּוֹלְיִיפֿעָן ניט טוֹידָט נוֹט לְעַבְדִּיגָּה, איך טהוֹ אָ קומּ — דער זיידע זאל לעבען זייצט זיך גאנַץ רוחיג אַיבָּעָר אָסְפָּה, אָנגַעַתָּה אָיז טְלִית וְתְּפִלִּין, גְּלִיךְ ווי נְאָרְנִישְׁת גַּעֲוָעָן. «זְיִידָעָנוּן, זְאגּ אָיך, נְאָט אָיז מִיט אָיך, טהוֹ אָוִיס טְלִית וְתְּפִלִּין, קְומָט גְּזִיּ בָּעָר, לאָמִיר אָנְטְּלִיְּפֿעָן כְּלֹזְמָן זְיִוְונָעָן נְאָך נִישְׁט דָּאָ!» — «גַּעַהּ מַאֲכָט עַד צוֹ מִיר גַּאנַץ רוחיג, גַּעַהּ, מִין קִינה, גַּעַהּ, איך וועל בלוייד בען דָּא». «וּוֹאָס רעדט אִיהָר, זְיִידָעָנוּן, זְאגּ אָיך, נְאָט אָיז מִיט אִיךְ! טְאָמָעָר חַלִּילָה דערגעטהָ דָּאָס צוֹ אִיךְ? קְומָט, זְיִידָעָנוּן, גִּיכְעָר, נִיכְעָר!» — «פֿוֹן נְאָט, מַאֲכָט עַד צוֹ מִיר, אָנְטְּלִיְּפֿט מַעַן לִיטָּה; אָוִיב סְאִיז מִיר באַשְׁעָרֶת שְׂטָאָרְבָּעָן נִישְׁט מִין טוֹידָט זֹעַט טְקַךְ דֻּר מְלָאָךְ-הָמוֹת גַּעֲפִינָעָן אָוּמְעָדוּם; אָיהָם נְאָרוֹת מַעַן

ニישט אָפַּ... געה, זאגט ער, מײַן קינה, געה געונדערהייד!... אָזֶן שטעלט אַיך פֿאָה, אָזֶן ווי אַיך געה אַרוויז פֿוֹנְסֶם זִידָעָן זַאל לְעַבְעָן, באָגָעָן אַיך... .

פלואַזִּים טהוּן זִיך אֲשָׁטַּוּ רְוִיטָעַ אַידְלָעַן פֿוֹן שְׂוָהָל, דָּס רְעֵי דָּעַל ווּעְרָד צְעַשְׁלָאנָעָן, אָזֶן דָּעַר יְוָנָנָעָמָאנְטָשִׁיך רְיִיסָּט אַיבָּעָר דֵּי טְעַשָּׁה אִין מִיטָּעָן. אַלְעַלְעַן זִיך גַּעַהַן אַרוֹיף אֲבָאָרגָה אַחַיָּן, אַוְיְפִּין בֵּית-עַלְמָיָן, שְׁטִילָה, אָהָן ווּעְרָטָעָה, אַרְאָפְּנָעָלָאָזֶט דֵּי קָעָפַ; אַלְטָע אַירָעָן שְׁעַפְּטָשָׁעָן, זָאנָעָן פְּסָוקִים אָזֶן ווַיְיַעַנָּן, ווַיְיַעַנָּן שְׁטִילָעָרְהִיד... ווָאָסֶן זַאל דָּס זַיְן? אֲלֹויָה? אֲבָרְמִינָן? ווּעְרָאִין גַּעַשְׁטָאָרָדָ בעָן?... קִינְעָר נִיט גַּעַשְׁטָאָרָבָעָן. דָּס טְרָאָנְטָמָעָן דֵּי הַיְּלִינָן שְׁמִילָעַן פֿאָרָמָעַט פֿוֹן דֵּי צְעַרְיִסְעָנָעָן סְפָרִים — "מְקַבְּרָ זַיְן" אַוְיְפִּין הַיְּלִינָן אָרטָן, ווי דָעַר מְנָהָן אִיז... .

— וְאָהָה — זַעַה, נְאַטְעָנוּ! וְהַבְּיתָה — אָזֶן טְהָוָה אֲקוֹק — אָזֶן זָאנָט דָעַר רב צֹ זִיך אַלְיַיָּן אָזֶן צְיוּוֹי טְרָעָרָעָן קוּיקָלָעָן זִיך אַיבָּעָר זַיְנָעָן גַּעַלְעַע בָּאַקְעָן אָזֶן ווּעְרָעָעָן פְּעַרְפָּאָלָעָן אִין דָעַר בָּאָרָד — זַעַה, נְאַטְעָנוּיָה, ווּעַמְעַן האָסָט דַו דָא, מְשִׁטְיִינָס גַּעַזְעָנָט, גַּעַר שְׁטָרָאָפָט? פֿאָר ווּעַמְעַן האָסָט דַו בָּאַוְיַזְעָן דִּינָעָן גַּרְוִיסָע גַּבְרוֹת? ! ? ...

אָזֶן פֿוֹן אַוְיַבָּעָן האָסָט אַרְאָפְּנָעָקָוֶט דָעַר פִּיְּעַרְגָּעָר קוֹגָעָל, דֵי זָוָן, גַּעַבָּאָקָט, גַּעַבְּרָעָנָט, גַּעַבְּרָאָטָעָן, גַּעַסְמָאָלִיעָט דָעַם גַּרְוִיסָע פִּינְסָטְרָעָעָן פְּלָעָק אַוְיָף דָעַר עָרָד, ווָאָסֶן מַעַדְוָעָט דָס מִיטָן נְאַטְעָן "דֵי קְבָּצָן יְיָוָסָע..." .

ד אָסֶן יְיַעַנְתָּעַ קָאָפִיטָעַ.

(די גרויסע אסיפה איז ביתהדרש. — די נגידים שטעלען זיך צום צעהל. — די יונגע ליטש שטועסען מכת עטיגראצייע. — עם האלט בי' מאבען אַקְאָמִיטָעַ. — "קָאָמִיטָעַן נָעַ זְשֻׁלָּאַיְעַם")

ס'אייז אַחֲקָה וְלֹא יַעֲבֹר בֵּין די רוייטע אַידְלָעַךְ נָאָרָה צִוְּתָעַן: בְּשַׁעַת עַס קְוֹמֶט אַוִּיפָּה זַיִד אַצְּרָה, אַבְּהָלָה, אַגְּזִירָה אַשְׁרָפָה, אַמְּגָה, חַאְפָעַן זַיִד אַוִּיפָּה אַלְעָה וּוּי אַיִן מַעֲנָשָׂה, קְוֹמֶטָעַן זַיִד צַעְנוֹנִיפָּה אַיִן שָׁוֹהֵל אַרְיִין אַזְּנָעַן זַיִד אַיִן עַצְּה, זַכְּעָן טִיטָּה לעָן, וּוּאָס טָהָות טָעָן, מַעַן זַאְל מַבְטָל זַיִן דַּעַם נַזְּרִידָן אַזְּנָעַן פָּטוּר וּוּרְעָן פָּון דָּעַר אַצְּרָה? קָוְדָם כָּל טָהָועָן זַיִד תְּשֻׁבָּה; זַיִד רַעֲכָעָן, אַזְּ פָּרִיהָעָר פָּון אַלְעָטָעַן זַעְנָעַן זַיִד אַלְיִין שְׁוֹלְדִּינָג אַוּמוֹיסִיט שְׁטוֹרָאָפָט נִימָט נָאָמָּה, בְּעַדְאָרָף מַעַן זַיִד מִיט אַיִּהְמָם אַיבְּעַרְבָּעַטָּעַן, דָּאָס הַיִּסְטָּה: דָּאוּנוּנָה, זַעְנָעַן תְּהִלִּים, גַּוּזָר תְּעִנִּית זַיִן, פָּאָסְטָעַן; אַזְּנָעַן גַּסְט אַיִּז דָּאָזְנָעַן אַצְּרָה אַפְּרָעָה, וּוּאָס אַיִּז גַּעֲקוּמָעַן פְּלוֹצִים אַוִּיפָּה די רַוִּיטָע אַידְלָעַךְ, אַיִּז גַּעֲוָעָן אַזְּוִי נִי אַזְּוִי אַוְמָגְעָרְבָּט, אַזְּנָעַן האָט זַיִד פְּרִיטְשְׁמָעָד גַּעֲוָעָן אַזְּוִי נִי אַזְּוִי אַוְמָגְעָרְבָּט, אַזְּנָעַן דִּי קָעָפָה. זַיִד זַעְנָעַן גַּעֲוָעָן וּוּי אַיִּז לִיטָּה, פְּעַרְטּוּמָעָט, אַרְאָפְגָּעָנוּמָעָן דִּי קָעָפָה. נִישְׁתְּחַנְּמָעַט, נִשְׁתְּחַנְּמָעַט וּוּאָס טָהָות מַעַן, וּוּאָהָן גַּעֲהָט דָּעַר הַיְהָנְרָפְלָעָט, נִשְׁתְּחַנְּמָעַט וּוּאָס טָהָות מַעַן, צַו וּוּעָמָעַן שְׁרִירָת מַעַן? דָּעַר אַוְמָגְלִיק אַיִּז גַּעֲוָעָן אַזְּוִי גְּרוּם, אַזְּנָעַן דִּי "שְׁטָאָדָט" האָט נִימָט גַּעֲוָאָרָט בֵּין מַעַן וּוּעָט שִׁיקָּעָן רַוְּפָעָן פָּון קָהָל; די נִיגְדִּים האָבָעַן זַיִד אַלְיִין גַּעֲשְׁטָאָלָט צָום צַעְטָל, בְּעַלְיָה בְּתִים זַעְנָעַן אַרוֹמְגָעָנָגָעָן מִיט זַעַק פָּון שְׁטוּב צַו שְׁטוּב, אַזְּנָעַן אַיְטָה לִיכְבָּר האָט גַּעֲנָבָעַן וּוּאָס עַר האָט גַּעֲקָאנָט: אַבְּרוּם, אַבְּלָקָעָן, אַבְּיסָעָל מַעַהָל, זַאְלָעָן, פְּעַפְרָעָן, צִיבְעָלָעָם. נָאָר אַזְּוִי זַיִד לְעַכְיָה רִינָעַן זַאְק אַיִּז שְׁוֹועָר אַנְצּוֹשְׁטָאָפָעָן, האָבָעַן די רַוִּיטָע אַידְלָעַךְ פָּון די "קְבָּצָן יְוּקָעָס" אַוִּיפָּה? דָּרְעָעַן מָאָג אַנְגָּעוּהוּבָעַן בִּיסְלָעָבָעָה אַוִּיסְגָּהָן פָּון הַוְנָגָעָה. האָבָעַן זַיִד אַרְיוֹנָגָעָטָמִישָׂט מַעֲנָשָׂעָן

און האבען געמאכט אַ גווארלד: וואס שווינט מען? און פ'אי נעללייבען, מע זאל מאבען אַ גרויסע אסיפה אינ'ם גרויסען ביהה המדרש פון אלע פארנעםסטע בעלי'תים אין שטאדט, און אויפ דֵי אַרערמע רויטע אירלעך איז געווארען אַ ניעז הויט; אַ פרישע נשמה האט מען אין זיין אַריינגעועצעט, אָז זיין האבען דערהערט, אָז די נגידים האבען געגעבען צו וויסען דעם רב, אָז זיין, די נגידים, וועלען זיין אויפ דער אסיפה, אם ירצה השם, געוויס, אהן אַ שומ תירוץ, און זיין, די נגידים, ווילען, אַרדבה, מע זאל טאקי עפ'ים זעהען צוטראכטען, עפ'ים טהון פון די אַרערמע לוייטס וועגען, זיין, די נגידים, האבען געוזנט בפיירוש, אָז זיין זענען מוסכם צו טיט' העלפען ווי וויתט מענגליך, און אַפְּלִי טאמער בעדראָרָאָקָּסָטָעָן עפ'ים געלד, אהרט זיין אויך נישט, אַבְּיַ נִשְׁתַּ קִיןַ סָךְ, געוווינטליך, וואָרום קִיןַ סָךְ, וואס איז שיך, קָאָן מען נישט, אלסידינג בעדראָרָאָקָּסָטָעָן זיין ביימ גאנגע, מיט אַ מסָם, מיט אַ חֲשֹׁבָן, ובפרט געלד, איךוּרָה ערשותעהט? ...

נאָר ביז די דָאָזְגָּעָן ווערטער זענען אַנְגְּעָקוּסָטָעָן אויף די "קְבָּצָן יְזָהָרָקָעָם", אַישְׁ מִפְּיַ אִישׁ, אַיְנוּנָרָ פָּוָנָס אַנדְרָעָן, האבען זיין זיך געקייקעלט און געוואָאָסָעָן, ווי אַ קוּיל שְׁנִי, וואָט ווּוּטָר גְּרָעָסָעָר אָן גְּרָעָסָעָר, אָן ס'אַיז אַרְזָוִים אַ קלְאָנָגָ צוּוִישָׁעָן די אַרערמע לְיִוְתָם, אָז די נגידים האבען צונעזנט גְּלָדָעָן בערג, עס מען זיין אַסְטָעָן מִי יְוָדָע וּוּפְיִיעָל, דָּאָס לְעַצְמָה הָעֶמֶד וועלען זיין אַזְוּעָקָד גְּעָבָעָן, זיך לְאָזָעָן שְׁנִיְּדָעָן די פִּינְגָּרָ פָּאָר זִיְּעָרָ אַרערמע ברידער! ... אָן אויף די "קְבָּצָן יְזָהָרָקָעָם" איז געווארען שְׁשָׁן וּשְׁבָחָה, אָן עס האבען זיך לאָז גַּעַתְּהָאָן אַרערמע לְיִוְתָם אַיז שטאדט אַרְיוֹן, אַירְעָן אָן ווּוּבָר מִיטְ קְלִינְעָן קִינְדָּעָר אַ סָּךְ, אָן האבען בעלעגערט דָּאָס גְּרוּסָע בִּיתְהַמְּדָרָשָׁ פָּוָן אַינְוּנִיג אָן פָּוָן דְּרוּסָעָן. אַין יְעַנְעָם טָאגְ האט זיך יְעַדְעָר אַרערמאָן פָּוָן די רְוִיטָע אַירלְעָך גַּעַפְיָהָלֶט, ווי אַיְין אַבְּנִיטָוב, ווי אַ צִּימְעָרִין קִינְהָ, אַ בְּזִיְּחִידָעָלֶט, וואָס מַעְ פָּעָסָטָעָט דָּאָס, מַעְ גַּלְעָט דָּאָס, מַעְ קִיְּכָעָלָט דָּאָס, מַעְ טְרָאָגָט דָּאָס

אויפֿן קאָפּ, מע שלְאַפְט נישט איבער דעם קיון נעכט — אַ קלִיינִיגֶדֶת
קייט, אַ וווערטעלע אַויסצּוּרעדען : רויטע אַידלעך, אָונֵן אַרְעַמְעַ לִיְיט
דעַרְצָה, אָונֵן נַאֲךְ פָּוֹן די "קְבָּצְנִיוּקָעַס"? ס' אַיז, אַפְנִים, הַיְינְט
זַי עַרְעַז זַיְעַבְעַן יַאֲחָרְעַן!... עַם הַאַט גַּהְאָט דֻּעַם זַיְעַבְעַטְעַן חַזְן
אנְצּוּקָעָן, וַיַּאֲזֹויִי די אַרְעַמְעַ לִיְיט זַעַנְעַן גַּוּאָרָעַן בֵּין זַוְּגָרִים,
ニישט צְרוֹצְטוּרַעַטְעַן! עַפְּסִים אַיְינְעַר אַ שְׂטָאַדְטִיבָּעַלְהַבִּית הַאַט זַיְד
געַפְּרוּבְּט מַאֲכָעַן מִיטַּזְיַי אַ שְׁמוּעַם, הַאַט מַעַן אֵיכָם אַפְנַעַשְׁאַטְעַן
מִיטַּפְּיִיעָה, וַיַּאֲיִינְעַר רַעַתְדָּת : "דָּרָךְ אַרְעַז, דָּו פָּאָרָךְ, וָוָרְ בִּזְוּטְ דָּו
אָונֵן וָוָרְ זַעַנְעַן מִיר? דָּו בִּזְוּט אַ פְּרָאַסְטָעַר בְּעַלְהַבִּית, אָונֵן מִיר
זַעַנְעַן אַרְעַמְעַ לִיְיט, פָּוֹן די קְבָּצְנִיוּקָעַס!..."

שפְּעַטְעָרָה, אָז אלְעַ פְּאַרְגְּנַעַמְסָטָע בְּעַלְיְבִתְהִים האַכְּבָעַן זַיְד צְעַנוּיִפְּ
גַּעַזְאַמְלַט אַיְן נַרְוִיסָעַן בִּיתְהַמְּדָרְשָׁ אָונֵן עַם זַעַנְעַן גַּעַקְוּמָעַן די
נְגִידִים מִיטַּזְיַי רְבָנִים, דִּינִים אָונֵן די אַיְבָּרְגִּינָּע שְׁבָעָה טּוּבִי עִיר,
אַיְזָן דָּעַר שְׁמַשׁ אַרְוִיָּף אוּפְּה דָּעַר בִּימָה אָונֵן הַאַט אַוִּיסְגַּעַלְאַפְט דָּרִי
מַאְלָי : "שָׁא, שְׁטִילָעָר, ס' זַלְזִין שְׁטִילָ, שָׁאטָ, שְׁטִילָ זַלְזִין!" נַאֲכָדָעַם
אַיְזָן אַוִּיסְגַּעַלְאַטְעַנְעַן אַיְינְעַר פָּוֹן די רְבָנִים אָונֵן הַאַט גַּעַהְאַלְמָעַן זַעַרְ
אַלְלָאַגְּנָע דְּרָשָׁה, גַּעַבְּרָאַכְטָ פְּסָוקִים אַ גּוּזְמָא, צְעַנוּיִפְּגַּעַטְשָׁעַפְט אַיְזָן
פְּסָוק מִיטַּן אַנְדְּרָעָן, אַוִּיסְגַּעַוְיִזְעַן עַל פִּי מְדָרְשָׁ אָונֵן עַל פִּי קְבָּלה,
אַז דָּאָס אַיְזָן דָּעַר אַמְתָּעָר "קְזָ", דָּאָס הַיִּסְטָם, אָז אַיְצָט בְּעַדְאָרָף
קְוּמָעַן מִשְׁיָה, עַר מַזְזִים קְוּמָעַן, אַנְיִיט אַיְזָן פְּאַסְקוּדָנָע, פָּעַר מַזְזִים
עַר מַזְזִים קְוּמָעַן!... אָונֵן אַזְוִי וַיַּיְדִּוְוִיט אַיְדְלָעָךְ שְׁתְּהַעַן אַיְצָט
אַיְן אַצְּרָה, אָונֵן וָוָרְ שְׁמוּסָט די אַרְעַמְעַ לִיְיט פָּוֹן די "קְבָּצְנִיוּקָעַס",
וְאָסָם זַעַנְעַן גַּעַבְּלִיבָעַן וַיַּיְאַוְיַפְּן וּוְאַסְפָּעָה, — בְּעַדְאָרָף די שְׂטָאַדְט
זַעַהָעַן, מַעַן זַלְזִין הַעַלְפָעָן אַיְטְלִיכָעָר מִיטַּזְיַי וְאָסָם עַר קָאָן, וָוָרְ מִיטַּזְיַי
אַיְזָן עַזְהָה, וָוָרְ מִיטַּזְיַי גַּעַלְדָ...
— נָו, אַדְרָבָה, פְּאַרְקָעָהָרָט, אַדְרָבָה! — רַוְפָעַן זַיְד אַן עַטְלִיכָע

נְגִידִים מִיטַּזְיַי אַמְלָי. — אַדְרָבָה, פְּאַרְקָעָהָרָט, אַדְרָבָה, מִיר אַלְיִין וָוָעַד
לְעַן אַזְוִיךְ מִיטְהַעַלְפָעַן וַיַּיְוִיט מַעְגָּלִיךְ, אָונֵן אַפְּלִילָו מַאֲמָעָר בְּאַדְאָרָף
קְאַסְמָעַן עַפְּסִים גַּעַלְטָ, אַהֲרָט אַוְנוֹ אַזְוִיךְ נִישְׁטָם, אַבְּיִ נִישְׁטָם

קיוין סך, געווינטליך, ואָרָומ קיוין סך, וואָס איז שײַה, קאָן מען נישט, אלסידינגע באָראָרֶפּ זיֹן בִּיִּים גאנְגֵּן, מיט אַ מַּאֲסָם, מיט אַ חַשְׁבּוֹן, וּבְמַרְטֵט גַּעַלְתָּ, אַיְהָר פָּאָרְשְׁטָעַהָּט? ...

עם איז שׂווער צו פָּעָרְשְׁטָעָהָן, וואָס איז די מעשה, וואָס אַיצְּצָה טינְגָּס מַאֲלָז עַנְגָּעָן דִּי גַּנְדִּירְס גַּעַוּעַן אַזְוִי גַּוְטָּ, אַזְוִי וּוּיְךָ, חַאַטְשָׁ לְעֵבּ זַיִי צַו אַ מְכֻהּ? פָּוּן זַיִירְ רַעַדְעַן האָט מַעַן אַרְוִיסְגַּעַזְעָהָעָן, גַּלְיִיךְ זַיִי זַיִי וּוּאַלְטָעַן זַיִדְ פִּיהָלָעָן, אַזְוִי עַנְגָּעָן אַיְן עַפְּסָשׂוֹלְדָּגָן, אַזְוִי הַאַכְּבָעָן עַפְּסָשׂוֹלְדָּגָן קַעַגְעָן דִּי אַרְעָמָעָ רַוְּיטָעָ אַידְלָעָץ ... דִּי גַּנְדִּירְס עַנְגָּעָן גַּעַוּעַן אַזְוִי אַוְפְּגַּעַלְעָנָטָן, האַפְּעָרְדָּגָן, אַזְוִי הַאַכְּבָעָן דּוּרְאַלְזָוּט יָונְגָּעָן לִיְּטָן, "מַשְׁכִּילִים", זַאֲלָעַן זַיִדְ אַרְיִינְטִישָׁעָן מַיטְ זַיִעְזָה רַעַעַצּוֹת, וואָס מַעַן שְׁרִיבְטָ אַוְיָףְ דִּי בְּלָעְטָרָה.

— פָּאָרְהָאָן נָאָר אַיִּין מִיטָּעָל — זַאֲגָעָן דִּי מַשְׁכִּילִים — אַיִּין אָוֹן-אַיִּינְצִיגְן מִיטָּעָל אַוְיָףְ צַו הַעֲלָפָעָן דִּי אַרְעָמָעָ לִיְּטָן: עַמְּגִינְדָּא צַיְּעָ ...

— וואָס הַיִּסְטָט דָּאָס "מִינְגְּרָאַצְּיעַ"? — פְּרַעְנָהָן דִּי גַּנְדִּירְס.

— עַמְּגִינְדָּאַצְּיעַ — זַאֲגָעָן דִּי יָונְגָּעָן לִיְּטָן — הַיִּסְטָט עַמְּגִינְדָּרָעָן, אַוְוּקְפָּאַהָרָעָן, אַרְוִיסְפָּאַהָרָעָן פָּוּן דַּאֲגָעָן אָוּן בָּאוּצָעָן זַיִדְ אַיִּין אַנְדָּרָעָ לְעַנְדָּרָעָ!

— וּוֹאָהָהָן? — פְּרַעְנָהָן דִּי גַּנְדִּירְס. — אַיִּין וּוּאַסְעָרָעָ לְעַנְדָּרָעָ?

— וּוֹאָהָהָן? — זַאֲגָעָן דִּי יָונְגָּעָן לִיְּטָן. — קִיְּין הַוֹּהָה, קִיְּין כּוֹשָׁ,

קִיְּין בְּבֵל, אָוּן אַיְבָּרְהָוִיָּפְטָט קִיְּין מַצְרִים, וּוּיְיל עַרְד אַיִּז אָוּן מַצְרִים פָּאַרְמָאָן אַ סָּךְ, נָאָר מַעֲנְטָשָׁעָן וּוּינְצִיגְן; אלְסִידְינָה אַיִּז דָּאַרְטָעָן בְּזַוְּלָהּ, הַעֲכָרָהָלְבָא אַוְמִיסְטָט. אַזְוִי שְׁרִיבְטָ מַעַן אַיִּין דִּי בְּלָעְטָרָה ...

אַיִּין אַנְדָּרָעָס מַאֲלָז וּוּאַלְטָעַן זַיִדְ דִּי יָונְגָּעָלִיָּט פָּאָר אַזְאָ מַעַשָּׁה נִישְׁטָט גַּעַנְאָרָט; זַיִדְ וּוּאַלְטָעַן נִעהָצְפָּט אַ מִיאָוָסְעָן פְּסָק פָּוּן דִּי גַּנְדִּירְס פָּאָר אַזְאָ הַעֲזָה זַיִדְ אַרְיִינְצִומְיִשְׁעָן צַוְּוִישָׁעָן עַלְמָעָרָעָ. נָאָר דָּעָר גַּעַדְאָנָק פָּוּן עַמְּגִינְדָּאַצְּיעַ אַיִּז זַיִדְ שְׁטָאָרָק אַרְיִין אַיִּן נָאָר אַרְיִין: עַס שְׁמַעַט מַיטְ פָּט וּרְ וּרְעָן פָּוּן דִּי אַרְעָמָעָ צַיְּעָ ...

לִיְּמָ — עַפְּסָשׂ אַ קְלִיְּנִינְגִּיקִיט? ...

— ס'איז טאקי אפשר א שטיקעל פלאן, בלעבען! — זאגען די נגידים. — אדרבתה, פארקערט, פאר וואס זאל מען טאקי ניט זעהען? מצרים איז נישקה פון א לאנד מצרים...
— וואס רעדט איהר? — פרובט זיך דער רב איבערשפֿאַרען. — איהר האט פֿאָרגענסען, איז מיר זאגען אלע יאהר בי'ם סדר: "עבדים היינו לפרטעה במצרים?"

— מליא, וואס מע זאגט אין דער הגהה! — ענטפֿערען איהם די נגידים מיט אזא טאן, איז מע זאל שוין מהר ניט איבערשפֿאַרען. — וואס גלייכט איהר דאס מצרים צו יונעם מצרים, וואס איז דער הגהה? ס'איז שוין היינט ארץ-ישראל, ניט מצרים...
די יונגען ליט זענען שטארק צופֿרעדען, וואס די נגידים האל-טען מיט זיי, רוקען זיך צו נעהנטער און דערצעהלהען, וואס מע שריבט אין די בלעטער וועגען דער דאזיינער עמיגראציע און וועגען קָאַמִּיטעטען; מע בעדארך זעהען קורם כל, סע זאל ווערטען אַ קָּאַמִּיטעט...

— ברוך הבא, א נויעם, אט האסט דו דיר שוין קָאַמִּיטעטען! — האפט זיך ארויס א רויט אידעל קענען די יונגען ליט. — וואס טויב מיר קָאַמִּיטעטען — שמעטן? איהר שמוועט בעסער מכח אכ' צעהן און דרייצעהן: וואו וועט מען נעמען געלט אויף אַרְבִּישֶׁר בעקלען, קיין עין הרע, אזווי פיעל אַרְעֵמָעַ ליט?

— געלט? — זאגען די נגידים. — געלט איז בלאטען! מע וועט זיך פֿאָרְשִׁרְבִּעָן חודש-געלט אַיְטְּלִיכְּעָר וויפֿיעַל ער קאנ, נישט קיין סה, געוווינטליך, ואַרוֹם קיין סה, וואס איז שייך, קאָן מען נישט, אַלְסְדִּינְג באָדָרָפּ זיין בי'ם גאנגע, מיט אַ מאָס, מיט אַ השבון, ובפרט געלט, איהר פֿאָרְשְׁטַעַת?...

— עמיגראציע... מצערום... קָאַמִּיטעטען... חודש-געלט... איזוי האבען גשריגען די רויטע אַידלעך אלע אַינְאַיְינָעַם, אַיְינָעַר אַיבָּערְעַן אַנדערען, געפֿילְדְּרָט, געהיצט זיך, געמאכט מיט הענד, זוי דער שטיויגער איז; און איז ס'איז אַנְגְּעַקְומָעַן אַין דָּרוֹיסָעַן אַרוֹים

זו די אָרְעָמָע לִיּוּט, אָז מֵעַ שְׁמוּעַת דָא מִכְחָ עַמִּינְגָּרָצִיעַ קַיּוֹן
מְגַדְּרִים, מִכְחָ מַאֲכָעַן קַאֲמִיטָעַטָּעַן אָזֶן מִכְחָ פֻּעַרְשְׂרִיבָעַן זַיְךְ חַדְשָׁה
גַּעַלְהָ, אַיְזָן גַּעַוּוֹאַרְעָן צְוִישָׁעַן זַיְךְ חַוְשָׁךְ — חַוְשָׁךְ !

— וּוֹאָס אַיְזָן דָאָס ? — הַאֲבָעַן זַיְךְ גַּעַשְׂרִינְגָּעַן . — דַעֲרוֹוֹפְּ הַאֲטָ
בְּעָן אַוְנוֹ אַהֲרָן גַּעַבְּרָאַכְּט, מַעַן זַאֲלָן מַאֲכָעַן קַאֲמִיטָעַטָּעַן, וּוֹאַרְפָּעַן גַּאֲלָ-
קְעָם, קִינְדְּרָשְׁפִּיעָל ? וּוֹאָס טַוְיב אַוְנוֹ צְעַרְעַמְּאַנְיָעַם, "מִינְגָּרָצִיעַס",
קַאֲמִיטָעַטָּעַן, צְוֹוָגְעַכְצָעַן, גַּילְדָּעַנְעַ פִּינְגָּלָעַךְ ? אַיְהָר נִיט אַוְנוֹ
הַיְּינָמָה, פָּאָר מַאֲרָגָעַן לְאָז זַיְךְ גַּטְמָזָאַרְגָּעַן ! שִׁיקָט אַוְנוֹ אֲפָּקִי
מְצָרִים, קַיּוֹן גַּוְשָׁן, שִׁיקָט אַוְנוֹ אֲפָּצָם רֹוח אַלְיַיִן, אַבְּיַהֲיַה הַיְּינָמָה, טַאֲקִי
בָּאַלְהָה, וּוֹאַרְוָם אַהֲרִים צְוְרִיק אַוְיפְּדִי "קַבְּצָנְיוֹוּקָעַס" קַאֲנָעַן מִיר נִישְׁתָּ
קְוָמָעַן ; אַוְנוֹזָעָרָע וּוֹיְבָעָר אָזֶן קִינְדְּרָעָר וּוֹאַלְגָּעָרָעָן זַיְךְ אַוְיפְּ
גַּוְיְלָעָר עַרְד אַונְטָעָר גַּטְמָזָאַרְגָּעָן, גַּעַהְעַן-אַיִוְסָפָן הַוּנְגָעָר, אָזֶן
אַיְהָר וּוֹעַט דָאָ מַאֲכָעַן אַוְיפְּ אַוְנוֹ קַאֲמִיטָעַטָּעַן ? אַבְּעָר גַּאֲרָלָאָ ?
גַּעַן זַשְׁעַלְאַיִים, קַאֲמִיטָעַטָּעַן נָעַ זַשְׁעַלְאַיִים ! ! ...

מִיט דָעַם דָאַזְיָגָעַן גַּעַשְׂרִי הַאֲבָעַן זַיְךְ אַסְטָ אָרְעָמָע לִיּוּט
אַרְיִינְגְּנָעַחָצְפָט אִין בִּיתְהַמְּדָרָשָׁ אַרְיִין, אִין סְאַיְזָן גַּעַוְוֹאַרְעָן אַזְאָ
לְיַאֲרָעָם, אַזְאָ טַאֲרָעָם, אָזֶן מַעַן הַאֲטָמָ גַּעַקְאָנָט טַוְיב וּוֹעֲרָעָן . תְּחִילַת
הַאֲטָמָ מַעַן נִישְׁתָּפְּרָעָתָאָנָעָן, וּוֹאָס אַיְזָן דַעְרָגְעָרָי ; נַאֲר אָזֶן
הַאֲטָמָ דַעְרָהָרָט דִי וּוֹעֲרָטָר : "נָעַ זַשְׁעַלְאַיִים, קַאֲמִיטָעַטָּעַן נָעַ זַשְׁעַ-
לְאַיִים", זַעַנְעַן דִי נַגְדִּים גַּעַוְוֹאַרְעָן אַוְיפְּגַּנְטָרָאַנָּעָן אָזֶן הַאֲבָעַן זַיְךְ
אַרְוִיסְגַּנְעַשְׁטָעָלָט :

— תְּרִבְּוֹת ! דַרְךְ אַרְצָן ! אַזְוָלְכָע שְׁלַעְפָּרָט, וּוֹי אַיְהָר זַיְיט !
די שְׁטָאָרָט אַיְזָן זַיְךְ צְעַנוֹוְפְּגַּעַקְמָעָן אַהֲרָן צְוְלִיבָע אַיִיךְ, מַעַן טַרְאָכָט
פָּוֹן אַיְיָרְטָוּוֹעָגָעָן, מַעַן בְּרָעְכָט זַיְךְ דִי מְחוֹתָה, וּוֹי אַזְוִי בַּעֲסָרָע אַיִיךְ
צַוְּ הַעַלְפָעָן, וּוֹי אַזְוִי גַּכְבָּר אַיִיךְ אַרְוִיסְצָוְשָׁקָעָן פָּוֹן דַאֲנָעָן . — הַאֲטָמָ
אַיְהָר נַאֲר אַיִין עַזְוָת צַוְּ רָעָדָעָן ? אַהֲרִים, שְׁלַעְפָּרָט ! דַאֲרָטָעָן וּוֹעַט
אַיְהָר זַעַנְעַן דַעְותָה, דַאֲרָטָה, אַוְיפְּדִי "קַבְּצָנְיוֹוּקָעַס" ! ! ! ... — — —

דאָס 5 עאַט עַקְאַפְּיַט 5.

(מִשְׁטָעֵרִיאָל פָּאָרֶן הַיּוֹסְטָאָרִיקָעָר צָו דָּעַר גַּשְׁיכְּתָעַ פָּוּן די רַוִּיטָע אַודְּלָעַךְ — אֲבָרִיווּעַל פָּוּן אַיְיָן עַמִּיגְּרָאנְשָׁ, וּוְאָס אַיְזָ פָּעָרוֹוָאָרָפָעַן גַּעַז וּוְאָרָעַן קַיְיָן מַצְרִים. — אֲסֻפְּפָחָה צָו די רַוִּיטָע אַידְּלָעַךְ).

דָּעַר הַיּוֹסְטָאָרִיקָעָר, וּוְאָס וּוְעַט קוּמָעַן אַמְּאָל בְּעַשְׂרִיבָעַן די גַּשְׁיכְּבָּשׁ טָעַ פָּוּן די רַוִּיטָע אַודְּלָעַךְ אָוּן די שְׁבָעַטְעָרִינְעַן דָּרוֹתָה, אָזֶה עַר וּוְעַט הַאלְּלָטָעַן בַּיְדָם קָאָפְּיַטָּל, וּוְעַט עַר זַיְדָ אָפְּשָׁטָעַלְעַן: עַד וּוְעַט אַסְּדָ מַעֲשִׂיות נִיטָּוֹת וּוְעַלְעַן גַּלְוִיכָּעַן, אָוּן אַסְּדָ זַאֲכָעַן וּוְעַט עַר פָּעָרְשָׁוֹויִיָּנָה גַּעַן. עַר וּוְעַט זַיְדָ שְׁעַמְּעַן אַרְוִיסְטָעַלְעַן אַזְוַעַלְכָּעַ פָּאָקְטָעַן, וּוְאָס קַאֲנָעַן פָּאָרְקוּמָעַן סִיְּדָעַן צְוֹוִישָׁעַן וּוְילְדָעַן מַעֲנָשָׁעַן. עַר וּוְעַט נִיטָּוֹת זַוְעַלְעַן גַּלְוִיכָּעַן בְּשָׁוּם אָוֹפָן, אָזֶה צְוֹוִישָׁעַן אַרְדָּעַן, וּוְאָס רַוְּפָעַן זַיְדָ "רַחֲמָנִים בְּנֵי רַחֲמָנִים", אַהֲבָעַן זַיְדָ גַּעֲפָנוּעַן אַזְוַעַלְכָּעַן, וּוְאָס אַהֲבָעַן זַיְדָ בְּעַזְוֹצָט מִיטָּיְזָן אָוְמְגָלִישָׁ פָּוּנְמָס פָּאָלָק אָוּן פָּוּן יְעַנְעָמָס צְרוֹת זַיְדָ גַּעַמְאָכָט אַפְּרָנָה, אַיְבָּעָרְנָעְפִּירָהָרָט אַסְּדָ קָהְלִישָׁ גַּעַלְדָה, גַּעַמְאָכָט חַאְפְּלָאָט, אַרְאָפְּגָנָעְקוּוּטָעַט זַיְדָ אַיְתָעַלְעַן אַרְיָיָן, קַיְיָן דְּחַמְנָתָה נִישָׁט גַּהְהָט אַוְיָף אַיְדִּישָׁ בְּלָוּט... גַּנוֹאָלָה, וּוְהָהָגָה גַּעֲשָׁרִינְעַן! — וּוְעַט זַאֲגָעַן דְּעַמְּאָלָט דָּעַר הַיּוֹסְטָאָרִיקָעָר. — וּוְאָס אַיְזָ דָּאָס גַּעַוּוֹעַ פָּאָר מִינִים אַיְדָעַן דְּעַמְּאָלָט, וּוְאָס אַהֲבָעַן זַיְדָ בְּעַנְאָגָנְעַן מִיטָּוֹת וּוְיִיעָרָעָאָרָעָמָעָר בְּרִידָעָר אַסְּדָ עַרְגָּעָר, וּוְיִמְתַּחַת בְּהַמּוֹת? וּוְאָס אַיְזָ דָּאָס גַּעַוּוֹעַ פָּאָר מִינִים מַעֲנָשָׁעַן, וּוְאָס אַהֲבָעַן גַּעֲטָרְנִיכָּעַן גַּעַלְדָה אַרְעָמָעָר עַמִּיָּדָה גַּרְאָנְטָעַן, זַיְדָ כְּמָעָטָרְיִיכָּט שָׁאָה אַוְיָוףָן יָאָרְדָה? וּוְאָס אַיְזָ דָּאָס גַּעַז וּוְעַן פָּאָר בְּרוֹאִים, וּוְאָס אַהֲבָעַן דְּעַרְלָאָזָט אַרְעָמָעָר קָרָאָנְקָעָוָיְבָשָׁר מִיטָּפִיצְלָעָךְ קִינְדָּעָר וּוְאָלְגָנְעָרָעָן זַיְדָ אַוְיָףָרָעָר הַוְּילְדָעָר אַונְטָעָר גַּאֲטָס הַיְמָעָלָה, אַיְזָ רַעֲנָעָנָס אָוּן אַיְזָ קָעָלָט? וּוְאָס אַיְזָ דָּאָס גַּעַוּוֹעַ פָּאָר מִינִים קָאָמְפָאָנִיָּעָס אַזְוַעַלְכָּעַן, וּוְאָס אַהֲבָעַן אַרְוִיסְגָּנְעָלָאָזָט מַודְעָות אַיְזָ לְלָעָבָלְעָה, אַזֶּה נַעֲמָעָן זַיְדָ אַונְטָעָר, כְּלָוְרָמָשָׁט פָּאָר אַקְלִיָּין גַּעַצְאָהָלָט, אַיְבָּעָרְפִּיהָרָעָן גַּאֲנָצָעָמָשָׁפָהָוֹת פָּוּן די רַוִּיטָע אַידְּלָעַךְ

איבערין ים, ברענגן זיין און בעזעצען אין'ם נַלְיָקָלִיכָן
 פֶּרֶיְהָעֵמָה אֲנָדָם אֲנָדָם אֲנָדָם אֲנָדָם אֲנָדָם אֲנָדָם
 אויסגעלאוֹט, אָז זַיְהָאָבָן גַּאֲרָה אַוְיסְגַּעַנְאָרָט דַּי עַטְּ
 לִיכְעָן נַיְלָדָן אָוֹן אַיְבָּרְגַּעַלְאָוֹט דַּי אַרְעָמָעָן עַמִּיגְרָאַנְטָעָן אַיְן
 מִיטְעָן וּוּגָן אַוְיפָּה, נַאֲטָמָס בַּעֲרָאתָה, עַרְגְּנִיעָן אַיְן דָּעָר
 מְדֻבָּר?... וּוּאָס אַיְזָדָס גַּעֲוָעָן פָּאָר מִינִים פְּרָאַנְטָעָן, וּוּאָס
 חַאֲבָן גַּעַשְׁאָטָעָן מִיטָּנָה, פַּעֲרָנָאָרָט, אַרְיִינְגַּעַנְאָרָט אַיְן זַאְקָ אַרְיִין
 אַרְעָמָעָן מִירְלָעָה, זַיְהָ צָנוּזָאָנָט נַיְלָדָעָן בָּעָרָגָן, אָוֹן נַאֲכָדָעָן זַיְהָ
 פְּשָׁרְקוּפָּט צַו דַּי "ישְׁמָעוֹלִים" מִיטָּגְרָוִיסָעָן דְּרוּסָעָן רֹחִים?... "אוֹי,
 בְּרִידְעָרָן — וּוּטָעָר הַיסְטָאָרְקָעָר זַאֲגָעָן מִיטָּדָי וּוּעָרְטָעָר פָּוָן
 מַעַנְדָּעָלִי מַוְכָּרָה סְפָרִים, וּוּאָס הַאֲטָזָזָק גַּעַקְוִיפָּט
 אַיְזָן אַיְבָּיְגָעָן נַאֲמָעָן בַּיְהָ אָוֹן, אַוְיפָּה דַּעָר זַיְיטָטִיךְ סְמָכְטָוָן.—
 אַוְיָה בְּרִידְעָר!... אַוְיפָּה פָּעָטָשׁ פָּוָן אַנְדָּעָר וּוּיָהָן אַיְקָ אָוֹן זַאְגָּן:
 נַיְשָׁקָה! נַוְטָעָן שְׁלָאָפָעָ לַיְוָדָעָן אַפְּטָאָן דָּעָר וּוּלְתָן, מַעַלְיָךְ
 אַפְּשָׁה, יַעַנְעָן וּוּלְעָן נַאֲדָק אַמְּלָחָרְתָה חַאֲבָן; נַאֲר אָז גַּעַפְאָטָשָׁ
 טָעָ פָּאָטָשָׁן זַיְקָ אַלְיָין, אָז צַעְדָּרָאָפָעָטָה דְּרָאָפָעָן אַיְינָעָר דָּעָם אַנְיָן
 דָּעָרָעָן, וּוּיָהָן אַיְקָ אָוֹן הַאֲבָה — אַוְיָוּהָ! — נַאֲר נַיְשָׁתָן וּוּאָס צַו
 זַאֲגָעָן.... דָּעָרָמָן אַיְקָ מִיקָּ אַיְן יַעַנְעָן נַעַבָּאָךְ, פָּוָן אַיְקָ אַלְיָין גַּעַד
 פְּנִינְגָטָעָן, "גַּעַפְאָנָגָעָן", רִיסְטָמִיר דָּאָס הָאָרֶץ; עַס וּוּיָנָט אָוֹן
 שְׁרָיוּתָן: אַוְיָה מִין מְשׁוֹנָה דְּרַעְשָׁלָאָגָעָן, מִין וּוּילָר גַּעַפְאָלָעָן פָּאָלָק
 יִשְׂרָאֵל!... דָּעָר הַיסְטָאָרְקָעָר, וּוּאָס וּוּטָעָמָן אַמְּלָחָרְתָה בְּעָרְיוֹן
 בָּעָן דַּי גַּעַשְׁכְּטָעָן פָּוָן דַּי רְוִיטָעָ אַיְרָלָעָה, וּוּטָעָמָן אַיְזָן מַאְלָ
 רִיְסָעָן בַּיְהָ הָאָרָה, אָז עַר וּוּטָעָמָן דַּי קַאְרָעָסָטָאָנְדָעָנְצִיעָם,
 וּוּאָס זַעַנְעָן אַפְּגָעָדְרוּקָט אַיְן דַּי בְּלָעְטָעָן פָּוָן יַעַנְעָר צִוְּתָה, אַדְעָר
 גַּלְאָט אַזְוִי בְּרִיוּוֹלָעָה, וּוּאָס דַּי רְוִיטָעָ אַיְרָלָעָה הַאֲבָן גַּעַשְׁרִיבָעָן צַו
 זַיְקָ אַחֲיָים פָּוָןָם "גַּלְיָקְלִיכָּעָן, פְּרִיהָעָן" לְאַנְדָּמָצָרִים אַיְן יַעַנְעָה
 צִוְּתָה. אַט הַאֲטָאָה אַיְהָר אַיְינָס פָּוָן דַּי דְּזָוִינָעָ בְּרִיוֹוֹלָעָה:
 "מִיָּנָעָ לְיַעַבָּע אָוֹן גַּעַטְרִיְהָעָ! אַיְקָ שְׁרִיבָ אַיְקָ אַט בְּרִיוֹוֹלָעָ
 נַיְשָׁט מִיטָּגְרָוִיסָעָן, נַאֲר מִיטָּגְרָוִיסָעָן, פָּוָן דָּעָם דְּזָוִינָעָ גַּלְיָקָ"

לייכען לאנה, ברענען זאל דאס אויפֿן פִּיעַר! עם וואלט געמענט
 איינגעזונקען וווערטען, איזוי ווי קורתה, אידער איך האב דאס נאָר
 דערסענט. הלוֹאי וואלט איך זיך איזן דערהיימס אויסגעבראָכען אַ
 פּום. אַידער איך האָב מיך געריהָרט פּוֹן דעם אָרטּם, אָנוֹ אַיך
 בֵּין שוֹין יָאָ אַרוֹסְנַעֲפָאָהָרָעָן, וואלט איך בעסער אין וועג אַיִינְגְּנוֹרָ
 מעָן אַ טִּיתָה מְשׁוֹנָה, אַידער איך בֵּין גַּעֲקוּמָן אַחֲרָה, אַין דעם ווַיַּסְדֵּ
 טָעַן מְצָדִים! אַיך זאל אַיך ווועלען באַשְׁרַיבָּעָן אַלְלָעָן אַונְזָעָרָעָ נְרוּוּיָ
 סֻעָּצָה, וואָס טִיר האָכָּעָן אַיבְּרַגְּנַטְּרָאָגָּעָן אַין וועג פּוֹנָסָם עַרְשָׁעָן
 טָאגָן בֵּין אַצְּינָה, וועט נִיטּ סְטִיעָן נִיטּ קִיּוֹן פָּאָפְּיעָה, נִיטּ קִיּוֹן פָּעָנָעָם
 פּוֹן דָּעָרָ נְאָנְצָעָר ווּעָלָטָן אַיְנָסָם טִיךְ סְמָכְטָיוֹן אַיז גַּעֲווֹס נִישְׁטָאָ
 אַזְּזִיּוֹ פִּיעַל ווְאָסָעָר, ווַיְפִּיעַל טְרַעְרָעָן מִיר אָנוֹ אַונְזָעָרָעָ ווַיְכִּבְשָׁר בָּאָדָּ
 בָּעָן פָּאָרְגָּאָסָעָן בֵּין הַיְּנִינְטִינְעָן טָאגָן. דִּי אַגְּנָעָטָעָן, וואָס האָכָּעָן אַונְזָ
 גַּעֲרָאָכָּט אַוְיָף דָּעָרָ שִׁיתָּה, האָכָּעָן צְוָגָעָנוּמָעָן בֵּין אָנוֹ דִּי פָּעַקְלָעָעָ
 (דָּאָרָט זְעָנָעָן גַּעֲלָעָנָעָן אַונְזָעָרָעָ מְלִיחָזְתְּפָלִינְסָם), אָון מַעְהָרָה האָכָּעָן
 מִיר זַיּוֹ נִישְׁטָן גַּעֲוָהָעָן אַיז דִּי אָוִיגָּעָן. סְאַיז גַּעֲוָהָעָן עֶרֶב שְׁבָתָה,
 האָכָּעָן אַונְזָעָרָעָ ווַיְכִּבְשָׁר גַּעֲוָאָלָט בְּעַנְשָׁעָן לִיכְתָּם, אַיז נִיטּ גַּעֲוָהָעָן אַוְיָף
 וואָס, האָכָּעָן זַיּוֹ אָנוֹ גַּעֲנוֹג בָּאוּיְינְטָה, זְיַעַרְעָעָלָקְלָות זְאָלָעָן נַאָרָ
 פָּאָלָעָן אַוְיָף דִּי קָעָפָ פּוֹן דִּי קָאָמִיטָעָטָעָן. אָון נַאָכְדָּעָם הַאָטָה זַיּוֹ
 גַּעֲוָהָהָיְבָעָן אַ שְׂטוּרְעַמְּדוֹיְנָט מִיטָּ סְכָנָתָ נְפָשָׁתָ, עַם הַאָטָה אָנוֹ
 גַּעֲוָאָרָפָעָן הַעֲכָרָהָיְזָה, אַיטְלִיכְעָן חֹוֹאָלִי אַיז דִּי גְּרוּסָם ווַיּוֹ אַ
 מוּיָהָרָ, מִיר האָכָּעָן זַיּוֹ שַׁוִּין אַפְּגַּנְעָעָנָט מִיטָּן לְעָבָעָן, גַּעֲמִינְטָ
 סְאַיז אַיז עַקְעָן דָּרְיָי ווּאָכָּעָן האָכָּעָן מִיר זַיּוֹ אַזְּזִי אַפְּגַּנְעָמוֹטָשָׁעָטָ
 סְאַיז נִיטּ גַּעֲקוּמָעָן קִיּוֹן גַּעֲקָעָטָס אַיז אַונְזָעָרָמְוַיל אָרְיוֹן, מִיר
 האָכָּעָן גַּעֲוָהָעָן פָּאָר זַיּוֹ נַאָר הַיּוּמָעָל אָוֹן ווְאָסָעָר, בֵּין מִיר האָכָּעָן
 זַיּוֹ קוּסְמִיקָּים דְּעַרְשָׁלָאָגָּעָן צַוְּ אַ בְּרָעָה, אָוֹן צַוְּ מִיר זְעָנָעָן אַרְאָטָ
 פּוֹן דָּעָרָ שִׁיפְּ קְרָאָנְקָעָ, צְעַבְּרָאָכָּעָן, אַוְיסְגַּעְמָוֹטָשָׁעָטָ, הַוְּנָגְעָרְיוֹנָעָ
 הַאָטָה מִעָן אָנוֹ אַפְּגַּנְעָהָאָלְטָעָן אַ טָּאגָן מִיטָּ אַ נַּאֲכָט אַיז דְּזִוְּסָעָן
 אַוְיָףְּ רְעָנָעָן, אָוֹן פּוֹנְקָט דְּעַמְּאָלָטָהָזָט זַיּוֹ מִין אַסְתָּרָ רְיַוְּלָעָן
 פְּאָרְגְּלוֹסָט גַּעַהָן צַוְּ קִינָה, זַיּוֹ גַּעֲלָעָנָעָן גַּעֲוָאָרָעָן אָוֹן גַּעַהָאָט אַ

יונגעל; דאם יונגעל איז געתטארבען, און זי איז געוווען, ניט היינט געדאכט, טוידט קראנק, ס'אייז ניט געוווען אפלו קיין לאפעל זיך אדער אכיבסעל אײַינגעמאכטס אויף דערקוויקען די נשמה. ערשת אויףין אנדערען טאג האט מען זיך אויף אונז דערבארט, מענטשען פון א קאָמייטעט זענען נעקומען און האבען אונז איבערגעשריבעש אלעמען בי'ם נאמען, און מע האט אונז אַוּעַקְעָנְפִּיהֶרְטְּ פָּוֹן דָּאָרְטְּ שָׁטָּאלְ אָוֹן דָּאָרְטְּ האט טען, און מע האט אונז פָּאָרְטְּרִיבְּעָן אַיְן אַ שָׁטָּאלְ, אָוֹן דָּאָרְטְּ האט מען אונז געטהיילט בְּלֵקְעָם מִיטְּ מַאֲרָאָצָּעָן, אָוֹן פָּוֹן דָּאָרְטְּעָן האט מען אונז וויעדר אַוּעַקְעָנְפִּיהֶרְטְּ גַּעַטְרִיבְּעָן, אַיְבְּרִיגְעָנְשִׂרְבִּעָן אַיְטְּלִיבְּעָן בי'ם נאמען אָוֹן אַרְוִיפְּגָנְעָן צעט זויעדר אויף אַ שיַּת, אָוֹן מע האט אונז געפְּהִרְטְּ אַנְדְּרָעָרְטְּ האַלְכְּבָּעָן מַעַתְּ-לְעָתָּה, אָוֹן דִּי זוֹן האט גַּעַבְּאָקְעָן, גַּעַרְעָנְטְּ ווַיְיַאַגְּדָה בְּיַוְיָהָן, בְּיַוְיָהָן גַּעַרְאָכְטְּ צַוְּפִּיהֶרְעָן אָוֹן אַרְאָבְּגָנוּוֹאַרְפָּעָן אַיְן אַיְין אַרְטְּ פָּוֹן נַאֲלָעַ זַמְּהָ נִשְׁתְּ קַיְיָן הַיּוֹעָרָה, נִשְׁתְּ קַיְיָן בְּיַוְיָהָן, נִשְׁתְּ אַרְטְּ קַיְיָן נַרְאָזָן, נַאֲרָזָן זַמְּדָמָר אָוֹן הַיּוֹעָרָה, הַיּוֹעָרָה אַרְטְּ פָּוֹן גַּעַרְאָלָטָה, מִיר זַאֲלָעַ זַיךְ בָּאוּזְעָצָעָן, מע האט אונז געגעבען אַרְכְּבִּיט — שְׁלַעַפְּעָן קַלְעַצְעָרְטְּ פָּוֹנִים יַם אָוֹן בְּיַוְיָהָן הַיּוֹעָרָה, גַּרְאָבָעָן עַרְדָּ אָוֹן פְּלַאֲנָצָעָן בְּיַוְיָהָן, אָוֹן מע האט געטטעטל אַיְבְּרָ אָוֹן אַיְין אַוְיְכְּבָּהָאָרָה, אַ משְׁגַּעַנְעָם כְּעָסָן, וּוָסָם בְּאַלְדָּ עַפְּסִים — פְּלַעַגְתָּ עַרְבָּעָן פְּעַמְשָׁ ; האַבָּעָן מִיר דָּאָךְ מִסְתְּמָאָן גַּעַטְעָט אַיְבְּרָ אָוֹן אַיְין פְּעַמְשָׁ פָּוֹן אַוְנְגָּעָן גַּעַבְּנְדָּעָן, גַּעַשְׁלַאֲגָנְעָן מִכּוֹתְּדִּצְחָה... קִוִּים פְּעַמְשָׁ זַעַבְּעָן זַעַנְעָן מִיר פָּוֹן דָּאָרְטְּעָן זַיךְ צְלַעַפְּעָן, דָּעַר אַהֲרָה, דָּעַר צוֹנְעַשְׁלַאֲגָנְעָן עַטְלִיכְעָן מִשְׁפָּחוֹת אַיְין אַיְין עַרְטָעָל אַרְיִין, טַאֲקִי דָּאָרְטְּ אַהֲרָה, וּוֹאֲהָרָה דִּי אַוְינָעָן האַבָּעָן גַּעַטְרָאָנָעָן, אָוֹן מִיר האַבָּעָן זַיךְ צוֹנְעַשְׁלַאֲגָנְעָן עַטְלִיכְעָן מִשְׁפָּחוֹת אַיְין אַיְין עַרְטָעָל אַרְיִין, טַאֲקִי דָּאָרְטְּ אַיְין מַאֲרִים, וּוֹאֲוֹסָם וּוֹאֲלָט אָוֹן אַפְּשָׁר זַיְן נִישְׁקָשָׁה, וּוֹ אַ רְוָם מַעַ קָאָן דָּאָ מַאֲבָעָן אַ לְעַבְּעָן, דָּהַיְנוּ : מַעַ גַּיט אָוֹן אַרְכְּבִּיט — שְׁטַעַחַן בַּיִּדְרָעָן מַאֲשִׁין, דָּרְעַהָעָן דִּי רַאֲדָ פָּוֹן כָּאָוָר הַבּוֹקָר בְּיַז שְׁפָט אַיְין דָּעַר נַאֲכָתָה, אָוֹן מַעַ באָקָומָט דָּעַרְפָּאָר אַ זִּילְ בְּעַרְנָעָם טַאֲלָעָה, אָוֹן קוֹנְדָעָר אַ הַאַלְכָעָן טַאֲלָעָה. הַכָּלָא, ס'אייז נַאֲרָ

קיין מעשה נימט. איטליךער הייסט דא "מיסטער", פערד געהען אין ברילען און מענטשען מראנגען פאפעערענע מאנישקען. דער חסרון אבעה, וואס מע ווייסט ניט פון קיין שבת און פון קיין יוסטוב, און וואס מע פאַרְשָׁטָעָהּ ניט דאס לשון זיירס, וואָרוֹם מע רעדט דא זעהר שטיפֿעַלְיאָוָעַ, דער רוח ווייסט זי, אוַיָּפַּעַן וואָס פֿאָר אַ שְׁפָרָאָךְ! קיין רחמנות איז בי זיך נישט פֿאָרָהָן, איזהָר מענט אוַיסְנָהָן איז נאָס פֿאָר הָונְגָהָה, ווּעַט זיך קִינְגָּר נִיט אַפְּשָׁטָעָן אַפְּיָלוּ, וואָרוֹם סָע אַיְזָה אַ טָּאָרָעָרָם, אַלְעַ אַרְבָּיִיטָן, אַוְן ווּרְדָּעָן נִיט אַרְבָּיִיטָן אַוְן ווּילְהָאָנְדָּלָעָן, קָאָן אַרְבָּיִיטָן, אַוְן ווּרְדָּעָן מִיט וואָס עֶר ווּילְהָאָנְדָּלָעָן, מִיט אַלְטָעָן מלְבָשִׂים, אַרְמוֹטָרָאָגָעָן שׁוּעַבְּעַלְעָרָה, שׁוּהַוְאָכָּס אַדְעָרְקָעָפָּה, אַוְן זיך קָאָן זַעֲמָעָן דָּרְפָּהָן אַ לְעָבָעָן" (אוֹזֵי גַּהְתָּה דָּא די שְׁפָרָאָךְ...). נָאָר אַיך מַעַג זַעֲגָעָן "נָמָז לְטוּבָה", וואָרוֹם אַנְדָּרָעָן מַעַקְעָן דָּא אַסְּקָעָר פָּוּן מִיר. אַט האָב אַיך נִיט לְאָנָג בְּאָגָעָנָט יַעַנְקָעָל דָּעָם פָּעַטָּעָר מְרָדְכִּים. בֵּין אַיך נְבָחָל וְנְשָׁתָוּם גַּנוּאָרָעָן! אַיך האָב אַיהם בְּמַעַט נִיט דָּרְקָעָנָט — אַזְוִי שְׁמָטָאָךְ הָאָט עֶר זיך אַיבְּרָגְּעָבִיטָעָן! אָנָגָעָל טָהָאָן הָאָט עֶר זיך ווי אַמְשָׁגָעָנָר קָאָטְעָרִינְשָׁטִישָׁק, אַיְזָה אַ קְוִירָז וְוִוִּיטְיקָעָל מִיט אַ לְאָנָגָעָן סְטָאָן אַוְן מִיט אַ הוַיְכָעָן סְפָאָדִיק אַוְיָפָּן! קָאָפַּ, ווי אַ לְאָקְשָׁעַנְטָעַפְּעָלַי. "יַעַנְקָעָל, זָאָג אַיך, סְאַיְזָה דָו?" — "וּוְעָרְ דָעָן? — זָאָגָט עֶר. — פָּאָרְשָׁטָעָהּ זיך, סְאַיְזָה אַיך, חָאָטָש אַיך חַיִּים שְׁוִין הַיִּנְטָן נִיט יַעַנְקָעָל, אַיך הַיִּסְטָר דָוּשָׁעָק, ווי דָוּשָׁעָק..." וואָס מַאֲכָסָט דָוּעָפִים, זָאָג אַיך, מִיסְטָר דָוּשָׁעָק, ווי גַּהְתָּה דָאס דִיר אַיְנָס דָזְוִינָעָן לְאָנָד? — "נוֹמָעָר עַרְגָּעָה, זָאָגָט עֶר; די עַרְשָׁטָע צִוְּיט אַיְזָה גַּעַוּעַן זָהָר נִיט פְּרָעָהָלִיך, נָאָר אַיכָּט, דָאָנָקָעָן גָּאָט, מַאֲדָא אַיך אַ לְעָבָעָן..." "דָהְיָינוּ, זָאָג אַיך, וואָס אַיְזָה דִין טְהֻועָבָעָן?" — "מִין טְהֻועָבָעָן אַיְזָה, זָאָגָט עֶר, אַיך וואָש גְּרָעָט". וואָס הַיִּסְטָר, זָאָג אַיך, דָוּ וְוְאָשָׁט גְּרָעָט? — "אַט דָאס הַיִּסְטָר, זָאָגָט עֶר, אַיך האָב מִיך אַוְיסְנָעָלְעָרָעָט וְוְאָשָׁעָן אַוְן פְּרָעָטָעָן". "אַט דָאס הַיִּסְטָר בַּיְיָ דִיר גַּעַמָּאָכָט אַ לְעָבָעָן? אַוְ אַד

און ווועה, זאג איך, איז צו מיר, איז מיין פערטער מרדכיים זוהן באַז דאָרָה זַיְן אָפֿראָטְשָׁעָן, אָוֹן נָאָר אִין מְצֵרִים דָּרָצָוּ! ... פָּוֹן אַיָּהּ בֵּין אַיך גַּעֲוֹאַחַרְעַ גַּעֲוֹאַחַרְעַן וּוָאָס מַאֲכָעָן דַּי אַיְבָּרְגָּנָע אַונְעוּרָעָ זְבָּרָה דַּי רְוִיטָע אִידְלָעָה, וּוָאָס הַאֲבָעָן זַיך צָוְעַשְׁלָאַקְעָן אַחַרְעַ; אַלְעַ "צָאַכְעָן", בָּרוֹךְ הַשָּׁם, אַלְעַבְעָן": משה שפֿרְגִּינְצָעָס האָט זַיך אַוְיסְטָן גַּעֲלָעַרְעַנְטָ פָּאַרְזּוּיְמָעָן לְעַבְלָעַץ צַו אַונְטְּעַרְהָוּזָעָן, בָּעַרְעַל דָּאַבְּיִסְטָן שְׁלָאַגְטָ פָּלְעַקְלָעַךְ אִין דַּי אַבְּצָאַסְעָן, מַעַנְדָּעַל מִינְדִּים בָּאַקְטָ בִּיגְגָּל, כָּאַטָּעַל רַאַצְיִילָס פָּאַרְקּוּפְּטָ בְּעוֹמָעָר, עַטְלִיכְעַ גַּעַהָעַן אַרְומָ דָּרְזּוּוּילָ צַוְּיָהּ אַחַן אַרְבִּיטָט, בָּעַטְעַן נְדֻבּוֹת; אָוֹן דַּי אַיְבָּרְגָּנָע וּוּיסְטָ עֶרְעָלָיְן אַוִּיךְ נִיטָט, וּוּאוּ זַיךְ זַעַנְעַן אַהֲינְגָּקְוּמָעָן, אָפְשָׁר זַעַנְעַן זַיְן שְׂוִין נִישְׁטָא... מִיר הַאֲבָעָן זַיךְ בִּידְעַ גּוֹט אַוִּיסְגָּעַרְעַדְטָ אַיְנְגָּר דָּעַם אַנְדָּרְעַן דַּי הַעֲרַצְעָה, זַיךְ גַּעַנְגָּבָעָן דַּי הַאַנְטָ "תְּקִיעָתָה", אַזְזַיךְ זַיְן אַבְּיִסְעָל גַּרְגְּנָהָרָה, וּוּאַרְוּם דָּאָט בְּעַנְקָעָן וּוָאָס מִיר בְּעַנְקָעָן אַהֲיָם אַיְן אַזְזַיךְ גְּרוּסִים, אַזְזַיךְ מְכִשָּׁעָם עַמְּקָט זַיךְ אַוְנוּ דָּאָס חִוּזָּה מִיר דָאַכְטָ, אַיךְ וּוּאַלְטָ זַיךְ מוֹחֵל גַּעַוְעָן זַיְעַרְעָ אַלְעַ גְּלִיקָעָן, אַיךְ וּוּאַלְטָ זַיךְ אַוְעַקְעַנְשָׁנְקָטָ אַלְעַזְזָעָרָטָ פָּאַר אַיְין קוֹק אַוְיפָּ דַּי קְבָּצְנְיוּקָעָם! אַוְוִי, וּוּאוּ נָעַם אַיךְ פְּלִינְגָּל, וּוּאַלְטָמָט אַיךְ בָּאַלְדָּ צַוְּאַיךְ אַרְבָּעָרְפְּלִיהָעָן, מִינְעָן לְיַעַבְעָ אָוֹן גַּעַטְרִיְהָעָ! מִיר לְאַזְעָן צַוְּאַיךְ גַּרְיְסָעָן נָאָר פְּרִיאַנְדָּלִיךְ, אָוֹן מִיר בָּעַטְעַן אַיךְ, דָּאָס הַיִּסְטָן, צַוְּאַיךְ גַּרְיְסָעָן נָאָר פְּרִיאַנְדָּלִיךְ, אָוֹן אַיהֲרַ זַאלְטָ דָאָרָט לְאַזְעָן גַּרְיְסָעָן אַיךְ אָוֹן אַסְתָּר דִּיְוּזָל זַאלְטָלְעָן, אַיהֲרַ זַאלְטָ דָאָרָט לְאַזְעָן גַּרְיְסָעָן אַיְטְלִיכָּעָן בָּאַזְוּנְדָּעָר נָאָר פְּרִיאַנְדָּלִיךְ, אָוֹן אַיהֲרַ זַאלְטָ זַיךְ זַעַנְעַן, אַיְטְלִיכָּעָן בָּאַזְוּנְדָּעָר שְׁעָה מִיטָּ דָעַר מְהֻמָּעָחָה, אָוֹן דַּי קִינְדָּעָר זַיְעַרְעָ אַזְזַיךְ מִיטָּ דָעַר מְהֻמָּעָ סָאָסִי זַאלְטָ אַיהֲרַ לְמַעַן הַשָּׁם לְאַזְעָן גַּרְיְסָעָן, יַאֲסִי מִיטָּ דָעַר מְהֻמָּעָ קִיְּלִי זַאלְטָ אַיהֲרַ אַחְזָיָן לְאַזְעָן גַּרְיְסָעָן דַּי מְהֻמָּעָ קִיְּלִי זַאלְטָ אַיהֲרַ אַחְזָיָן לְאַזְעָן גַּרְיְסָעָן פָּוֹן אַונְזְוּרְטוּעָ גַּעַן אָוֹן פָּוֹן אַונְזְוּרְעָ קִינְדָּעָרָס וּזְעַנְעַן, אַיְטְלִיכָּעָן בָּאַזְוּנְדָּעָר נָאָר פְּרִיאַנְדָּלִיךְ, אָוֹן אַיהֲרַ זַאלְטָ זַיךְ זַעַנְעַן זַיְן

ניט דערוועגען ריהרען פונ'ם ארט, ווארום זי וועלען חרטה באכען און וועלען זיך פארשעלטען דאס געביין, אזיוי ווי פעס די אלמנה, וואס האט געהאט דעם פסק מיט איחרע צוויי מיידלען געבאָה, און נאָך אַ סְךָ אָזְעַלְכָּעַ וְזִי, וואס האבען זיך געלאָזט אַיְנוֹרֶעֶדֶן, אָזָּ מַעַּ וְוַעַט דָּאַ נְלִיקְלִיךְ מְאַכְּעַן זַיְעַרְעַ טְעַבְּתָה, מַעַּ וְוַעַט זִי גַּעַז בְּעַן חֲתָנִים מֵיט אַ סְךָ נְדָן אָזָּן מִיט שְׁעַנְעַ מְתָנוֹת, אָזָּן צָוָם סְוָאָה האט מען זי פָּאָרְפִּיהָרֶט צָוָם אַלְרִי שְׂוֹאָרְצָעָז יְאָהָה, גַּעַפְּעַנְטָמָעָט אַיְן קַיְוָעָן אָזָּן פָּאָרְקּוֹפְּט צָוָם "ישְׁמָעוֹלִים" פָּאָרְ קַנְעָכָט, מַעַּ זַגְּמָט פָּאָרְ זַהְרָאָךְ אַ סְךָ נְאָלָד... לְמַעַן הַשָּׁם וְלִמְעַן הַשָּׁם, אַיְהָר זַאלְט זַהָּ נִיט לְאָזָעָן אַיְנוֹרֶעֶדֶן פָּוָן קִיְּנָעָם, טָאָמָעָר קוֹמָט צָוָם אַיְיךְ עַמִּיצָה פָּוָן די דָּאָזָנָעָ "פְּרָאָנְטָעָן" מֵיט וְוַיְסָעָ מְאַנְשִׁקָּעָם אָזָּן מִיט גַּילְדָּעָ נָעַ זַיְגָּרָם אָזָּן זַאָגָּעָן אַיְיךְ צָוָם הַרְּמָם וְגַבְּעָות, וּבְפִרְטָמָט מִיט אַיְיעָרָעָ מִידְלָעָךְ זַאלְט אַיְהָר זַיְן גַּעַהְיָת, וְזַיְן דָּאָס שְׂוֹאָרְצָאָפְּעָל פָּוָן אַוְיָגָן הַלְּוָאִי זַאלְט אַיְיךְ מִיךְ אַוְיָקְן נִיט גַּעַלְאָזָט אַיְנוֹרֶעֶדֶן קִיְּן נָאָרִישָׁ קַיְוָעָן, קָאָמִיטָעָטָעָן, עַמִּינְאָצִיעָם, וְזַאלְט אַיְיךְ גַּעַוְעָן בָּאוֹאָהָרָעָנָט חָאָטָשָׁ מֵיט דֻּעָם, וְוָאָס אִיבָּעָר הַוְּנְדָעָרָט אָזָּן צַוְּאָנְצִיגָּן יְאָהָר וּוּלְעָן מִינְעָן בַּיְנָעָר קוּמָעָן צָוָם קְבָּרִישָׁרָאָל, צַוְּיָשָׁעָן מִינְעָן לְיִעְבָּעָ אָזָּן נָעַ תְּרִיהָע אַוְיָף די קְבָּצְנְיוֹקָעָם... אָזָּן מִיר בַּעַטְעָן אַיְיךְ, דָּאָס הַיִּסְטָמָאָן אַיְיךְ אָזָּן מִיְּן אַסְטָרָהָרָה רְיִזְעָל זַאלְט לְעַבְעָן, נָאָךְ אַמְּאָלָה, אַיְהָר זַאלְט נִישְׁטָפָאָרגָעָסָעָן לְאָזָעָן גְּרִיסָעָן פָּוָן אָוְנוֹ אָזָּן פָּוָן אַוְנוֹרָעָרָ קִינְדָּעָר דֻּעָם פָּעַטָּעָר יְאָסָי אָזָּן דִּי מְוֹהָמָעָ סָאָסִי, דֻּעָם פָּעַטָּעָר שְׁעִיהָ אָזָּן דִּי מְוֹהָמָעָ חִיהָ, אָזָּן מִיְּן שְׂוֹוּסְטָעָר בִּיְלִי אָזָּן מִיְּן מְוֹהָמָעָ קִילִי, אָזָּן זַיְוָעָרָ קִינְדָּעָר, אַיְטָלְכָּעָן בָּאוֹנְדָּעָר נָאָךְ פְּרִיְנְדָּלִיךְ, אָזָּן לְמַעַן הַשָּׁם זַיְן זַאָלְעָן זַיְךְ נִיט דָּרְוּוֹעָגָעָן רִיהָרָעָן פָּוָן אַרְטָמָ..."

— — — — —
— — — — —
— — — — —
— — — — —

אָזְעַלְכָּעַ בְּרוּיְוָלְעָךְ האבען די רַוִּיטָע אַיְדָלָעָךְ בעקומען פָּוָן זַיְעָרָעָ פָּאָטָעָר אָזָּן מוֹטָעָר, שְׂוֹוּסְטָעָר אָזָּן בְּרִידָעָר, פְּרִיְנְדָּע אָזָּן גּוֹטָעָ פְּרִיְנְדָּע — לְרוֹבָּה, אָזָּן חָאָטָשָׁ דִּי יְדִיעָות זַעַנְעָן גַּעַוְעָן כְּמַעַט אַלְעָ

או עלכע טרויעריגען, איינע טרויעריגען פון דער אנדרערעה, פון דעסט-
וועגען האבען זוי ארויסגעקופט אויף בעסערע ידיעות; זוי האבען
ニישט פערלאָרען זוייר בטהון, זוי האבען געהאט אַ האָפֿעָנוֹנְגָּה, אָז
זוי וועלען נאָך הערען, אם ירצה השם, פון דארטען גוטע בשורות
מיט ישועות ונחמות... אויב זיערע האָפֿעָנוֹנְגָּה זעגען מוקים
געוואָרען — דאס וועלען מיר וויסען שפֿעָטָעָר, אָז גאנט ווועט אונז
שענעקען דאס לְעִבָּעָן אָן מיר וועלען אַמָּל אויף אַ צִיקָּאָוָעָסָט וֵיד
דורכְּפָּאָהָרָעָן אַהֲנִצָּו, זעהען וואָס מאָכָּעָן דָּאָרטָם, אַיְּנָס נִיְּעָם גְּלוֹת
מצרים, אַונְזָעָרָעָן בְּרִידָעָה, דִּי רְוִיטָע אַידְלָעָר... אַיְּנָזְאָקָּן אַיךְ
אייך זאגען פָּאָר קָלָאָה, אָז דִּי רְוִיטָע אַידְלָעָה, וואָס זעגען גְּעַבְּלִיבָּעָן
אָז דָּעָר הַיָּם, זעגען נאָרָנִית דִּי רְוִיטָע אַידְלָעָר וואָס פְּרִיהָעָה,
ווארום זוי באָלְד עַס אַיְּזָ גְּשַׁעַהָעָן דָּעָר קָלָאָפָּה, אַיְּזָ בֵּי זוי גְּעוֹאָרָ
דען אַיְּזָ אַיבְּרָקָעָהָרָעָנִישׁ; זוי האבען זיך נאָרָן דִּי קָלָעָפָּעָס עַפִּים
ווע אַוְיסָגָעָנִיבְּטָרָט, ווע אַוְיפָּגָעָוָאָכָּט פון אַ לאָנְגָּעָן-לְאָנְגָּעָן שְׁלָאָפָּ
אָז האבען אַנְגָּהָוָיָבָעָן צו פְּרֶשְׁטָעָהָן זוייר לְאָגָעָן, פְּרֶשְׁטָעָהָן, אָז
וועיטער קָאָן דאס אַזְוִי נִית זַיִן, אָז מָע בְּעַדְאָרָף עַפִּים אַנְגָּהָוָיָבָעָן
טראָכְטָעָן. אָז אַז זוי האבען אַנְגָּהָוָיָבָעָן טְרָאָכְטָעָה, האבען זוי
ערשְׁטָט דֻּעְמָאָלְט צַעְקִיָּת דִּי וועטרער פון יְעַנְעָם פְּאָרְשָׁוִין, וואָס
אייז אַרְאָפָּגָעָפָּאָהָרָעָן צו זוי פָּוָן יְעַנְעָר זַיִט טִיךְ סְמְבָטוֹן אָז האָט
זוי דְּעַרְצָעָהָלָט אַ מעָשָׂה מְכָח אַ לְאָנָה, אַיְּנָעָן לְאָנָה, מְכָח אַרְיִיךְ
ישראל — אָז דָּעָר עַולְמָהָאָט זיך שְׁטָאָרָק אַ נָּעָם גְּעַטְהָאָן צו דָּעָם
דאָזְעָנָעָן עַנְיָן, מִתְּהִיטָּע, מִתְּפִיעָה, זוי דָּעָר שְׁטִינְגָּעָר אַיְּזָ פון
די רְוִיטָע אַידְלָעָר... נאָר אַיהֲר ווַוְילְטָט דָּאָך ווַוְיסָעָן וואָס אַיְּזָ גְּעוֹעָן
דָּעָר פִּיעָל יוֹצָא? וואָס אַיְּזָ דְּעַרְפָּוֹן אַרוּסָגָעָקוֹמָעָן? צַי האבען די
רְוִיטָע אַידְלָעָר טָאָקִי עַפִּים מְתָקָּן דָּאָך ווַוְיסָעָן גְּעַטְהָאָן אַוְיךְ?
אַדְעָר מְעַן אַיְּזָ אַפְּנָעָקוֹמָעָן נאָר דְּעַרְמִיט, וואָס מַעַן האָט גְּרָעָדָט אָזָן
גְּרָעָדָט אָזָן ווַיְעַדְעָר אַמָּל גְּרָעָדָט?... צַי האָט מְעַן זיך שְׁוִין
אַמָּל אַוְיסָגָעָנִילְיָכָט דְּאָרטָם מִתְּדֻוָּת, אַדְעָר אַיְּטְלִיכָּר אַיְּזָ זֵיד
גְּעַבְּלִיבָּעָן בֵּי זְיוֹנָעָם? צַי הָאָט טָעָן זֵיד שְׁוִין דְּעַרְעָתָט אַמָּל בֵּי

זוי צו א סופ? אדרער איז ס'אייז שוין געקומען צום שפיעז, האט
זיך געלאזט הערען א קול : "גע וועלאיים!" ? ... אט דא לאזט
זיך אראפּ דער פֿאַרְהָאנְג, און מיר געונגנען זיך אָפּ מיט די רויטע
איידלעך אויף אַהֲבָה ציוט.

משוגעים. א בעשריר
בונג פון א דורך פאה רער.

געשריבען אין יאנזן 1900

משוגעים

דאס ערשות עקאפיטע.

(א דורךפההרער ענטדעקט דאס ניויע לאנד. — די רויטע אידלעך הערען זיך און מיט מעשיות און וווערטן פערקאכט. — אינגעער פון זוי לאזט זיך אהין אוועיק. — ער קומט צורייך און גיט ארכויס זיין בעשרוייבונג בעזונדער אין א ביכעל. — ער רעבענט דערפונ גליקליך וווערטן.)

א צייט מיט יאהרען האבען די רויטע אידלעך געמיינט, און מיט זוי לאזט זיך אוייס די וועלט. פון איזן זויט דער טיך סמברטיזן, פון דער אנדרער זויט די הריחושך און איזן מיטען די רויטע אידלעך — און איזן עה, וואס בעדראף מען נאך? נערעדט האט מען, איז אויפ יענער זויט סמברטיזן איז א סברא, איז סע איז יא פארהאן עפים א לאנד, נאך אפאילו איז יא, איז נאך א ספק, צי עס נעפינען זיך דארטען אידען; האטש אפילה איז מע ואל וועלען שמעסען דאס אינגענען וויעדר עריך, מוז מען רעבעגען, איז סע איז ג בעו וים דארטען פארהאן אידען, וארכום, ערשותענס, זוי געשיקט זיך דאס א לאנד איזען? איז, צוויטענס, וואו זענען איהינגעקומווען די "עשרה השבטים"?... נאך פלאזים עפים איז ארכויס א קלאנג, איז אינגעער א דורךפההרער, מע וויסט ניט וווער און פון וואנגען, האט דערצעהלהט, איז ער איז דארט אליען געווען איז יענען לאנד. איי, זוי איז האט ער געקאנט ארייבער דעם סמברטיזן, וואס אלע וויסען, איז א גאנצע וואך ווארפט ער מיט שטיינעה, א חז שבט? בלוייבט א קשייא... דער דורךפההרער האט דער

צעהלט, אז ערד איז דארטען געווען, אז ערד האט אליאן געוועהען מיט זייןע אויגען די דארטיגע אידען און האט מיט זוי גערעדט; ערד זאנט, אז זוי זענען נאך נישט פאחאושע אויף אונזערע אידען; ערשטענען, זענען זוי אלע מיט שוואָרצע האָר, און, צוויתענען, זענען זוי נאך אנדערע מינום אידען; זוי פײַנען זיך אוםס מיט זיעירע גוטע מדות און זוי לְעֵבָעָן אלע דארטען גלייקֶה, וואָס גלייקֶיבָּער קָאָן שוין ניט זוּין, דה היינו: זוי האבען פרנסה מיט'ן פולען מוויל, נישטָאָ דארטען קיָין אַרְעָמָעָה לִיְתָה. אלסידינג איז דארטען וואָלְוָעָל, בּוֹלְהָזָוָל, עס וואָלְגָעָרט זיך בֵּין זוי ממש נאָלָד אַין די נאָסָעָן...

— דו הערסט וואָס ערד זאנט? — רופט זיך אַן איינער צומ אנדערען און דערלאָנגט איהם אַ שטורך מיט'ן עַלְעַנְבּוֹיגָעָן.
— עט, מילא, וואָס ערד זאנט, עס רעדט זיך אַזּוּי — מליצה.
— אַ משְׁלֵן! מע שמעסט, אז סע וואָלְגָעָרט זיך נאָלָד אַין די נאָסָעָן, זאנט ערד נאָר מליצה!
— אז סע וואָלְגָעָרט זיך גאלָר, פֿאָר וואָס זשע הויבט דאס קיינער ניט אוּפּ?
— בּוֹזֶט אַ בהמה, פֿאָר שטעסט ניט פּוֹן דאנען אהין: אַן מע זאָל דאס וויעדר אוּפּהויבָּעָן, וואָלָט זיך עס ניט געוואָלְגָעָרט אַין נאָס...

די רויטע אידלעך, וואָס זענען בטבע שטארקע בעלִיגָזּוּמָא, זוי מיר וויסען שוין פּוֹן אונזער פריהערינער מעשה*, האבען מעהָר נישט בעדארפּט; זוי האבען נאָר דערהערט "גָּאָלָד", האבען זוי שוין וויטער נישט געוואָלָט הערען. באָלָד איז אוּסְגָּעָוָאָכְסָעָן ביַי זוי אַינְסָמָס כְּחִיחָדְמָוּן גָּאנְצָע בְּעָרְגָּמִיט נאָלָד אַון זילכּוּרָה, מיט דימענטען, מיט בריליאנטען, מיט אלְדָאָס גוֹטָס: "אָט אַ לאָנה,

---

* זהה די "רויטע אידלעך", אַיְזָן אוּסְגָּעָוָאָכְסָעָן מעשה פּוֹן שלום-עליכם.

וואו מע קאן זיך גוט אפלעבען, אפֿשַׁטְעֶרְכָּעַן דאס ביסעל יאַהֲרָעַן! — אַזְוֵי האַבען זיִי געָזַנט אַיִינַס דאס אַנדְרָעַ מִיט אַ זִיפַּע. — מע פָּאַרְשַׁפְּאָרְטַּה האַרְעָוֹעָן, וּוּרְעָעַן אוַיסְגָּעָרִיסְעַן, זיך ברעבען דעם מה, נִישְׁטָא אַוִּיפַּ שְׁבַת, גַּחֲסַט דַו אַרוֹים אַין מַאֲרָק אָוֹן קְלוּבְּסַט זיך אַוִּיס וּוּאַס דִּין האַרְעָן גְּלָסַט. וּוּלְסַט גַּאֲלָד — נָעַם גַּאֲלָד; וּוּלְסַט זַיְבָּעָר — נָעַם זַיְבָּעָר. הַכְּלָל, דַו האַסְטַּה העַנְטַּ — נָעַם אָוֹן גַּעַנוֹן!...” עַס האַבען זיך אַפְּילַו גַּעַפְּונָעַן אַזְוֵלְכָּעַ אַפְּיוֹקוֹרְסִים, וּוּאַס האַבען גַּעַלְאַלְטַּ אַפְּלִיּוֹקָעָנַעַן אַינְגָּאנְצָעַן דַי מַעַשָּׂה, זיך גַּעַפְּרוֹבָּט אַיבָּעָר — שְׁפָאָרָעַן:

— וּוּיַּס אַיך וּוּאַס? בְּהַמּוֹת, נַאֲרָאַנִּים! מַע דַּעֲרַצְעַהַלְט זַיִי פּוּמוֹנָה, נַעֲבְּטִינְגַּע טָעַג, אַ קְוָה אַיְזַּ גַּעַפְּלוֹגָעַן אַיבָּעָרַן דַאֲך אָוֹן גַּעַלְעַגְטַּ אַיְזַּ אַיְזַּ!

— סְטִוִּיטְשַׁ, מִיר האַבען אַבער אַלְיַוְן גַּעַהְאַרְכַּט, אָז סְאַיְזַּ דַאֲך גַּעַוּעַן אַדוּרְכְּפָאַהְרָעָר, וּוּאַס האַט אַלְיַוְן גַּעַרְעַטְמַיט דַי דַּאֲרְטִינְגַּע אַידְרָעַן;

— אַ סִּימְן, זַיִי זַעַנְעַן אַלְעַ מִיט שַׁוְּאַרְצַעַ האַרְ... —

— אַ סִּימְן, דַי מַהְמַעְ אַיזַּ מִיט אַ נָּאָז. שְׁפִיטַט אַיִּם אָז אַ פּוֹלְעַן פְּנִים, דַעַם דַּוְרְכְּפָאַהְרָעַן! פְּרָעָנְט אַיִּם, זַיִי אַזְוֵי אַיז עַר אַרְיְבָעָר דַעַם סְמְבָטִיוֹן, אָז אַגְּנָנְצָע וּוּאַך וּוּאַרְפָּט עַר מִיט שְׁטִינְגָּעָר?

— אַט זַעַחַט אַיִּחְרַ דַאֲך!...

— — — — — — — — — —
בקיצ'ור, דאס גַּאֲלָד מִיטַּן זַיְבָּעָר, וּוּאַס אַוִּיפַּ גַּעַנְעַר זַיִט סְמְבָטִין, האַבען אַנְגָּעָמָאַכְט צְוּוֹשָׁעַן דַי רְוִוְעַט אַיְדְלָעַר אַ גַּעַרְדָּעַר נִישְׁטָא אַוִּיפַּ קָאַטְאַזְוּעַם. אַ סְּךְ פָּוּן זַיִי האַבען דאס גַּט אַרוּבְּנָעַר נָמָעַן אַוִּיפַּ דַעַר מַהְשָׁבָה, גַּעַטְרוֹיכָט וּוּנְעַנְעַן דַעַם בִּיטָּאַג אָזַן בִּידַּ נָאָכָט, נִשְׁטָא גַּעַקְאַנְט אַיְנְלִיגָּעַן, זיך גַּעַקְאַטְשָׁעַט פָּוּן אַיְזַּ זַיִט אַוִּיפַּ דַעַר אַנְדְּרָעָר, גַּעַזְוִיפְּצָט, גַּעַקְרָעְבָּצָט אָזַן אַלְעַ גַּעַטְרָאַכְט: “אוֹגַן רְבוּנוֹשְׁלַּעַלְמַן, וּוּאַס אַיְזַּ בַּיְדַּר פָּאָרָא קְוָנָץ נַעַמְעַן מִיר אָז אַרְיְבָעָר טְרָאָנָעַן אַהֲיָן חַאְטָשַׁ אַוִּיפַּ אַיְזַּ טָאגַן!” דַי בַּעֲלִיְבָתְהָוּן, דַי פְּרוּמָעַן האַבען דאס גַּעַהְאַט אַיְזַּ זַיְגָּעַן בְּשַׁעַת דַאֲוָנָעַן: “אַבְּיָינוּ מַלְכָּנוּ —

טאטע זיסער, הארצינגער, געטרייער! צוֹלִיבָּן דֵּין גְּרוֹסֶעָן נַאֲמָעָן אָן צוֹלִיבָּן אָנוֹנוֹזָרָעָן עַלְתָּעָרָעָן, וּוֹאָסָּה אַבְּכָעָן זַיְדָן דֵּיר פָּעוֹרִיכָּרָטָן, בְּעוּווּיוֹן דֵּין גְּעַנְּאָה, טַהּוּ עֲפִים אַנְסָּה אַבְּכָעָן מִיטָּן אָנוֹן, אָזְזִי וּוֹי דַּו קָאנְסָטָן!...” וּוֹאָסָּפָר אַנְסָּה אַבְּכָעָן זַיְיָ גַּעֲוָאַלְטָן: צַיְגָּנָט וְאַל זַיְיָ בְּרַעְנָגָעָן אָהִין, אַיְן יְעַנְּעָם לְאַנְדָּה, צַיְגָּר זַיְלָן וְזַיְיָ בְּרַעְנָגָעָן דָּסָטָן אַחֲעָר — דָּסָט אַבְּכָעָן זַיְיָ אַלְיָוָן נִישְׁתָּגָעָוָסָט אַקְוָרָטָן; זַיְיָ אַבְּכָעָן נַאֲרָחָשָׁק גַּעַהָאָט צָוּם נַאֲלָד מִיטָּן זַיְלָבָהָר, וּוֹאָסָּפָר דָּאָרָהָטָן. דָּאָכָט זַיְךָ, מַעַהְרָה יוֹשָׁר, בְּלַעַבָּעָן, עַס וְאַל לִגְעַן בַּיָּ זַיְיָ אַיְן קָעָשָׁנָי, אַיְידָעָר עַס וְאַל זַיְךָ וְאַלְגָּעָרָעָן אָן גָּאָס!... נַאֲרָה נַעֲמָעָן אָוִיפָּהָוִיבָּעָן זַיְיךָ אָן אַזְוָעָקְפָּהָהָרָעָן אָהִין הָאָט קִינְנָעָר קִיּוֹן חָשָׁק נִימָט גַּעַהָאָט; עַרְשָׁעָנָס, וּוֹאָוָהָיָן פָּאָהָרָתָן? גָּלָאָט נַעֲמָעָן אָן פְּלִיהָעָן הָעַנְדוּמָ-פְּעַנְדוּמָ אִין דַּעַר וּוּלְטָ אַרְיָוָן? אָן צְוּוִיתָעָנָס, וּוֹאָסָּטָהָט מִיטָּן סְמְבָטָיוֹן? וּוֹי אָזְזִי שְׂוּוִימָט מִעְן אַרְבָּיָעָר דָּעָם טַיְיךָ, וּוֹאָסָּפָרְטָט מִיטָּן שְׁטִינְנָאָרָה, וּוֹאָסָּהָרָה אַהָטָן נִישְׁתָּגָעָוָהָן, נִישְׁתָּגָעָהָן דָּעָם סְמְבָטָיוֹן, נִישְׁתָּגָעָהָן דֵּי שְׁטִינְנָאָרָה, וּוֹאָסָּהָרָה אַהָטָן פָּוָן זַיְךָ; נַאֲרָה אַל וּוּלְטָ אִיזְדָּאָר נִימָטָהָטָה. מַסְתָּמָא אָזְמָעָז אַזְמָעָז שְׁטִינְנָאָרָה נִעְרָה — אִיזְשְׁטִינְנָאָרָה...

נַאֲרָה פָּאָר אָזְזִי יְאָהָרָעָן, אִין דַּעַר צִיְּוִיט, הָאָט זַיְךָ גַּעַטְרָאָפָעָן אַמְּעָשָׁה. עֲפִים אַיְינָעָרָה פָּוָן דֵּי רְוִיטָעָן אַיְדָלָעָךָ, אַגְּרִיצְגָּן אַיְדָעָל, נִישְׁתָּגָעָהָן פְּרָאָמָאָה, מִיטָּן נַאֲמָעָן כְּשָׁה (כְּכֹעֵם דַּעַר אַיְינָעָגָעָר מַעְשָׁה, וּוֹאָסָּה הַיִּסְטָמָט מִיטָּן זַיְן אַיְינָעָנָעָם נַאֲמָעָן, אַחֲן אַשְׁוּם צְוּנָעָמָעָד נִישְׁתָּגָעָהָן), אִיזְפְּלִזְצִים אִין אַשְׁעָנָעָם פְּרִיחָמָאָרָגָעָן אַרְוִיסָגָעָנָגָעָן מִיטָּן שְׁטָעָקָעָלָעָ אַון מַאְרָק אַרְיָוָן אִין אַיְזָוִינָהָן מַעְהָרָ צְרוּיקָ נִישְׁתָּגָעָהָן מַעְןָ; אָן אָט אָזְזִי אַיְזָוִינָהָן אַיְזָוִינָהָן מַעְהָרָ צְרוּיקָ נִישְׁתָּגָעָהָן וּוֹאָוָהָיָן. מַעְהָרָ אַיְהָם אַוִּיסְגָּעָוָכָט אִין אַלְעָ מִיְּזָעָנָלָעָבָהָר, וּוֹאָוָהָיָן אַרְבָּיָעָר אַבְּוּדָעָם, וּוֹאָוָהָיָן אַרְגָּלָעָר; מַעְהָרָ אַיְהָם גַּעֲוָוָכָט הַעֲטָדוּיָּט הַינְּטָעָר דַּעַר שְׁטָאָרָטָם, אַוִּיפָּיָעָנָעָר זַיְיט מִיחָלָעָן, מַעְהָרָ אַיְהָם גַּעֲוָוָכָט אַיְהָם בְּרַעְנָהָט — נִישְׁתָּמָא; פָּאָרָהָטָן, וּוֹי אִין וּוּאָסָעָר אַרְיָוָן! אִין דַּעַר הַיִּם הָאָט עַר אַיְבָּרָהָטָן,

געלאזט נעהבאך אַ וויבּ אַ יונענד, אַיִן אַיְיבּינָעַ עֲגֹנָה מֵיטּ קִינְדָּרָה,
לעבעידנע יתומום, אהן אַ שטיקעל בְּרוּוּם. דער עולֶם האט שטארק
רחמנות געהאט. מע האט געארבייט, מע האט נישט אויפגעעהרט
צּוּ בְּרַעֲכָן זַיְדָם קָאָפּ: וְאָוּ האט ער געאקאנט אַהֲינְקוּמָן?
אַ מענטש אַיז דָּאָךְ נִיטּ קִיּוֹן שְׁפִילְקָעָלָעּ. רבנים האבען ציעשיקט
בריווילעך אַין אַלְעַ שְׁטַעַדְטּ מִיטּ אַלְעַ זַיְנָעַ סִימְנִים: אָזּוּ ער הייסט
משה אָזּוּ אַיז אַ רְוִיטָעָר, פּוֹן מִיטְעַלְמָעַסְגּוּןָוּם. דָּאָסּ הַיִּסְטּ
ער אַיז נִשְׁטּ קִיּוֹן שטארק הויבּעה, נִשְׁטּ גָּאָרְ קִיּוֹן נִידְרָגְנָעָר
אָנוּ נִאָרְ צְוּוּיָּוּ וּוּכְטִינָעַ סִימְנִים האט ער: ער רעדט פּוֹנְסּ שְׁלָאָלָה
אָנוּ עַסְטּ נִשְׁטּ קִיּוֹן קָעָז... דִּי דָּאָזְיָעַ סִימְנִים האט מען אַוּוּקָעָנָד
שְׁקִיטּ אַוְיךְ אַין אַלְעַ אַיְדִישָׁעַ בְּלָעַטָּעָר, מע האט אַפְּגָנְדְּרוּקָט
גרויסע ברוייטע מודעות אָנוּ מע האט צְוּנוּאָגָטּ, אָזּוּ דָּעָר, וּאָסּ
וּוּטּ אַנוּוּיְזָעַן אַוְיךְ דָּעָם בערפהאלענעט, ווּטּ דָּרְפָּאָרָה, אָסּ יַרְצָת
הַשְּׁמָן, גְּעוּוּיָּסּ האבען עַולְםָה הַבָּא... דָּאָסּ האט אַבְּעָר אַוְיךְ נִיטּ גַּעַד
הַלְּפָעָן. בִּזּוּ דִּי צִיּוֹת אַיז גַּעַקְמָעָן אָנוּ דָּעָר שְׁאָרְדָּעָן האט זַיְדָם אַפְּבָּ
גְּעוּכָטָם, דָּאָסּ הַיִּסְטּ, דָּעָר פְּעַרְפָּאַלְעָנָעָר אַיזּוּ אַ יַּאֲהָר אַרְוּם
אַלְיָוּן גַּעַקְמָעָן צְוּדִיקָּמִיטּוֹן שְׁטַעְקָעָלָעָהָיִם. מַעַן קָאָן זַיְדָם פָּאָרָה
שְׁמָעַלְעָן דִּי שְׁמָחָה פּוֹן זַיְן וּוּבּ אָנוּ קִינְדָּרָה, אָזּוּ אַיִן מַאֲלָ אַיִן אַ
שְׁעַנְעָם פְּרִיהְמָאָרְגָּעָן שְׁטַעַתָּהּ מַעַן אַוְיךְ, מַעַן טְהוּמָ אַסְקָּוק — ער
אַיז דָּאָ! ...

דעַם עַרְשָׁטָעַן בְּרוּדִיחָבָא האט ער געהאט, גְּעוּוּיְנְטָלִיךְ, פּוֹן זַיְן
וּוּבּיבּעַל "די עֲגֹנָה". זַיְהָאָט אַיִּהָם אַפְּגָנְשְׁפִילָטָם אַ וּוּוּאָטָם, וּוּיְ
ער אַיז וּוּרְטָה גְּעוּוּןָן; נַאֲכָדָעָם האט ער אַנְגָּהָוּבָעָן בעקומוּן
שְׁלוּסָמְעַלְיכָם פּוֹן קְרוּבִּים, פּוֹן שְׁכָנִים אָנוּ פּוֹן גְּלָאָט בעקאנטָעָר.
— זַיְבוֹא הַפְּלִיטָה — גַּעַקְמָעָן דָּעָר אַנְטְּרוֹנוּנָעָר! שְׁלוּסָמְעַלְיכָם,
פּוֹן וּוּאֲגָעָן קְומָטָ דָּאָסּ אַ אַיְדָ? דָּעַרְצָעַהָלָטָ, וּאָסּ האָרְכָּט זַיְדָ עַפְּסִים
אוּפְּפָרְ וּוּלְטָ? וּוּטְהָיִיר אַיז קָאָרָן? ...
— לְאָכְטָה, לְאָכְטָה! — מַאֲכָטָ ער צּוּ זַיְיָ. — וּוּן אַיְהָר זְאָלָט
וּוּסְעָן, וְאָוּ אַיךְ בֵּין אַוְסְגָּעָוּעָן אָנוּ פּוֹן וּוּאֲגָעָן אַיְדָ קָוָם אָנוּ אָנוּ

וואם איך האב געוועהען, וואלט איהר מיט טיר אנדערש גערעדט.
— דה היינס, לאטיר הארכען? אפשר פון יונגער וויט סמברטיזן?
— גלייך ווי איהר זונט געווען דערביי. אווי, אויז דאס אַלאנד!

— טאקי באמת, צי דו טרייבסט קאטאוועס?
— איך זאל אזווי ליעבען מיט איך אינאיינעם, ווי איך זאג איך אמרת.

— הערטט, היינט וואם זעה שוויניגסט דו?

— וואם זעה זאל איך שרויין?

עם האט נישט געוווערט קיין האלבע שעה, אויז די נאנצע שטאדט געוואהר געווארען, אז "משה דער פארפאלענער" האט זיה געפונגען; ער קומט און פון יענעט גליקיליכען לאנה, וואו עס וואל גערט זיך נאלד און זילבער, און דערצעהלהט זיך און אועלכע חרושים, און מע קאן משונע ווערטען. מע האט דערהרט אוז מעשה, האט מען אווועקגעוואָרפֿען האט און פאָק, שעד און אייזען און מע האט זיך געלאָזט צו איהם, ווי צו אַ גוטען אידען; מע האט איהם געשטעקט שלום-עליכם פון אלע זויטען, שווין נישט אויף קאטאָר וועס, און דוקא מיט נרויס רעספֿעקט, מע האט איהם שטארק مكان געווען אויף זיין נאטור, געלזיבט און גע'הידושט זיך אויפֿ איהם, ווי אזווי ער האט קיין מורה ניט געהאט מאכען אוז וויטעט נסעה אינגעָר אליאין. און מע האט איהם געבעטען, ער זאל חאטש דערצעהלהען אלסידינג ווי אזווי און וואם און ווען, און טאקי באלד אט-אַידָּא, און צי ס'אייז טאקי אמרת, וואם מע זאנט נאלד? ער עולם איז געווארען אלע מינוט גרעסער און גרעסער, עס זענען צור געקוּמֵען אלע מאָל נײַע פֿאָרְשִׁינוּן, וואם האבען באָגָעָהרט און געפֿאָדערט, ער זאל זיך דערצעהלהען די נאנצע מעשה, חַאַט שַׁנְּאַד אַטְּאַל פֿוֹנְמַן הַוְּיִבְּבִּיְזָן סַוְּה — אלסידינג, ווי אזווי און וואם און ווען. ער אויז אַפְּילְיוֹ פֿאָרְטִּיג גע-

ווען זיין דערצעעהלען אלסידינג נאר דא האט זיך אריינגעמעישט זיין וויבעל.

— טאמער וויסט דו, וואם איז מען זיך דא צענויפגעקומען, אויף וועמגענס בייז ואונדר ? מע וויל הארכען נייעס ? איז מען ניט קראנק צו דארען אביסעל, איך האב מעהר געווארט ! ...

דאם איז געוען איזן אידיעל אנטזעהערעניש, איז דער עולם זאל זיך צענעהן. די רווייטע אידלעך זענען טאקי גרויסע גדלאים, האנאנדרסטע לוייט, נאר דארטען, וואו מע בעדרה, זענען זיין בי זיך נישט איזו נדויל'דיג, קלײינע מענשעלעך, מאכען זיך חט'עוואטאטע, גלייך זיין ניט זיין מײנט מען. זיין זענען נישט אפגעטראטען פון איהם, געשלאפט איהם פאר דער צוּנָּגָן, ער זאל זיין נאר דערצעעהלען און דערצעעהלען.

אונזער פאַרְשׂוֹן האט בערטאטגען, איז היינט איז זיין נע זיעבען יאָהָר, איז היינט איז ער דער מיווחס איז שטעדטעל, האט ער פון זיין געצויגען די עצמות, געשלאפט אַדרעַן.

— וואם זאל איך איז זאגען, ברידער, איז דאם איזן ערטלע ! איז דאם אידען ! זינט נאָט האנדעלט מיט אידען האט ער נאר איזוינע אידען ניט באַשאָפָעָן. ס'אייז, זאג איך איך, הערט איהה מאדרען מינימ בְּאַשְׁעָפָעָנִישׁעָן, וואם מע זעהט זיין נאר נישט ! ס'אייז, זאג איך איך, הערט איהה ...

— אַבעָּר אַיִּין עַק זאל דאם האַבעָּן ! דערצעהַל אַונְז עַפִּים, דערצעהַל זיין אַמענטש. טיר ווילען וויסען דעם שפִּין !

— איך וויס ניט, כלעבען, פון וואם איך זאל איך אַנְהוּבָעָן פריהער ? איך זאל וועלען דערצעעהלען איך אַיך אלסידינג, וואַלטען טיר באַדָּרֶפְּט אַוּעָקוּזְעָן אַטְ-אַדְּאָחָטְשׁ דְּרֵי טְעָג — וואם זאג איך דְּרֵי טְיִג ? דְּרֵיְסִינְג טְעָג מִיט דְּרֵיְסִינְג נְעַכְתָּן ! מע זאל דאם וועלען באַשְׁרַיְבָעָן, וואַלְטָט מען גַּעֲקָאָנְט אַנְשְׁרַיְבָעָן אַט אָזָא בָּזָק ! (ער בעוויזות וואם פאר אַמִּין בָּזָק, פון דער ערְד בֵּין בְּמַעַט דָּרָסְטָעָלִי.)

שאטן, קינדרען! וויסט איהר וואס איך וועל איך זאגען? איך בין נעהלען אויף א נלייבע זאך. אווי, בין איך א חכם!
— דאס וויסען מיר! אודאי ביוזט דו א חכם! נאר לאמיר
שוין הארכען וואס, אכבי גיבער!

— איך בין געהלען אויף איז איז איך איז דערצעהלהן איטליךען באזונדער, אנהויבען אלע מאל פון "מה טובו"? אמעהה,نعم איך איז געב דאס ארויס אלסידיג אוף פאפעער, דאס הייסט, איהר פארשטעט? איך באשרייב דאס איז א ביבעל, דעםאלט קאן זיך דאס יעדער אינציגער איבערליענען פון אנהויב ביוזן סופ! ווארומ דאס, וואס מע קאן ארויסשרויבען מיט דער פען, וועט איהר קיין מאל נישט ארויסראדען מיט דער צונגע. אבער איא, ס'אייז א גלייכער איינפאל? דער עיקר — איהר זאלט מיך גיט קוועטשען, איך זאל קאנען זיצען און שריבען.

— סא מישל! אויף ווען וועט דאס ארויסקומען — אם ירצה השם, אויף חול המועד פורים?

— חס וחלילה! וויפיעל, מיינט איהר, באדראף דאס ביי מיר גערדייערען, דאס אנסרייבען מיטן אפדרוקען? — נישט מעחד ווי אחרשים צוויי אדרער דריין.

— א חכם פון דער מה נשתנה ארויס! ביוזט משונגע, צי חסר דעה! וואס רעדסט דו? דו וויסט וואס דו רעדסט? — האבען זיך די רויטע אידלעך צערניגען אויף איהם, גלייך ווי ער וואלט געווען ביי זיי א געדונגענער פון קהַ. — חדשים? ווער איז דאס אימשטיינד צו ווארטען חדשים? מען איז דורך נישט מעחד ווי לעבעדינע מענטשען! א קשיא, טאמער שטארבסט דו נאר בייז דעםאלט אווועק?

— בקיזור, ווי איהר ווילט איזיך! — האט זיך שוין זיין וויבעל ארויסגעשטעלט פאר איהם. — מײַן מאן איז איז נישט משה מהויב; ער האט זיך ניט אונטערגענומען ביי איזיך פאר קיין דער צעהלהער. עלעההי, לאו זיך איזיך דאכטען, עם האט איהם אפגענער

מען דאס לְשׁוֹן אָוּן עֶרֶב קָאָן נִישְׁתַּחֲוֵד רַעֲדָעָן!... גַּעַת אַיִּיךְ גַּעֲוָנָה טַעֲרָה יָדוֹ!

דרער עולם האט אַרְוִיסְגָּעוּהָעָן, אוֹזֶן וּוּטֶן דָּא גַּאֲרָ נִישְׁתַּחֲוֵד מאכען, אוֹזֶן וּזְיךָ צַעֲגָנָגָעָן, אוֹן אָוְנוּעָר הַבְּרָהִמָּאָן הַאָט גַּעַהָאָלְטָעָן וּוּאָרָטָן: עֶרֶב האט זִיךְ אַיִּינְגָּעָקְוִיפָּט פָּאָפִיעָר אָוֹן טִינָט אָוֹן פָּעָנָעָס אָגָזָמָא, אוֹן האט זִיךְ אַוּוּקָגָנָעָזָעָט בְּעַשְׂרִיבָעָן דִּי גַּאנְצָעָ נְסִיעָה זִוְּמָאָה אַיְּנָעָן אָבָעָזְנָדָעָר מַעְשָׂה-בִּיכְּעָל, וּוּלְעָבָעָס עֶרֶב האט אָנָמָעָן זִוְּנָעָן אַיְּנָעָן אָבָעָזְנָדָעָר מַעְשָׂה-בִּיכְּעָל, אָדָעֶר אַיְּנָעָן גַּעֲגָבָעָן: "דָּא סֶגֶל קָלְיָבָעָן לְאָנָדָעָן, אָדָעֶר אַיְּנָעָן אָדָט פָּוֹן מְשָׁוֹן גַּעֲגָבָעָן זִיךְ אַיְּנָעָן". דאס בְּיכָעָל אוֹזֶן פָּאָרְטִיגָּעָן גַּעַד וּוּאָרָעָן, האט עֶרֶב דאס אַוּוּקָגָנָעָזָעָט אַיְּנָעָן דָּרוֹק אַרְיוֹן, מַעַן זָאָל דאס אַפְּדָרוֹקָעָן אַוִּיפָּה זִוְּנָעָן אַיִּינָעָן הַוּצָאָות אַיְּנָעָן אָגָוּסָעָן צָהָל עַקְוּמְפָּלָאָרָעָן (איְּנָקְהַבָּא מַוְּרָא, אָוּבָה נִישְׁתַּחֲוֵד עַטְלִיכָּעָט טַוְּזָעָנָר שְׁטִיקָה!). עֶרֶב האט זִיךְ גַּעַת אַזָּאָרָעָן דָּא, אַיְּנָעָן זִוְּנָעָן שְׁטָאָרָטָן אַלְיָוָן, גַּעֲפָנָעָן זִיךְ, קַיְּינָן עַיְּן הַרְּעָה, אָצְוָאָנָצִיבָה טַוְּזָעָנָר רְוִוָּעָט אַידְלָעָךְ; לְאָמִיר שְׁמוּעָסָעָן, אַשְׁטִיגָּנָעָר, אוֹזֶן גַּאֲרָ נִישְׁתַּחֲוֵד פָּוֹן צָהָן וּוּטֶן קוּיְּפָעָן אָבָעָל, האט אַיְּהָר שְׁוֹין אָקִימָאָלָן פָּוֹן צָוְוִיְּוָיְּטָעָנָר בְּיכָלָעָךְ; הַיְּינָט וּוּאוֹ זִעְנָעָן דִּי אַיְּבָרָעָנָעָשָׁטָעָט? דִּי רְוִוָּעָט אַידְלָעָךְ וּזִעְנָעָן דָּאָרָפָאָרָהָן עַטְלִיכָּעָט מַילְיָאָן, קַיְּינָן עַיְּן הַרְּעָה! אָדָרְבָּה, עַטְלִיכָּעָט טַוְּזָעָנָר וּוּטֶן גַּאֲרָ קְלָעָקָעָן אַוִּיפָּה אַיְּנָעָן צָהָן; מַעַן זִוְּנָעָן נְאָכְרָעָם אַפְּדָרוֹקָעָן נְאָרָ אָמָל אָוֹן נְאָרָ אָמָל, מַעַן וּוּטֶן דאס מַזְוָעָן נְאָכְרָעָם אַפְּדָרוֹקָעָן נְאָרָ אָמָל אָוֹן נְאָרָ אָמָל, צָעְפִּיהָרָעָן דִּי הַעֲנָה, — מאכען דָּעָרְפָּוֹן אָמָאִינְטָעָק...

כֶּךְ חֹהָה. דאס אַרְוִיסְגָּעוּהָן פָּוֹנָס בְּוֹרֶה האט זִיךְ אַבְּיָסָעָל פָּעָרָה צִוְּנָעָן; עַס האט גַּעַדוּיְּרָט אַבְּיָסָעָל מַעְהָרָה פָּוֹן צָוְוִיְּיָ חֲדִשִּׁים, אוֹן מַעְהָרָה פָּוֹן דָּרְיָי, אוֹן מַעְהָרָה פָּוֹן פִּיאָה, אוֹן מַעְהָרָה פָּוֹן זָעָם. עַס האט זִיךְ גַּעַטְרָאָפָּעָן אָסִיבָה: סְאָיוֹ אַוִּיסְגָּעוּנָגָעָן פָּאָרָעָם, נִישְׁתַּחֲוֵד קַיְּינָן אַוְתִּיּוֹת אַיְּנָעָן דָּעָרְדָּרוֹקָה! מַעַן האט גַּעַמּוֹתָן צְרוּוֹאָרָה טַעַן עַטְלִיכָּעָט חֲדִשִּׁים, בֵּין מַעַן וּוּטֶן אַוִּיסְגָּעוּנָגָעָן נִיְּיעָ אַוְתִּיּוֹת... אַיְּנָעָן צָרָות — צָעְרָה מַחְבָּרָה האט זִיךְ דאס אַבְּיָסָעָל דָּעַמְּאָלָט אַנְגָּעָסָעָן מִיטָּמָה —

אויפֿן פָּודִן! פָּון אַיְזֵן זַוִּיט דָּאַס וּוֹיְכּ פִּיקְט אַיְזֵן קָאָפּ: «וּוֹאָס אַיְזֵן פָּאָר אַיְזֵן עֲוֹבְדָה — בִּיכְלָעַק גָּאָר אַיְזֵן מִיטְעָן דְּרִינְעָן? פְּרִישָׁ אַוְן גַּעֲוָנֶט אַוְן מְשׁוֹגָעַ!» פָּון דָּעַר אַנְדָּרָעַר זַוִּיט דִּי רְוִוְיטָע אַיְדָּלָעַק רְיוִיסְעָן בִּיְיִ דִי פָּאָלָעָס: «גַּוּוֹאַלָּה, דָּאַס בִּיכְעַלְוִן דָּאַס בִּיְיִ בְּכָלִ!» אַוְן דָּעַר דְּרוֹפְּשָׁעַר, וּוֹאָס אַיְזֵן צָוֵם אַנְהָוִיבּ גַּעֲוָעַן זַוִּים וּוֹי צָוקְעַרְלָעַקְאָךְ. הָאָט מִיטָּא מְאָל אַנְגָּעוּהוּבָּעַן דְּלָעָן אַסְפָּאָדִיךְ: «גַּעֲלָטְעָנָיוּ! גַּעֲלָטִ! גַּעֲלָטִ! גַּעֲלָטִ!» עַר הָאָט זַיְד נַעֲבָאָךְ פָּעָרְדָּעַן אַוְן פָּעָרְמְשְׁבָּנוּמָט פָּוּן קָאָפּ בִּיְיִ דִי פִּיסְמָן, גַּעֲוָאָרָעָן אַבְּלָחָוב בִּיְיִ אַיְבָּעָר דִי אַוְיהָעָרָעָן, אַוְן גַּאְתָּאָט פָּאָט אַנְגָּט נַעֲמָהָאָן — דִי «משׁוֹגָעִים» זַעֲנָעָן אַרְוִוִּים פָּוּן דְּרוֹקְס!

די «משׁוֹגָעִים» זַעֲנָעָן אַרְוִוִּים פָּוּן דְּרוֹקְס, אַוְן דָּעַר עַולְם הָאָט זַיְד אַלְאָוּ גַּעֲמָהָאָן, וּוֹי נַאֲךְ מַצְחָרוֹאָסָעָר. מַעַל הָאָט אַיְהָם בַּעַלְעָנָעָרָט דִי שְׁטוּבָן, אַיְטְלִיכְעָר הָאָט גַּעֲוָאָלָט וּוֹאָס פָּרְיהָעָר. זַיְן זַוִּיבָעָל הָאָט דָּעַרְזָעָהָעָן אַזָּאָזָהָה, הָאָט זַיְד נַיְשָׁט גַּעֲקָאנָט אַיְנָהָאָלָעָן אַוְן הָאָט זַיְד אַרְיוֹינָנָעָמִישָׁט.

— דַו הָאָסְטָט דָעַן שְׁכַל אַוְיָהָט אַט אַזְוִיָּהָפַעַל, דַו לַעֲקִישָׁ אַיְינָעָר? אָז נַאְתָּא הָאָט אַוְנוּ יָאָ צָוְגָעַשְׁקָט אַזָּאָזָהָלָק, וּוֹאָס טְרַעְפָּט זַיְד אַיְזֵן מְאָל אַיְזֵן הַוְּנָדָעָרָט יְאָהָר, פָּאָר וּוֹאָס זַשְׁעַ זַאְלָעָן מִיר נַיְשָׁט אַפְּלָעָקָעָן אַבְּיַוְנְדָעָל, וּוֹי עַס גַּעַהָעָר זַוִּיְזָן? מְכוֹתָן וּוֹאָלָט אַיְךְ זַיְיִ פָּאָרְקוּיְפָט אַזְוִי וּוֹאָלְוָעָל דִי סְחוּרָה! אַקְנַיְהָעָרָד וּוֹאָלָעָן זַיְיִ בִּיְיִ מִיר אַוְיָסְגָּעָשְׁלָאָגָעָן אַטְ-אַזְ-אַ-אָ, אַוְיָסְצִיְהָעָן וּוֹאָלָעָן זַיְיִ זַיְד פָּאָרְקוּיְפָט אַוְיָגָעָן!...

עַס הָאָט נַיְשָׁט גַּעַרְוִיעָרָט קִיְּן צְוּוִיָּה שְׁעָה צִוְּיָת אַוְן דָּעַר עַולְם הָאָט אַנְגָּעוּהוּבָּעַן וּוֹעָרָעָן וּוֹאָס וּוֹיְטָעָר אַלְאָ שִׁיר טְרָעָרָעָן וּוֹינְצִוְנָעָר, בִּיְיִ סְ'אַיְזָן נַיְשָׁט גַּעַבְּלִיְבָּעַן קִיְּן לַעֲבָרְגִּינָעָר מְעַנְשָׁ, — די רְוִוְיטָע אַיְדָּלָעַק רְעוּנָעָן מִיטָּא מְאָל אַפְּנָעְקִיהָלָט גַּעַוְאָרָעָן. וּוֹאָס אַיְזֵן דִי מְעַשָּׁה? די מְעַשָּׁה אַיְזֵן גָּאָר אַפְּשָׁוּט'עָ מְעַשָּׁה: די שְׁטָאָדָט אַיְזֵן גַּעַוְאָהָר גַּעַוְאָרָעָן דָעַם אַיְנָהָאָלָט פָוּנָם בִּיכְעַל אִישָׁ מְפִי אִישָׁ, אַוְן דְּוָקָא אַהֲן אַטְלָעָפָאָן; אַיְינָעָר הָאָט אַיְבָּרְגָּעָנָעָרָעָן: עַבְעָן

דען אנדערען די גאנצע מעשה אין קורצען, — הײַנט צו וואָס בעדאָרֶפּ מען נאָך געהן אויסגעבען געלְה, קויפּען ביכְלעַךְ?... דאס אַיז נומער אַיִינְס. וְהַשְׁנִיתָה, האָט מען אַ טֻוֹת גַּהֲאַט אַיז חַבּוֹן: — וּוּוִיס אֵיךְ! אַ נַּעֲכְטִינְגֶּר טַאנְגֶּן! — האָבעָן זַי גַּעַטְעַנְהַט.— וּוּרְ מִיר גַּאֲלַד? וּוּאָס מִיד וּלְכַבָּר? עַפְּסַ מְשׁוֹנָה מַאֲדָנָן אַיְזָעָן, מְשׁוֹנָעִים בַּאֲשֶׁרְיִבְטַּח עַר דָּאָרְטָעַן! אַוְרָאי אַיז כְּדָאִי גַּעַוּן אַזְוִי פִּיעַל צו וּוּרְטָעַן אַוְיָף אַזְאַט מְעַשָּׂה!

— ס'אַיז גַּאֲר אַיְנָגָאנְצָעַן די מְעַשָּׂה אַ לְּיָגָעַן; דאס האָט עַר אַוְיסְגַּעַטְרָאָכְטַּפְּןְסַ מְקַאְפָּן!

— עַס האָט זַיְךְ אַיהם, אַפְּנָים, גַּעַחְלוֹמָט, אַז עַר אַיז אַרְיִבְעַר דָּעַם סְמְבְּטָיוֹן?

— טְפּוֹ אַוְיָף זַיְין קַאְפָּן אַזְאַט זַיְינְעַן הַעַנְטַן אַזְן פִּים!...

בקיצ'זה, מע האָט דאס ביכְעַל מעַהְר אַיז דִּי העַנְטַר אַריַין נִישְׁט גַּעַוּאַלְטַן גַּעַמְעַן. די עַטְלִיכְעַ, וּוּאָס האָבעָן יַא גַּעַקְוִיפְּט, האָבעָן זַי, דאס גַּעַבְרָאָכְטַּצְוִירְקַן צָוֵם מַחְבָּר אַזְן האָבעָן גַּעַפְּאָדְרָעַטְפַּטְן אַיז אַיהם, עַר וְאַל זַיְךְ גַּעַמְעַן זַיְין סְחוּרָה צָוְרִיק, אַזְן פּוֹנְסַ גַּעַלְה, וּוּאָס זַיְהַ האָבעָן בַּעֲצָהָלַט, שְׁעַנְקָעַן זַיְין אַוְוָעַק דִּי הַעַלְפְּטַ; דָּאָכְטַן זַיְהַ, עַהְרְלִיךְ? מִיט יוֹשֶׁר?... אַיְינְעַר האָט זַיְךְ מִישְׁבַּגְעַוּן אַזְן האָט אַיהם אַרְיִינְגְּנוּוֹאַרְפָּעַן דָּוְרְכְּן! פְּעַנְסְטָעַר צָוְרִיק דאס בַּכְעַל אַינְאַיְינְעַם מִיט אַגְּעַרְטָעַר קָאָז, אַזְן די גַּעַנְצָעַ שְׁטָאָהָט האָט פּוֹן דָּעַר חַכְמָה אַזְוִי אַגְּנְעַקְוּוּלַטְ, אַזְוִי גַּעַלְאָכְטַ, אַזְעַן אַיז שִׁיעַר נִיט צְעוֹעַצְטַ גַּעַוּאַזְרַעַן פָּאר גַּעַלְעַכְטָעַר.

מע קָאַז זַיְךְ דָּעַן פָּאָרְשְׁטָעַלְעַן די בַּיְמָעָרָע פִּינְסְטָעַרְעַ לְאַגְּעַ פּוֹן אַונְזָעַר מַחְבָּר? די צְרוֹתַ, וּוּאָס עַר האָט נַעֲבָאָךְ אַיבְּעַרְגְּנוּטָרָאָגָעַן פּוֹן זַיְין וּוּיְיבַּ, וּוּאָס האָט אַיהם שִׁיעַר נִישְׁט אַוְפְּגִּיזְגַּעַשְׁעַן לְעַבְעַדְיַהְיַד? די אַגְּנְסְטָעַן מִיט די יְסָרִים פּוֹנְסַ דָּרוּקָעַר, וּוּאָס אַיז נַעֲבָאָךְ דָּוְרְקַן אַיהם נַיְזָק וּנְהָרָג גַּעַוּאַרְעַן? אַזְן זַיְין האַרְצְזּוּוּהַטְיַגְמַיט די בְּזִוְונָה, וּוּאָס עַר האָט גַּהֲאַט פּוֹן די רַוְּטָע אַיְדְלָעַ?

ער איז געוווארען בי זוי אויס "משה דער פאָרפהַלענער"; זוי האבען איהם נערקיינט מיט א ניעס נאמען: "דער משונגער" נער ביכעל־מאכער" — ס'איז געוווען בויזיבזיזנות!

* * *

איינס פון די דאָזינע ביכעלעך איז עלי־פֿי נס אַריינגעפֿאַלען צו אונז אין די הענד אַריין, און מיר האבען דאס דורךגעלויינט פון אלּאָ ביז־תיו און האבען געפונען, אָז ס'איז גאָר נישט אַזוי שלעכט, ווי די רוייטע אַידעלעך מיינען. מהאי טעמאָ דורךען מיר דאס אַיר בער דאָ ווֹאָרט ביז ווֹאָרט, און מיר בעטען דעם עולם, אָז טאַמְעֵד ווּעַט דאָ עמייצער געפינען עפִים אָ זאָך, ווּאָס ווּעַט זוי אוֹיסוֹוִיזען פריקרע, ערטערוֹויז אַבְּסַעַל צו פִּיעַל גּוֹזְמָאַדִּיג, אַיבְּעַרְגַּעַחַפְּט די מָאָס, אַדְעָר אַזוי מְחִילָה נָאָרִיש, טְפּוֹשׁ/עוֹאָטָע, זָאָלָעַן זוי צו אונז קיַין טענות ניט האבען, נאָר צומַח מְחַבֶּר אַלְיִין. אוֹיפָאַיהם, אוֹיפָאַי מְחַבֶּר הַיִסְטָדָם, מעגען זוי זאגען ווּאָס זוי ווּילָעַן: אַזוּזִי ווּזִי עַה הַעֲרָתָן יִט, אַזוּזִי ווּעַט אַיְהָם נִיְט שָׁאַדְתָּעָן...

דָּאַס צוֹוִי מֵעַ קָאַפְּיַט עַל.

(ז'וין אַנְקּוּמָעַן אַיְן שְׂטָאָדָת אַרְיוֹן. — דָּאַס עַרְשְׁטָעַ בְּגַעֲגַעֲנוֹשׁ. — דָּי שְׂוָהַל. — מַעַ טְהוֹת אַוְתָּם אָן אַ קָּפֶעְלִישׁ. — מַעַ שְׁלָאָגָט זַיְד פָּאָרְן אָוֹרָת, אַוְטְלִיבָּכָּר וּוֹלִיל אַיְהָם צַו זַיְד אַוְףְּ שְׁבַּת.)

אַנְגַּעַקְוּמָעַן אַיְנְכָּבָּ לְאַנְדָּ פָּוּן דָּי מְשֻׁוְגָּעִים — צַוְּיַי הַוִּיבְּטַע עַר אָז
דָּי בְּעַשְׁרִיבָּוָנָגָ פָּוּן זַיְן נְסִיעָה — בֵּין אַיךְ פָּוְנְקָט אַוְם פְּרִוִּיטָאָג
פָּאָרְנָאָכָט, שְׁוִין אַרְוָם לִיכְטִיבָּעֲנְשָׁעַן, אַוְן מְחַמְּתָא אַיךְ הַאָבָּ מַיְךְ וְעַהְרָ
גַּעַזְוִילָמָט אַוְיָףְ שְׁבַּת, הַאָבָּ אַיךְ נָאָרָ קִיְּן צִיְּתָ נִישְׁתָּ גַּעַהָאָט זַיְד
צַוְּקוּקָעַן צַוְּ דָּעַר שְׂטָאָדָט אָזָן צַוְּ אַירְהָעָ שְׁעָנָג, רִיְינָע, צִיבְּתִינָע
אוֹיְסְגַּעַפְּלָאָסְטָעְטָעַ נָאָסָעַן אָזָן צַוְּ דָּי שְׁעָנָג, הַוִּיכְבָּעָ, לִיכְטִיגָּעָ מוֹיָעָ
רָעָן. אַיךְ בֵּין גַּעַפְּלוֹגָעָן פְּיַיל אָוִיסְמָן בְּוִינָגָן; עַס הַאָט מַיְרָ כְּסָדָר
גַּעַבְּאָמְבָּעָלָט אָזָן קָאָפָ: «וּוֹאוֹ וּוֹעַל אַיךְ דָּא מְקַבְּלָ שְׁבַּת זַיְן?
וְוֹאָהָן וּוֹעַל אַיךְ מַיְךְ דָּא צַוְּשָׁלָאָגָנוֹן, אַיְן אַ פְּרָעָמְדָרָ מְדִינָה, אָזָן
צַוְּ וְוֹעַמָּעָן וּוֹעַל אַיךְ מַיְךְ דָּא קַעְהָרָעָן אָזָן וְוֹעַנְדָּעָן אָחָן אַ שְׁוָם רַעַי.
קַאְמַעְהַאְצִיעָ?...»... דָּי עַרְשְׁטָעַ מְחַשְּׁבָה מִיְּנָעָ אַיְזָן גַּעַוּוֹן: אַ שְׂוָהַל.
לְאָס אַיךְ נָאָרָ צַוְּשָׁלָאָגָנוֹן זַיְד צַוְּ אַשְׂוָהַל, — צַוְּיַי הַאָבָּ אַיךְ מַיְרָ
גַּעַטְרָאָכָט — וְוֹעַט שְׁוִין אַלְץָ זַיְן דָּעְכָּט: צַוְּיַשְׁעָן אַיְדָעָן, נִישְׁקָשָׁתָ
וּוֹעַרְדָּ מַעַן נִשְׁתָּ פְּאָרְפָּאָלָעָ...»...

דָּעַם עַרְשְׁטָעַן אַיְדָעָן, וְאָס אַיךְ הַאָבָּ בְּאַגְּנָעָנָט, הַאָבָּ אַיךְ
אַפְּגַּעַשְׁטָעַלָּט אָזָן אַ פְּרָעָגָ נְעַטָּהָן: —
— וְוֹיִסְטָ אַיְהָרָ נִשְׁטָמָ, פָּעַטָּה, וְאוֹ אַיְזָן דָּא עַרְגָּאָז אַשְׂוָהַל?
דָּעַר אַיךְ...»

נָאָר אַיךְ מוֹזָן דָּא פְּרִיהָעָר אַפְּמָאָהָלָעָן וְאָס אַפְּרָ אַמִּין אַיךְ
דָּאַס אַיְזָן גַּעַוּוֹן. אַ הוִיכְבָּה, מִיטָּ שְׂוֹאָרָצָעָהָה אַ שְׂוֹאָרָצָעָ בְּאָרָה,
דָּעַם קָאָפָ פָּאָרְיָסָעָן אַרְוִיָּה מִיטָּ גְּדָלָות, אַנְגַּעַנְדָּיָהָן אַיְן שְׂוֹאָרָצָעָן,
מִיטָּ אַ הוִיכְבָּן שְׂוֹאָרָצָעָן גְּלָאָנְצָעָנְדִּינָעָן סְפָאָדִיק אַוְיָפְזָן קָאָפָ, כְּמוֹ
אַ לְאַקְשָׁעָנְטָאָפָ.

— האט קיון פאראייבעל ניט, פטעעה, — זאג איך צו איהם — אויב איהר זענט, איך בעט איבער איעדר כבוד, אָהֶה, נאט איז אַפְּפֶשׁ שלום-עליכם.

— עלייכם-שלום! — מאכט ער צו מיר און קוועטשט מיך בי דער האנד זעהר פרײַנְדְּלִיךְ. — עלייכם-שלום! מיט וואס קאן איך אַיַּיךְ דיענען?

— צי וויסט איהר ניט — זאג איך — ווואו איז דא ערנץ אַשׂוֹחֵל, אַדְעָר אַ בִּתְהַמְּדְּרוֹשׁ?

— קומט, — מאכט ער צו סיד — איך געה מיט איך. פון וואנען איז אַיך?

— פון וואנען? פון וויטען. — זאג איך. — אוש פון יונעה זויט סמברטיזן, הינטער די הריחוש.

— אַך, אָפְּשֶׁר פון די רויטע אַידְלָעֵךְ? — מאכט ער צו מיר און נעטט מיך ווועדר אַמְּלָאָן בי דער האנד. — עס טהוט מיר זעהר זעהה הנאה, וואס איך זעה מיך מיט איך. זאנט וועש מיר, איך בעט איך, איהר זענט דאָך דאָ, הייסט דאס, אַ פרעמדעה, איז אַזְּרָחָה, קאן איך אַיך אָפְּשֶׁר פֿאַרְכְּבָּעַטְּן אַוְּפָּה שְׁבַּת?

— מהכתי, — זאג איך — פֿאַר וואס ניט? אַיך האָב געַד רעכענט זיך צוּשָׁלָגָנָעַן צוּ אַשׂוֹחֵל אָונְן דָּרְכֵן שְׁמַשׁ שׂוֹין צַיְּנָבָּעָד טעַן זיך ערנץ אַוְּפָּה שְׁבַּת.

— צַיְּנָבָּעָד? — מאכט ער מיט אַ גַּעֲלָבְּטָעָר. — בי אָונְן פֿאַרְשְׁפָּאָרְטָן מעַן זיך צַיְּנָבָּעָד; בי אָונְן איז מעַן צַוְּפִּיעָדָעָן, אָז נאט שיקט צו אַיִּין אָוָתָה.

— אָונְן בי אָונְן — זאג איך — איז אַיִּין אַנדְעָר מְנָהָג: בי אָונְנוּ לְאֹוֹת דָּרְעָר שְׁמַשׁ נִיט אָרוֹסָר דָּעַם עַולְמָן פֿוֹן שׂוֹחֵל, בֵּין מע צענעט נישט די אַרְעָמָע לְיִיט אַוְּפָּה שְׁבַּת.

— אָזּוּ? — מאכט ער צו מיר מיט אָזָא פְּנִים, גַּלְיוֹיךְ ווי איך וואלט איהם דערצעעהלט, אָז בי אָונְנוּ גַּעַת מַעַן מִיטְּן קָאָפֶּר אַרְאָפֶּר, מיט די פִּים אַרְוִוָּת.

— האט קיין פַּאֲרָאִיבָּעֵל ניט — רוף איך מיך און צו איהם — נאך וועמען האט איהר דאס יאהרצית: נאך א טאטען, צי נאך א טאמען?

— וואס איז דען? — מאכט ער צו מיר. — וואס איז אידע עפֿים אַיְנֶגֶעֶפֶּאַלְעָן, אָז אִיך בְּאַדְרָאָה הַיִּינְטָה הַאֲכָבָן יְאַהֲרָצִית? — נלאט, — זאג איך — איך שמועם עם אַשְׁעָנָן דְּרִינְעָן, וואס איהר געהט דְּאָוּנוּן.

— וואס הייסט? — מאכט ער צו מיר. — ס'אין דאך היינט פרוייטאנציג-נאכטס!

— איך וויס גאנץ גוט, — זאג איך — אָז ס'אין פרוייטאנציג-נאכטס, דערפֿאָר פְּרָעָנָן אִיך טָאָקֵי, ווֹאָרוּם בַּיִּוָּן אַזְּעַלְכָּע, אִיך בעט אַבְּעָר אַיְיָעָר כְּבוֹד, פְּרָאַנְטָעָן, ווַיְאַיְהָה, געהען זעלטען פרוייטאנציג-נאכטס אַיְן שׂוֹהֵל אַרְיוֹן.

— אָזּוּי? — מאכט ער צו מיר. — וואס זשע דען טהווען זי שבת?

— איך וויס — זאג איך — וואס זי טהווען? זי געפֿינְעָן. זיך שוין מסתמא אַיְן אַרְבִּיט: מע חאפט אַקְרָטָעָן, אָז קִוְּנָעָר זאָל ניט זעהען...

— וואס חאפט מען? — מאכט ער צו מיר.

— אַקְרָטָעָן — זאג איך — חאפט מען: אַיְיָן "אַקְעָלָעָן", אַסְטוּקְעָלְקָעָן, אַבְּאַנְטְּשָׁאָקָעָן, אַדְרָעָר נָאָר אַט "טָעָרָטָעָל-טָעָרָטָעָל".

— וואס הייסט דאס — זאג איך ער — "טָעָרָטָעָל-טָעָרָטָעָל"?

— כלומפרשט! — זאג איך. — וואס מאכט איהר זיך געד פֿנְדָּט? מע שְׁפִיעָלָט דען נישט ביַי אַיך אַיְן קָאָרְטָעָן?

— אַך, קָאָרְטָעָן? — מאכט ער צו מיר. — ביַי אַוְנוֹ שְׁפִיעָלָט מען שווין נישט אַיְן קַיְיָן קָאָרְטָעָן; ביַי אַוְנוֹ אַיז בָּאָרְהָאָן אַסְרָע בעסערע פָּאָרְגָּעָנִינְגָּעָן דְּרָפָּוּן... אַט אַיְן אַוְנוֹעָר שׂוֹהֵל.

— ווֹאוּ? — מאכט איך צו איהם.

— אַט דאס אַיְן זי! — זאג איך ער צו מיר אַוְנוֹ פִּיהָרָט מֵיך אַוְנוֹ

זו א הוייכען מוויער, א שענעם, מיט וויסע מירמעל'שטיינערנע זיין
צען, מיט א מהיה' דיגען גארטען ארום און ארום, און בעליךט, בע-
גאנטען פון אויבען בי אראפ מיט א מין משונה־מאדנע ליכטיגקייט,
או מע קאן בלינד ווערטן.

“את דאס הייסט ביי זוי א שוהל? ” — טראקט איך מיר און
איך דערמאן טיך און זונען גרויסען ביתההמדרש, וואס שטעהט
אנגעוביינגען “כורעים” שען פון היבש עטלייבע יאהר, אונטער-
געשפארט מיט סטופעט, וואס יונגעער קונדיסים קלעמערטן דורך זוי
אויפֿן דאך; די ווונט זענען הויל, נאקטען, ארוםגעניזעט פון די
ציעגען, און דער ריח לאזט זיך הערטן פון דער וויטען...

ביי דער טהיר באגעגענט אונז איינער א הוייכער מיט נאלדענע
קנעהפ, עפענט אונז אויפֿ די טהיר און מהוט זיך א בויג בשעת
מעשה, זוי איינער רעדט: “ברוך הבא, איך, סקאצעל קומט!”
ארויינגעקופען אינזעניג, בליב איך שטעהן פארגאפט, די
שוהל איז פון אויבען בי אראפ איינגעטנקען איז גינזאלד, און פון
דער ליכטיגקייט, וואס ניסט זיך פון אלע זויטען, פינקלט, שעטע-
דרכט אין די אוינגען. איינער מיט א שווארטצען לאקשנטאטפ אויפֿן
קאפֿ, מיט א לאנגער זשייפצע מיט קנעפ און מיט א מגנדוד
צונעשפילעט צו דער זויט, נעהטה־צו צו מיר שטילערהייד און טהוט
מיר א זואנק, איך זאל געהן מיט איהם.

— מע האט מיר גזאנט וועגען איז, — מאכט ער צו מיר —
זוייט זיך מטריח מיט מיר אויפֿ איזן מינוט.
— ווער, זאג איך, זענט איהר? קודס־בל נאט איז אוף שלומ-
עליכם.

— עליכם שלום! — מאכט ער צו מיר. — איך בין דער שם-
פון דער שוהל.

“דער שם! א שענער שם! — טראקט איך מיר. — איזן
אויסגעפוצטער מיט א מגנדוד, פונקט זוי, להבדיל, בי אונז,
פהעלט ניט א האר: אהן א צעפֿיצעלטער קאפאטע, אהן אויסר-

געדרעהט שטיוועל, אַחֲן אַ פְּלִיסָעַנְעָם קַאֲרְטָוֹן, אַחֲן אַ נָּאוֹ מֵיט
טאַבְּכָעַ..."

— וּוֹוָהָיַן פִּיהָרֶת אַיְהָר מֵיךְ? — זָאָג אַיְיךְ צָו אִיָּהָם. —
וּוַיּוֹזֶט מַיר בַּעֲסָעָר אַיְין אַרְטָן, וּוֹאָוָא אַיְיךְ קָאָן אַפְּלַעַנְגָּן אַט דָּאָס פַּעַד
קָעַל מִיָּינָס.

— קָוָמָט, קָוָמָט, — מַאֲכָט עַר צָו מִיר אָוָן גַּעַמְט צָו בַּיְיָ מַיר
דָּאָס פַּעַקְעָל אָוָן פִּיהָרֶת מֵיךְ אַרְיָוָן אַיְן אַ בָּאוּנְדָעָר לִיכְטִיגְנְגָדְרָעָל,
צָו אַ וּוַיְסָעָן מִירְמָעַלְשָׁטִיעַנְעָרְנָעָם וּוַאֲשָׁקָאַסְטָעָן, דָּרְלָאַגְּנָט מִיר אַ
שְׂטִיקָעַל זַיְוָג מֵיט אַ קְלָאַרְדוּוִים הַאַנְטִיכָעָל אָוָן לַעֲנָט מַיר פָּאָרָה.
אַיְיךְ זָאָל מַטְרִיךְ זַיְוָן אַכְּבִּישָׁל אַיְינוֹוָאַשָּׁעָן זַיְדָן.

— וּוֹאָס אַיְזָה דָּאָס פָּאָר אַ מְשֻׁגְעַת? — קָלְעָהָר אַיְדָה מַיר. —
וּוַאֲשָׁעָן דִּי הַעֲנָט — דָּאָס פָּאַרְשָׁתָעָה אַיְיךְ; דָּרְוִוִּיחָ אַיְזָה פָּאַרְהָאָן
בַּיְיָ אָנוּ אַוְיךְ אַ האַנְטָפָאָס אַיְן שָׁוָהָל מֵיט אַ גְּרוֹוִסָּעָר פָּאַמְעָנִיצָע
בַּיְיָ דָעַר טָהָיר. נָאָר אַיְן אַ שָׁוָהָל זָאָל מַעַן זַיְדָן בָּאַדְרָאַפָּעָן וּוַאֲשָׁעָן
גַּאֲרָאָן וּוַיְפָעָן — דָּאָס פָּאַרְשָׁתָעָה אַיְיךְ שָׁוָן נִיטָן!

— וּוֹעָר הַאָט אַיְיךְ גַּעַוְאנְט וּוַעֲגָעָן מַיר? — רַוְּפָ אַיְיךְ מֵיךְ אָזָן
צָוּמָ שְׁמַשָּׁה.

— דָעַר הַעֲרָר שְׁנִיְוִידָעָר.

— וּוַאֲסָעָר שְׁנִיְוִידָעָר?

— אַט דָעַר, וּוֹאָס אַיְהָר זַעַנְט מֵיט אִיָּהָם גַּעַגְגָעָן.

— אַזְוִוִּי? — זָאָג אַיְיךְ. — אַיְזָה עַר סְרִיחָכָל אַ שְׁנִיְוִידָעָר? אַ
„בָּעַלְמָלָאָכה“, הַיִּסְטָה דָאָס? הַיִּנְטָה וּוֹאָס אַיְזָה מֵיט אִיָּהָם אַזְוִוִּי
דָעַר יְהָוָם, וּוֹאָס עַר גַּעַתָּאָזְוִוִּי אַוְיסָגָעְפָוָצָט אָוָן דָעַם קָאָפָ פָאָרָה
רִיסָעָן אַרְוִיָּה, גְּלִיָּךְ וּוֹי, אַיְיךְ בָּעַט אַכְּבָעָר אַיְוָעָר בְּבָהָה עֲפָס
רַעֲכָטָס?

— עַר אַיְזָה גְּבָאִי בַּיְיָ אָנוּ אַיְן שָׁוָהָל. — מַאֲכָט צָו מִיר דָעַר
שְׁמִישָׁ מֵיט נְדָלוֹת.

— אַזְוִוִּי? — זָאָג אַיְיךְ. — אַיְזָה דָאָס, אַפְּנָנִים, אַ שְׁנִיְוִידָעָר שְׁמַשָּׁה
שָׁוָהָל בַּיְיָ אַיְיךְ?

— ניין, — מאכט ער — ס'איו ניט קיון שניידערשע, ס'איו אַ יַּדְיָ שׁ עַ שׁוֹהֵל.

— איך וויסט, — זאג איך — אַזְסַאיו אַ אַידַּישַׁע, ניט קיון גוישע. נאר זאנט מיר, איך בעט איזיך, ווי קומט צו איזיך אַ שנײַידער אַ גַּבָּאי? מע האט, אַפְּנִים, נישט געקאנט געפֿנֶען קיון אַנְסַע דערען אויף אַוִיסְצּוֹפְּלִיבְּעָן? ווי זאנט מען: בְּמִפְּסָסֶם שָׁאַינְ אַיש אַזְ הַעֲרִינְג פִּיש...

— אַ שנײַידער אַזְ דַּעַן קיון אַיד ניט? — מאכט ער צו מיר אָונַע עפֿנֶען אַוִיסְ אַ שאַפְּקַעַלְעַ אָונַע נַעֲמַט אַרְוִיסַּפְּן דַּאַרְטְּמַעַן אַ הוֹיַּד בְּעַן שְׁוֹאַרְצַעַן סְפָּאַרְדִּיק אָונַע בעט מִיךְ, אַיך זָאַל אַוִיסְטַּהְוּן מַחְילָה מִיּוֹן וּוּגַּמְּיַיצְעַל אָונַע זָאַל אַנְטַהְוּן אַט דֻּעַם "צַעַלְעַנְדָּר".

— משוגע, — זאג איך — צַי חַסְרַד דַּעַה בֵּין אַיך? וּוּאַסְטַּהְטַּסְטַּסְטַּס פְּלוֹצִים אַיְן מִיטַּעַן דַּעְרִינְגַּן וּוּלְ אַיך מִיךְ אַנְטַהְוּן, ווי אַ מַּאֲרַשְׁאַז לָאַק? אַ פָּאַמְּדַרְיַּאַנְטַּשְׁק?

— אַיְהָר מַוּוֹת אַבְּעָר אַנְטַהְוּן אַ "צַעַלְעַנְדָּר". — מאכט ער צו מיר מיט אַ פְּרִיְּנְדְּלִיךְ שְׁמִיכְבָּלָע. — בֵּי אַוְנוֹ גַּעַהְעַן אַלְעַ אַיְן צַעַלְעַנְדָּרָם; אַנְדַּרְשַׁ קָאַן מַעַן נִיט אַרְיִינְטְּרַעְטַּען צו אַוְנוֹ אַיְן שׁוֹהֵל אַרְיוֹן.

— אַיְתְּלִיכְעַ שְׂטַאַרְטַּהְטַּהְטַּה זַיךְ אַיְהָר מַשְׁוֹגְעָנָם, — זאג איך — אָונַע בֵּי אַיך וּעֲנָעָן, אַפְּנִים, אַלְעַ מַשְׁוֹגְעָים? ס'איו דַּאְךְ בֵּי אַיך סְדוּם, אַיְהָר זַעַט דַּאְךְ עַפְּסַדְא, ווי אַיך בֵּין אַאַדְה, ווּלְדַעְעַ מַעַנְטַשְׁעָן, פְּרָאִים!

— אַיְהָר מַוּוֹת אַבְּעָר אַנְטַהְוּן דֻּעַם "צַעַלְעַנְדָּר", — מאכט ער אָזְוִי נַאֲךְ אַמְּאַל, שְׁוֵין מִיט אַזְאַל נִינְזָוָן, ווי אַיְינְעַר רַעַדְטַּ: "וּוִילְטַ אַיְהָר אַזְוִי — אַזְזַעַן, אַלְאָ נִיט — גַּעַהְעַט אַיך גַּעַזְוַנְטַעַרְמַיְיךְ". אַיְהָר דָּא וּוּרְדַּ שְׁפָעַט, שְׁוֵין שְׁבַת, וּוּאַסְטַּהְטַּהְטַּה מַעַן? גַּעַהְעַן זַוְכָּעָן עַרְגַּנְיָא אַיְזָן אַנְדַּעַר שׁוֹהֵל? "טא, אַיך דִּי אַיְינְגַּנְעַה אַפְּטַּט צַוְּוִישָׁעָן מַשְׁוֹגְעָים, אַיך מִיךְ, — אַזְ אַיך הַאֲבָמְיךְ שְׁוֵין אַרְיִינְגַּנְעַה אַפְּטַּט צַוְּוִישָׁעָן מַשְׁוֹגְעָים, הַעֲלַפְּטַּט עַפְּסַס חַכְמָות?" אַיך טַהוּ אַזְ דֻּעַם "צַעַלְעַנְדָּר" אָונַע, גַּעַהְעַנְיָן

דינ פארבי דער גלעזערנער טהיר, חאפא איך אַ קומ אויף מיין נעה
שטעטלט און קוים וואס איך האלט מיך איין פאר געלעכטער.

— ווי געפערט איך — דופ איך מיך אַן צום שטש, געהנדיג —
וואי געפערט איך אַט דער שמיינער מיטן? סוימען?

דער שטש אבער ענטפערט מיר נישט דאס אנדערע ווארט;
ער באזעט מיך גאנץ אויבען-אן און איין מיך מכבר מיט אַ סיידורען.
איך הוייב מיך אַן אַרומצוקען, וואו בין איך אין דער ווועלט?
שענע געפאלטירט בענס שטעההן אלע מיטן פנים אהין. אויף
דער ערדר ליגען אויסגעבעט שענע וויכבע קאויארען, נישט אַ וואו
אויסצושפיען. דער עולם — אויסגעזעט, ווי די מהותנעם. אַנְיָנִי
געטהאן שבת' דינ, אלע מיט שווארטז הוייפע "צעלענדערם" אויף די
קעפ, מע זיצט און מע שווייגט — וואס איז דאס פאר אַ פאלק?
איך טהו אַ וואונק צום שטש, ער געהט-צו צו מיר אויף די שפיעז
פינגער.

— זאנט מיה, איך בעט איך, וואו איז דא ערניע בי איך
מזרח?

— מזרח? — מאכט ער צו מיר און טהוט מיר אַ ווייז מיטן?
האנד אַרוּות, או אהין איז מזרח.

— איך וויס אליין, — זאג איך צו איהם — או מזרח איז
אהין, קיון מזרח זויט, נישט קיון זויט; איך פרעג איך,
וואו איז בי איך דא ער אויבען-אן?

— וואסער אויבען-אן?

— בראש פארשטעהן זוי ניט וואס מע רעדט צו זויו וואו
זיצען דא בי איך די נגידים, דער תפארת פון דער שטאדט?

— אלע איינס! — מאכט ער צו מיר.

— וואס הייסט, זאג איך, אלע איינס? בי איך איז, אַפְנִים,
הפקר ציבעלעט? וואו ווער סע וויל, דארט ועצעט ער זיך?

— וואו ווער סע וויל, דארט ועצעט ער זיך. — מאכט ער צו מיר
מיט מיינע ווערטער.

“משונעים! — זאג איך צו זיך אליאן, און צעלאך מיך. — מע זאל בי אונז זאנגען א נגיה, ער זאל זיך זעצען אין שפינגעל-באנק, נישט גאנץ אויבען-אן, — איך ווים? דיו וועלט וואלט געהאט צו טהון! אדרער, אשטיינער, ♀ קבען זאל האבען דרי העזה ארויפקריבען אין מורה, וואלט געווען הימעל עפנע זיך. פארדא-יאחרען האט זיך געטראפען ביי אונז א מעשה, עס האט זיך פארקויפט א מורה-שטאדט אין אלטען בית-המודרש, האט זיך ישראלאי דער קצב געדונגגען, איז געווארען א רעש צווישען אין גנדרים: “סטיטיש, מיר וועלען דערלאזען א קצב זאל זיך רוקען אין מורה? אבער גאר לא!” די גנדרים האבען זיך צעניפגעלענט און האבען דרי שטאדט אוזענקייפט, באדאי זיך זאל שטעהן לעריג אבי דער קצב זאל האבען א מכח, נישט קיין מורה!...”

פלוצים דערהער איך, עס מהות א זיע פון אויבען עפים א מין געוזנג, א מיישמאש פון פארשיידערנע קולות, וואס איך האב אויף מײַן לעבענסטאג אועלכעט נישט געהרט. עס גיסען זיך אלעראי זיסע שטימען, נידערינע און נאך נידעריגערע, הויכע און נאך העכערע, און אלע אינאיינעם ניסען זיך צענויות אין איין גע-זאנגען רינען, אזווי זוי א מײַן בוימעהל, ממש עם צעגהט זיך אין יעדען אבר. איך וואלט געמענט שווערדען, איז איך הער א קול פון א פיעדרע, פון א פלייט, פון א טרומיט און פון א באס — א גאנצע-קאפעליע בליךומר... און עס וואכסט אויס, ווי פון אונטער דער ער-עפים א מײַן שלאך איז א טלית'על, מיט א וויסען ספאנדיס אויפֿן קאָפּ. אפנימ, דאס איז זיינער חוץ? — ער מאכט עפים מאהנע אנטשטעלען, בונט זיך און בוקט זיך און הויבט אן צו זינגען “מה טובו”.

“סא משלו! — זאג איך צו זיך אליאן. — פרײַטאנ-ציז-נאכטס נאך פון מה טובו! וואו איז דער ער בערב שבת-דיינער “הוואו לה’ כי טוב?” וואו איז דער “ידיד נפש אב הרחמן?” וואו איז עפים טנהה? — ווילדע מענטשען!”

תיכף נאכ'ן חון בעוועיזען זיך אויף דער סצעגען נאך אַ צוועייד
 דריינטשנות מיט שווארטצע קוימענס אויף די קעפּ; צוועישען זיך
 דערקען איך מיין הוויכען שנויידער — אַפְנִים, דאס זענען די נבאים
 פון דער שוחל? — אונן אוינער מיט אַ שווארטצען פיערעלעכינען
 ספָּאָדִים אונן מיט אַ וויסען קָאלְגָּעָר; זיך זענען זיך אוים אלע
 פֿיעֶר אויבּעֶן-אן, וויל די טאָקָעָן, אַיִינָס אַקְעָגָעָן דאס אַנדְרָעָע, אונן
 דער חון עפָּעָנט אויף אַ גַּמְבָּע, פֿלְיהָט אַיבּעָר פֿון "מה טובו" גָּליַּיך
 צו "לְכוּ נְרֵנָנָה" (וויל גַּעֲפַּלְתּ אַיִּיךְ אֹזֶא שְׁפָרְוָנָגְ?). איך דערהער,
 אָז עַס האָלָט בַּיִּי "קְבָּלָת שְׁבָת", טהו איך דָּאָךְ מסתמא אַ זָּאנְגָּעָט
 "לְכוּ נְרֵנָנָה" אויף אַ קְוָל מיט אַ נִּינְוָן, וויל איך בין גַּעֲוָהָהָנָט גַּעַז
 ווֹאָטָעָן. איך מיין, אָז דָּאָךְ ווּעַט שְׂוִין דער גַּאנְצָעָר עַולְמָן אַנְהָוִיבּעָן
 צו דָּאָוָעָן — ווּעָד? ווֹאָס? ווּעָמָעָן? אַ ווֹאָרט וויל קִיְּנָעָר
 נִיט זָאנְגָּעָן! דער חון הויבּט אָז אַוְן די זִוְּגָעָרְלָעָד לְאֹזָעָן אוּסָם, אונן
 דער גַּאנְצָעָר עַולְמָן קָוקְט אַוְן די סְדוּרִים־לְעָר, וויל אַהָאָן אַין בְּנִין
 אַדְמָן, שְׁעַפְּטָשָׁעָט שְׁטִילְעָרְהָיָיד. מע האָט מָרוֹא, מָאָמָעָר ווּעַט מָעוֹן
 חַלְילָה דערהערען פֿן זַיִּה אַ ווֹאָרט עַבְּרִי...)

או סְאיִזְגַּעַטְמָעָן צו די "לְכָהְדָּרִים", האָט דער חון אַלְיָוָן
 שְׁוִין, אַחַן מְשֻׁוְרִים, אַנְדְּרָעָגָעָלְעָנָט אַ "מוֹמוֹרִ-שִׁירְ-לִוְסָ-הַשְּׁבָת' עַל",
 אָז דָּוקָא אוֹיפְּ? אַידְישָׁעָן שְׁטִינְגָּעָר, מיט אַונְגָּעָר פֿרָאָסְטָעָן אַיִּידִי
 שעַן נָסָח — סְעַד זָאָל אַ רְוָח אַיִּין זַיִּין טָאטָעָן אַרְיִין! ער האָט זַיִּיךְ
 דאס אַבְּיָסָעָל צְעַלְקָאָזָט — אַ כְּפָרָה דְּרוֹדְמָה, אַ כְּפָרָה מְשִׁיחָיוֹסָן,
 אַ כְּפָרָה אַפְּיָלוֹ דָּעָר גַּרְוִיסָּעָר הַעֲרָשְׁ-בָּעָר ... שְׁפָעְטָעָר, אָז ער אַיִּזְ
 אַוְיָסְגָּשְׁטָאָנָעָן שְׁמוֹנָה-עַשְׁרָה, האָט ער זַיִּיךְ אַוְיָסְגָּדְרָהָת מִיטָּמָז
 פְּנִים צָוָם עַולְמָן (שְׁטָעַלְתּ אַיִּיךְ פָּאָר אַ מִין חָזָן: אַיהֲרַ זָאָלְטַ זָאנְגָּעָן
 אַ סִּימָן פָּון אַ בָּאָרְד, אַוְיָסְגָּפּוֹצָט וויל אַ מְוִיהָ, אַחַן אַ שְׁוָם קְנָאָט
 אַיִּין נָאָרְגָּעָל, אַחַן אַ שְׁוָם פָּעַטְשִׁילְעָאַוְיִיפְּ? הָאָלְזַ אָז אַחַן אַ טְּרָאָזָן
 פְּעַן שְׁוֹוִיָּס!), דָּעָר שְׁמַשׁ מִיטָּמָז מְגַנְּדָדָה האָט אַיִּהָם אַוְנְטָעָרָנָעָי
 טְרָאָנָעָן אַ גָּלְדָּעָנָעָם בְּעַכְעָר מִיט ווֹיָן, אָז דָּעָר שְׁעָנָעָר חָזָן האָט
 גַּעֲמָאָכָט קִידּוֹש, אָז דָּוקָא הוֵיךְ אוֹיפְּ? קָוָל. דאס עַרְשָׁטוּ מַאֲגָּל

אויף מיין לעבען הער איך, איז אין א שוחל זאל מען מאכטן קידוש — איך האב געמיינט, איך וועל פלאצען פאר געלעכטער! נאכ'ן קידוש האט מען נאך עפיס געזונגען, און דער עולם זיך אנטגען הוייבען צעגעהן שטיל, אחז א "גוט שבת", געקוועטשט זיך אינס דאס אנדערע די הענט, געזאנט אינגעער דעם אנדערען: "לשנה הבאה בירושלים" (א משל!) און איבערגעוואונגען זיך מיט די אוינגען גאר פריננדליך. גענאנגען איז מען אינציגויז, נישט געהאטט זיך, נישט געתסטופט זיך — מאדנע אידען!

נאכ'ן דאוזגען איז דער שמש צונגעאנגען צו יענען, וואס מיט'ן פיערעדעכינגען ספֿאָרִיך און מיט'ן וויסען קאלגעה, און האט איהם אינגעדרויפט א סוד אויפ'ן אויהער. נאכדען איז ער צונגען גאנגען צו מיר און נאך איהם די דריי גבאים מיט מיין הויכען שנידער בתוכם.

— דאס איז אונזער הער ראנגעה — מאכט צו מיר דער שמש שטילעההיד — אונזער רב. "ニישקעה פון א רב'עלן" — טראכט איך מיר. — אט דאס פסקעט שאלוות?"

— שלום עליכם! — מאכט צו מיר דער רב און קוועטשט מיך בי דער האנט, און נאך איהם גבען מיר אפ שלום די איבערגען צויאי גבאים.

— עליכם שלום איך, — זאג איך — וואס מאכט איך טטס?

— מה שמכם? — מאכט צו מיר דער רב.

— וואס עפום אויף לשונז'קודש? — זאג איך. — איהר רעדט אפשר נישט קיין דבריחול אים שבת? מיין נאמען איז משה. פארהאן בי אונז דריי משה': אינגעער א הויכעה, רופט מען איהם "משה דער קלינגער"; אינגעער א קורצעער, רופט מען איהם "משה דער גרויסער"; און מיך רופט מען גלאט משה.

אלע דריי גבאים מיט'ן שם שוקען זיך איבער און שמיבּוּלען אינס צום אנדערען.

— איך האב נעהרט — מאכט צו מיר דער רב — אז איהה קומט און פון א וויטער מדינה, פון יונעם לאנד, וואו עם געפנעם זיך די רוייטע אידלעך. וואס מאכען עפיס דארטען אונגעראַד ברידער נעבאָך?

— וואס זאָלען זיך מאכען? — זאג איך. — ווער סע האט די קלינגעַם. דעם איז גוט, ווי ואנט מען: המבדיל בין קודש להול ווער עם האט געלט, דעם איז ואויל, און ווער עם האט ניט קיין געלט, דער ליגט ניענע אײַלען איז דער ערדה, איך בעט איבער איזיער בכחו, און באקט בײַגעל. און ווער שמוועסט די לעצט ציומ, זונט עם האבען זיך אַנגַעַהְיוּבָּן בי אונז די "בהלוֹת", איז נאָר ערנער: מע לויופט וואָהוּן די אונגעַן טראָגָעַן, אַינְגָעַר וויסט ניט פון'ס אַנדָּרָעַן. אט בין איך פֿאָרָפֿאָהָרָעַן אַהָעָה, פרעומ מיה, ווי אָזוּי — וויאָס איך אלְּיָוָן ניט. די ערשות צויט איז אַפִּילְּוָן געווּן בי אונז דארטען "קָאָמִיטָעָטָעָן", וואס האבען באָדָרֶפֶט זאָרגָעַן פון אונזערטוועגעַן, נאָר עם האט זיך אַוְיסְגָּעַלְּאָוָט פון זיך, איך בעט איבער איזיער בכחו, אַ בּוּידָעָם...

איך האב גערעדט אַח גערעדט, זיך דערצעהַלְּט אלסְדרִינְג, וואס בי אונז טהוֹט זיך, און די גָּבָּאָים מִיטְּפָּן' רְבָּמִיטְּפָּן' שְׁמָטָּאָנָּעָן אַזְּנָּעָן מֵיד באָטְרָאָכְט, ווי עפִּיס אַ זְּעַלְּטָעָנָּעָם פֿאָרָשָׂוִין, וואס מע זעהט דאס נאָר ניט! בי אַיְמָלִיכָּס מַאֲלָל, וואס איך האב דערמאָנט די רוייטע אַידְלָעָך, ווי אָזוּי זיך ווערערן נעבאָך פֿאָרָשָׂוִין, האבען זיך גַּעַזְפִּצְט, רְחַמְנוֹת גַּעַהְטָט; איך האב גַּעַזְהָן, אַז עַס עַקְט זיך זיך דאס חִוּת...

— איך מיין, — מאכט צו מיר דער רב מיט אַ פרײַינְדְּלִיך שמייכָלָע — אז איהר באָדָרֶפֶט זיין רעכט מײַד פון'ס וועג און הונגערין?

— גַּלְּיַיך ווי איהר זענט גַּעַוְוָן דָּרְבָּיִ, — זאג איך.

— מיר וועלען נאָר צוּיָּוָת האבען, מאכט ער, צו שמוועסָען;

אצינד קומט, זויט מוחל, צו מיר, איז פארבעט איז צו מיר אויף שבת.

— האט קיון פאראייבעל ניט, הערד דאקטאר, — רופט זיך איז צו איהם דער הויכער שנידער — דער איד איז מיינער, איך האב איהם שווין פארבעטען צו זיך נאך געהנדיג מיט איהם אהער אין שוחל ארין.

— שאראען! — מאכט דער רב דער דאקטאר.

— וווען — זאג איך — זאנגט זיך איזן אָרְעַמָּן? איז ער האט צוויי חתנות איזן איין טאג. דער רב דער דאקטאר, יענע צוויי נבאים און דער שמש לאכען. נאך איך זעה, איז זוי זגענען שטאך מקנא דעם שנידער, וואס ער האט מיך פארבעטען פריהער, אויסגעחאפט די מציאת — א גליק האט איהם געטראפען! ...

“משונה-מאדרנע אידען! — איזו טראכט איך מיר, געהנדיג מיט מײַן שנידער צו איהם אויף שבת. — קיון מזורה איז בײַ זוי ניט פארהאָן... דעם אויבען-אן טראטען זוי אָפֶע יונען... נגידים און קבצנים איז בײַ זוי גלייך... א דאקטאר איז בײַ זוי אָרבָּה, א שニידער איז א גבאי און א שמש טראגט א הויכען ספֿאַדִּיק... איז אָורָה איזן אָרְעַמָּן איז בײַ זוי נאך איזן אָבן טוב, א איז איז בײַ זוי א גאנצער אָנטְקָה. מע שְׁלָאָגָט זיך פָּאָר אָ אַידָּעָן — רײַנָּע משוגעים ז...”...

דָּאַס דְּרִיטָע קָאַפְּיַטָּע.

(בוי'ם שנויידער אין שטוב. — דאס וויב גוט איהם אפ שלום. — די טעכטער רעדען לשוניקודש. — ער ווערד געווואתר פון משונת-מאדנע זאכען. — ער רעדט וועגען ארציישראל.)

אריאנגעקומוען צום שנויידער אין שטוב אריאין, האט מיר מיט א מאל א זיע געטהאנ אין פנים אריאין א מאדנע מין ליכטינקייט, א פרויליכkeit און א היימליךיט, וואס לאזט זיך נאר ניט באָשריבען. באָגענטט האט אונז טאקי זיין וויב, די שנויידערין, אַנְגַּעֲטָהָאָן ווֹי אַמְּאָדָּאָם, נישט מיט קיין פערעל, ווֹי בַּי אָונֶז אַגְּדָּהָאָן, נאר גלאט אָזְוֵי אויסגעפֿוץט, שען אונן ציכטיגן. נעבען דער "מאדאס" זענען געשטאָנָען צוּוִי מײַדְלָעַךְ, דעם שנויידער'ס טעכטער, שענען, אָזְוֵי ווֹי גִּינְגָּאלָה, מיט שוואָאַרְצָעַ האָר אָון מיט שווֹאַרְצָעַ פִּיעָרִינָע אָוִיגָעַן.

— נאָט האט אונז צוֹנְגָּשִׂיקְט אַיְזָן אָורת. — רופט זיך אָן צו זוי דער שנויידער מיט אַגְּדָּהָאָן. — אַיך האָב אַיְיך גַּעֲבָרָאַכְט אַאיַּדְעָן, אַיְינָעָם פָּוּן אָונְזָעָרָע ווֹיְטָעָזְוִוִּיטָע בְּרִידָעָה, וואָס מַעַן רופט זוי מיטן נאמען "די רויַטָּע אַיְדָלָעָךְ".

— שלום עלייכם! — רופען זיך אָן צו מיר אלע דריי ווֹיְכָעָר אָונן געבען מיר די האָנָה, פונקט אַוְיפָּה דעם שטיינָעה, ווֹי בַּי אָונֶז מאָנסְבָּיָלָעָן.

— עלייכם שלום, — זאג אַיך צו זוי — דאס ערשות מאָל אַוְיפָּה מַיְן לְעַבְעָן טְרַעַפְט זיך מִיר, אָו, אַיך בעט אַיבָּעָר אַיְיעָר כְּבוֹד, נְכָחוֹת זָאַלְעָן נָאָר אַפְּגָעָבָעָן שלום!

דעם שנויידער'ס צוּוִי טעכטער האָבען צוֹוִישָׁען זיך עַפְים אַנְיָעָהוּבָעָן צו שמוּסָעָן אַוְיפָּה אַמִּין מאָדָען שְׁפָרָאָךְ, וואָס אַיך ווֹאַלְט גַּעֲמָעָט שְׁוֹעָרָעָן, אָז סְאַיְז אָונְזָעָר לשׂוֹנְקָוְרָשׂ; נָאָר זַיְהָאָבען גַּעֲרָעָט אָזְוֵי נִיכְּה, אָז אַיך האָב נִית פָּאַרְשָׁטָאָנָעָן אַיְזָן ווֹאַרט אַפְּילָוּן.

דרער שנויידער האט א זואונס געטההן צו דער שנויידערין, און די "מאדאמ" האט מיך אריינגעבעטען אינ'ס אנדערען חדר, וואו ס'איו שווין געשטאנגען אングענרייט א טיש מיט כל טוב, און געבעטען מיך, איך זאל "פארנעםן א פלאז".

— האט קיין פאראייבעל ניט, — זאג איך — מײַן פלאז וועט מסתמא נישט אנטלויפען; איך בין א איד, וואס קאטפֿרִי בין געד וואהנט געוואָרען מאכען פידוש, איך קאָן נישט יוצא זיין מיט אייער שענעם חזן מיטן ספֿאַרְיך, וואס האט אַפְּגַּעֲמָאָכְט אֵין שוחל קידוש פֿאַר אַלְעָ אַידען.

— אַך! — מאכען זוי צו מיר און טראָגָען מיר אונטער אָ שענעם זולבערנעם בעכער מיט אָ פֿלאַשׁ זיין און שטעלען זיך אַוועָּק הערען, זיין איך מאָך קידוש.

אַפְּגַּעֲמָאָכְט קידוש, רופֿ איך מיך אֵין צום בעלהבֿית: — וויסט איהָר, וואס איך וועל איך זאגען? ס'איו אָ רעכט ביסעל משקה אָט דאס אָ! איך האָב שווין לאָנג אָזָא גַּלְעֹזֶל זיין ניט געטרונקען. עס צעגהָט זיך אֵין אַלְעָ אַברְיךָ! — דאס איז טאָקי אונזער זיין, — רופֿ זיך אֵין צו מיר דער שנויידער מיט גדלוֹת.

— וואס הייסט, — זאג איך — איהָר האָלָט אָ ווינַשעַנְק אַיך? אַוְיב אָזָוִי, איז שווין רעכט: אַפְּנִים, אָז פָּוּן שנויידערִי אַלְיוֹן קאָן מען אָזָוִי ניט לְעַבָּעַן?

— ניינ, — מאכען זוי צו מיר מיט אָ פֿרִינְדְּלִיךְ שמייכְבָּלָע — איהָר האָט אָנוֹן ניט פֿאַרְשְׂטָאָגָעָן, וואס מיר האָבָעָן אַיך גַּעַגְּט; אונזער זיין — מײַנְעַן מיר אָידִיש עַן זיין.

— ס'אָ מְשֻׁלָּא! — זאג איך. — וואס דענן, נסְך וועט איהָר מיר גַּעַבָּעַן? — אַך, ניינ! ס'איו אונזער אַיְגַּעַנְעָר אַידִישָׁר זיין פָּוּן אָונְזָעָר אַיְגַּעַנְעָר אַידִישָׁע ווינַשְׁעַטְנָה, וואס בַּי אָנוֹן אֵין אַרְצָה יִשְׂרָאֵל.

— בֵּין אַיִל — זָנָג אַיִל — אֵין אֶרְצִיְשָׁרָאֵל? אֶרְצִיְשָׁרָאֵל אֵין
דָּאֵר דָּעָרוֹוַיָּל דָּעַם טָרְקָס!

— אֶרְצִיְשָׁרָאֵל — רֹופֶט זִיךְרָן צָו מִיר דָּעַר שְׁנִיאַדְעָר מִיטְבָּעָר
כְּעַנְדרִינְגָּן — אֶרְצִיְשָׁרָאֵל אֵין אָוָן זַעֲרָס;

אֵין גַּעֲזָעָן אָוְנוּעָרָס אָוְן עַם וּוּעַט זַיְינָן אָוְנוּעָרָס!

— אָמַן הַלּוֹאֵי! — מָאָךְ אַיִל צָו אַיִלָּם. — בֵּין אָוְנוּ זָנָגָעָן מִיר
אַיִל אָלָעָמָל לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלָיִם. נָאָר לְאָזְוּ פְּרִיהָעָר קָוָמָעָן,
מִשְׁיחָה, וּוּלְעָן מִיר אָלָעָמָל, אָם יְרָצָח הַשְּׁמָה, גַּעַנְהָן קִיְּין אֶרְצִיְשָׁרָאֵל.
דָּעָרוֹוַיָּל הַאָט נָאָךְ דָּאַרְטָעָן דָּעַר טָרָקָס צָו שָׁאָפָעָן, אָוְן מִיר זָעָנָעָן
נָאָךְ אָלָעָמָל דִּי אִיְונְגָּעָן שְׁלָעָפָעָרָם, דָּרָעָהָן זִיךְרָס פָּוָן שְׁמוֹנִיָּן צָו
בּוֹנִיָּן אָוְן זָוְכָעָן דָּעַם נְעַכְתִּינְגָּעָן טָאנָגָן...

אַיִל הַאָב גַּעַזְעָהָן, אָוְן דָּעַר שְׁנִיאַדְעָר וּוּלְיָהָר עַפְּרִים אָפְּגָעָנְטָפָעָר
דָּעַן; נָאָר דִּי שְׁנִיאַדְעָרָן הַאָט אַיִלָּם אָפְּגָעָהָלְטָעָן אָוְן הַאָט אַזְגָּד
גַּעַטְהָאָן צָו אַיִלָּם מִיטְבָּעָלָעָ:

— דָּעַם שְׁמוּעָס לְאָזְוּ אַיִבָּעָר אָוִיפָּה נָאָךְ וּוּעַטְשָׁעָרָעָ; לְאָזְוּ דָּעַר
אוֹרָחָה זִיךְרָס גַּעַזְעָהָן וּוּאָשָׁעָן, עָרָקָהָר אָזְדָּאָיָה וּוּלְעָן עַסְעָן.

„נִישְׁטָמָה קִיְּין נָאַרְיָשָׁע אִידְיָנָעָ, — קְלָעָהָר אַיִל מִיר — חַאְטָשָׁ אָ
שְׁנִיאַדְעָרָס אָזְוִיבָּן!“

— לְאָס אַיִל הַאָבָעָן אָזָא יָאָהָר, זַוִּי אַיִרָּה זָעָנָט גַּעַרְעָבָט!

זָנָג אַיִל צָו אַיִרָּה. — קִיְּין טָאנָעָ, זָאָגָט מַעַן, גַּעַתְהָט נִיטְפָּאָרָן
עַסְעָן...

גָּאנָעָן פִּיְּין גַּעַוְאָשָׁעָן זִיךְרָס, זָעָצָעָן מִיר זִיךְרָס צָוָמָשָׁ. מִיךְ בְּעָיָ
זָעָצָעָן אֵין אַיִלָּם אָוִיסְגָּעָקְמָעָן פָּוְנְקָטָט נְעַבָּעָן זַיְינָן וּוּיְיבָן. שְׁנִיאַדְעָר
בְּלִיְּבָטָשְׁנִיאַדְעָרָ... סְאָיָה מִיר אָוִיסְגָּעָקְמָעָן אַבְּיָסָעָל פְּרִיקָרָעָ, אַיִל
בָּעָר דָּעַר טָבָעָ, נָאָר דָּאָס פְּרִיאַנְדְּשָׁאָפָט פָּוָן דִּי בְּלִיְּבָטָהָים צָו מִיר
אֵין גַּעַוְעָן אָזְוִי גְּרוּוּס, אֵין אַיִל הַאָב מִיךְ אָנְגָּעָהָיָבָעָן צָו פִּיהָלָעָן דָּאָ
גָּאנָעָן הַיְּמִישָׁ. אִיְינָן זָאָךְ הַאָט מִיר נָאָךְ אָוִיסְגָּעָוּזָוּעָן אַבְּיָסָעָל וּוּילָד —
דָּאָס, וּוּאָס דָּעַם שְׁנִיאַדְעָרָס טָעַכְטָעָרָ דָּעַדְעָן צְוּוִישָׁעָן זִיךְרָס זַוִּיָּר

שפראך, וואָס איז שטארק פֿאַחְזֶשׁ אַוִיפּ אָונְזֵעֶר לְשׂוֹן-אָוְדֵשׁ.

— האט קיין פֿאָרָאִיבָּעֵל נִיט, — רֹוֶףּ אַיךְ מַיךְ אָז צַו מִינְעָ בעֲלִיבָתִים — ווֹאָס אַיךְ וּוֹעֶל אַיךְ פֿרְעָנָעָן; וּוֹעֶר עַס פֿרְעָנָט, דָעַר בְּלָאנְזֵעַט נִיט: אַוִיפּ ווֹאָס פֿאָרָאַךְ רַעֲדָעָן דָאָס אַיְיעָרָעָן מִיְידְלָעָךְ?

— אַוִיפּ אַוְנוֹז עַר שְׁפְרָאָךְ, אַוִיפּ הַעֲבָרְעָאִישׁ, — זָאנְגָעָן זַיִוָּצַו מִיר. — אַיְהָר פֿאָרְשְׁטָעָט דָעַן נִיט קַיְינָן לְשׂוֹן-קוֹדֵשׁ?

— צַי אַיךְ פֿאָרְשְׁטָעָה, — זָאנְגָעָן אַיךְ — אַיז קַיְינָן חְדוּשָׁ נִיט; אַיךְ פֿאָרְשְׁטָעָה אַיְינְגָעָן וּוּרְטָעָר; אַחְדוּשָׁ אַיז נָאָה, ווֹאָס זַיִוָּיָה פֿאָרְשְׁטָעָהעָן! וּוֹי קוּמָט דָאָס, ווֹאָס מִיְידְלָעָר רַעֲדָעָן בַּיִ אַיךְ אַוִיפּ לְשׂוֹן-קוֹדֵשׁ?

— ווֹאָס הַיִּסְטָם, ווֹאָס אַיז דָאָס חְדוּשָׁ? — רַוְפָעָן זַיִד אָז דַי מִיְידְלָעָר. — הַעֲבָרְעָאִישׁ אַיז דָאָר אַוְנוֹז עַר שְׁפְרָאָךְ! מַעַן האָט אָנוֹ גַעַלְעָדָעָן אַין חָדָר אַלְעָאנְדָרָעָן שְׁפְרָאָכָעָן אַז הַעֲבָרְעָאִישׁ פֿרְיוּהָעָר פַוּן אַלְסְדִּינְגָן.

— ווֹאָס אַיז שַ׀יִיךְ, — זָאנְגָעָן אַיךְ — מִיְידְלָעָר לַעֲרָנָעָן בַּיִ אַיךְ אַין חָדָר? עֲפִים הָעָר אַיךְ פַוּן אַיךְ אַלְעָאָמָל, אַיךְ בַעַט אַיְבָעָר אַיְיָעָר כְבוֹד, ווּילְדָעָן זָאָכָעָן. אָנוֹן ווֹאָס אַיז דָאָס בַּיִ אַיךְ פֿאָרָחָדָרָים אַזְעוּלָכָעָן, ווֹאָס מַעַן לַעֲרָעָנָט דָאָרטָם שְׁפְרָאָכָעָן גָאָר, לְשׂוֹנוֹת?

— סַע רַעֲדָט זַיִד אַזְוִי חָדָרִים! — מַאֲכָט דָעַר שְׁנִיְידָעָר. — דָאָס זַעַנְעָן, אַיְגָעָנְטָלִיךְ, אָונְזֵעָר אַידִישָׁע שְׁקָאָלָעָט, אַידִישָׁע נִימְנָזִוָּעָם, סֻעְמִינְגָּרוּעָם.

— אַידִישָׁע נִימְנָזִוָּעָם? סֻעְמִינְגָּרוּעָם? — זָאנְגָעָן אַיךְ. — אַיְהָר מַאֲכָט פַוּן מִיר הוּוֹק. גַלְאָט סְאַיז אַקְוֹנָא, אַיְהָר האָט דַעְרְטָאָפָט אַיְידָעָן אַוְן פֿיהָרָט אַיהם אַין באָד אַרְיָין.

— חָס וְשָׁלוֹם! — מַאֲכָעָן זַיִוָּצַו מִיר. — ווֹאָס הַיִּסְטָם, מִיר וּוּלְעָעָן לְאָכָעָן פַוּן אַפְרָעְמָדָעָן מַעְנְשָׁעָן? אָט וּוּט אַיְהָר זַעַהָן, אָט

דישע גימנאזיס מיט אונזער איד-ישע גערטנער, מיט אונזער איז דישע גמילוּתְּחַסְּדִיםְהַיּוּרָה, מיט אונזער אידישער באנק, מיט אונזער...

— א אידישע באנק? — זאג אוד און שפֿרִינְג אונטער אויפֿן בענקען. — טאקי א באנק, וואס מע נעט דארטען געלט? איז דאך עס טאקי, אפֿנִים, איזן אמת, וואס מע זאנט, איז עס וואלגערט זיך דא בי איך נאלד איזן די נאסען?

— איזן די נאסען? — זאגען זוי צו מיר. — נײַן! קיין נאלד וואלגערט זיך נישט בי אונז איזן די נאסען; נאָר געלוויבט איזן גאנט, מיר האבען אלסdoneg, וואס מיר באָדָרְפָּעָן...

— האט קיין פֿאָרָאַיבָּעָל ניט. — זאג איך — וואס איך שלאג איך אייבער איזן מיטען די רעד. דער שמש פֿון דער שוחל האט מיר געוֹאנט, איז איהֶר זענט א... א... בעל-מלאָכה.

— א שניידער, — מאכט ער צו מיר און נלעט זיך בי דער באָרד מיט גרוּים גדּוֹת — איך בין א שניידער, מײַן פֿאָטָעָר איז געוֹועָן א שניידער און אלע מײַנָּע ברידער זענען געוֹועָן שניידערם. אונזער אַרְבִּיּוּט האט א שם.

— און פרנסה — זאג איך — האט איהֶר, זוי איך פֿאָרְשְׁטָעה, דוקא נישקְשָׁהְדִּין?

— גאנט צו דאנקען, — זאנט ער — חוץ דאס הוּוּ, האָב איך נאָך צוּוֵי היְזָעָר.

— אַיְגָעָנָע?

— וואס דען, פֿרְעַמְדָע?

— רײַנָּע? נישט קיין פֿאָרוֹעָצְטָע?

— אַודָאִי. זוי דענן אַנְדָעָרְש?

— נָה, אָוָן איהֶר אַרְבִּיּוּט נאָך הַיְנָם אַיך מיט דער נאָדָע?

— אַודָאִי. איך האָב גַּעֲרְבִּיּוּט, איך אַרְבִּיּוּט אָוָן וּוּל אַרְבִּיּוּטן.

— אַוְיכָ אָזְוִי — זאג איך — פֿאָרְשְׁטָעה איך אַיך ניט, וואס

איהר זונט פאר מענטשען; האבען הייזער איזיגענע, נישט קיין פארזעטען, און זיענע שטשאבען מיט דער נאדעל, — דאס קומט שווען אוים ביי מיר, האט קיין פאראייבעל ניט, פריש און געונגט און משוגע! נאך איז זאך האב איך איזק געוואלט פרעגען: ווי קומט דאס, וואס איך זעה נישט ביי איך קיין דיענסט? אין אייער נראה, קיין עין הרע, זאל מען נישט האלטען חאמש איזן דיענסט אין שטוב?

— אונזערע דיענסטען — רופט זיך אן צו מיר די שנויידערין — זענען שבת און יומטבו פרוי, איזוי ווי ביי אונז אין דער תורה שטעהט געשריבען...

— איזן דער תורה? — זאג איך. — ס'איז מיר אַחדוש, וואס איהר וויסט דרי תורה בעסער ווי איך; אורך בין, דאכט זיך, מעביר די סדרה אלע פרויטאג, און איך געדענק עפיס נישט איזן דער תורה, איז דיענסטען זאל מען נאך לאזען אוויה שבת פרוי?

— וואס רעדט איהר? — מאכט צו מיר איזינע פון איהרע טעכטער און טראגנט מיר צו אַתְנָך'על און וויזט מיר אן אויף א פסוק איזן דער סדרה „וְאַתָּחֵן“, וואו עס רעדט זיך וועגען שבת: ....למען ינוח — בכדי עס זאל רוחען, עבדך — דיין קנעכט, ואמתך — און דיין דיענסט, כמויך — איזוי ווי דו...

— סא משל! — זאג איך. — מע זאל וועלען מקיים זיין אלסס דיינג וואס איזן דער תורה שטעהט! איך פארשטעה ניט איזן זאך: וויבאלד איז איהר לאזט די דיענסטען פרוי, ווער זשע דערלאגנט איך צום טיש?

— די קינדרה — מאכט צו מיר די שנויידערין — מיינען קינד דער זענען אווי ערוצוינען, איז זיי מהווען אלסדין; זוי קאנען קאָבען און באקען און וואשען און פרעםען. איהר זעהט אט די קוּיד לעתשען? דאס איז מײַן עלטערעד טאכטערס ארכיביט.

— איז איזיער טאכטער — זאג איך — איז יאָ איז געראטענע

קומט דאך איהר א חתן א רעכטען ; אפשר וואלט איך איהר גע-
רעט א שדויך פון אונזערע מלומות ? — אפשר וואלט איך איהר גע-
— א ? — רופט זיך אן צו מיר דאס עלאטערע מיידעל מיט א
געלאטער. — איך דאנק איך זעהר איך בין שווין א כלה.
— האסט דו עפיס א פייןעם חתן ? — מאך איך צו איהר.
— א ? — רופט זיך אן, ווערד רויט ווי פיעער און טראנד
מיר צו א "מעדראליאן" מיט א "פאטראט" פון עפיס א פארשווין מיט
"פליגטען".

— וואס איז דאס — זאג איך — פאר א "ידנעראל" ?
-- דאס איז א אינזשענער פון ארץישראל, — מאכט צו מיר
דען שניידער מיט גרויס נדלות, — ער דיינט דארט בוי דער באחן,
וואס מיר בויען בוי אונז אין ארץישראל.
— וואס פאר א מהותן — זאג איך — זענט איהר מיט ארצ
ישראל ? און ווי קומט איהר אהון ?
— מיר פאהרען אהין — זאגט ער — אלע זומער. דארט איז
פארהאן...

— איך וויס — זאג איך — וואס דארט איז פארהאן. איך
וויס ! דארטען איז פארהאן די פאראוינט וואנד ("בותל ערבי").
דען "מוועטר רחל'ס קבר", די "מערת-המכבלה"; ציungan, זאגט מען.
עשען דארטען באקסערען און אלטער אירען פאהרען אהונצו שטאָר-
בען ...

— עהע-הע ! — רופט זיך אן דער שניידער מיט א געלאט-
טער, און אלע קושען אויפט מיר און לאכען. — עס זעהט אוים, איז
אייהר קומט טאקי צו פאהרען פון הינטער די הריחושך ; איהר
וויסט גאר ניט, וואס איז ארץישראל טהות זיך. דאס איז אלץ
געווין א מ א ל, א מ א ל ! ...

— וואס פוייסט אמאָל ? — זאג איך. — נו, און היינט ?
— היינט — זאגט ער — האבען מיר שווין דארטען, ברוד
השם, אונזערע עטליכע הונדרט קאָלאַנייעם, גאנצע דערפער איינעדי

גע, ווינגערטנער און ווינקעהלערם, אלערליי געשעפטען, פאברוי-קעט, שיפען און באחנען איינגענען...

— טעיטע-טע! — רוף איך מיך און צו איהם. — איהר הויבט שיין און, מיין ליעבער שנידעה, דאכט מיר, פארכרייכען אין „אלט הששי“ אריאן; איך האב מורה, או אט נאך אביסעל, ואקסט אoit ביי איך א פאפעערענע בריק... לאו מען בעסער גבעען אביסעל „מייס-אחרוניס-וואסער“, וועלען מיר בענטשען. איך וועל איך זאגען דעם אמת, עם דראעת זיך מיר איזו דער קאָפּ פון אייערע מעשיות, איז איך מוי מיך געהן צולגענען...

נאכ'ן בענטשען האט מען מיך אריאנגעהפֿירט איז א באזונדרער ציבטיג חדה, ויאו ס'אייז שויין געווען צונגעראית פון מײַגעטוועגען א נאכטלאָגער מיט אלע שאָלעמויזען.

איזו ווי איך האב מיך אריאנגעהנט אין בעטעל אריאן, איזו בין איך אנשלאָפּען געוזאָרען, און עם האט זיך מיר געטלאנטעט אָ גאנצע נאכט משוגנים, ארץ-ישראל-אידען מיט טערקיישׁ שאָלען, מיט מיידלע, וואָס געהן אין „צעלענדערם“ און רעדען לשונ-קידוש, און איך אליאן בין נאָר אָ מײַן „וִדְנֵרָאָלֶל“ מיט „פָּלְיוּעָמָעָן“. און איך פיהר די רויטע אידלע אויַף א פאפעערענע בריק... איך לוֹאָת, און די רויטע אידלע לויַפּען מיר נאָך... פְּלוֹצִים פיהל איך, ווי די בריק ברעכט זיך... אַטְ-אַטְ פָּלְעָן מיר, חס ושלום, אלע אריאן אַיִן יִם אָרִיאַן... איך שרויי „שְׁמַע יִשְׂרָאֵל“ אַוּן... חאָפּ מיך אויַף — אהאָ, גרויסער טאג, ס'אייז שוֹן ציַיט אַין שוהל אריאן...

דָּס פִּיעַר טָע קָא פִּיטָּע.

(ער חאפט זיך אויף פונג'ם שלאָט. — אַ שׂוֹאַרְצֶעֶר בָּחוֹר. — שבת-
דייגער טוי. — ער רעדט צו דער זוננט. — זוי געהען אַין שׂוֹאַרְצֶעֶר
אַריינּוֹ. — אלע מאָל נִיּוֹן חֲדוֹשִׁים.)

— וּוֹאַו בֵּין אַיךְ?

דאָס אַיז געווען דָּס עַרְשְׁטָע, ווֹאָס עַס אַיז מִיר גַּעֲקוּמָעָן אוֹיַח
דער מַחְשָׁבָה. אַיךְ הַאֲבָמִיךְ אַוְיפָּנְגָּעָהָפֶט פּוֹנְגָּם שְׁלָאָט אָוֹן הַאֲבָמִיךְ
אַנְגָּעָהוּבָעָן אַרוּמְפּוּקָעָן, ווֹאַו בֵּין אַיךְ אַין דער ווּעָלָט? דָּס
לִיכְטִינְגִּים, דָּס רַיְנְקִיִּים, דָּס צִיכְטִינְגִּים, ווֹאָס בֵּי זַי אַיז
אַיהֲרַ זְאַלְטַ גַּעֲבָעָן אַ רַעַנְדָּלַ פָּאָר אַ ווּאָנָּז... ווֹאַו גַּסְטָמָעָן דָּס
אַפְּ נְעַגְּלָוּוּאַסְטָר?

אַיךְ טָהוֹ אַ קוֹחַ גַּעֲבָעָן מִיּוֹן בְּעַטְעָל — שְׁטָעָהָט אַ ווּאַשְׁ-קָאַסְטָעָן
אַ ווּוַיְסָעָר, אַ שְׁפִּיעַנְעַלְדִּינָּה, מִיטַּ אַ קְרָאָן; אַיךְ טָהוֹ אַ רִיחָרָן
דָּעַם קְרָאָן — בְּרַעַנְעָן זְאַלְעָן זַי אַוְיפָּגָן פִּיוּעָר! — סָעַ שְׁפָרִיצָט מִיטַּ
וּאַסְטָר פָּוֹן אַלְעָזְיָהָעָן, אַ גַּאנְצָעָז בָּאָדָּר!... פְּלוֹצִים הָעָר אַיךְ, עַמִּידָּ
צָעַר קְלָאָפֶט מִיר פָּוֹן יְעַנְעַר זַיִיט טָהוֹר.

— וּוֹעֵר אַיז דָּאַרְטָעָן? וּוֹעֵר קְלָאָפֶט?

— טְרָאָךְ-טְרָאָרָאָךְ!

— מִיטָּן קָאָפֶט אַין ווּאָנְטָן! — זַאנְג אַיךְ אָוֹן עַפְעָן אוֹיַח דַּיַּ
טָהוֹר — עַס שְׁטָעָהָט עֲפִים אַ גְּרוּסָעָר שַׂוֹּאַרְצֶעֶר בָּחוֹר'עַ, אַנְגָּעָן
טָהָאָן שְׁבָת'דִּיגָּן, אָוֹן גִּיטָּמָר אַפְּ שְׁלָוּסָ-עַלְיָיכָם אָוֹן פְּרַעַנְטָמִיךְ:

— זַוְּיַ אַזְוִי זַעַנְטָ אַיהֲרַ גַּעַשְׁלָאָפָעָן?

— וּוּעַמְעָנָס עַסְקָ אַיז דָּס? — זַאנְג אַיךְ. — וּוֹעֵר זַעַנְטָ
אַיהֲרַ?

— אַיךְ בֵּין דָּא — זַאנְטָ ער — אַיז אַרְבִּיטָר בַּיּוּם הָעָר
שְׁנִיְדָעָר. ער הָאָט מִיךְ גַּעַבְעַטָּעָן, אַיךְ זְאַל אַיךְ אַוְיפָּוּאַרְטָעָן דָּא

ביז איהר ווועט אויפשטעהן פונ'ס שלאָפּ און געהן מיט איך אין
שוחל אריין, אויב איהר האט חشك געהן דאָוונען.

— אָזּוּ? — זאג איך. — ביזט דו, הייסט דאס, איין אַרבּויַּד
טער-יונג בוי'ס שניידער? זאג וועט מיר, איך בעט דיך, וואָס
אייז מיט דיר אָזּוּ די גדוֹלה, וואָס דו האָסְט זיך אָזּוּ אַוִּיסְגַּעַסְטַּרְךּ
צעַלְתּ, אַוִּיסְגַּעַפּוֹצֵט?

— פֿאָר וואָס ניט? וואָס האָב איך, זאנט ער, צו זאָרגען?
הענט, ברוך השם, האָב איך, מיין באָדרערעניש פֿאָרדיין איך מיר,
קיין וויב און קינדער האָב איך ניט, נאָר איין אלטען בלינדען
טאָטען, וואָס זיצט ביַי טיר...

— סע פֿאָרְשַׁטְעַט זיך, — זאג איך — ביזט גערעכט, הילַי
קְבָּצָן! וויפֿיעַל געמסט דו אַ וואָך בוי'ס שניידער, ניט אום שבת
דערמְאַנְגְּרִינְג?

— אַ פּֿיְפְּצִינְגַּעַר, — מאָכְטַּעַר — אָזּוּ חֹזֶץ האָב איך אַ קְלִינְגַּעַם
חלַק איין געשעפּט.

— וואָס? וואָס בעלעבעטשעסט דו? — מאָך איך צו אַיהם. —
איך פרעג דיך, וויפֿיעַל געמסט דו אַ וואָך?
— איך זאג דאָך איך אַ פּֿיְפְּצִינְגַּעַר, אַ חֹזֶץ פּֿרִיצְעַנְט אַין גַּעַט
שעפּט.

ווער עס האָט ניט געוועהען איין יונגען מינוט אונז ביידען
שטעהען איינס אַקְעַנְגַּעַן אַנדערען, דער האָט קיון שענַס ניט גַּעַט
זעהען.

— פֿוֹפְּצִינְגַּ קָאַרְבּוֹן אַ וואָך? — זאג איך. — וועה איז מיר? בַּי
אונז אָזּאַ בַּחֲוָרְעַל ווֹי דו, אָזּ גַּאֲטַּהְלַּפְּט אַיהם, ער פֿאָרְדִּיעַנט דְּרַיִּ
קָאַרְבּוֹן אַ וואָך, הויבט מעַן אַיהם שווין אָזּ צו רעדען כלות. איך
וועל דיר זאנען דעם אַמת, עס הויבט מיר שווין אָזּ באָנג צו טהוֹן,
וואָס מיין טאָטַע האָט מיר נישט געלערענַט שניידעריאַי.

— וואָס דען איז אַיְעַד מְלָאָכָה? — מאָכְטַּעַר צו מיר.
— מיין מְלָאָכָה? — זאג איך. — מיין ט אַט עַ אַיז ניט געווען

קײַן בעל-מלאכה, אַ יְךָ בֵּין נִשְׁתַּפְּיָן בַּעֲלִימְלָאָכָה אָזֶן מִינְעָנָה
קִנְדָּעָר וּוּלְלָעָן נִיטָּוִין קִיְּן בַּעֲלִימְלָאָכוֹת, אָמֶן יְרַצָּה הַשְּׁם,
מִיטָּנָטָס הַילְּגָט.

— וּוֹאָסְ-זִשְׁעָן דָּעָן זָעַנְתָּ אַיְהָר?

— וּוֹאָסְ-זִשְׁעָן דָּעָן בֵּין אַיְךְ? אַ אַיְדָן בֵּין אַיְךְ.

— אַיְךְ מִינְעָן — זָאָגָט עָר — וּוֹאָסָן אַיְזָן אַיְיָעָר טַהְוָעָצָן? פִּיטָּ
וּוֹאָסָן בַּאֲשֻׁעְפְּטִיגְטָן אַיְהָר זַיךְ? פָּונָן וּוֹאָסָן לְעַבְּטָן אַיְהָר?
— פָּונָן וּוֹאָסָן אַיְךְ לְעַבְּטָן? — זָאָגָן אַיְךְ. — פָּונָן וּוֹאָסָן נָאָט גִּיטָּ
פָּונְגָם וּוֹיְנָט לְעַבְּטָן מַעַן.

— וּוֹאָסָן הַיִּיסְטָן — זָאָגָט עָר — פָּונְגָם וּוֹיְנָט?

— אָט דָּאָס הַיִּיסְטָן! — זָאָגָן אַיְךְ. — מַעַן דְּרַעְתָּן זַיךְ אַרְוּם מִיטָּעָן/
שְׁטַעְקָעָל אֵין מַאֲרָה, טַאֲמָעָר וּוּעָט גָּאָט צַוְשִׁיקָעָן דָּאָס, יְעָנָם, לְאַקְשָׁן,
בּוּידָעָם, צִיבְּעָלָעָם — נָאָט פִּירָהָט אָוִיט...
— אָזֶן מַהְוָן, תַּיִּיסְטָן דָּאָס, טַהְוָת אַיְהָר נָאָר נִשְׁתַּפְּ?

— וּוֹאָסָן הַיִּיסְטָן — זָאָגָן אַיְךְ — נָאָר נִשְׁתַּפְּ? מַעַן טַהְוָת אַלְסָן/
דִּינָּג, וּוֹאָסָן מַעַן קָאָן.

— וּוֹאָסְ-זִשְׁעָן קָאָנְטָן אַיְהָר?

— אָט וּוּל אַיְךְ דַּיְר בַּאֲלָד — זָאָגָן אַיְךְ — גַּעַהָן דַּעֲרַצְעָמְלָעָן
וּוֹאָסָן אַיְךְ קָאָן... זָאָגָן מִיד בַּעֲסָרָה, נִשְׁמָה מִינְעָן, וּוֹאָסָן טַהְוָסָט דָּו,
נִיטָּאָום שְׁבַת דַּעֲרַמְאַנְעַנְדָּה מִיטָּאָזָוִי פִּיעָל גַּעַלְתָּ, וּוֹאָסָן דָּו פַּאֲרָד
דִּיעַנְסָט, אָזֶן פַּאֲרָד וּוֹאָסָן הַאֲסָט דָּו נִיטָּחָתָה?

— אַיְךְ הַאָב דַּאֲךְ אַיְךְ גַּעַזְאָגָט, — מַאֲכָט עָר — אָזֶן הַאֲלָט
בַּיִּי זַיךְ אַיְזָן אַלְטָעָן טַאֲטָעָן אַ בְּלַינְדָּעָן...

— מַיְלָא אַיְזָן וּוֹאָסָן? — זָאָגָן אַיְךְ. — אַיְזָן שְׁוִין עַקְזּוּעָלָט? בְּכָן,
טָאָר מַעַן נִיטָּחָתָה הַאֲבָעָן?

— “כְּבוֹדִ-אָב”! — מַאֲכָט עָר צַו מִיר אָזֶן שְׁטַשְׁוּרָעָט דִּי
צִיְּהָן. — “כְּבוֹדִ-אָב” אַיְזָן נִשְׁתַּפְּיָן קִיְּן קְלִיְינִינְגְּטִיט. מִיְּן אַלְטָעָה, וּוֹי
זָאָל מַאֲרָיךְ יִמְים זַיְן, לְעַבְּטָן זַיךְ אַפְּ בְּיִ מִיר אַוְוָף דַּעַר עַלְטָעָה,

א גראָפ ; גאנצע טעג ליגט ער בי מיר איז גארטען און אַרְבִּיט
בעסער פון א זעהנרגען.

— ווי קומט צו דיר — זאג איך — א גארטען ?

— איך האָב — זאנט ער — א שטוב מיט א גארטען. דאס
האָב איך בירושה טאָקי פון מיין אלטען.

— אויב אָזֶוּ — זאג איך — מענטט דו איהם טאָקי אַפְּנַעֲבָעַן
כבוד ; ער האָט דאס בי דיר עהָרְלִיך פֿאָרְדִּיעַנְתֶּן. איך וואָלְט אָ
בעלן געווען בי דיר מאָרגַעַן, אָס יְרַחַת הַשֵּׁם, אַנְקוֹעַן דִּין גַּעֲרַתְעַן.
און זעהנַען, ווי דִּין טאטַע בעארבייט בלינדרהָיַד דִּין גַּעֲרַתְעַן.

— איך בעט אָיְיך טאָקי — מאָכַט ער צו מיר — עס ווועט
זַיִן בי מיר דער גרעטער כבּוּה, און מיין אלטער ווועט זיך מהיה
זַיִן.

— וואָס איז ער געווען, דער טאטַע דִּינְעַר ? — זאג איך צו
אייהם. — אויך אַשְׁנִינְעַר ?

— ניִזְנַען, — מאָכַט ער — מיין אלטער איז געווען כל ימי אָ
גערטנְעַר.

— אַגְּנַעַטְנְעַר ?

— אַגְּנַעַטְנְעַר.

— וואָס איז דאס — זאג איך — פֿאָר אַפְּרִנְסָה ?

— דאס איז אַמְּלָאָכָת, — זאנט ער — ווי אלע מלְאָכָות.
מיין אלטער איז דערוֹף אַגְּרוּסְעַר סְפָעַצְיַאלִיסְטַּט : זעַן, זעַן,
פֿאָנְצַעַן בוֹיְמַעַר — דערוֹף איז ער איזן ברִיה. ער האָט אַפְּגַעַה אָ
רעַוְעַט אלע זיינַע יָהָרַעַן, צְעַנוֹפְּגַעַשְׁלָאָנְצַעַן אַשְׁטִיקָעַל קָאָפְּטָאָל,
אוֹן אוֹיָף דער עַלְטָעַר האָט ער גַּעֲקִיפְּט אַשְׁטִיקָעַל
ערַד אַזְנַעַט האָט בעארבייט אוֹן פֿאָרְפֿאָלָאָנְצַעַט אַגְּנַעַט. ער האָט אָזֶוּ
ליַעַב דִּי דָאַיְגַע אַרְבִּיִּט, אוֹ אַפְּיַלְוַ אַיְצָט, בלינדרהָיַד, טַרְעַט ער
ニישט אַרְוִיס פּוֹנְסָם גַּעֲרַתְעַן. ער איז קלָאָר אַיז יְעַדְעַן בוֹיְמַעַן,
ער ווֹיְסַט אַיְטָלִיכָס צְוֹוִינְגַעַלְעַ, אוֹיהם אַיז באָקָאָנְט יְעַדְעַס נְרַעְזַעַלְעַ —
אַקְלִיְינְגְקִיְיט, אַמְעַנְטַשְׁ האָט פֿאָרְבָּאָכְט דאס גאנצַע לְעַבְעַן אַרְוּם

גרינבווארג, צוישען בוימער און צוישען בלומען! ער האט שטארק
חשק געהאט אויף דער עלטער אוזעקספֿאַהָרָעָן אהון, קיין אַרְצִיּוֹרָאֶל,
אייז ער, ניט פֿאֶר אַיִּיךְ גַּעֲרָאַכְתָּ, גַּעֲפְּאַלְעָן אַוְיפְּ דֵּי אַוְונְגָּן...

„נא דיר אָזָא מִין הַשְׁנָה! — טְרָאַכְתָּ אַיךְ מִיר. — אַ אַיד וְאַל
גַּאֲרַ לְיֻעַב הַאַבְּעָן גַּרְינְבוֹוארָג, בּוּיְמָעָר אָן בּוּלְוָעָן! ... אָן אַ פְּרָאַסְטָעָר
אַיד אַ גַּעֲרַטְנָעָר הַאַט חַשְׁק אַוְיפְּ דַּעַר עַלְטָעָר פְּאַהָרָעָן קַיְן אַרְצָה
יִשְׂרָאֵל!“....

— וְוָאָס וְוִילְטָ אַיהֲר טְרִינְקָעָן, — מַאֲכָתָ ער צֹ מִיר — פְּרִישָׁע
טִיִּי, קָאוּוּ אַדְעָר אַ שָּׁאַל שָׁאַקְלָאַדָּע?

— אַ דָּאַנְקָ, — זָאנְ אַיךְ — אַיךְ בֵּין דֵיר מַוחָל דֵי פְּרִישָׁע טִיִּי
מִיטָּ דַעַר קָאוּוּ אָן מִיטָּן שָׁאַקְלָאַדָּ; שְׁבַת טְרִינְק אַיךְ טִיִּי
פּוֹנְס אַוְיפְּ/ן־אַוְיבָּעָן, אָן בַּיִ אַיךְ אַיְזָן דָאַקְלָאַדָּ מַסְתָּמָא אַ זְוִינְגָּעָר סָאַדָּ
מַאֲוּוֹאָר לְכָבּוֹד שְׁבַת?

— חַס וְחַלְילָה! — זָאנְגָּטָ ער. — בַּי אָנוּ אַיְזָן דַעַר וּוּאַכְעָן
אַוְיכָ נִשְׁטָא קַיְן סָאַמְּאַוְואָר.

— וְוָאָו וְשָׁעָנָמְטָ אַיהֲר זְוִינְגָּעָר וְוָאַסְעָר?
— פּוֹנְס קְרָאָן.

— פּוֹן וְוָאַסְעָר קְרָאָן?
— פּוֹן דַעַר וּוּאַנְטָ.

— פּוֹן וְוָאַסְעָר וּוּאַנְטָ?

— קְוּמָט, — זָאנְטָ ער — וּוּלָאַיךְ אַיךְ וּוּיוּזָעָן.
אָן ער פִּיחָרֶט מִיךְ אַרְיָין אִין קַעַד אַרְיָין (רַיִן, צִיבְטָג, זְוִיבָּה,
חַאַטְשׁ שְׁפִיעָנָעָל זִיךְ!) אָן מַאֲכָתָ צֹ מִיר:
— זָעהַט אַיהֲר אַט דַעַם קְרָאָן? דָאַס אַיְזָן אַ קְרָאָן פּוֹן קָאַלְט
וְוָאַסְעָר, אָן דַעַר אַנְדָעַרְעָר קְרָאָן גִּיט אָנוֹן הַיִּים וְוָאַסְעָר, אַלְעָ מַאַל
וּוּפְיַעַל אַיהֲר וּוּלְטָ.

— אָנוֹ דַעַר דְּרוּטָעָר קְרָאָן — זָאנְ אַיךְ — וְוָאָס אַיְזָן פֿאֶר אַ
קְרָאָן?

— דער דרייטער קראן — זאנט ער — איז א קראן פון עלעקי טרייע.

— וואס איז דאס — זאנ איז — פאר א שלאך?
— דאס גיט פיער, ליכטינקיות. — מאכט ער צו מיר און וויל א דרעה מהז עפֿים א שרוייפֿעל.

— אומ שבת? — זאנ איז. — אומ שבת ווילסט דו זיך שפייעי לאן מיט פיער? קומ שוין בעסער אין שוחל אריין! עם שעהו שוין זיין גוט שפֿעט.

— אט וועל איז איז באָלד זאגען, וואו מע האָלט. — מאכט ער צו מיר און געהט-צוו צו דער וואנט און טהוות א דרעה א רעדעל: טרידיך! — און טראגט-צוו צום אויהער עפֿים א טרייבעל און רעדטל צו דער וואנט: „נוּמַעַר צוּוִי אָוֹן צוֹוָאנְצִיג טוּזְעָנְדֶרֶט מִינְטוּן!... דער שמש?... זוּיַּט אָזְוֵי גּוּט, וואו הָלָט טען בַּיִ אַיְיךְ?... הָא?... אַ דְּאָנֵס?...“

איך שטעה און קוּק אַיִּהְמָן אָן, ווּ אַ משׁוֹגָעַ נָעַם.

— שׂוֹן באָלד אוּסְנָעָמָעַנִּישׁ, — מאכט ער צו מיר — קומט!

— פון וואָנָעַן ווַיְסַט דו? — זאנ איז. — האָסְט גַּעֲהָאָט אַ דִּיעָה פון דער וואָנָט?

— איז האָב גַּעֲרָעָנְטַט דַּעַם שַׁמַּשׁ.

— וואו האָסְט דו דָּא אַ שַׁמַּשׁ?

— איז האָב גַּעֲרָדְטַט מִיטְּן שַׁמַּשׁ דָּוְרְבֵּן טַעַלְעָפָן.

— טַעַלְעָפָן? — זאנ איז. — וואס איז דאס פָּאָר אַ שְׁוֹאָרָץ יַאֲהָר?

— טַעַלְעָפָן — מאכט ער צו מיר — ווַיְסַט אַיְהָר נִישְׁט? טַעַלְעָפָן — דאס איז דָּאָךְ דער טַעַלְעָפָן, וואס מע רעדט אוּפְּ אַיִּהְמָן!

— וואס הַיְסַט — זאנ איז — מַעְ רַעַדְטַט אַוְיָחָד אַיִּהְמָן? ווּ אַזְוֵי רַעַדְטַט מַעְן דאס אוּפְּ אַיִּהְמָן?

— ווי אזו רעדת מען? — זאגט ער. — אט וועל איך איז געבען צו פארשטעהן. איך טהו א דרעה אטידא מיטן' רעדען לע, דערהערט מען דארט, געהט יונגער און דרעהרט דארטטען, דער-הער איך דא, הוויבט מען אן רעדען; און אzo מיר רעדען אפ, טהו א יך א דרעה, נאכדעם טהות ע ר א דרעה — און איין עפ.
 — טפו זאלסט דו ווערען! — מאך איך צו איהם. — האסטדו געוועהן א שנידערוק ניט צו פארשטעהן! דרעה איך, דרעהסטדו, דרעהרט יונגער... איך וויל וויסען דעם שכט, וואס דא שטעלקט!
 — דעם שכט — מאכט ער צו מיר — פונ'ם טעלענראף וויסט איךיה?

— סא משלו! — זאג איך. — דער טעלענראף איז עפים אן דערש! דעם טעלענראף פארשטעהט א מינדרסט קינד! טעלענראף איז פארהאן אומערום! א טיערעד מציאה!
 — פונקט דאס איזיגענע — מאכט ער — איז דער טעלעפאן:
 דארט איז מיט א דראט און דא איז מיט א דראט. דער חלוק איז נאר, וואס דארטען קלאפט מען און דא רעדט מען.
 — אט דאס איז גאר? — זאג איך. — און איך האב געמיינט מי יודע וואס! קומ, לאמר געהן אין שוחל ארין.
 געהנדיג מיט מיין בחור/ען אין שוחל ארין, האב איך ערשות דערזעהן די שטאדט, ווי שען זי איז, די געללאםטרטע גאנסען, ווי דיין זי זענען, און די הויכע וויסע ליכטינע מויערען מיט די גרייד בעוימה, וואס ארום זי. איך האב מיר קיין מאל גאר נישט געלאנט פארשטעלען אוז טין רייןקייט, אוז ציבטינקייט. "הלאי וואלט געוען בי אונז אינזענינג חאפש האלב, ווי בי זי אין דרויך סען!" — אזו האב איך מיר געלעהרט. — "נאר וואו איז דא זיויער נאלד און זילכער, וואס מע זאנט, איז עס וואלגערט זיך דא איז די גאנסען?"

— וואס זוכט איךיה? — מאכט צו מיר דער בחור.
 — דעם נעכטינגען טאג, — זאג איך.

— פֿאָרְפֿאַלְעַן, — מַאֲכֵט עֶר צוּ מִיר — אַיְמָר וּוּעַט אַיְהָם שׁוֹן
איַבְּגִן נִיטָּנְעַן !

— אַ דָּאַנְקָ דִּיר — זָאנְגָ אַיךְ — פֿאָרְ דֶּר עַצָּה ; אַיךְ הַאָבָּ
גַּאֲרָ נִישְׁתָּ גְּעוּוֹאָסְטָן, אָזְ דָּו בִּוּטָ נַאֲךְ אַ חַקְרָן אַוִּיךְ צוּ דִּי צְרוֹתָן.

— פֿוֹן אַ חַקְרָן בֵּין אַיךְ — זָאנְטָ עֶר — נַאֲךְ וּוּיְמָט, נַאֲרָ עַפְּסִים
איַן דִּי קְלִיְינָן אָוֹתִיוֹת פֿאָרְשְׁטָעָה אַיךְ אַבְּיָסְעָל.

— הַאָסְטָ גַּעַלְעָרָעָנָט — זָאנְגָ אַיךְ — אַיְן חַדְרָ אַמְּאָל ?
— אַיךְ לְעַרְעַן הַיְינָט אַוִּיךְ.

— וּוּאָסָם הַיְיסָט, דָו לְעַרְעַנְסָט הַיְינָט אַוִּיךְ ? בִּזְוּט דָאָךְ — זָאנְגָ
אַיךְ — אַיְזָן אַרְבִּיטָעָר, וּוּעָן הַאָסְטָ דָו צִיְיטָ לְעַרְעַנְעָן ?

— פֿאָרְנָאַכָּט, — מַאֲכֵט עֶר צוּ מִיר — אַלְעָ פֿאָרְנָאַכָּט קְלוּיבָעָן
מִיר זַיְךְ צָעָנוֹף, בְּעַלְיָמָלָאָכָות, בְּעַלְיָעָנְגָלוֹת, גַּעַרְטָנָעָה, אַלְעָ אַידִיָּ
שַׁעַ אַרְבִּיטָעָר אַיְן שַׁוְּהָל אַרְיָין אָזְן דָאַרְטָעָן לְעַרְעַנְטָ מַעַן מִיטָ אָנוֹן
לְיַעַנְעָן אָזְן שְׁרִיבָעָן אָזְן רַעַכְעָנָן אָזְן נִימָנָסְטִיקָעָן.

— נִימָנָסְטִיקָעָן ? — זָאנְגָ אַיךְ. — וּוּאָסָם אַיזְ אַדָּס פֿאָרְ אַ
שְׁלָאָק ?

— נִימָנָסְטִיקָעָן — זָאנְטָ עֶר — הַיְיסָט לְוִיפָעָן, שְׁפָרִינְגָעָן,
טָאַנְצָעָן, בְּרַעְכָעָן זַיְךְ, קְלַעְטָעָרָעָן. דָאָס לְעַרְעַנְטָ מַעַן בַּיְ אָנוֹן פֿוֹן
קִינְדוּוֹיָזָן אַוְףָ אַיְזָן אַלְעָ אַיְדִישָׁעָ חֲדָרִים.

— בְּאַרְמָאַלְנָעָ מְשׁוֹנָעִים ! — זָאנְגָ אַיךְ. — טָאַנְצָעָן, שְׁפָרִינְגָעָן,
דְּרַאְפָעָן זַיְךְ אַוְףָ דִּי גְּלִוְיכָעָ וּוּעַנְט ? אַיְמָר וּוּיְסָט וּוּאָסָם אַיךְ פֻּהָלָט
נַאֲךְ ? — מַאֲךְ אַיךְ צוּ אַיְהָם.

— וּוּאָסָם ? — פֿרְעַנְטָ עֶר מִיר.

— גַּעַזְן — זָאנְגָ אַין — מִיטָן קָאָפָ אַרְאָפָ, מִיטָ דִי פִּיס
אַרְוִיָּפָ ? ...

ד אָס פִּינְפְּטָע קַאֲפִיטָע.

(דעם רב'ם דרשה. — אקדמיים איזן ארקיישראל. — מע שמוסטט וועגן די רויטע אידעלען. — יקום פורקן מיט איזן אריגעל. — א איז דישער מישברה. — א נייער משוגע'גער.)

געקומען איזן שוחל אריין וועגען מיר שווין נאך קריאת-תורתה. אויבען, אויף דער בימה, איז געשטאנען דער שענער רב זוייערעד מיט'ן וויסען קאלגען און מיט'ן פיערעהקבינען ספאדריקעל און האט געהאלטען א דרשה. דער עולם איז געועסען אויף די ערטרער, אלע מיט הוייכע שווארצע „צעלענדערס“ אויף די קעפ און מיט וויסע שארפעליך אויפ'ן האלו. פונקט אוז איזן טראנט מיר אונטער דער שםש מיט'ן מנידוד.

— וואס איז דאס פאר א פעטשיילע? — פרען איך איהם.

— ס'אייז א טלית, — מאכט ער צו מיר גאנץ ערנסט.

— א שענער טלית! — זאג איך. — עפֿס אויף געלעכטהה, אפֿנימ, א מײַן קינדרשפֿיעַל! ...

“וואס קאן ער זויי דאס דרשענען? — טראנט איך מיר. — און וואס פאר א מוסר קאן ער זויי דאס זאנען? מע זאל ניט טראנטען אום שבת? ... צי מע זאל ניט קוקען ארוית, אויף די זוייבער? ... איך חאָפֶט א קוק ארוית אויף דער וויבערשר שוחל — טאָז טעניאו! אַנְגַּנְגַּעַשְׁטוֹיסָעַן מיט זוייבער! און וואָסְסָרָעַ וויבער? פריצות! הימעליך און פֿערערען, דימענטען און בריליאנטען! ... איך הער מיך איין איין דעם “רבינ'ס” דרשה, טאמער וועל איך קאנען חאָפֶען עפֿס א גוט וואָרט, הערען ווי ער טויטשט א פֿסְקָה, ווי ער זאנט א פֿשְׂטַעַל א שענַס, אַדְרָעַ אַמְשֵׁל א גוטען, אַדְרָעַ אַזְוִי אַלְיַיךְ ווֹאָרט — וווער? וואָס? וועמען? ער שטעהט און פֿלאָפֿעלט גלאָט אַזְוִי, איזן דער ווועלט אַרְיִין, און אַהֲן אַשְׁם נִגְזָן! ער רעדט פֿון זַוְּסִיגַּע עֲנִינִים גָּהָר, וועגען בִּלְדוֹנָג, וועגען אַיְדִּישָׁע אַקָּאָרָע.

מיעם אין ארץ-ישראל. "ס' איז ווינציגן, זאגט ער, איז אין אקדמייע; מע באדראפ האבען, זאנט ער, לכל הפתוחה, דריי אקדמייעים אין ארץ-ישראל!"...

"אקדמייעים נאר אין ארץ-ישראל! — טראכט איך מיר. — זוי וויסען שוין גארנט וואס אויסצוטראכטען! אַ 'מושביזקנים' אין ארץ-ישראל, אַ 'הקדש' — דאס האב איך געהרט; אַבער אקיידער אקדמייעס? — משוגעים!"...

— "אקדמייעים — דרש'עט וויאטער דער רב — זענען פאר אונז טיעערעד פון ברויט (סע פארשטעהט זיך!). מהמת ברויט, זאגט ער, איז נאר אַ מיטעל צומַ לעבען; אונז דיב' תורה, זאגט ער, איז דאס לעבען אליאן". אונז ער פאָרפראוועט דאס מיט אַ פסקוק: "בי עץ חיים היא — וואָרום זי איז איזן אַנהאלט פון לעבען, לטעוקים בה — צו דיב וואָס האַלטען זיך אַן אַיהֲר... תורה! — שווייט ער. — קיבטינקיטו! בילדונגנו! וויסענשאָפַט!"... אונז לאָזען לאָזען תעאָ תורה..."

איך מיין, איז דאס איז איזן עף פון זיין דריש, מהו איך דאָך אַ געשריי: "יקום פורקן מן שםיאָ" — אויפֿ אַ קול, ווי אַיך בין געוואהָהנט געוואהָרען בי אונז; איך זעה, דער גאנצעער עולם דרעטהָט אָוס דיב קעָפּ איז מיין זויט אונז מע קוקט אויפֿ טיר, ווי זויפֿ אַ בער... אונז דער רב, דער מניד, דרש'עט וויאטער, אלע פון זויטיגע זאָכען: ווועגען דער לאָגָע פון אַידען בְּכֹל אָונז ווועגען אָונז ערער רוייטע אַידלעך בְּפֶרְט... אונז ער הויבט אָן דערצעעהָלען אַ מעשה פון "טוייענד אין נאָכט", אָן ס'איי פָּאָרְהָאָן אויפֿ יענער זויט סמְבְּטִיוֹן (דאָס הייסט בי אונז) אַ גוּזְמָא אַידען, וואָס מע רופט זי "די דוייטע אַידלעך" (אניט וויסט מען ניט!). "ווייער צאָהָל, זאגט ער, קאָן מען אַקוּראָט ניט וויסען; נאר מע רעכענט פון פִּינְגְּ בִּיז זיבען מיליאָן, אונז אָפְּשָׁר טאָקי אַלע אָכְּט (זאָלְעַץ אֵיהם איז דיב אַוְינְגָּעַן! שטיינען אֵיהם איז האָרְצָעָן! ער זאָל חָאַטְשׁ זָאָגָעַן:

“קיין עין הרע”...). מחתת זי פרוכפערען זיך און מעהרען זיך ועהר געשמאָק (בן ירבו ובן יפרצו!) ... נאר זוייער ליעבען, זאנט ער, אוּנוּ בעאָך קיין ליעבען ניט, ס'אייז אַ גאט'ס רחמנות אוּף זיי, זיי בעהען אוּיס פון הונגעָה, זיי ווערען דערדוֹאָרגען אַין אִינְגֶּשֶׁפֶּט, זיי בעהען צו גראונד! ... ער צעלענט דאס אַוְיף טעלער מאַהְלָט אוּיס נאָך צעהן מאָל אָזוי, ווי דאס אַיז, אַון דער נאַנְצָעֶר עולָם קוּקט אַיהם נלייך אַין די צייחָן אַריין; אלעָ מאָל לאָזֶט זיך העָרָעָן אַ זיפֿעָ אַון אַ קְרָעָץ; אַון פון אַוְיבָּעָן, ביִי די ווֹיְבָּעָה, זעה אַיך, מע טראָגָט ווֹיְסָעָ טיכְּלָעָץ צו די אַוְיגָעָן, מע זאל מײַנְגָעָן, אוּ זוי ווֹיְנָעָן...

— “וואָס פָּאָר גּוֹטָע מענטשָׁען אַיהֲר זוּיט! — קלעהר אַיך מֵיהַר אַיהֲר זוּפְצָט אַון קְרָעָכָט אַוְיף אַונְזָעָר צְרוֹת? ווּאָס טוֹג מֵיר אַיְיָר זוּפְצָעָן מִיט אַיְיָר קְרָעָכָעָן? טְרָעָעָן? ווּאָס דָּאָרְפָּעָן מֵיר אַיְיָר עָרָעָן דָּרְעָעָן? אַז אַיהֲר גַּעַת שְׂוִין יָאָרְיָון אַין אַונְזָעָר לְאַנְגָּעָן הַעַלְפְּטוֹזָשׁ אַונְזָעָן מִיט עָפָּים אַנְדָּעָרָשׁ! אַיהֲר נָעָמָה, לְעָגָט זיך צְעָנוֹפָּק אַון שִׁיקָּט אַונְזָעָן אַרְיָון עַטְלִיכָּעָק עַדְרָה...”
דאָ דערמאָן אַיך מֵיהַר, אוּ ס'אייז שבָּת, אַון שבָּת טָאָר מעַן נִיט קלעהרען פון קיין גַּעַלְמַזְאָכָעָן... אַיך העָרָמָק צָה ווּאָס ווּעָט ער דָּא אַוְיסְפָּהָרָעָן אַון מִיט ווּאָס פָּאָר אַ פְּסָוק ווּעָט ער אַוְיסְלָאָזָעָן
די שענע דְּרָשָׁה זַיְנָעָן?

— “אוּפָּק אַונְזָעָן לִוְנְטָא אַ חְוָבָה, זָאנְט ער, אַרוֹיסְרִוִּיסְעָן אַונְזָעָרָעָן אַרְעָמָעָ אַומְגָנְלִיקָלִיכָּעָ בְּרִידָעָר פָּוָן יְעַנְעָ אַומְגָנְלִיקָלִיכָּעָ לְעַנְדָּעָר, אַון באָזְעָצָעָן ווי אוּפָּה דָּעָר עָרָד פָּוָן אַונְזָעָר הַיְלָגָג לְאַנְדָּר... (אָ? ווּעָט בעט זַיְ? ווּאָס האָבָעָן זַיְ זַיְ צְוָנָעָטשָׁעָפָעָט צָום הַיְלָגָג לְאַנְדָּר?) הַעַלְפָּט אַונְזָעָן בעסְעָר דָּא בַּיִי אַונְזָעָן, אוּפָּפָן אַרטָּט! אַ ווּיְטָעָה הַיְלָגָג, זָאנְט מעַן, אוּזָא נָאָהָעָטָעָר טוֹיטָט... ווּאַרטָּט אוּפָּה פְּרִוִּיטָאָג, ווּעָסָט דוּ עַסְעָן אַ קְוַילְעַטְשָׁעָל... שְׂוִין צְוּוֹי טְוִיזָעָנד יְאָהָר, זָאנְט ער, אַז זַיְ ווּאַרטָּט אַונְזָעָן אוּפָּק אַונְזָעָן בעטָעָן זַיְ בַּיִי אַונְזָעָן (עַס הַוִּיכָּט זַיְ גָּאָרָה נִיט אָן!), אַז מֵיר זָאלָעָן ווי אַוְיסְלִיזָעָן פָּוָנָּסָם לְאַנְגָּעָן,

פינסטערען ביטערען גלוות". (ובזכות זה, זאג איך, ובא לציון גואל.)
“אמן!” — לאזט איזס דער רב די שענעם דרש ווינען, און פון אויר
בען טהוט א זען ארקט א געוזנן פון א גאנצער קאפעלייע זונגעראַ
לער : “אָדָּאָמָּן !”

איך וואלט געמענט שוווערען, און איך העד א קול פון א פיעדרעל.
פון א פלייט און פון א טרומײַט און פון א קאנטערברכאמ. —
עם שפיעלען ביי איך כליזטראָם שבת ? — טהו איך א
פרעג שטילערהייד דעם שם שמש. — ס'אייז אונִ
זער אַרגָּאנֶן. — זאג איך. — וואס איז דאס פאָר אַיִּין אַינְ
סְטוּמוּנֵנְט ?

— אַיִּין אַרגָּאנֶן — זאנט ער צו מיר — וויסט איהר ניט ? אַט
דאָם, וואס די לויים האבען געשפיעלט דערויף אין ביתהמקרש.
— הערטט דו, אַיִּין “אַרגָּעַל” — זאג איך — אַזְוֹי וְשׁוּ רעדט !
“עם האָט געקעהרט זיין אַמְּאָל שען ביי אונִ — טראָקט אַיך. —
דעַר בֵּית־המִקְדָּשׁ מִיטָּן כְּהַגְּדוֹלָה... דער אַרגָּעַל האָט געשפיעלט...
די לויים האבען געוזנגען... און אויפֿן מזבח האָט געבערענט אַשה —
אַ פִּיעָרָאָפְּפָעָר... און פון די קרבנות האָט זיך געלאָזט הערען דיחַ
נִיחַוֹת — אַ גַּעַשְׁמָקָעַר דִּיחַ...”

פלוצ'ים וווערען מיינע געדאנקען איבערגעראַיסען אַיִּין מיטען : דער
שענער חזן מיט דער גענאלטער מאָרדע טרעט אַרום און צעלאָזט
זיך מיט אַ “מי שברך”, און דוקא אויפֿן אַידישען שטיינעה, ווי בי
אונִ זיך הערש־בער, און אוּעס קומט צו די ווערטער : “וּפְתַח
לאָרְחוּם וְצַדְקָה לְעָנִים”, צעפָעטעט ער זיך און צעיאָחמערט זיך,
ער געמט אַיִּין אַ מִתְהָמָשׁוֹנָה ! דעם “יְהִי קָדוֹשׁ וְלֹהֲבָדָה” שליננט
ער אַיִּין, מאָכָט אָזּוּעָס מיט דער האָנד, און פון’ס “וּפְתַח לְאָרְחוּם
וְצַדְקָה לְעָנִים” מאָכָט ער אַ גאנצען צימען. ער פָּאָרְקָאָטְשָׁעַט זיך מיט
אַ וואָלעכָעַל, הַזְּרוֹת אַיבָּעַר אַ מְאָל דָּרְיוִיסְטָן דעם “וּפְתַח לְאָרְחוּם” :

„לאורחים, לאורחים, לאורחים!“ און טאקי וויעדרער אמאָל: „ופת לאורחים וצדקה לעניינים! וצדקה! וצדקה! לעניינים! לעניינים! לעניינים! לעניינים!“... און אט בי דעם „לענויים“ לאזט ער זיך אראָפּ מיט דער שטימע נאַריגנָאָר נידעריג, און שטייל, שטייל, אויף אָ בְּיִזְקוֹל'כְּעַל, קויס-קויום וואָס מע הערטט: „לְעִנְיִירִים!“... און מיט אמאָל עפענט ער גאר אויף אָ געמעבע און טהוט אָ געשדיי: „וכל מי שעוסקים בערבי צבור באַמָּונה!“ און קווועטשט דעם „באַמָּונה“ און מאָכָּט בשעת מעשה אָ פרום פֿנִים, גְּלִיךְ ווי דער רוח האָפּט אֵיהם אָוועַך.

„מיר וויסען! — טראָכָט אַיך מיר. — מיר וויסען גאנץ גוט וואָס הייסט „עוסקים בערבי צבור“, און נאָך „באַמָּונה“ דערצָאו בְּיַ אָונֶז האָט זיך איינָעָר אַיְנקְיַל, ער הייסט שווין היינָט רב יַעֲנָקְיַל, אויסנָעָבוּעָט אָ שְׁטוּב פֿוֹן „ערבי צבור“ און חותנה געמאָכָּט קִינְיַל דער דערפּוֹן... אָ ווֹאַילָע פְּרָנָסָה אַט דָּאָס „ערבי צבור“, ווי אַיך בין אַיך! דערצָאו אָז גאנַט גִּיט נאָך אָ שְׂטִיקָעַלְעַ הַצְּלָחָה!... ווַיְשַׁלַּח בְּרָכָה וְהַצְּלָחָה!“ — לאזט אָוִיס דער חזָן אָון פֿאַלְט אָרִין שווין אַין זַיְעַר משׁוֹגָעָנָם נוֹסֵח אָרִין, אָון די מְשֻׁרְדִּים אוּרְבִּין זַיְנָעָן, אָון דער אַרְגָּעָל שְׁפִיעָלָט — שען גַּדְרָאָוּעָנָט מוֹסְפָּה! „גּוֹאָלָה, ווֹאָו נַעֲמָת מַעַן אַחֲרָע אָ פָּאָר روֹיטָע אַידְלָעָך! — קְלָעהָר אַיך מיר. — נַעֲחִיבָּי ווֹאַלְטָעָן זַיְיָ וְהַעֲעָן אַלְסְדִּינְג, וואָס אַיך זַעַה! אַיך ווֹיסָם, אַיך ווֹיסָם, אָז מַע ווּעַט מִיר אַין דער הַיּוֹם נִישְׁטָה ווּלְעָן גַּלוּבָּעָן!...“

נאָכְדָּעָם האָט מעַן זיך גַּעַשְׁטָעַלְט שְׁמוֹנָה-עָשָׂרָה. שען שְׁטָעַהָט מעַן דָּא שְׁמוֹנָה-עָשָׂרָה, אַזָּא יַאֲהָר אוּפּ מִיְּנָעָ שְׁוֹנוֹאִים! מִילָא פֿוֹן דָאָוּנָעָן שְׁמוּעָט מעַן נִיט; סִינְעָר דָאָוּנָעָט דָאָ נִיט אָ וְאָרט; מעַן אַיז יַצָּא מִיטָּן חֹזֶן זַיְנָעָן אָון מִיטָּן שְׁפִיעָלָעָן פֿוֹנָם אַרְגָּעָל. זַיְיָ שְׁטָעַהָעָן אַלְעָ ווי דִי טָאָקָעָן. עַמְּיצָעָר זַאל זיך דָאָס גַּעַבָּעָן אַפְּילָו אָ שְׁאָקָעָל. נַאֲר נִישְׁטָה! אַכְּבָּעָט טָאָקִי נַאֲלָעָ נַאֲר נִישְׁט — שא!... אַיך האָב מִיר גַּעַטְהָאָן מִינָּס אָון גַּעַשְׁטָמָאָנָעָן שְׁמוֹנָה-עָשָׂרָה, ווי מַע

שטעהט בוי אונז... אויסגעשטאנען שטונהיינשה, האב איך אומז געהרען אַנְגָּעָטָרָאַטָּעַן אַיִּינָעַם אַיִּין אויסגעפֿוֹצָטָעַן דִּיטֶּשׁ, ווֹאַס אַיּוֹ גַּעֲשָׂטָאַנָּעַן הַינְּטָעַר מִיר, אַוְּיפּ דֵּי פִּים; הַאַט עַר זַיְקָ גַּעֲנָבָעַן אַ וּאַרְפּ אַוּן הַאַט אַנְגָּעָטָרָאַטָּעַן נַאֲךָ אַ דִּיטֶּשׁ, ווֹאַס הַינְּטָעַר זַיִּינָע פְּלִיאַיצָּעַם, אַוּן הַאַט אַיִּם אַרְאָפְּגָנְוּוֹאַרְפָּעַן דֻּעַם צַעֲלַעַנְדָּעַר, אַוּן יַעֲנָעַר דִּיטֶּשׁ — נַאֲךָ אַ דִּיטֶּשׁ, אַזְוִי אַזְ' אַיִּזְנָעַן גַּעֲוָאַרְעָעַן אַ שְׁטִיקָעַל בְּהַלָּה אַיִּין שָׁוְהָל, אַוּן דָּעַר נַאֲנְצָעַר עַוְלָם הַאַט גַּעֲקָוְתָּאַוְּפּ טִיר, גַּלְיִיךְ ווּיְזִיְּוּ וּוֹאַלְטָעַן סִיּוֹן מַאֲלָקִין מַעֲנְטָשָׁעַן נִיטָּנְעוֹהָעָן...

— גוֹט שְׁבָת! — רֹופֵט זַיְקָ אַזְוּן צַו מִיר, אַרוֹיסְגַּעַה עַנְדרִינְגָּ פָּוּן שָׁוְהָל, מִין בְּעַלְ-הַבִּית, דָּעַר לְאַנְגָּעַר שְׁנִידָעַר. — עַם טָהוֹט מִיר עַזְּהָר בְּאַנְגָּן, נַאֲךָ אַיךְ אַבְּאַיךְ גַּעֲמוֹת אַפְּטָרָעַטָּעַן מִיןָעַם אַ גַּעַטָּעַן בְּרוֹדָעַר אַוְּפּ הַיְּנְטִינְגָּס מַאֲלָ.

אוֹן מִיט דֵּי דָּזְוִינָעַ ווּרְעָטָעַר נִיטָּעַר מִיד אַיְבָּעַר צַו אַ גַּעַפְּאַקְטָה אַיְדָעַל מִיט אַשְׁעַן בִּיכְבָּעַל אוֹן מִיט פּוֹכְקָעַ העַנְהָה, ווּי פְּאַמְפָעַשְׁקָעַם. — שלום-עליכם! — מַאֲכָת צַו מִיר דָּאַס גַּעַפְּאַקְטָעַ אַיְדָעַל אוֹן שְׁטוֹפְטָמִיר אַרְיוֹן אַ פְּאַמְפָעַשְׁקָעַ אוֹן דָּעַר הַאנְדָּרְיוֹן.

— עַלְיכֶם שְׁלוֹם! — זַאֲגָנָאַיךְ אַיִּם. — מַה שְׁמַכְתָּ?

— יְצָחָק. — מַאֲכָת עַר צַו מִיר אַוְן קוֹטָמִיר אַיִּין דֵּי אַיִּינָעַן אַרְיוֹן מִיט אַזְוָאַמְּינָעַ, גַּלְיִיךְ ווּיְאַיךְ ווּאַלְטָמָ אַיְהָס נַעַמְעַן פָּאַר אַיִּין אַוְּרָח אַוְּפּ שְׁבָת, נִיטָּעַר מִיד.

— יְצָחָק? — זַאֲגָנָאַיךְ. — יְצָחָק אַלְיִוְן אַיּוֹ ווּינְצִיגְן; אַיךְ ווּאַלְטָמָ ווּעַלְעָן ווּסְמָעָן וּוּעַר זַעַנְטָ אַיְהָה, זַו אַס זַעַנְטָ אַיְהָר אַוּן ווֹאַס אַיּוֹ אַיְיָעַר טַהָוּעַ בְּעַלְ-הַבִּית, אַ סְטָאַלְיָר.

— אַיךְ בֵּין — זַאֲגָנָט עַר — אַ היַעֲנָעַר בְּעַלְ-הַבִּית, אַ סְטָאַלְיָר בֵּין אַיךְ.

— אַ סְטָאַלְיָר? — זַאֲגָנָאַיךְ. — אַ בְּעַלְ-טַלְאָכָה, הַיִסְטָט דָּאַס?

— אַ בְּעַלְ-מַלְאָכָה! — מַאֲכָת עַר מִיט אַזְוָאַמְּינָעַן גַּלְיִיךְ ווּיְעַר ווּאַלְטָמָ זַאֲגָנָעַן, אַזְוּעַר אַיּוֹ אַרְבָּה, אַ שְׁוֹחָט, אַ בְּעַלְ-טַאַפְסָעַן, אַדָּעַר אַ בְּעַרְשָׁרִיבְעַנְעָר שְׁטָאַרְטִישְׁתָדְלָן.

— בֵּי אַיִד — זָגֵן אַיִד — אַיְזָן קִיּוֹן עַזְהֶרֶע אַ גַּרְעַטְעַנְּיַש
אוֹוֶךְ בְּעַלְיִיטְלָאָכָת, וּוֹ אַיִד זָהָה אֲרוֹס.

— אַוְן וּוֹאָס — זָגֵנט עַר — אַיְזָן אַיְזָר מְלָאָכָה?

— מִיּוֹן מְלָאָכָה? — זָגֵן אַיִד. — אַיִד בֵּין נִישְׁטָן קִיּוֹן סְטָאַלִּיר.

— וּוֹאָס זְשַׁעַדְעַן — זָגֵנט עַר — זָעַנְטָ אַיְהָר?

— אַ אַיִד — זָגֵן אַיִד — בֵּין אַיִד.

— אַיִד וּוֹיִסְטָן — זָגֵנט עַר. — אַיִד מִיּוֹן, וּוֹאָס אַיְזָן אַיְזָר
טוֹהָעַכְצָ ? מִיטָּן וּוֹאָס פָּאָרְגָּעָמָט אַיְהָר זִיךְ ?

— מִיטָּן וּוֹאָס אַיִד פָּאָרְגָּעָם זִיךְ ? — זָגֵן אַיִד צָו אֵיכָם אוֹוֶךְ
קַאְטָאַוּסָם. — אַיִד שְׁרַיְבָּס סְפָרִים.

— אַזְוִי? — זָגֵנט עַר אָנוֹן מַאְכָט מִיר אַ "בּוֹאַי בְּשָׁלוֹם" אָנוֹ
טָהָוֹת זִיךְ אַ נִיְיגָן. — זָעַנְטָ אַיְהָר, הַיִּסְטָן דָּאָס, אַ שְׁרַיְבָּעָר? זָעַדְרָ
אַ פְּיִינְעָ מְלָאָכָה! זָעַהָר אַיְזָן אַיְדָעָלָעָ אַרְבָּיִיט! אַיִד הַאָבָּא אַ בְּעַדְרָ
קַאְנְגָעָן, טָאָקִי אַ שְׁטִיקָעָלָ קָרוּבָּ מִיְּנָעָר, אַיְזָן עַר אַיִד אַ שְׁרַיְבָּעָר.
— וּוֹאָסְעָר אַ שְׁרַיְבָּעָר — זָגֵן אַיִד — אַיְזָן עַר? אַ מִידָּעָלְשָׂעָר
שְׁרַיְבָּעָה, צִי אַ שְׁרַיְבָּעָה, וּוֹאָס שְׁרַיְבָּטָן "פְּרָאַשְׁעָנִיעָם", יַאֲבָדָרָם
אוֹן מִסְרָרוֹת? ...

מִיּוֹן סְטָאַלִּיר בְּלָאָוט אָנוֹ דִי בְּאַקְעָן אָנוֹ צְעַלְאָכָט זִיךְ אַזְוִי, אָנוֹ
עַר וּוֹעָדָר שְׁיִעַר נִיטָּן צְעַשְׁפְּרוֹנְגָּעָן פָּאָר גַּעַלְעַכְטָעָר.

— עָ! — מַאְכָט עַר צָו מִיר נַאֲכָדָרָם, אָנוֹ עַר הַאָט זִיךְ גָּוָט
אוֹוִסְגָּעָלָאָכָט. — אַיְהָר זָעַנְטָ דָּאָר טָאָקִי אַ רְעַכְטָעָר לְעָז!

— אַיְהָר זָעַנְטָ אַלְיוֹן — זָגֵן אַיִד — אַ גָּוָטָעָר לְעָז, אַ פָּאָרְשָׁלְעָפָּז
טָעָ קְרָעָנָק, אַ מַּאֲרָשְׁעָאָק, אַ פִּיקָּהָאָלִּין, אַ פְּוּפְעָרָנָאָטָעָר!

דָּעַרְהָעָרָט פָּוּן מִיר דִי דָּאָזְיָגָעָ וּוֹעַרְטָעָר, הַאָט זִיךְ מִיּוֹן סְטָאַלִּיר
אַנְגָּעָחָאָפָט מִיטָּן בִּיְדָעָה הָעָנָד בֵּי דִי זַיְטָעָן. עַר הַאָט אַנְגָּעָלָאָוָעָן
דָּאָס פְּנִים, וּוֹ אַ פָּאַחַיר, אַיְזָן גַּעַוְאָרָעָן דָּוִיטָן, אָנוֹן הַאָט זִיךְ אַנְגָּעָהָוִי
בְּעַן קַאְטָשָׁעָן פָּאָר גַּעַלְעַכְטָעָר — אַיִד הַאָבָּא גַּאֲרָגְעָנִינָט, אָנוֹ עַר
אַיְזָן אַרְאָפְעָפָן פָּוּנָס זַיְנָעָן.

דָּעַרְוָהָעָן, אָנוֹ אַיִד הַאָבָּא זִיךְ אַפְּגָעָשְׁטָעָלָט אָנוֹ קוֹק אַוְוֶךְ אֵיכָם,

וּוֹ אַוִּיפָּא מְשׁוֹגָעָנוּם, הָאָט עַר מִיט אַמְּאָל אַוְפְּנָעָה עַרְתָּא לְאַכְעָן,
אוֹסְנָעָוּוִישֶׁט דֵּי אַוִּיגָּעָן אָנוֹ רַוְּפָט זִיךְ אָנוֹ צָו מִיר:
— הָאָט קִיּוֹן פָּאָרָאִיבָּעָל נִיטָּא, אַיךְ הָאָב מִיךְ נִישְׁתָּגַעַנְתָּא
אַיְנָה אַלְטָעָן... בֵּי מִיר אִיז אַטְבָּעָ פָּוּן לְאַכְעָן... אָז אַיךְ הָעָר, מַעַט
לִיְעָנַט מִיר אַמְּאָל אַלְעָבָרִינְגָּם, וּוֹאָס אַוִּיפָּא צָו לְאַכְעָן, לְאָךְ אַיךְ
אָהָן אַ שִׁיעָר... מִיּוֹן פָּרוּי לִיְעָנַט מִיר אַפְּטָא אַזְוָלְכָעָ בְּוּלָעָ, וּוֹאָס
צָוּם לְאַכְעָן... מִיּוֹן פָּרוּי אִיז אַ גַּבְיוֹלְדָעָטָעָ פָּרוּי... זַי וּוּעַט זִיךְ
מַחְיהָ וַיּוֹן, אָז זַי וּוּעַט דָּעָרָה עָלָעָן, אָז אַיְהָר זַעַט אַ שְׂרִיבָעָה, אַ
מַהְבָּר הַיִּסְטָּט דָּאָס... מִיּוֹן פָּרוּי הַאֲלָט וּזְהִרְזָעָהָר פָּוּן מַחְבָּרִים...
סְאִיז טָאָקִי זְהָרָשָׁעָן, אָז גַּטְמַגְּט אַטְאָלָאנְט אָנוֹ מַעַן קָאָן וַיּוֹן אַ
מַהְבָּר!...
...

“וּוֹאָס מַהְבָּרְטָעָר מִיר?!” — קָלָעָר אַיךְ מִיר. — אַיךְ הָאָב
טִיךְ גַּוט אַרְיִינְגָּעָה אַפְּט אַטְידָא, נִיטָּא וּוֹאָס צָו רַעְדָעָן!... מִילָּא
יַעַנְהָר, דָּעָר שְׁנִיּוֹדָעָר, אִיז אַפְּיוֹלוֹ אַמְּאַדְנָעָר נַפְשָׁה, נַאֲרָר פָּאָרָט עֲפִים
אַשְׁטִיקָעָל מַעֲנַטְשָׁ; אָנוֹ עָר, אָטָר דָּעָר דָּזְוִינָעָר סְטָאָלִיר, אִיז עֲפִים
נַאֲרָר אַ חֹשִׁים! נִין, עַר אִיז טָאָקִי פְּשָׁוֹט אַמְּשׁוֹגָעָנָהָר, וּוֹ אַיךְ
בֵּין אַ אַיךְ, אַמְּשׁוֹגָעָנָהָר!...”
...

דאס זעבם טע קא פיטעל.

(באים סטאליר צו דער סעודת. — א גדולה — זוי געתען איזן סאל-
דאטען. — מע רעדט פון משיח'. — ער צערענד זיך פון פיער און
פון ויאסער. — אידישע גזועמען און זשראגלאען. — עונג שבת.)

— דאס איז מײַן פֿרוּי, און דאס איז דער אורה פון יונגערד זויט
סְמְבְּטִיוֹן; איך האב זוי קוּיָ אַוְיסְגַּעֲבַּעַטְעַן בֵּי יִשְׂרָאֵל דָעַ
שְׁנִיּוֹדָע.

אווי האט מיך פֿאַרְגַּעַשְׁטַעַלְטַ דָעַרְ מְשֻׁגְעַנְעַר סְטְאַלִּיר פֿאָר זְיוּן
וּוִיבָּ, אַ "מְאַדָּם" מִיטַּ זְעוּרַ שְׁעַנְעַ אַוְגַּעַן אַזְּן קִילְעַבְּגַע
ברעמען. דערהערט די דָאַזְיַגְעַ וּוּרְטַעַר, אַיזְן די סְטְאַלִּירַקְעַ גַּעַוְאָדַ
דעַן אוּווַיְ פֿרְעַהְלִיךְ, גַּלְיַיךְ וּוּיְ מַעְ וּוּאַלְטַ אַיהֲרַ אַנְגַּעַזְגַּט אַ בשְׂוֹרָה,
אוּ זַיְהַאְטַ אַוְיסְגַּעַנְנוּמָעַן דָאַס נְרוּיַעַ נְעוּוִינָם. זַיְהַאְטַ גַּאֲרַנְיַטַּ גַּעַד
וּוּאַסְטַ, וּוּאַזְיַ זַיְהַאְטַ אַנְיַדְעַרְזַעְצַעַן. זַיְהַאְטַ מִיךְ אַפְּגַעַשְׁאַטְעַן
מִיטַּ וּוּרְטַעַר. זַיְהַאְטַ גַּעַוְאָלַט גַּעַוְאָחֶרֶת וּוּרְעַרְעַן בֵּי מִיר אַלְסְדִּינְגַּן
אַזְּן אַיזְן כְּהַרְקְעַיְין, אַיךְ זַיְהַאְטַ אַוְיסְדְּרַעְצְּהַלְעַן, וּוּאַסְ בֵּי אַזְּנוֹ
טְהַותְּ זַיְהַאְטַ: צַיְהַ אַיזְן אַמְתַ, וּוּאַסְ מַעְ שְׁרַיְוּבַּטְ בֵּי זַיְהַ אַוְיַף אַזְּנוֹ
זְעַרְעַ אַוְיַטְעַ אַיְדַלְעַךְ, אַזְיַ זְעַנְעַנְעַ נַאֲךְ גַּאֲרַד וּוּילְד?

— וּוּילְד? — זַאְגַ אַיךְ. — זַיְהַזְעַנְעַנְעַ נַאֲךְ אַזְיַ קְלִינְ, וּוּי אַיְיַעַרְ
אַיְדַעַן, אַזְעַנְעַנְעַ נַאֲךְ אַבְּסַעַלְלַ קְלִיגַעַר. אַיְינְ חַסְרוֹן נַאֲרַה, וּוּאַסְ קִיְיַן
מְשֻׁגְעַנְיַם זְעַנְעַנְעַ בֵּי אַזְנוֹ נִיטַאַ.

— וּוּאַסְ הַיִּסְטַ דָאַס? — זַאֲגַט זַיְהַ. — וּוּאַסְ מִינְטַ אַיהֲרַ דָעַרְ
מִיטַּ? ... אַיךְ האַב גַּעַלְיַעַנְטַ עַטְלִיכַע בָּאַשְׁרִיְבָוּנְגַעַן וּוּעַגְעַן אַיְיַעַרְ
בְּרִידְעַה, אַזְיַ אַיזְן בֵּי אַיךְ נַאֲךְ גַּאֲרַד פֿינְסְטַעַר...
— אַזְעַנְעַנְעַ מַעְ פֿאַרְלַעַשְׁטַ דָאַס לִיכְטַ, — זַאְגַ אַיךְ — אַיזְן אַומְעַרְומַ
פֿינְסְטַעַר...

— נְשַׁמָּה מִינְעַן — רַופְטַ זַיְהַ אַזְעַנְעַנְעַ דָעַרְ סְטְאַלִּיר צַו זְיוּן פֿרוּי. —
דוּ וּוּלְסַטְ זַיְהַ מִיטַּ זַיְהַ אַוְיסְטַעַנְהַן? הַאַסְטַ נִישַׁטְ גַּעַטְרַאַפְעַן

דען ארט. דער איד אויז א שרייבעה, א פאראפאסער ביז די רויטע אידלעך...

דערהערטט די דאזונגע ווערטער, האב איך געמיינט, אויז די סטאָד לירקע וועט איזינגעמען א מיתה משונה. זי האט אויפגעחויבען איהרע ברעמען נאך העכער, ווי זיין זענען, און האט מיך אפנעני שאטמען מיט ניעש שאלות: ווער איך בין, און ווי איזז טיין אמת'ער נאמען, און וואס פאר ביבער האב איך געמיינט...

וואס עם האט זיך מיר גע'חלומט יגען נאכט און א נאנץ יהדר — זאל אויסנעהן צום סטאָלירס קאָפּ! — איזו האב איך מיר געטראָכט. — נא דיר גאָר איזא מײַן קאמעדיען! וואס טהוט מען? געה דערצעהָל איהר וואס פאר ביבער האב געמיינט, אויז איך האב אויף מײַן לְעֵבָן ניט געוועהָן אַפְּיוֹן, ווי איזו מע מאכט א בוך?... אַ גְּלִיכָּה, וואס דער סטאָליר האט זיך אַרְיוֹנְגְּעָמִישָׁט סָאָמָע איזז מיטען שמועם.

— נשמה מײַנְעַן! אונזער אורח וויל עסן. די ביכער לאז איבער אויף נאָכְדָּעָם, וועסט נאָך ציַת האבען זיך אַנְרָעָדָעָן מיט זיין פון די דאזונגע זאָכָעָן...

און מיר זענען גענאנגען צום טיש.

איך האב שווין אויף מײַן לְעֵבָן געוועהָן שמחות, איך בין שווין אויף מײַן לְעֵבָן געווען אויף סעודות, אויף חתונות און אויף ברית'ען — אוואָס סעודת, ווי ביִים סטאָליר אויז געווען שבת ביִיטאגן, האב איך נאָך קיַין מאָל נישט געוועהָן. פון מאָכְלִים און פון זוינען שמועם איך שווין נישט; ס'אוֹ געווען פון כל טוב, טאָקי ביד המלך, עם וואָלט גענונג געווען פאר נאָך עטְלִיכָּע אָרוֹחָהִים. איך שמועם גֶּלְאָט פון דער שמחה אלְיַיָּן, פון דער פרעהָלִיכָּיִיט, וואס ביז זיין אויז. אַ חזָּעָדָעָם סטאָלִיר מיט דער סטאָלִירקע און עטְלִיכָּע קְלִינְגָּעָן דער, זענען געוועסָען אַרְוֹם טיש אַ שְׂטִיקָה צְעַהָן יונְגָלָעָה, שענען, לְוִיָּה טְרָעָה, געונטָע "חַלְאָפְצִים", אַיִינָס און אַיִינָס, און האבען מקיים

נעווען דעם פסוף "ויאכלו", דאס הייסט, זיו באבען געלעגט אין
בידיע באקען...

— ווער זענען די דאיגען קנאקרים? — רופ איך מיך אן צום
בעליחיות תיכף נאכ'ן קידוש מאכען (זיווער ארץ-ישראל-זווין האט
אין זיך עפּים אַ מײַן כה, אָזְהָא מעַן אויסטראינען דאס ערשות
געלועל, אָזְהָא ווערד מעַן באַלד באַערעדוואָדיג אָזְהָא מעַן פִּיהַלְתַּן זיך
עפּים אַבְּגָלוֹפִּין...).

— דאס זענען מיינע העלפערם, לערן-יונגענלאָך. — מאכט צו טיר
דעָר סטָאַלִיר מיט גֶּרְלוֹת.

— גוטע פֿיקָעַרְמַן! — זאג איך. — עַם ווֹאַלְטַּפּוֹן זַיִן גַּעֲקָאנְט
זַיִן רַעֲכָטָעַ סַאַלְדָּאַטָּעַן.

— זַיִן ווּעַלְעַן נָאָר, אָם יַרְצָחַ הַשֵּׁם, זַיִן סַאַלְדָּאַטָּעַן! — רופט
זיך אָזְהָא דער סטָאַלִיר.

— אַ גֶּרְלוֹה אָוִוָּפּ דָּעַר באַכְעָן! — זאג איך. — אַ גְּלִיכַּס ווּעַט
זַיִן טַרְעָפָעַן!

— איך האָבָּא בָּעָר מָוָרָא, — מאכט דער סטָאַלִיר גַּאנְעַ
ערנסט, — אָזְהָא נִישְׁטַּאַלְעַז ווּעַלְעַן קָאנְעַן דִּיעַנְעַן.

— אַיְהָרָה האָט מָוָרָא? — זאג איך. — לִיְעַנְטַּאַפּ קְרִיאַת-שְׁמָעָן.

— מְחַמְתַּן נִיטַּאַלְעַז — גִּיטַּטְמָוְרָא דָּעַר סַאַלְדָּאַלִיר צַוְּפָאַרְשָׁטָעָהָן —
וּעַלְעַן הַאלְמָעַן די מָאָס, ווּאָסָם דָּאָהָא, אָזְהָא אַ צְוַויִּי אָז
פָּאַרְהָאָן צְוַוְוָשָׁעַן זַיִן קוֹרְצִוְּבִּתְגָּעָן, זַיִן האַבְעָן אַ נִּידְרִינְגָעַ רַאיָּה,

הַאָבָּא אַיְךְ מָוָרָא, מַעַן ווּעַט זַיִן נִיטַּעַמְעַן...

— האָט אַיְהָר — זאג איך — מָוָרָא? אַדְרָכָה, מַיר דָּאַכְטָה, אָז
אַיְהָר דָּאַרְפְּטָן גִּיבָּעָר מָוָרָא האַבְעָן פָּאָר יְעַנְעַן, ווּאָסָם טַוְוְגָעַן יְאָזָן

— פָּאָר ווּאָסָם? — זאג אַגְּנַטְמַן דער סַאַלְדָּאַלִיר.

— פָּאָר ווּאָסָם, פְּרַעַגְתָּ אַיְהָר? פָּאָר שְׁבַת! אַיְהָר ווּילְטַּמִּיךְ —
זאג איך — פְּרַיְצְעוּעַן? צַיִן אַיְהָר רַעַדְתָּ דָּאָס טַאָקִי עַרְנְסָט? ווּאָסָם
פָּאָר אַ שְׁמָחָה קָאָן זַיִן, אָזְהָא טַוְוְגָעַן פָּאָר אַ סַּאַלְדָּאַט?

— וואס פאר א שמחה קאן זיין, אzo איהר טוינט פאר א מענ-
טשען? — רופט זיך אן צו מיר אינגער פון די יונגעעך.

— דו שווינגן — זאג איך צו איהם. — ביזט נאך צו א יונגער
צוצעה, זאלסט זיך אריינמיישען, בשעת עלטערע מענטשען רעדען
צווישען זיך!

חברה קוקען איינס אויפֿ דאס אנדערע און שמיטעלען. דעה
סטאַלֵּיר ווינקט צו זוי און פֿאָרבֿוּיסֿט אַ לִיפֿ, ווֹי אַינְגּוּרְדּ רעדט:
"אייהר ווילט, אַפְנִים, חַזְעָפּוּן אַ פּֿסְקּ ?"

— מאכט מיך קלאה — זאג אויך — וואס איז די גדוֹלה, אzo
נאמט העלפֿט, מע געהט אַוועַךְ פֿאָר אַ סַּאֲלָדָט ? בַּיִּ מִיר אַיז צו
אַ קלִין קעפּעלע !

— איך וועל איז נבען צו פֿאָרְשְׁטָהָן. — רופט זיך אן די
סטאַלְּירָעָן. — ערשותען, איז די דיענסט אלִין אַיִּין אַיְנוּגּוּנְהָמָע
זאָך ; ס'אִיז אַ סִּימְן, אzo מען איז נזונט און שטאַרְקּ אוֹפֿת אַלְּעָ
אַברִים. צוּוֹיְטָעָן, איז שען, אzo מען איז אַ סַּאֲלָדָט : מע קאן
זיך דערדיינען אַכְבּוֹד. אָוֹן, דִּרְטוּעָן, באָדָאָרְפּּעָן מִיר דֶּאָרְךָ אַבעָן
אונְעָרָעָן אַיְנוּגּוּנְהָמָע סַּאֲלָדָטָן, אַונְזּוּרָאָרְיָן חַיל אַיז אַרְצִיְשָׂרָאָל.
וואס פֿאָר אַ פּֿנִים האָט אַ פּֿאָלָךְ, וואס וויל האָבעָן אַ לְּאָנְדָרְ אַונְ

האט נוּשְׂטָ קִין חַיל ?
— וואס באָדָאָרְפּּט אַיהֲר — זאג איך — חַיל ? אַיהֲר ווּילט
דען זיך געהן שלְאָגָעָן ? מְלָחָמָה האַלְּטָעָן מִיט עַמִּיצָעָן ?

— שלְאָגָעָן זיך, — זאנְט זיך — מְלָחָמָה האַלְּטָעָן ווּולְעָן מִיר
ニישט באָדָאָרְפּּעָן מִיט קִיְּנָעָם ; נָאָר די מענטשען זענען נאָך נוּשָׂט
געקומען צו דער מְדֻרְגָּה, אzo אַ מלְכוֹה זיך זיך קָאנְעָן באָגָעָן אַחֲן
מִילְיָטָעָר, אַחֲן סַּאֲלָדָטָן...

— וואו האָט אַיהֲר — זאג איך — אַ מלְכוֹה ?
— וואס הַיּוֹסֶט ? — זאנְט זיך. — נָגָה אָוֹן אַרְצִיְשָׂרָאָל ?
— אַיהֲר רַעֲכָעָן, אַפְנִים, — זאג איך — טַאָקִי גַּאנְץ עַרְנָמֶט,
אוֹ מְשִׁיחָ קָומָט שְׁוִין ?

— משיח — זאגען זוי אלע מיט אטאל — איז שווין געקסמען.
— מזל טוב איד! — זאג איך. — וווען איז ער דאס געקסמען
זו איד? ?

— פון יונגער מינוט אן, — זאגען זוי — זינט מיר האבען
אלע ביז אינעם אנטגענסמען דעם ריעוין פון ישוב ארץישראל, איז
געקסמען משיח.

— זוי איז ער אנטגעקסמען זו איד? — זאג איך. — ריבי
טענדיג אוף א זויס פערדעל? און וואו איז אליהו הנביא? און
וואו איז די מלחה פון נוג ומונג? און וואו איז דער בלאוז פון'ם
שופר? און וואו איז דאס ערדייטערניש? און וואו זאגען די אלע
איבעריגען סימנום, וואס באזוייזען אופ משיח? ? זעהט נאר, צי
פיהרט מען איז ניט איז באדר אריין? קוקות זיך נאר צו צו איזער
משיח? ?, צי איז ער ניט קיין אפעריסט? לאו ער איז באזוייזען
א געשראיפטס, שווארץ אויף זויס...

איך האב זיך צערעדט פון פיער און פון וואסער. איך זויס
נאר ניט, פון זאגען עס האט זיך צו מיר זענומען איזו פיעל רעד?
דער נאנצער עולס איז געועסען און געשווינען, געקסט אינעם אוף
דאס אנדערע און גע'חרושט זיך, זוי קומט צו א רויט אידעל איזו
פייל מאטעריאל? זוי האבען, אפנום, א טעת געהאט אין השבון.
זוי האבען געמיינט אוף מיר, איז ס'אייז זיך גלאט איזו א אידעל;
צום סופ האבען זוי ארויבגעעהן, איז דאס איז " א א י ד
א ז ע ל ב ע ר, וו א ס ק א ט א ר י זו ע ל ב ע ר "...
האבען זוי געקסט אינעם אוף דאס אנדערע, נאכדען רופען זוי זיך
און צו מיר :

— אפשר ווילט איהר אכטעל צו-לעגען זיך אפורהען נאכ'ז
עסען? זאגט, שעט זיך ניט.

— וואס איז דאס פארהאן — זאג איך — צו שעטן זיך? איז
אייהר שלאפט דען ניט שבת בייטאגן?
— ניין. — זאגען זוי.

— וואם דען — זאג איך — מהות איהר?
 — מיר — זאגען זי — וועלען זיך דורךעהן אין אונזער
פאלקסביבלייטעלקען.
 — וואומין?
 — אין אונזער פאלקסביבלייטעלקען.
 — וואם ווועט איהר דארטען טהון? — פרען איך זי. — לער-
 גען משניות, צי זאגען תחלים?
 — מיר וועלען געוואהרע ווערעדן — זאגען זי — וואם מהות
 זיך ניעס אין דער אידישער וועלט.
 — נייעס — זאג איך — ווועט איהר דאך קאנען הערען אין
 שול, בין מנהה לטעיב.
 — אין שוחל — זאגען זי — נייעס? ווער געהט דען אין שוחל
 אריין הערען נייעס? א שוחל איז דען א קלוב?
 — א קלוייניגקייט — אוזעלכע עדיקום, זוי איהר זענט! נאט
 אין ציצית!... זאנט ושב מיר, איך בעט איז, וואם איך וועל
 איזך פרעגען: הייסט דאס, קלוייבט איהר זיך צענוייך אלע שבת
 נאכ'ן טיש אהינצרצזו, זוי אווי רופט מען דאס בי איז?
 — אין דער פאלקסביבלייטעלקען — מאכבען זי.
 — וואם ושב מהות איהר דארטען — זאג איך — אין יענער
 ביבלייטעלקען? איהר קומט זיך צענוייך, זוי להבדיל די נויים אין
 שענק, הייסט דאס, און רעדט מסתמא דברים בטלים?
 — מיר רעדען נישט דארטען — זאגען זי — קיין דברים
 בטלים; מיר לויונען אידישע ציוטונגגען, ביכעה, זשורנאלאען,
 גאוזעטן.
 — אידישע גאוזעטן? — זאג איך. — א סך גאוזעטן? מסתמא
 איינעם א גאוזט?
 — פאר וואם ניט קיין עטליבע הונדרט?
 — וואם? עטליבע הונדרט?
 — עטליבע הונדרט.

— וווער — זאג איך — באדראָך אַזְוֵי פִיעֵל נָצֹעֲטָעַן? וווער
לייענט דאס אַזְוֵי פִיעֵל?
— מיר אלע — זאגען זוי — לייענען. ווי קאן מען דען ליעבען
אַחַן נָצֹעֲטָעַן אָזְן וּשְׁוֹרְנָאַלְעַן?
— סע פָּאַרְשְׁמָעַת זִיךְרָן — זאג איך. — ווי קאן זיך באַגְּנָעָה
אַסְטָאַלְיָר אַחַן אַ נָּצֹעַט? נָה, אָזְן דַּי וּוּיְבָעַר? ווּאָס לְיַיְעָנָעַן
די וּוּיְבָעַר? מסתמא טִיְשָׁ-חֻמֶּשׁ, צָאַינְהַ-זְּרוֹאַינְם?
— דאס אַיְגָעָנָע, — זאגען זוי — ווּאָס מִיר. ווּאָס אַיְזָעַן
די נְפָקָה-מִינָה? מָאַנְסְּבִּילְעַן, וּוּיְבָעַר?
— סְאַיְזָעַן נָאָר נִיטָאָ בַּי אַיְיךְ — זאג איך — קִיּוֹן שָׁוָם
נְפָקָה-מִינָה צְוִישָׁעַן זְכָרִים אָזְן נְקָבוֹת? זָעַנְט אִימָר דָאָר, אַפְּנִים,
טָאַקְיָי דאס, ווּאָס מַעַטָּר נִיט אָוִיסְזָאַגְעָן? ... וּוּלְאַיְקָז צְוָלָעַי
געַן חָאָפָעַן אַ דָּרִימָעַל לְכָבֹוד שְׁבָת, אָזְן אַיהֲרָ גַּעַת אַיְיךְ גַּעַונְטָעַר
הַיְיד אַיְזָעַן אַיְיעָר וּזְאוּזָי רַופְטָט מַעַן דאס, צָו אַיְיעָרָ אַיְדִישָׁעַ נָאָ
זְעַטָּעַן ...

— נָא דִיר נָאָר אַזְאָטָמִין פָּאַרְגָּעָנָגָעָן! — טְרָאָכְט אַיְיךְ מִיר.
די נָאָנָצָע וּוּלְט אַיְזָעַן זְיךְרָן שְׁבָת נָאָכְ'ן טִישׁ זִיךְרָן לְעַגְעָן אַבְּיִסְעָל
שְׁלָאָפָעַן; דְּאָכְט זִיךְרָן, קִיּוֹן גְּרָעָסְעָרָרָת תָּעָנוֹג דִּיעָרְפָּעַן קָאָן שְׁוִין נָאָר
נִיט זְיוֹן! אָזְן זִיךְרָן גַּעַמְעָן זְוֵר צְעָנוֹף אַלְעָן אַיְנָאַיְינָעָם, גַּאנְעָן קַעְקָעָלִי
קְהָל, אָזְן מַע לְיַיְעָנָט נָצֹעֲטָעַן! אַ שְׁעָנָע עַוְבָּדָה! אַזְאָטָמִין עַוְנָג
שְׁבָת! אַיְבָּעָגָעָקָעָהָרָטָע מְחוֹתָן! בַּי זִיךְרָן אַיְזָעַן רַעֲכָת גַּעַהָן אַחַן אַ
חִיטָּעָל אָזְן גַּלְוִיכָעָן אַיְנָשִׁיחָן... נִיט זְיַנְגָעָן זְמִירָות אָזְן הָאָלָטָעָן פָּוּ
אַרְצִיְשָׁרָאָל... זִיכְעָן וּזְיךְרָן שְׁרוֹדוֹת, פְּרָעָמָעָן אָזְן זְוִיפָעָן, אָזְן לְיַעַב
הַאָבָעָן דַּי מְלָאָכָה... אַ זְכָר מִיט אַ נְקָבָה אַיְזָעַן בַּי זִיךְרָן אַלְעָז אַיְזָעַן
מְטָבָע... אַ לְאָנְדָפָן פָּוּנְשָׁוֹגָעִים! ...
אַיְיךְ פָּאָל אַנְיִדְעָר אַוְיָף זְעהָר אַ וּוּיְיךְ גַּעַלְעָנָה, אַ סָּאַמְעָטָעָן
סָאַפְעָ מִיט "שְׁפָרִינְזִינְעָס", אָזְן אַיְיךְ חָאָפָן דָּרִימָעַל נָאָר אַוְיָף אַיְזָעַן
אַנְדָעָר מִין אַוְפָן!

דאם זיעבעט עקאפיטען.

(איין אסיפה פון משוגעים. — ווועדר אקדמיים און ארץ-ישראל — עם שייטען זיך מיליאנען. — א בריעף פון רויטשילדען, זואס וויל זיך איינקוייפען און חרטה. — מען איין איהם מותל זייןנע פיליאנען. — דאם רויטע אידעל קאן זיך ניט איזינהאלטען און שפרינגט ארויס.)

שבת-צורנאכטס, אונגמאכט הבדלה און אפנוזאנט די אליהו הנביא', רוף איך מיך און צו דער סטאלירקע (ニישט קיין נארישע אידינע, בלאבען !) :

— וואוהין אייז דאם אוענקעלזונגען אוזו פריה אייער מאן ? אויף א מלוד-מלכה ? לע מסתמא ?

— אויף איין אסיפה. — מאכט זי צו מיר. — איך געה אויך אהין ; אויב איהר זענט א בעלן, קומט מיט מיר. — נקבות געהן בי איך — זאג איך — אויך אויף אסיפות ? — פאר זואס ניט ? — זאנט זי. — וויבער זענען דען קיין מענטשען ניט ?

אודאי אייז דאם א קלאץ-קסיא — געה געפין איהר דערויף א תירוץ ! ...

— מכח זואס — זאג איך — אייז בי איך איין אסיפה ? מכח דער טאקסע ? צי מכח שכירות דעם רב ? צי מכח דעקען דאם אלטע ביתה-הדרש ? איך בין קלאר אין אידיישע אסיפות ! ... — ניין, — זאנט זי — דאם אייז איין אסיפה מכח ארץ-ישראל.

— וויטער — זאג איך — ארץ-ישראל ? זואס האט איהר זיך צונעטשעפעט צו ארץ-ישראל ? אפנימ, עס געהט איך מעבה ניט אפ ?

— ואַלְט אַיהֲר טָאָקִי ווּיטָעַן, — מאַכְט זַי צַו מֵיר — אֹנוֹ גַּעַת
טָאָקִי מַעַהֲר נִיט אָפֶן. מִיר הַאֲבָעָן אַלְסְדִּינְגָן: אַי גַּעַט, אַי גַּעַונְט,
אַי מַעַנְטְשָׁעַן, אַי ווִיסְעַנְשָׁאָפֶט; נַאֲר אַיִין זַאֲךְ פַּעַלְתָּ אֹנוֹ, אָז
מִיר זַאֲלָעַן זַיְךְ קַאנְעַן אַוִיסְגְּלִיכְעַן מִיט אַלְעָ אַנְדְּרָעָ פַּעַלְקָעָר —
אַלְאָנדֶן. אָז מִיר ווּעַלְעַן הַאֲבָעָן אַלְאָנדֶן, ווּעַלְעַן מִיר זַיְין אַפְּאַלְקָן.
אַרְעַיְישָׂרָאֵל — דָּאָס אִידְיּוּשׁ לְאָנדֶן, לְעַם יִשְׂרָאֵל — צָוּם אִידְיּוּשׁ
פַּאֲלָק...
...

„הַעֲרָסְטָה דָּא — קַלְעָהָר אַיךְ מִיר — זַי פָּאַרְשְׁטָעַתְּ דָּאָךְ נַאֲר
אוּיפְּ לְשׂוֹןְקָודְשָׁ, וּוּאַיךְ בֵּין אַיְדִּים? עַמְצָעָרְ פָּוּן אֹנוֹנְעָרָעָ לְיוּטָזָל
שְׁטוּחָהָן בַּיְּדָעָרְ וּוּיְמָתְ, וְעַהָּן, וּוּאַיךְ גַּעַת שְׁבַּתְּ-צָוָנָאָכְטָם אַיְנְעָרָאַלְיָוָן
מִיט אַיִין אַשְׁתָּ-אִישָּׁ אַיבָּעָר דַּעַרְ גָּמָס, אָזָן רַעַד מִיט אַיהֲרָ פָּוּן אַזְׁוּלָּ-
כָּעַ מַאֲדָרָנָעָ עֲנִינִים, אָזָן נַאֲךְ אוּיפְּ לְשׂוֹןְקָודְשָׁ דַּעַצְּזָוָן, וְאַלְטָהָר עַר גַּעַד
מִינְטָם, אָז אַיךְ בֵּין גַּאֲרָ מְשֻׁגָּעָ גַּעַוּאָרָעָן, אַדְרָעָר עַר ווּאַלְטָהָר אַלְיָוָן
מַשׁׁוֹגָעָ גַּעַוּאָרָעָן...“
...

— וְוָאוּ וּוּעַט בֵּי אַיךְ זַיְין — זַאֲגָ אַיךְ — דִּי אַסְיִפָּה?

— בְּיַיְם רַאֲבִינָעָר — זַאֲנָט זַי — אַיְן שְׁטוּבָ.

אָזָן מִיר גַּעַהְעַן-צָו זַי אַגְּרוּסְעַן מַוְיָּעָר אָזָן קַומְעָן אַרְיָין אַיְן
אַגְּרוּסְעָר, שְׁעַנְעָר, לִיכְטִינְעָר זַאֲלָ. עַטְלִיכְעָלָ לְאָנְגָעָ, מִיט גַּעַוְאָנְטָמָ
גַּעַדְעַטָּעָ מִישָּׁעָן, אַסְּךְ בַּעֲנְקָלְעָ אָזָן מַעַנְטְשָׁעַן, אַידָעָן אָזָן ווּיְבָעָה,
בְּחוּרִים אָזָן מַיְידְלָעָד אַחֲן אַשְׁיעָר. נַאֲנָעָ אַוְיְבָעָן-אָזָן זַיְצָט אַיְינָעָה,
אַגְּרִוְיְזְגְּרוּיָעָר מַאְזָן מִיט בְּרִילְעָן, אָזָן קַלְינְגָט מִיט אַגְּלָעָל. אַיְין
אַסְיִפָּה מִיט אַגְּלָעָל זַעַה אַיךְ דָּאָס עַרְשָׁטָעָ מַאְלָ אַוְיָהָמִין לְעַד
בְּעַן! הַיְיָנָט דִּי שְׁטִילְקִיּוֹת ווּאָס בֵּי זַיְיָ אַיְזָן. מַעַ הַאָט מַוְרָאָ
אוּיסְרָעָדָעָן אַהֲוֵיךְ ווּאָרְטָמָ. רַעַדְעָן רַעַדְעָן מַעַן בֵּי זַיְיָ גַּאֲרָ אַיְינְצִינְגָּ-
וּוּזָן. בַּשְׁעַת יְעַנְעָר הַאַלְטָה אַיְן מִיטָעָן רַעַדְעָן, טַאֲר אַיְהָמָ דַּעַר אַנְ-
דָעָרָנִי נִיט מַפְסִיס זַיְן חַלְילָה, וּוּי, לְהַבְדִּיל, בֵּי אֹנוֹ דַעַם חַזָּן.
בַּשְׁעַת דַּעַר הַוִּיכְעָר שְׁמוֹנָה-עַשְׁרָה... הַאָט אַיְינָעָ אַפְּגָנָעָרָעָדָט,
שְׁטוּחָת אַוְיָהָר דַּעַר אַנְדְּרָעָר אָזָן רַעַדְטָ זַיְךְ זַיְנָס... אַלְעָ אַיְנָאַיְידָ-
נָעָם זַאֲלָעָן רַעַדְעָן, וּוּי בֵּי אֹנוֹ, אַשְׁטִיְיגָעָר, — דָּאָס אַיְזָן נִיטָאָן! אָזָן

אַפְּלִילוּ דָעַר רַאֲבִינֶעֶר אַלְיוֹן (שׁוֹין בְּלוֹמְרַשְׂטַח אַרְבָּן), אָז עַר ווּוֵיל עַפְּבִים זַאנְגָן, פַּרְעָנֶט עַר זַיךְ אָוֹר אָז בְּיַסְמִילְטָעָן טִיט דִי בְּרִילְעָן, צַי מַעַן עַר זַאנְגָן אַפְּאָר ווּעַרְטָעָר... וּוּעַט בַּיְ אָנוֹן, אַשְׁטִינֶעֶר, אַדְבָּעָן עַר זַאנְגָן זַיךְ בַּיְ עַמְיצָעָן, צַי עַר זַאל רַעְדָעָן? טָע ווּוֵיל רַעְדָעָן — דָבָר אַנְפְּרָעָנֶן זַיךְ בַּיְ עַמְיצָעָן, צַי עַר זַאל רַעְדָעָן? טָע ווּוֵיל רַעְדָעָן — רַעְדָט מַעַן; צַו ווּאָס בַּאֲדָאָרָפּ מַעַן דִי אַנְשְׁטָעָלָעָן? אַיִי, יַעֲנָה רַעְדָט מַיר אַרְיוֹן אַיִן דִי רַעְדָ? פָּאַל אַיךְ אַרְיוֹן צַו יַעֲנָה אַיִן דִי רַעְדָ...

הַיְינְטַדְיַע נְעַנְיִים גַּוְפָא, ווּאָס מַעַן הַאָט דָא גַּעֲרָדָט — עַפְּבִים

וּוְלְדָעַ עַנְיִנְיִים! סְאַיז שַׁוְועֵר צַו פַּאֲרַשְׁטָעָהָן, ווּאָס זַיִוּוּלָעָן... אַיְוָנֶעֶר שַׁטְעָהָט אַוְיָף אָוֹן פַּרְעָנֶט אַקְשִׁיא: מַה נְשַׁתְּנָה — פַּאָר ווּאָס אַיז הַיְינְטִינְגָס יַאֲהָר עַרְנֶעֶר פָּוֹן אַלְעָזָיָהָה? אַלְעָזָיָהָה, זַאנְגָט עָה, נַעֲמַת מַעַן בַּיְ אִיהָם גַּעֲלָת אַזְוִי פַּיְעָל אָוֹן אַזְוִי פַּיְעָל, אָוֹן הַיְינְטִינְגָס יַאֲהָר הַאָט מַעַן בַּיְ אִיהָם אַפְּיָלוּ קַיְוָן הַאַלְבָן נִטְגָּעַ נְוּמָעַן! אַיְהָר הַעֲרָט אַיִין אַוְמְנָלָק?

דָעַר אַנְדָעָרָר שַׁטְעָהָט אַוְיָף מִיט אַיִין אַנְדָעָר טָעָה: לְמַאי גַּיט מַעַן אִיהָם נִטְגָּעַן אַרְבִּיְטָמִיט, עַר זַאל עַפְּבִים קַאֲנָגָן אַרְבִּיְטָעָן לְטוּבַת הַכְּלָל? פַּאָר ווּאָס קַומְטָדָס אִיהָם, אָז דָעַר אָוֹן דָעַר זַאל אַרְבִּיְטָעָן דָסָס אָוֹן דָסָס, אָוֹן יַעֲנָה זַאל טַהָוָן יַעֲנָה אָוֹן יַעֲנָה, אָוֹן עַר, נַעֲבָאָר, דָאָרָפּ וַיְצָעַן אָוֹן וַאֲרָטָעָן, טַאֲמָעָר וּוּעַט אִיהָם גַּטְטָעָט צַוְשִׁיקָעָן עַפְּבִים עַמְיצָעָן אַפְּאָרָפּ אַפְּאָרָפּ? אַיְהָר פַּאֲרַשְׁטָעָהָן, ווּי מַעַן הַאָט אִיהָם דָא גַּעֲקְוִילָעַט דִי קַאֲפָאָפָאָט?

דָעַר דָרְיוֹטָעָר הַוִּיבָט זַיךְ אַוְיָף אָוֹן לַעֲנָט אַנְדָעָר אַפְּעַטְעָל פָּוֹן דָעַם, ווּאָס מַעַן הַאָט גַּעֲטָהָאָן בַּיְ אַהֲעָר, אָוֹן פָּוֹן דָעַם, ווּאָס מַעַן וּוּאַלְטָעָן גַּעֲקָאָנָט טַהָוָן, אָוֹן פָּוֹן דָעַם, ווּאָס סְאַיז נַאֲךְ דָא ווּאָס צַו טַהָוָן.

— גַּעֲטָהָאָן — זַאנְגָט דָעַר דָאֲוִינֶעֶר חַכְמָה — הַאֲבָעָן מִיר נַאֲךְ גַּאֲרָנִיט גַּעֲטָהָאָן. טַאֲמָעָר הַאֲבָעָן מִיר בַּיְ אַהֲעָר גַּעֲרִינְדָעָט אָוֹן אַיְינְגָעָלְאַדְעָט אַזְוְלָכְעָט עַטְלִיכְעָט הַוְנְדָעָט קַאֲלָאַנְיָעָם אַיְינְגָעָן אָוֹן אַרְץ-יִשְׂרָאֵל, אַיז דָס אַפְּלִילָעָן שָׁוֹין גַּעֲקָאָנָט

האבען בי איבער היעבר טויזענד... טאמער — זאנט ער — האבען מיר אין אונזער נאציאנאל-כאנס אזעלכע צוויי הונדערט מיליאן פונט שטערלינג, ואלטען מיר, איינגענטליך, באדרפט האבען אצינה, צום ווינציגסטען, א פאר מיליארדען. נאך די גרויסע נרכות מיט די גרויסע ירוזות, ואס אונזער גברים האבען אפנעזאנט אוית אונזער פאנד, ואלט אונז אונגעשטאנען, מיר זאלען שיין איצטעד פאנען אפקייפען נאנץ ארציישראַל און צערעבעגען זיך מיטן טעם בי דער לעצטער פרומעה... איך ווייס, זאנט ער, איהר וועט מיר אפנעטפערען, אzo מיר האבען א סך געלד און א סך צייט אויסגע-געבען אויפֿ קולטורען. באדראָף איך איזק אבער דערויף אפנעטפערען צויסק, אzo מיר האבען דא אויך א סך ווינציגעה, ווי מיר ואלטען געקאנט האבען בי אהער... אונזער הערד ראכינער איז נאנץ גערעכט געווען, ואס ער האט אונז היינט איז שוחל אויסגעווארפֿען, אzo איזן אידישע אקדמע איז נאנץ ארציישראַל איז קאָרג אונז ואלט אונגעשטאנען, מיר זאלען האבען דריי אקדמעים, פיער אקדמעים, פינע אקדמעים!...

איך שטעה נאך פון דערווויטען און באטראָכט די דזינווע מאדנע מינימ אידען. וויעדר אקדמעים איז ארציישראַל? איזן אקדע-מייע אויפֿ נאנץ ארציישראַל איז זיי קאָרג; זיי באדרפען האבען צעהן אקדמעים, הונדערט אקדמעים, טויזען אקדמעים, מיליאן אקדמעים!...

דר עכם ועצע זיך אנדער, און עס שטעהט אויפֿ א נייער תנא און באקלאגט זיך אויפֿ דער לאגע פון די אידישע גערטנער איזן ארציישראַל, ואס זוי האבען היינטיגס יאהר ניט געקאנט אריינטראָגען איז פאנד אריין מעהר פון א האלבען מיליאן פרענק... נאך אויב, זאנט ער, די לאגע פון די גערטנער איז נישט אס בעס-טען, איז די לאגע פון די בעליימלאָכוֹת איזן ארציישראַל נאך טרווע-ריינ: די בעליימלאָכוֹת איזן ארציישראַל, זאנט ער, האבען תמידעהאט זיינט אינגענע ביבּלייאָטעהַן, און היינט זענען זיי נעהאָך

געבליבען אהן א ביבליאטטעקע: זי איז אפנערברענט געווארען, אהן זי מזען געהן אין פרעםצע ביבליאטטעקעס (א נאט'ס רחמנות אויף זי!...). הינט, זאנט ער, די אידישע ארכיטיטער פונ'ס איזענבעהן אין ארץ-ישראל — די זענען גאר אומגניליך: ביוז אעהר האבען זי געהאט וויער אינגען טהוואטעה, אהן איצט איז דאס טהוואטער צעפאלאען געווארען, ואדרום די בעסטע שפיעלער האבען חתונה געד האט אהן זענען זיך צעפאחרען, דער אהער, דער אהן. אהן דער זווילע זענען נבעאך די אידישע באהן-ארכיטיטער געבליבען אהן א טהוואטער (א שטיין קאן אויך צענאנסען וווערען פון געווין!... א קלינינקייט — אידישע באהן-ארכיטיטער זענען געבליבען אהן א זיידען!...).

נאך דעם תנא שטעהט אויף נאך א חברה-מאן פון די יונגען לוייט אהן רעדט מיט פיער, פאלט אהן אויף דער חברה "כרמל" אהן זאנט, אzo די חברה "כרמל" איז די ריבכטטע צוישען אלע אידישע חברות; ס'איז א יושר אzo די חברה "כרמל" זאל געבען וויאן אויף אלע אידישע בקור-חולוייס'ס אין ארץ-ישראל אומזיסט. נישקה, זאנט ער, טאמער ווועט די חברה "כרמל" פערדיינען ווינציגער מיט עטליך הונדרט טויזענד קערבלעך א יאהר, איז אויך אהן איז אומגלאיק! דער גוטער יאהר ווועט זי ניט געמען!...

נאך איהם שטעהט אויף איינער, א יונגערטמאנטשייך, אהן לייענט פון א פאטעןער עפֿים א גאנצע מגילה מכח מליטעה, מכח אידיש חיל, לענט-פאר נײַע פֿלאגען, ווי איזו אהן וואס אהן זען, אהן אלע הערען איהם אויס מיט קאָפּ, פרעגען קשיות, אהן ער פֿאָרענטפֿערט זי. אהן אzo ער לאזט אויס, וווערד א פֿאָטשעררי "בראואָא!" אהן א געשרוי: "הויך!" "הויך!" — מע קאן טויב וווערען!...

צום סוף שטעהט אויף דער בעלה-הבית אלין, דאס הייסט, דער ראנכטער, אהן לייענט איבער א בריעף פון רויטשילד'ען. פונ'ס לייענען פֿאָרשטעה איך, אzo רויטשילד שמייכעלט זיך צו צו דער

חברה, ער וויל וווערען אַ חברה-ימאנַן נלייך מיט אלע, אוּן זאגט זוי צו
„הרימּ וגבעות“. שיט מיט מייליאנען.

איך שטעה אוּן באטראכט זוי אוּן קלעהרד מיר: ביִי אונז, אוּ
ס'זאל זיך מרעפֿען, אשטיינער, אָזאָז מעשה: אַ גבֿיר זאל זיך וועֶז-
לען איינקוייפֿען אַין חברה, — איך וויסס וואָס עס וואָלט געוווען?
מע וואָלט געקראָכען אוּיף אלע פֿיעֶר, מע וואָלט פֿאָר פרוֹיד גענאָנ-
גען אַ טענצעעל! וואָרומּ ביִי אונז אַ גבֿיר אוּן ער זאגט נאָר אַ גוט
וואָרט אַלְיוֹן, אַחַן געלט, אַיז מען שוֹין אוּיך צופֿריעדען: „דעֶר
גבֿיר האָט גערעדט, דער גבֿיר האָט געוזנט, דער גבֿיר האָט גענוֹר
מען ביִים שמש אַ שמעקּ מאָבעקּ אַון האָט אַ ניס געט האָן, צוּ
געוֹנט זאל אַיהם זיין, צוּ לאָנגּעַ יאהָר!...“ איך האָבּ געמיינט, אוּ
חברה ווועט דָא צענאנגען וווערען פֿאָר תענוג; צום סוף — וווער?
וואָס? ס'אַיז געוווען אַ סְדָּך אַזְוַלְכָעַ, וואָס האָבען געפרענְט קשיות:
„וואּוּאוּ אַיז געוווען רוֹיטשִׁילדּ פֿרִיהָר, דעַמְאַלְט, וווען מע האָט אַיהם
באָדָאָרט? דעַמְאַלְט, וווען מען אַיז צוּ אַיהם געקראָכען? דעַמְאַלְט,
ווען עס האָבען זיך געאנְטָען אַידִישׁ טרעֶרען אַון אַידִישׁ בלְטוֹת?
דעַמְאַלְט האָט ער זיך פֿאָרְשָׁלָאָסְעַן בחדרִיחָדְרוּם? דעַמְאַלְט האָט
ער ניט פֿאָרְשָׁטָאָנְעַן קֵיָן אַידִישׁ?... אַיצְטּ, אוּן גָּאטּ אַונְז
געהָאַלְפֿעַן, מיר האָבען זיך מיט אַונְזָעַר אַיְינְגָעַנְעַר הַילְּךָ אַרוֹפְּגָעַשְׁלָאָנְעַן
אוּיף אַ דָּרָךּ, אַיצְטּ, אוּן גָּאטּ האָט אַונְז מְזֻכָּה גַּעֲוּן, אַונְזָעַר פֿאָלָט
חוּיבְטּ אַונְז וווערען לְיִיטָעַן נלייך, קומען צוּ אַונְז אַונְזָעַר צַאָפָעַס —
(אַ שיִנְגַּעַץ קָאָן!) אַונְז ווילְעַן זיך איינקוייפֿען מיט זיַעַרְעַע מִילְיאָנְעַן,
בְּכָדִי זַיְיַה זאלען קָאָנְעַן זאגּעַן אַ דָּעַה? נִיּוֹן, ביִי אַונְז פֿאָרְקוּיפֿטּ
זיך ניט קֵיָן כְּבָודּ פֿאָר קֵיָן געלט! כְּבָודּ באָדָאָרט מען ביִי אַונְז
פֿאָרְדִּיעַנְעַן, פּאַרְהַעַד וְעַן! מיר דָאָרְפָּעַן ניט
רוֹיטְשִׁילדּ/עַן! מיר דָאָרְפָּעַן ניט זיַינְעַז מִילְיאָנְעַן!“

דאָהָבּ איך זיך שוֹין מעֶהָר ניט געפֿאָנט אַיְינְהַאָלְטָעַן אַונְז בִּין
אַרוֹוּסְנָעַשְׁפָּרוֹנוֹנְעַן.

— רבותיהם! — האב איך מיר אונגעראופען צו זוי אויף א קול. — האט קיין פאראייבעל ניט, וואס איך, א ווילדי-פערעדער נאר, איך און אורח פון יונדר זויט סמברטיזן, שפרינגע ארטויס און מיש מיך אריאן אין אייער ענינים. מע ואנט בוי אונז א ווערטעל: «א גאנסט קומט אויף א וויל — און זעהט אויף א מייל». איך בעט בי איר נאך א מאל הונדרט מאל מיחילה, איהר וויזט מיר אוים אין מינע אונגען ריין כמושגען מלא, דעם אומנילק, וואס די באהן-ארבייד טער און ארץ-ישראל זענען געבליבען, ניט דא געדאכט, ניט פאר קיין אידען געדאכט, אchan א טהעאטער, — דאס בין איך איך מוחל. נאך דאס, וואס דער דזוניגער עוזות-מחוז-פאנים פקט נאר-וואס גערעדט קענען אוז מענטשען, זוי רויטשילדה, — א קלינינקייט רויטשילד! — דאס, זאג איך, איז שווין אוז ערלה, וואס איך קאן דאס שווין ניט איבערטראנגען! בוי אונז וואלט מען אוז ער בער חברה-מאן אנידערגעלאנט און מע וואלט איהם, איך בעט איבער אייער בכוה, אריינגעפיעדעלט איז וויהיסט-מענדאס א שטיקלער זעכציג ער זאל וויסען הלכות דורך-ארע, זוי אוזי צו רעדען קעגען א גבירו! איך זאל ווין באקאנט מיט רויטשילד'ען, וואלט איך איהם דער ערשותער איבערגעבען וואס דא האט זיך אפנעההן! ס'אייז א מצוה, מע זאל אזעלכע שקצחים, עוזות-פנימ'ער, צעריריסען, זוי מע צעריסט א הערינג אום ער בעט יומ בפּוֹרָן! אדרבה, זאנט אפשר, איז ניין? ...

דרעהרט פון מיר אזעלכע דבוריים, האבען זוי זיך, אפנעם, שטארק פארישעט, מהמת זוי האבען מיר נישט גענטפערט דאס אנדערע ווארט; זוי האבען זיך נאר איבערגעקופט איזוינס מיט דאס אנדערע, געשמייכעלט און געשושקעט זיך שטיילערהייד... עם וויזט אוים, איז זוי האבען מורה געהאט, טאמעה, א קשיא אויף א מעשה,نعم איך און איך שריב טאקי אוועק וועגען דעם צו רויטשילד'ען? ...

— מיר וועלען איך בימלעכובייז קלאר מאכען, — רופט זיך
 און צו מיר דער רב — מיר וועלען איך...
 — איהר האט מיך ניט — זאג איך — וואס קלאר צו מאכען ; איך
 בין נאך, ברוך השם, בי אלע געדאנגען...
 דער אלטער, וואס מיט די ברילען, מהוות א קלונג מיטן גלעט
 קעל און זאגט, אז די אסיפה איז אום אסיפה, און דער עולם הוייבט
 זיך אויף און מע זינגעט אלע אינאיינעם א ליעדר אויף לשוני-קורש, וואס
 הוייבט זיך און לאווט זיך אום מיט די ווערטער : "עד לא אברה
 תקונתנו!" אלע זינגען : איז די אלטער לוייט, אי די יונגען, אי די
 זכרים, אי די נקבות — ניטא ווער ס'זאל לאכען!...
 — איהר האט דאס גוט געזנט ! — מאכט צו מיר דער סטאליר
 צורי-קוויגס און בלואוט זיך און ווי א פאחים און ווערד צעפלאצט
 לאכענידיג. — איך האב אבער באולד פארשטיינען, אז איהר מאכט
 פון זוי א שפאמס.
 — אודאיו ! — זאג איך. — איהר פארשטיחת מעהר פון א
 טוידטען ! איהר פארשטיחת פונקט אזיי פיעל, וויפיעל מיין
 שטווועל !
 דער סטאליר האט זיך און מיט ביידע בענט בי די זייטען
 און קאטשעט זיך פאר געלעכטער.
 — ס'איו שוין אויף איך וויעדר — זאג איך — אונגעפאלאען
 דאס לעכעריגע ? שוטה בן פיקחהלאען ! רב שעיה קאטער ! רב
 מענדיג לאקס ! אברהמאל חורייך ! בעריל באסן ! חיים טראסקן !
 מאטעל ווארעניכן !...
 ער לאכט נאך שטאָרְקָעֶר, ער ווערד שיער ניט צעוזעט פאר
 געלעכטער !
 איך מהו א שפי אויף דעם משוגענען סטאליר און פארטיעז
 מיך אין מחשבות : וואס זענען זוי פאר ברואים ? ... פון דעם שבת-

צוינאכטס, מיט די אלע רעדעם, מיט זיעער טיליאנען דרענט ויד
מיר איזו דער קאָפ, אָז אֵיך וויס שווין נאָר ניט איזו וואָס פֿאָר
אַ ווועלט אֵיך בּין. אַיִינס פֿון דַי בִּידַע: אַדער זַי זענען משוגעים,
אַדער אֵיך בּין משוגע? ...
ニイ、ゾイ、ズンナ、ディアマタ'ウ、ミシゴウイム！...

ענדע ערסטער טיען.

מעשיות פון טרי
זענד אין נאכט.

לערצעהלאט בהרחה פון אַ קְרוֹשְׁנִיקָעֶר אַידְעָן,
וּאֵם זַיְצָעָן זַיְצָט עָר אַיְן קְרוֹשְׁנִיךְ, נָאָר
רוֹפָעָן רַופָּאָט מַעַן אַיְהָם "יַאנְקָעַל יְונְגָעוּר",
וּוַיְיל עָר אַיְזָ פָּוָן יְונְגָוּוֹ, פָּאָהָרָעָנִיג אַוְפָּן
שִׁיפָּ פָּוָן קָאָפָעָנָהָאָגָעָן בֵּיזָ נְיוֹרִיאָרָק, אַוָּן
אַיְבָעָרְגָעָגָעָבָעָן וּוְאָרָט אַיְן וּוְאָרָט.

געשריבען אין יאָהָר 1915.

מעשיות פון טויזענד אין נאכט.

.1

יאנסעל יונעוווער פון קרוושניך.

— — — פאחרט איהר, הייסט עם, פאנז שלום-עליכם, אויך
אהינציזה, ווי אלע? — זעהר אングעלענט!
ニישט מלחמת, ווי זאנט איהר, צרת רבים חצי נחמה. חס ושלום!
אדרכה, פארקערט! למאי זאל איך זאנגען? נאר וואס דען?
נלאט איזו, ס'איו עפיס היימליךער אויף דער נשמה צו וויסען, איזו
או נז ער שלום-עליכם, איהר פאַרטעטהָט צי נין, פאַרט אוד
מייט אונזה, פשומע עמינראָנטען, אויף איזו שית, אהין, איזו יונעט
לאנד אריין, וואס נאָט האָט באַשאָפּען פון אַידעַטס ווועגען, ווי זאלען
האָפּען וואָהוין צו אַנטלוֹיפּען, איזו עס טרעטט זיך אַצרה שלאָ תְּבָאָ
איין אָומְגָלִיך, אַ פָּאנֶרֶאמ, אַ מְלָחָמָה...
אייך זועל אייך זאנגען דעם אַמת — עם גְּלוּיבָּט זיך עפִים נאר
ניט, או ס'איו נאָך פָּאָרְהָאָן הַיְּנָמֵגָע צִוְּתָעַן עֲרַנְיָץ אויף דער ווועלט
אָזָא נִיכְטָעַר ווַיְנַקְּעַל, ווֹאָו מענטשען זענען ניט פָּאָרְשָׁכָּרְט פון
בלוט אָזָן מַע קוֹילָעַט זיך ניט אַין די אלְפִים, ווי מַע קוֹילָעַט בַּי
אונזה, אַשְׁטִיּוֹנָה, עופות, אוֹו עס קומָט ערְבָּיָם כְּפֹרָץ צו די כְּפֹרוֹת,
אוֹן מַע האָקָט ניט אַיְינָס דָּאָס אַנדְעָרָע, ווי מַע האָקָט הַערִינָג, אוֹן
מע ברָקָט ניט קַיְן מענטשען, ווי מַע ברָקָט קְרוּיט...

וואי מײַנט איהָר, מיר וועלען אַמְּאַל קומען אהַין, אין דעם אַמעַץ
ריַקָּא, צִי וווערְדוֹאָס?

איך וויס ניט, ווי אַזְוֵי איהָר דָּאָרְטָעַן, אוּבָעַן, אין די קָאַיּוֹטָעַן
פֿוֹן עַרְשְׁטָעַר קְלָאָס — נָאָר מִיר אַטְידָא, פָּאַסְאַזְיְּרָעַן פֿוֹן דָּרְטָעַר
קְלָאָס, האָבָעַן שְׁוִין אַוּקָגָעַנְגָּבָעַן, ווי זָאנְטָ אַיהָר, דָּעַר מַאֲמָעַס
מַילָּך, גָּבָעַן זָאל זַיִן גָּאטָ אַ בִּיאָזְקוּוֹטָעַל, דָּרְפָּאָר וּאָסָז זַיִן האָבָעַן
צָוְגָעַטְרָאָכָט אַלְעַ גָּוֹטָעַ זָאָכָעַן אַוִּיפָּ דָּרְכָצְלוּעַכְבָּרָעַן די שְׂטָאַרְקָסְטָעַ
פָּעַסְטוֹנְגָּעַן אָוֹן אַוִּיפָּ דָּרְכָצְבוּרָעַן אַיְזָשָׁרָעַן אָוֹן אַוִּיפָּ צַוְּ
מוֹקָעַן, אַוְמְבָרָעַנְגָּעַן די גָּאנְצָעַ וְעוֹלָטָן!

וְעוֹלָטָן נִיט גְּלִיוֹכָעַר גָּעוֹזָעַן, זָאנְטָ שְׁוִין אַיהָר אַלְיָוָן, מַעַן זָאל
עֲפָסִים צְוְטָרָאָכָטָעַן אַ מִוּטָעַל אַוִּיפָּ צַוְּ פָּאַרְגְּרָנְגְּנָעַרְעַן די דָּאַזְיָעַ
שְׂוּעָרָעַ אַוְמְגָעַלְוּמְפָעָרָטָעַ נְסִיעָה אַוִּיפָּן יִם?

ניַין, אַמְּהָרָה האָבָעַן זַיִן בעַסְעַר אַוּקָגָעַלְעַגְּטָעַן דַּעַם קָאָפָּ אַוִּיפָּ
שְׁמֶדְ-שְׁטִיקָה, אַוִּיפָּ אַ «צְוִוְיָאָזְנוּ-פְּרָצִיגָעַר», מִיטָּאַלְעָלְיָי בְּאַמְבָעָם:
אַזְוָלְכָעַ, וּאָסָגְבָעַן זִיךְ אַונְטָמָעַר אַונְטָמָעַר זַיִן דָּעַרְצָהָהָ
לְעַן דַּעַם פְּסוֹהָ אָוֹן אַזְוָלְכָעַ, וּאָסָגְבָעַן פֿוֹן אַוּבָעַן גָּאָרָה, אַזְשָׁ פֿוֹן
יַעֲנָעָר זַיִטָּ חַמְאָרָעָ — צַוְּ בְּרָעַנְגָּעַן אַחֲרָבָן אַוִּיפָּ דָּעַרְזָעַן אָוֹן
צַוְּ מַאְכָעַן אַתְּ פֿוֹנָ'סִים גָּאנְצָעַן רַעַשְׁטָעַל אִידְיָוִשְׁקִיטָּ... אָוֹן אָזְנָעַ
הָאָטָם זִיךְ גָּעַנוּמָעַן אַוִּיפָּ אַוְנוֹזָעַר בְּיַסְעַל אַיְדָעַן, אָוֹן אָזְנָעַ
מַלְחָמָה אַיִן נָאָר צּוֹלְיָעַב אַוְנוֹזָה, אַיהָר פָּאַרְשָׁטָעַת צִי נִין — אַ
אַיִדְיָשׁ עַמְּלָה מְלָחָת הָאָטָם אַיִזְנָאָר אַזְשָׁ אַזְוֵי קָלָאָר, וְעוֹרָ
טָאָגָג, וְוָאָרוֹם אָזְנָעַ — צַוְּ וּאָסָגְבָעַן הָאָטָם דָּעַרְזָעַלְעַטְרָעַן גַּעַדְ
פִּיהָרָט אַזְוֵי, אָזְנָאָר אַטְדָּא, אַוִּיפָּ דַּעַם שְׂטִימָקָעַל אַרְטָה, אַיִן זַיִן
גַּעַפְּלָעַן צַוְּ שְׁלָאָגָעַן זִיךְ אָוֹן הרְגָּעָנָעַן זִיךְ, צַוְּ קוֹיְלָעַן זִיךְ אָוֹן צַוְּ
יַאָשָׁעַן זִיךְ? וּאָסָגְבָעַן אַיִזְנָאָר? דָּעַרְזָעַת הָאָטָם זִיךְ אַיְינָגָעַשְׁפָאָרָטָה, עַרְ
וְוַיְלָ דָּקָאָ לְאַדְרִישָׁ אָוֹן דָּקָאָ וְוָאָרְשָׁאָ! אָוֹן פָּאָנִי פֿוֹן זַיִן זַיִטְ
קְרִיבָתָ אַלְיָץָ אַהַיָּן — אַוִּיפָּ קְרָאָקָעָ מִיטָּ לְעַמְבָעָרִין קְרִיבָתָ עַרְ! אַיִזְ
דָּאָרָ מַמָּה נְפָשָׁךְ: אָזְנָאָר, דִּיְתָשָׁ, שְׁמַעַקְטָ אַזְוֵי אַוְנוֹזָר וְוָאָרְשָׁאָ
מִיטָּ אַוְנוֹזָר ?אַדוֹשָׁ, אָוֹן דִּירָ, פָּאָנִי אַיִזְנָעַן קְרָאָקָעָ מִיטָּ

לעטבעריג — איז דאס עם א פשוט'ע זיך : נעטט מען און טע מאכט א בית — און שיאן ! צו וואס איז דאס שלאנען זיך ? מיט'ן קוילען זיך ? מיט'ן יאשען זיך ? און וועל בולס — וואס געהר זיך עם און מיט מיר, מיט יאנקעל יונגעוער, און מיט מיינע קינדרעה, וואס מיר זאלען געהן אוזעקלעגען דעם קאָפּ צוֹלִיבּ דעם, וואס דיטיש וועט געוועלטיגען און קימנען פאנַּן אַין פְּשֻׁמֵּישָׁל ? עם קומט אויס גלייך, ווי אויסער פוילען און אויסער גאליציע איז שיאן נאר מעהֶר קיון וועלט נישטֿאָן איזן עקן איי, וועט איזר מיך פרענגן, למאַי בעלנייע ? וועל איך איך ענטפערען : למאַי קראָשְׁנִיק ?

איהֶר קומט מיך אַן, פָּאַנִּי שְׁלֹׂוּסְׁעַלִיכְּם, וואס איז דאס פָּאַר אַ קְּרוֹשְׁנִיק, וואס איך האָבּ אַ העזה דאס צו פָּאַרְגְּלִיכְּבָּעַן צו אַיעָר בעלנייע, להבדיל ? קראָשְׁנִיק, איהֶר פָּאַרְשְׁטָעַחְטְּ צַיְּנִין, איז זיך אַ קְּלִין שְׁטָעַטְּעַל, ניט גְּרָעֵסְעַר פָּוּן יונגעוּ, און בְּיַדְעַ שְׁטָעַטְּלָעַה, קראָשְׁנִיק און יונגעוּ זיך אַין לְוָלִינְעַר גּוּבְּרָנִיעַ אַיִּינָס נָעַז בען אַנדְעָרָעַן טָאָקי.

או איהֶרְתּ אַ פרעַג טְהָוָן, נַאֲפְשִׁיקְלָאָד : «וְוָאָוֹ אַיז דאס ערנייע קראָשְׁנִיק ?» וועט מען איך ענטפערען : «קְּרוֹשְׁנִיק ? — נִיט וּוּוִיט פָּוּן יונגעוּ». וְוָאָוֹ וְשַׁעַ אַיז יונגעוּ ? — «נִיט וּוּוִיט פָּוּן קְּרוֹשְׁנִיק ...». איהֶר פָּאַרְשְׁטָעַחְטְּ צַיְּנִין — קראָשְׁנִיק און יונגעוּ זענען בְּמַעַט, קָאָז מען זענען, אַיִּין שְׁטָאָדָט. דאס הַיִּסְטָט, סְאַיז נִיט אַיִּין שְׁטָאָדָט ; דאס זענען זיך צוּווִי באַזְוְנְדָרָעַ שְׁטָעַדְטָה, אַזְוִי הַיִּסְעַן הַיִּסְעַן זיך, אוּבָּק איהֶר ווּילְטָ ווּיסְעַן אַקְּרוֹאַטָּה, ניט קראָשְׁנִיק און נִיט יונגעוּ נַאֲרַקְאָסְנִיק אַזְוִי, נַאֲרַמְּרַאְוּ». נַאֲרַמְּרַאְוּ אַידְיִישָׁעַ קִינְדְּרָעַה, האָבעָן עַס פָּאַרְצְׁזִינְעַן : «קְּרוֹשְׁנִיק ? אַזְוִי יונגעוּ». פָּאַר וּוּאָס ? פָּאַר נַאֲרַ נִישָׁן סְאַיז שְׁעַנְעַר אַזְוִי, איהֶר פָּאַרְשְׁטָעַחְטְּ צַיְּנִין, סְאַיז אַיִּד יְשַׁלְּכַע רַ... אַנוֹי, להבדיל, אַזְוִי עַר דְּאָרֶף זענען «יאַנְאָוּ», אַיז אַ נַּאֲנְצָעַר עַסְק : יַאַנְאָוּ — וּוּי פָּוּן אַ פָּאָס ! אַזְוִי בַּי אַוְנוֹ אַיז דאס אַי גְּלָאָט, אַי קְּרוֹץ : יונגעוּ — אַזְוִי שְׁוִין !

בין איך אליאן טאקי א דארטינגער, א יונגעוער הייסט עס, פון יונגעו. נאר למאו זאל איך זאנגען א ליגען? זיין בין איך, איך גענמליך, א קרוושניקער, פון קרוושניק, נאר א געבעירענער בין איך א יונגעוער, פון יונגעו. און דערימאך טאקי רופט מען מיך בי אונז אין שטעדטעל "יאנקעל יונגעוער". פאר וואס? ערשותען, ווילס'איו פאראהאן בי אונז אין קרוושניק א סך יאנקעלס. והשנית, רופט מען מיך "יונגעוער" דערפֿאָר, וויל איך בין, איהר פאָר שטעחט צי נײַן, א געבעירענער א יונגעוער. האט איהר עם צע קויעט?

וויסט איהר שווין, הייסט דאס, וווער איך בין — איך? עם הויבט זיך נאר ניט אָן! וואָרום כדִי איהר זאלט וויסען, וווער איך בין, באָדראָפּ מען אַיְיךָ אָוִיסְרָעֶבָּעָנָעָן מײַן גאנצָעָן יהומ, פון וואָנגָעָן אַיְיךָ שטאמָם — אָוֹן אַיְיךָ ווועל דאס נישט טהוֹן! וויסט איהר פֿאָר ווּאָס? וויל אַיְיךָ האָבָּפֿינְט באָרְיָהָמָען זיך. צו ווּאָס ווועל אַיְיךָ געהן דערצעהלהּעָן גרויסקייט, לְמַשֵּׁל, אָז שטאמָם אַיְיךָ ווּאָס אַיהֲרָה, פּוֹן סָאָמָע צִימָעָם, ס'איוֹ נאר אַגְוָאַלְדָּן רְבָּנִים אָוֹן חֻזְנִים אָוֹן... אָוֹן... כְּמַעַט גּוֹמָע אַירְדָּעָן! אַיהֲר האָלָט נישט דערפּוֹן!

זהט איהר, וווען איהר זונט א בעלן און איהר פאָהרט אַיְיךָ דורך אויפּ ציְאָאוועסט צו אונז אַיְיךָ נְרוֹיסְפּוֹילְעָן, ווועַען מיר זאנגעַן אַיְיךָ לְבוּלִינְעָר גּוּבְּרָנִיעָ, אָוֹן איהר שטעלט אַיְיךָ אָפּעַט אויפּ אַמְּנוֹטְקָעָלָע אַיְיךָ ווּאָס פֿאָר אַשְׁטָאָדָט אַיהֲר ווילט, נאָפְשִׁיקְלָאָר, אַיְיךָ אַמְּנְדָּרְעוֹוִיָּא, אַיְיךָ יונגעו, אַמְּזָעְלָכְבָּאָשָׁעָן, אַיְיךָ רָאָכָאָו, אַיְיךָ בִּילְגְּנָדְרָאָרִי, אַדְעָר טאָקי בי אונז אַיְיךָ קרוּשְׁנִיקָאָלְיָן, אָוֹן איהר טהוֹט אַפְּרָעָן אַמִּינְדָּסָט קִינְד אויפּ יְאָנְקָעָל יונגעוער — מעהָר נישט ווּי די צוּוִי ווּרְטָמָעָר באָדראָפּט אַיהֲר צו זאנגעַן: "יְאָנְקָעָל?" אָוֹן יְאָנְקָעָל אַרְוִוִּים? ווּי זָאנְט אַיהֲר: גַּעַת שְׂרִי אַנְיָ שְׁלָמָה!...

צי אַיְיךָ זָאנְט געהן, אשטיינְגָעָר, דערצעהלהּעָן, אָז מײַן טאָטָע

אייז געווען כל ימי א נבר, און מײַן זידע, און מײַן עלטער-זידע,
 און איז אליאין בין איך אויך געווען ניט לאנג א איד א נבר, ביז ס'אייז
 אָנְגָּעָקְׂמָעָן דָּעֶר פִּינְסְּטָרְעָרָר בְּאֵיקָאָט אֹוִיף אָנוֹ פָּוָן דִּי פּוֹלְעָן, אָנוֹ
 ס'אייז אַלְסְּדִּינְג אָוּוֹק מִיטְּן וּוַיְנְט אָנוֹ מִיטְּן רְוִיך. נָאָר צָו וּאָס?
 וּאָס וּוּעָט עַמְּרִיך הַלְּפָעָן? וּוְיְזָאנְט אַיְהָר: גַּע וּוּעָן שְׁעָן,
 גַּע הַצְּמָנָה גַּעַט, גַּע קָאַנְט זִינְגָּעָן — דִּי אַלְעָזָאָכְּבָּעָן טִוְּגָעָן
 אֹוִיף אַכְּפָּרָה! אַיְהָר זַעַחַט פָּאָר זִיךְּ אַיְדָעָן אַיְן עַמְּגָּרָאָנט, וּאָס
 פָּאָהָרָת מִיט אַלְעָזָאָרָעָן קִיְּן אַמְּדָרִיקָא — אָנוֹ שְׁוִין! דָּאָס
 וּוּיבָּה, בְּרוֹךְ הַשֵּׁם, פָּאָרְלוּוּרָעָן. דִּי קִינְדָּעָר פָּאָרוֹאָרגָּנָט אֹוִיפְּן בְּעַסְּדָּן
 מַעַן אָרט. דָּרוֹי קִינְדָּעָר, צְוּוֹי זִיהְן מִיט אַיְן אַיְידָעָם — הַאֲטָמָדָע
 אָוּבָּעָשָׂטָעָר גַּעַטָּה אָנָּס, מַעַן הַאֲטָמָאָין זַוְּהָן גַּע זָאַלְעָט
 הַעֲנָגָעָן, אָנוֹ דָעַם אַנְדָּרָעָן הַאֲטָמָאָין זַוְּהָן גַּע זָאַלְעָט שִׁיסְעָן, אָנוֹ דָעַם
 אָיְידָעָם הַאֲטָמָאָין זַוְּהָן, אַנְדָּרָעָן זַגְּעָן, גַּע' הַרְגָּעָט אַונְטָעָר לְעַמְּבָּעָרָג
 אַנְדָּרָעָן זַגְּעָן, מַעַן הַאֲטָמָאָין גַּעַטָּה אַיְן גַּעַטָּה אַיְן גַּעַטָּה
 נִימָּה, וּאוֹזִין גַּעַבְּיָין אַיְזָאָה הַיְנָעָקָבָעָן. אַיְזָאָה דִּי טָאָכְּטָעָר אַרְאָפָּט
 פּוֹנְסָם זַגְּעָן, הַאֲטָמָאָין זַוְּהָן וּוּיבָּה נִיט אַוִּסְנָעָה אַלְטָעָן — אַכְּתָּה
 יַחַדָּה, אַיְן אַיְינְצִינְגָּע — אָנוֹ אַיְזָאָה פָּאָר דָּעַר צִיְּט. אָנוֹ
 איך אליאין, וּוְיְאַיְהָר קָטָט מִיךְ אָן, אֹוִיךְ דִּי עַלְטָעָרָעָי יַאֲהָרָעָן בְּאַרְאָרָךְ
 זִיְּן נְעָזָנָר... אַזְוִי, אֹוִיפְּן קָוק, דָאָכָט זִיךְּ, עֲפִים נִישְׁטָאָזָא נְבָר,
 וּוּיטָפָן אַכְּשָׁמוֹן הַנְּבוֹהָ, אַזָּא? אַיְזָאָה פָּאָר דָּעַר טְוִידָט נַעַטָּמָט מִיךְ
 נִיטָּה! דָעַר מַלְאָךְ הַמּוֹתָה, אַיְהָר פָּאָרְשָׁתָהָט צִי נִיְּזָן, הַאֲטָמָאָין צָו מִיר
 קִיְּן שְׁלִיטָה נִיט. וּוּאָרוּם וּאָס אַיךְ בֵּין אַוִּיסְנָעָה אַלְטָעָן אָין דִי
 דָרְיוּ-פִּיעָרָה חֲדִשים פָּוָן דָעַר וּוּלְטָ-מְשֻׁגָּעָת, וּאָס מַעַן רַופְּטָדָס
 מַלְחָמָה, וּוּאַלְטָאָיְן אַנְדָּרָעָר אֹוִיף מִיכְּיָין אָרט אַנְגָּעָשָׂפָּרָט אַצְּינָד —
 טַעַטְעָטָעָן! אַט וּוּעָט אַיְהָר הַעֲרָעָן אַמְּעָשָׁה! דָרְיוּ-פִּיעָרָה מַעְשִׁיות,
 אָחָן אַשְׁיָׁורָה מַעְשִׁיות, אָנוֹ אַלְעָזָעָלְעָנָע, וּוּאַוְנָדָעָלְיָכָע מַעְשִׁיות,
 מַמְשָׁ מִצְּיָאת מַצְּרִים, וּוְיְזָאנְט אַיְהָר: מַעַשְׁ יְוָתָפָן טְוִיְּדָה
 זַעַנְדָּאָיְן נְאָבָטָה! אַזְוִי אַיְהָר וּוּעָט זִוְּיָה הַאֲרָכָע, וּוּעָט
 אַיְהָר אליאין זַגְּעָן, אָוֹס' אַיְזָאָה הַפְּלָא וּפְלָא, גַּאֲרָ נִשְׁטָאָזָא מַעְנָטָשָׁה

לייכער כה, נאר עפֿים טאקי אַ נס מִן הַשְׁמִים, ווֹאָסֶם דַעַר אָוּבָּעָר שטער קאן!

למשל, איך זאל איך דערצעהלען אַ מעשה, ווי אָזּוּי אַיך אָונֵן דער רב אָונֵן דער קאושאנע רב, דער רַאֲבִינָעָר, הייסט עַם, אָונֵן דַי אַיבָּרִיגָּע שְׁבָעָה מֻבָּי עִיר פָּוּן קְרוּשְׁנִיק — אָזֶן מִיר זָעָנָעָן גַּעֲקָעָמָעָן פִּיט וְאַלְעַז אָונֵן בְּרוּוּת מַקְבִּיל פְּנִים זַיִן דַעַט דִּיטְשָׁן, ווֹאָסֶם אָזּוּי אַרְיוֹן צַו אָונֵן קִיּוֹן קְרוּשְׁנִיק; אָונֵן אָזֶן מִיר זָעָנָעָן פָּאַרְטְּוִינְג גַּעֲוָאָרָעָן מִיט אַיהם מִכְחָ קָאנְטְּרִיבָּזְיָע, ווי אַיהֲרָ וְעַטְתָּהָרָעָן ווַיְיַטְּרָ אַבְּיסָעָל, האָט זַיְךְ קִירָה-דִּיטְשָׁן נִיט גַּעֲשָׁעָמָט צַו גַּעֲבָעָן אָונֵן בעומעה, אַיהֲרָ פָּאַרְשְׁטָעָהָט צַי נִין, פְּשָׁוֹטָעָ בעומעה, אַיִן דַי הענט אַרְיוֹן אָונֵן באַפְּוִילָעָן, מִיר זְאַלְעַז זַיְךְ אַיהם אַזְּוּעָקְשָׁטָעָלָעָן אוַיְסָד קַעְרָהָעָן דַי גַּאֲסָעָן פָּוּן שְׁטָאָדָט; סְאַזְוּ אַיהם נִיט גַּעֲפָעָלָעָן, דַעַט דִּיטְשָׁן; מִיר זָעָנָעָן, זָאנְטָהָרָעָן, שְׁמוֹצִינָעָן קַעְרָהָעָן, אָונֵן אַונְזָעָר מלוכה!...

צי, אשטיינָגָער, אָזֶן אַיךְ ווּעַל אַיךְ דערצעהלען נַאֲקָא שְׁעַנְעָרָעָן, ווי אָזּוּי אַיךְ יַאֲנְקָעָל יוֹנְעָוָה, אָונֵן דער רב אַונְזָעָרָעָר אָונֵן דער קאושאנע רב, דער רַאֲבִינָעָר, הייסט עַם, אָונֵן דַי אַיבָּרִיגָּע שְׁבָעָה מֻבָּי עִיר, דַי פִּינְסְטָעָ בעַלְיִבְּתִים פָּוּן שְׁטָאָדָט, זָעָנָעָן מִיר שְׁוִין גַּעֲוָעָן אַלְעַז אַוְיְפִּין הַיְלִינָעָן אַרט אַיךְ, אַוְיְפִּין קְרוּשְׁנִיקָעָר בִּיתְ-עוֹלָהָה הייסט דָּאָס? בִּיְנָאָכָט אַיזְוִידָס גַּעֲוָעָן, דַי לְבָנָה האָט גַּעֲשִׁינָט, אָונֵן דער שְׁוֹנָא האָט אָונֵן אַרְוִיְּגָעְבָּרָאָכָט, גַּעֲנָבָעָן אָונֵן זַאְסְטוּפָעָם אַיִן דַי הענט אַרְיוֹן אָונֵן גַּעֲהִיְּפָעָן, מִיר זְאַלְעַז זַיְךְ אַלְיְזָן גַּרְאָבָעָן קְבָּרִים, פְּשָׁוֹטָעָהָט צַי נִין, פָּאַר זַיְךְ זַיִן קְבָּרָה, זַיְךְ אַוְיְסְגָּרָאָבָעָן אַ קְבָּרָה אַרְיוֹנָלְעָגָעָן זַיְךְ לְעַבְעִינְגְּרָהָיְיד!

נאָק אַוְצָטָהָרָא אָזֶן אַיךְ רַעַד דַעְרָפָן, שְׁטָעָלָעָן מִיר זַיְךְ טַרְעָרָעָן אַיִן דַי אַוְיְגָעָן... אַיהֲרָ וְוַיְלָט וְוַיְסָעָן ווֹאָסֶם אַיזְוִידָס גַּעֲוָעָן: אַקְאַטָּאָוּסָם, אַדְרָעָר אַ משְׁוֹנָעָת? זְאַל מִיךְ אָזּוּי וְוַיְסָעָן אַ בִּיּוֹ לְעַבְעָן בִּיט אַיךְ אַינְאַיְינָסָם! אַיךְ וּוֹיִסְמָס נַאֲר אַיְינָסָם: אָזֶן אַיךְ אָונֵן דַעַת

רב און דער קאוזשאנע רב, נאך נאך אַ יונגעָר מאָן, קיִין דרייסיג
יאַהֲר נישט אלט, זענען מיר אין אַיִן נאכט אלע געוואָרען גרוּיַּה
און אלט!

איָאָ, אַיהֲר קוֹטֶט אוֹיֶף מיר אָוָן מְראָכֶת זִיךְּ: אָט דער אַיִד
איָוָן אַ ברֵיה אַויֶּף צַו דערצעהַלְעָן בְּכָאָ-מְעָשִׂיות!... אַיהֲר האָט
רעכְּט. אַיך אַויֶּף אַיְיָעָר אַרטָּם, ווּעַן מַע דערצעהַלְעָט מיר אַזָּאָז זַאָה,
וּוְאלְט אַיך אַויֶּךְ גַּזְוָאנְט: "פְּעִטְעָר, אַיהֲר רַעַדְתָּ פָּוּן הַיְּצָאָז, שִׁקְטָת
נאָכְ'ן דְּאַקְטָאָר, אַדרְעָר גַּעַתְּ לְעַגְתָּ אַיִיךְ שְׁלַאֲפָעָן!"... וּוּי וּשְׁעָ אַיִן
אַבְּעָר, אַז אַיך וּוּל אַיִיךְ גַּעַתְּ שְׁוּוֹעָרָעָן אַ שְׁבָועָה דָאָרוּיִיתָא, אַיִן
טַּלְיַּת אָוָן אַיִן קִיטָּעָל, אַז אַלְאָז, וּוּאָס אַיך דָרְעַצְתָּלְעָל אַיִיךְ, אַיִן וּוּי מִיר
זִיכְעָן אַךְ תַּחַת כְּפַת הַשְּׁמִים — אַונְטָעָר אַהֲימָעָל פָּוּן גַּאֲטָ? אַוְן
דָּאָס אַלְעָם, דָאַרְפָּט אַיהֲר ווּיסְעָן, אַיִן נַאֲך אַ שְׁמִינִית שְׁבָשְׁמִינִית.
אַיהֲר פָאַרְשְׁטָהָט צַי נַיְּן, אַפְּיוּלוּ קִיְּן הַונְּדָעָת חַלְק נִיט פָּוּן דָעָם.
וּוּאָס מִיר, אַיְדָעָן פָּוּן קְרוּשָׁנִיק אָוָן פָּוּן יְוּנָעָוָן אָוָן אַנְדָרְעָר אַיִד
דִּישָׁע שְׁטָעַרְטָלְעָר, זְעַנְעָן אַוִּיסְגַּעַשְׁטָאָנָעָן דָעַרְנָאַכְדָּעָם פָּוּן דִּי פָּאַלְיָאָז
קָעָן, אָוָן דָעַרְנָאָךְ פָּוּן פָּאָנִי, בָּעֵת עַר האָט אַרוּטְנָעִיאָנְטָ פָּוּן דָאַרְטָעָן
דָעָם דִּיְתְּשָׁ אָוָן אַיִין אַרְיָין מִיטָּ בִּידְעָ פִּסְּ... אָוָן דָאָס ווּוִיסְטָ
אַיהֲר דָאָר, מַן חַסְטָמָ, אַז פָּאָנִי האָט, שְׁוֹין אַזָּאָז גַּלְיָק, אַז וּוּאוּ נַאֲך
עַר שְׁטָעַלְטָ אַרְיָין אַ פָּום, אַזָּוִי מַזְזַזְזַז אַ פָּאָגָר אַס!...
ニַשְׁתַּמְתַּחַת עַר אַיִן אַזָּאָרְשָׁעָ, — חַלְילָהָ! עַר אַיִן בְּעַצְמָה נַאֲך נִיט
אַזָּוִי שְׁלַעַכְתָּ, אַונְזָעָר פָּאָנִי, זַאֲלָמָרְיךְ יִמְים וּנְשִׁים זַיְּן, נַאֲך עַר
הַאָט שְׁוֹין אַזָּאָז מַזְלָ, מְשֻׁתִּינְס גַּעֲזָאנְט...

הַכְּלָל, וּוּי אַיהֲר זַעַטָּה, הַאָב אַיך אַיִיךְ צַו דָרְעַצְתָּלְעָן אָוָן צַו
דָעַרְנָאַכְדָּעָם אַזָּוִי פִּיעָל, אַז הַלְוָאִי מִיר זַאֲלָעָן חַאְטָשָׁ פָאַרְטִינְג ווּוּרָעָן
בַּיּוּ נַיְּאָרָק!

איָרָ, פָּאָנִי שְׁלֹומְ-עַלְיכֶם, וּוּלְעָן דִי דָאַזְגָּעָ מעַשְׂיוֹת מִסְתְּמָאָר
צְדָנוֹתָן קוּמָעָן. אַז מַע דָרְעַצְתָּלְעָט אַיִיךְ אַ טְעַשָּׁה, נַעַמְתָ אַיהֲר
דָעַרְנָאַכְדָּעָם אָוָן אַיהֲר צְעַלְעָנְטָ עַמְּ אַויֶּף צְעַהָן טְעַלְעַרְלָעָר... וּוּי
בָּאַלְדָ אַזָּוִי, הַאָט וּשְׁעָ מִיר נַאֲך אַבְּיַסְעָלָע גַּעַדְוָלָד אָוָן לְעַגְתָּ-צַו קָאָפָּ.

איך וועל זוי אירך דערצעהלהען אײַינציגווויז, אַ מעשה נאָך אַ מעשה.
 און אַנְהוּבוּבָן וועל אַיך פֿון מֵיַּן עַלטְעַרְעָן זָוָהָן, פֿון מֵיַּן יְהִיאָלְ'ן,
 ווי אַזְוֵי פָּאַנִּי האָט אַיְהָם גַּעֲנוּמוּן אַין דָּעֶר מְלֻחָּמָה אַון האָט אַיְהָם
 אַוּוּקְגַּעַשְׁטָלָט שִׁיסְעָן, פְּשָׁוֹט שִׁיסְעָן, אַיהֲרָ פָּאַרְשְׁטָעָהָט צַיְּנִין,
 פֿון אַ בִּיקְסָן! האָט אַיְהָם מֵיַּן יְהִיאָלְ' גַּעֲנוּבָן אַשָּׁאָם, אַז וּוּן אַלְעָ
 יְוִינִים שִׁיסְעָן אַזְוֵי, וּוּלְטָעָן דִּי קִיסְּרָים מִיט אַלְעָ זַוְּעָרָעָן גַּעֲנוּרָאַלְעָן
 אַון פָּעַלְדָּמָאַרְשָׁאַלְעָן גַּעֲהָאָט אַ שְׁעָן פְּנִים... נָאָך אַיך זָעה, אַז
 אַיהֲרָ זָעַנְטָ שְׁוִין, דָאָכְטָ מִיהָ מִיעָד אַון אַיהֲרָ האָט חַשָּׁ אַבְּיָסְעָלָעָ
 דָוְרָכְשָׁפָצְיָעָרָעָן זַוְּקָ אַיבָּעָרָן שִׁיףָ. שְׁפָאַצְיָעָרָט, עַס האָט צִוְּיט,
 סְאִיזָן נָאָך נִישְׁקָשָׁה'/דִּינָן וּוּזְטָ בְּיוֹ צֹ נִוְּרִיאָרָק, מִירָן זַוְּקָ נָאָך גַּעַנְ
 גַּוְבָּ אַנְרָעָדָעָן!...

.2

* ח * א * ל * ש * י * ס * ט * א * ר * ז * ו * ה *

— — — האָב אַיך אַיך, הַיִּסְטָעָם, צַוְּנוּאָנָט, פָּאַנִּי שְׁלוּסָה
 עַלְיכָם, צֹ דָרְעַצְעַהָלָעָן קָודָם כָּל פֿון מֵיַּן עַלטְעַרְעָן זָוָהָן, פֿון מֵיַּן
 יְהִיאָלְ'ן, ווי אַזְוֵי פָּאַנִּי האָט אַיְהָם גַּעֲנוּמוּן אַין דָּעֶר מְלֻחָּמָה אַון
 האָט אַיְהָם אַוּוּקְגַּעַשְׁטָלָט גַּלְיָיךְ מִיט אַלְעָ יְוִינִים, עַר זָאל שְׁוּסָעָן.
 וּוּאַלְטָ אַיך אַיך, אַיְינְגַּנְטְּלִיךְ, באַדְאָרְפָּט דָרְעַצְעַהָלָעָן, ווי אַזְוֵי סְאִיזָן
 נָאָך אַנְגַּעַקְוּמָעָן צֹ מֵיַּן יְהִיאָלְ'ן, אֹז בְּסָךְ הַכָּל האָב אַיך אַיְהָם פֿון
 פָּאַנִּי'ס הָעַנְטָ, אַיהֲרָ פָּאַרְשְׁטָעָהָט צַיְּנִין, לְאַנְגָּ אַרְוִיסְגַּעַנוּמוּן, ווּזְ
 פִּיעָלָ דָּאָס האָט מִיךְ גַּעֲקָאָסָט, וּוּאַלְטָ זַוְּקָ עַס אַיְידָעָר עַמִּיגָּרָאָנָט,
 אַטְ-אַזְ-דָּא אַוְיָפְּ דָעַם שִׁיףָ, גַּעֲמָעָט וּוּינְשָׁעָן, עַר זָאל עַס פָּאַרְמָאָגָעָן
 אַיְידָעָר עַר קְוּמָט קִיּוֹן אַמְּרָיִיקָא, וּוּאַלְטָ אַיְהָם אָפְּשָׁר אַזְוֵי דָעַר
 קָאָפָּ עַר נִישְׁתָּ וּוּהָ גַּעַתְּהָאָן, טָאָמָעָר האָט עַר יְסוּרִים בִּיִּים אַוּוּקְשָׁטָעָ
 לְעָן אַ פּוֹס אַוְיָפְּן בְּרָגְן פֿוֹנְסָמָן גַּאֲלָדָעָנָעָם לְאָנָד... נָאָך וּוּאָס דָעָן?
 אַזְוֵי ווי אַיך בִּין אַ מְעַנְטָשָׁ, אַיהֲרָ פָּאַרְשְׁטָעָהָט צַיְּנִין, ווּאָס כְּהָאָב

פיינט מאיריך זיין און האב ליעב נאר צו דער זאך, לאן געה איד אריבער גלייך צום ענין, ווי איזו מע האט מיין ייחיאל'ען געומען צו דער אפאלצענייע אריינגעשטעלט, ווי זאנט איהה, אין געוואנט אריין, געגעבען א ביקס אין דער האנט אריין און געואנט: «סטור פאי, ייחיאל!» — געה, היסט עס, ראטעווע ניקאלאיען נעהאך פון דעם רישע, פונם דייטש!...

אייהר הערט איך נור צו מיט קאָפּ, איך בעט איזיך, וואָס דאַט הוות זיך: אָז פָּאַנִּי גַּעֲמַת אָזֶן צְבֻּצְקָעַט זִיךְ מִיט קִירָהּ אַיְבָּעָר אַ שְׂטִיקָעֵל סְעַרְבִּישָׁע מְדִינָה, וואָס אַיְזָן נִיט וּוּעֶרֶתָה קִיְּן דְּרִי גִּילְעָן, אָזֶן עַס צִינְדָּט זִיךְ אָז אַ פִּיעָּר אַיְבָּעָר דָּרָגָן צְבָּעָר וּוּלְטָה, זָאָל דָּרָ אַוְיבְּרַשְׁטָעֵר שְׁוֹמֵר וּמְצִיל זַיִן, אָזֶן אַלְיָין קְרִיכְטָעֵר אַרְיָין אָזֶן בְּלָאַטָּע בֵּין אַרְיָבָּעָר דֵּי אַוְיהָרָעָן, בָּאַדָּרָאָף מֵיָּן יְחִיאָל, אַיְהָר פָּאָרָ שְׁטָעָהָט צִי נִיְּן, אַיְהָם גַּעַנְזָן אַרְיוֹשָׁלָעָפָּעָן פָּוּן דָּרָגָלָטָע — קָאָן גִּיט צְעָזָעַט וּוּרָעָן דֵּי גַּאֲלָה? נִיְּן, זָאנְט שְׁוֹן אַיְהָר אַלְיָין, אַיְהָר זָעַנְט דָּאָךְ עַפְּים אַ שְׁלוּמָעַלְיכָם!

הײַנט גְּלָאָט, יְחִיאָל מִיְּנָעָר אַ שְ׀יסָעָר — נִיטָּא וּוּרָסְאָל לְאָכָעָן! דֵּי גָּנְצָע זָאָךְ אַיְזָן, וואָס עַס לִיגְט נִיט אָין דָּרָ טְבָע בֵּין מִיר, ווי אַיךְ האָב אַיְיךְ גַּעַנְגָּט שְׁוֹן, בָּאַרְיָהָמָעָרָי... נָאָר אָז אַיְהָר זָאָלָט קְוּמָעָן אִין אָנוֹנָעָרָעָ מִקְמוֹת, וואָס אַיךְ האָב אַיְיךְ אַוְיסָגְרָעָבָעָנָט, אִין אַ מעַנְדרָעָוָיָּע, אַ יְוָנוּוֹ, אַ מָּאוֹזָלְבָּאָזָעָן, אַ רָּאָכָוֹ, אַ בְּלָנְגָרָיָּע, אַדָּרָע צַו אָנוֹן טָאָקִי קִיְּן קְרוֹשָׁנִיק אַלְיָין, אָז אַנְחָאָפָּעָן אַ מִינְדָּסָט קִינְד אָזֶן אַ פָּרָעָן תְּהָוָן אָוֹהָה יָאָנְקָעָל יְוָנוּוֹעָרָסָקִינְדָּהָעָה, וּוּט אַיְהָר שְׁוֹן הָעָרָעָן וואָס מַעַוּט אַיְיךְ זָעָנָעָן! אָז אַיְבָּרָהָוּיפָּט — פָּוּן מֵיָּן יְחִיאָל'עָן! דָּאָס אַיְזָן גַּעַוּעָן, ווי זָאנְט אַיְהָר, שְׁוֹן אַיְזָן מָאָל אַיְחִיאָל! אַיְהָר קָאָנט פָּאַרְשָׁטָעָהָן, וואָס דָּאָס אַיְזָן גַּעַוּעָן פָּאָר אַ פָּאַרְשָׁוֹן, אַז קְרִיהְדְּיִוְּטָש אַיְזָן אַרְיוֹנָגָעָקָומָעָן צַו אָנוֹן קִיְּן קְרוֹשָׁנִיק, אָז מִיר זָעָנָעָן גַּעַקְוּמָעָן אַ גָּנְצָע דָּעָפָּוֹטָצִיעָע אַיךְ אָזֶן מֵיָּן יְחִיאָל אָזֶן דָּרָר אָזֶן קָאָוְשָׁאָנָעָרָבָה, דָּרָרָאָבָה בִּינְעָר סְיִיסְטָה דָּאָס, אָז דֵּי אַיְבָּרָהָגָע שְׁבָעָה טּוּבָה עִיר צָום קָאָמָעָנָה

דאָנט, און דער קָאַמְעַנְדָּאַנְט האָט געגעבען אָ רעד אַרְיִין מיט אָנוֹן
מכח קָאַנְטְּרִיבּוֹצְיָה, און מײַן יְהִיאֵל אָיז אַרְוִוִּס מִיט לְשׁוֹן אוֹף דִּין
דיַיטְשָׁ: «אֲדוֹנוֹן קָעְנִיגֶּה כְּךָ וְכְךָ...» — האָט דער דיַיטְשָׁ בעקמָען
שיַיר אָ מִתְהָ מְשׁוֹנָה אָנוֹן האָט אָ זָאנְג געגעבען: «אַיְדִישׁ! שְׁפָרְעָדָ
כְּעַן זַיִן אַיְדִישׁ!...»

מיינְט אַיְהָר דָּאָךְ, אָז נָור דיַיטְשָׁ? פְּרָאַנְצְּזָוִיָּה,
איַיְנְגָעַלְשָׁ אַיִזְאַיְנְגָעַלְשָׁ, — אָזָן אַלְיִין, אַלְסְּדִינְגָּפָן זַיִן אַלְיִין!
פּוֹלִישׁ שְׁמוּעָסְטָ מַעַן נִיטָּה, אָזָדָס האָט גַּעֲרַדְטָ פּוֹלִישׁ וּזְיִי אָ
גַּעֲבּוֹרְעַנְדָּרָ פָּאַלִּיאָקָה; נָאָר אַפְּיִילְוָן רָוְשִׁישׁ הָאָט דָּאָס אַוּזָּן גַּעֲקָעַנְטָן.
פָּן וּזְאַנְעַן? זַאָל מִיךְ אָזְוִי וּוּסְעַן בִּיְזָן מִיט אַיִיד אַיְנָאַיְנָעָם!
אָז בְּסָךְ הַכָּל רַעַדְטָ מַעַן נָאָר נִיט בִּיְזָן אוֹף יוֹנְ'ישׁ. פָּאַרְוּוֹאָס?
אָזְוִי: מַעַן הָאָט פִּינְטָ פָּאַנְיִין אָזָן מַעַן הָאָט נִיט לְיִעָּבָז זַיִן לְשׁוֹן.
כִּיְנְטָ אַיְהָה, אָז נָור מִיר, קְרוֹשְׁנִיקָעָר אַיְדָעָן? פָּלִיאָקָעָ מִיט דִי
וּוְאַנְסִים הָאָט אַיְהָם נָאָךְ טְוִוְעַדְטָ מַאְלָ מַעַהָר פִּינְטָ! דָּאָס אַיִזְ
נָור אַיְצְטָעָר אַיִזְ מַעַן גַּעַוְאַרְעָן «מַאְיָעָ קָאַחַחָעָן», אַדְעָר «קָוְצָעָנִיּוֹ
כּוֹצָעָנִיּוֹ», וּוּי מַעַן זָאנְטָ בִּי אָנוֹן, וּוּיְלָ דָעָר אַדְוָן הַנְּדוֹל הָאָט זַיִן
צָוְנְעַזְאַגְּטָ הַרְּיִם וְגַבְעָות, גַּאֲלַדְעַנְעָ בְּעָרָגָה, מִיט אַוּוֹטְעַנְאַמְּיָעָ, מִיט
אַלְעָ נּוֹטָעָ וְזָכָעָן. אַיִזְ גַּעַבְעַן וּוּעַט מַעַן דָּאָךְ זַיִן, אַס יְרַחְתָּה הַשָּׁם,
אַרְיִינָעָ קְדָחָתָ מִיט אַפְּרִישָׁר פִּינְגָּ אַוּפָּ צָוָּ פָּאַרְבִּיּוֹסָעָן — פָּאַנְיָ
וּוּסָם וּוּאָס עַר הָאָט צָוָּ טְהָוָן...»

נָאָר אַיִק הַאָב שִׁיר פָּאַרְנָעָסָעָן, אָז מִיד הַאַלְטָעָן נָאָךְ נָאָר פָּן
פָּאַרְנִינָט, בִּיְיָ דָעָר עַרְשְׁטָעָר מַאֲכָלְיוֹאַצְּיָה הַיִּסְטָעָ עַם. גַּעַהְתָּ זַיִט
אַנְבִּיאָ, אָז פָּאַנְיָ וּוּעַט שִׁיקָּעָן זָאנְעַן צָוָּ וּוּילְהָעַלְמָעָן: «זָאַטְשָׁעָם טִי
מְעַנְיָעָ רָוְגָּאָלָּה», אָזָן טָאַקְיָ מְנִיה וּבִיה גַּעַבְעַן אָ רָוָּפָּאָלָעָ רָאַטְנִיקָּעָם,
אָנוֹן מִין יְהִיאֵלָעָן בְּתוֹכָם, אָז «וּוְאַדְרָצָעָטָ טְשָׁעַטְרָעָ טְשָׁאָסָאָ», אַיְהָר
פָּאַרְשְׁטָעָהָט צִי נִיְּזָן!... הָאָט דָּאָךְ מִינְיָעָ, תָּזָקְדִּים דָבָר, גַּעַנְוָמָעָן
חַלְשָׁעָן אָנוֹן מַאֲכָטָ צָוָּ מִיר: «יְאַנְקָעָלָה, אַיִד בֵּין פָּאַרְבִּיּוֹן! יְאַנְקָעָלָה, אַיִד שְׁטָאָרָבָ!...»
וּוּאַסְ-זָשָׁע, מִיּוֹנְטָ אַיְהָה, הַאָב אַיִד דָעַרְוֹפָּ גַּעַנְטְּפָעָרָט? «נָאָ-

רעשי, האב איך איהר געואנט, דו זונדינסט. דאס איז נאר, זאג איך, גארנייש-שבנארנייש אקעגען דעם, וואס קאן זיין, ווארום כי נאט, זאג איך, איז דא אוזי פיעל, או א מענטשען'ס מה איז נאר ניט אימשטאנד צו חאפען עם מיטן'ן שכ'... עפֿים טאקי נאך ווי דאס הארץ האט מיר געואנט, או אונזערע צדות הויבען זיך ערשות אן... נאר, ווי זאנט איהר: א אידינע בלוייבט א אידינע. או זי וויל נאך ניט הערדען פון קיין זאך: סטייטש און סטייטש און טאקי נאך אמאל סטייטש! — איהר פארשטעט צי נין!...

און או מע וויל שטועגען דאס אינגענע צוריק, איז זי אפשר גארנייט אוזי אומגערכט געווען אויך, איך מיין מײַן וויב, מײַן איך. ווארום פאר וועמען, איך בעט איזיך, זאל פֿאָקי יאנקעל יונגע ווער'ס זוהן געהן שלאנען זיך מיט זיינע אינגענע ברידער פון קראקע מיט לאמבערג? פֿאָר פֿאָנִין, וואס מאכט אויפֿ איהם פֿאנגראמען? צי פֿאָר פֿלייאקען, וואס מאכט אויפֿ איהם באַקְאָטען? איז איזן מאל אווועק. והשנית, איז דאך עס ניט אַבִּי ווער. דאס איז דאך מיט ייחאל! א יונגערטמאן, איהר פארשטעט צי נין, מיט מהשבות! א מענטש מיט אינגענע געדאנקען! א זאך וואס איהם האט אוייסגעוויזען, או ס'איו קרום, האבען געמענט קומען כל מלבי מורה ומעריב און זאנען ס'איו גלייך. ואלט ניט געהאלפלען.

ניט מחמת עקשנות. איזן עקשן — דאס אַחַז. עקשנים זען מיר אלע קרוושnikער און אלע יונגעוער. מיר האבען אַשׁ פֿאָר אַיְוֹנְגַעַשְׁפָּאָרטע. און איך אלין, ווי איהר זעהט מיד אָן, בין איך בטבע אַהֲרָן, וואס לאזט זיך נישט בוינען.

אט נעטט, למשל, אַטְּדָא אויפֿן שוֹף, זאנען אלע אידען, או מיר'ן קומען קיין נוֹיְאָרֶק, אַס יַרְצָחָה השם, אַבְּעָר אַכְּטָמָן מאַנְטָאָג, און איך זאג איך, או מיר'ן ניט קומען ניט אַיבְּעָר אַכְּטָמָן מאַנְטָאָג ניט דיענסטאג און ניט מיטוואר; הַלְוָאִי מִיר זאלען קומען אַיבְּעָר אַכְּטָמָן דְּאַנְעָרְשָׁטָאָג. חאטעש שנידט מיך, חאטעש ברוקט מיך —

אט אוז מענטש בין איך! א סימן האט איהה: א ז מ י ר ווועלען געבען, ווועלען מיר זעהן.
בקיזור, מע האט א רופ געגעבען מיין יהיאל'ען צו דער אפאל-צענייע, און אzo פאני רופט, פאן מען, ווי זאנט איהה, קיין חوير ניט זיין און מע מז געהן — וואס מיר וויב? ווער מיר קינד? (עד האט שווין דעםאלט געהאט א וויב מיט דריי קינדרעלעך). און ער בעת מעשה, האט, ברוך השם, גע'חלש'ט דריי מאל, און דריי מאל האבען מיר זי אפנעמינטערט, און וואס טויג איזק נרוים, מע האט מיין יהיאל'ען, טאקי אין קרושניך, געגעבען א נעם צו דער ארבייט, נלייך מיט אלע יונימ, נארניש אויף קאטטאוועסען, און פון א איהם אונגעהויבען, ראשית חכמה, לערנען שיסען. שיסען פון א ביקם, פשות, ווי מע שיסט, למשל, ווילדע קטשען: "ראזו, דואָן, טריי — פלוּן" און שווין.

און מיר זענען א בעלן געוווען, קידושניךער בעליךיותם, געהן ארכוים דער שטאדט זעהן, ווי מע לערענצעט זוי שיסען, די ראנטיניקעס הייסט עט, — זאג איך איזק, הערט איהה, אzo ס'אייז חזוק מיט חזוק! און נארניט איזו שוער אויך, און שבלי'דיג אודראי ניט. אויך מיר א תורה — שיסען! מע נעמט און מע טהומט א שאט, שיסט עט. איז אבער ניט פון דעם רעדען מיר. לאזען זייד שיסען, לאזען זייד העגעגען, לאזען זייד טריינקען — וואס האט איהה צו מיין יהיאל'ען, אז ער זאל איזק געהן העלפֿען שיסען? אzo סך הכל, איהר פארשטעהט צי ניין, האט ער אויף זיין ליעבען, ווי זאנט איהר, קיין פליינ אוף דער וואנט ניט אונגעיריהרט. איין עות א געקוילעטס פון'ם שוחט, אzo מע האט געבראכט, האט ער נישט געפקנט צויזעהן. א פינגערד אzo עמייצער האט זיך צעקליטשעט, האט ער געפקנט פאלען חלשות. נעמט מען אוז מענטשען און מע שטעלט איהר אווועך דערנןאכדעם סאמע אקעגען פיעער און מע הייסט איהם, ער זאל שיסען! און אווועגעשטעלט האט מען איהם אסוי

ראט אויף דער גראונץ צוישען קרוישניך און צוישען יונעווע, דארטען ווואו דער דיטиш איז שווין גשטעגען גרייט אויף אריינצונגעהן, און נאָר געווארט בייז מײַן ייחיאל וועט זוי וויזען וואָס ער קאנז... האט זיך אֲבעָר מײַשְׁבֵּג געווען מײַן ייחיאל, — וועט איהָר הערען אַ שענס — אַז ס'איַן געלומען צו דער רעכטער אַרכְּבִּיט: דֶּצְאַן, דֶּזְוָאַטְרִי — פְּלִיאַן! — האט ער אויפגעהויבען די ביקס אַרוֹיף אַז נענוּמַען שיסען גלאָט אַזְוִי אִין דער וועלט אַריַין, אַיהָר פֿאַרְשְׁטַעַת צַיְנִין, אִין ערנְגִּישׁ נִיט אַזְוִי קִינְגָּם נִיט, נאָר גַּלְאָט אַזְוִי, צו גַּאָט הַיִּסְטְּ עַם...

האט דער זוּאָדָּנָע דערזעהן, אַז אַלְעַ שִׁסְעָן אַחַיָּן וּוְאַז מַעַדְאָת, נאָר אִין יוֹן שִׁסְטָ אַרוֹיף, אַזְוִי אַיהם מסתמא גַּעֲוָאָרְעָן די מעשה קַשְׁחַרְינְג. לְוִוְּפְּטָ ער צו אַזְוִוְּט אַקְּוּק — ס'איַן מײַן ייחיאל!

האט זיך אַזְוִי אַיהם אַגְּנַעַצְנָדָען דער גַּוְלַּן אַזְוִוְּט אַזְוִוְּט גַּעֲוָאָרְעָן מַלְאָךְיַיָּה — עַשׂו. לְוִוְּפְּטָ ער צו צַו מײַן ייחיאל'ען אַזְוִוְּט צַעֲשִׁירִיט זִיךְ: «קַאָךְ טִיעְבּוּ!» אַזְוִוְּט «פְּשָׂאָ קְרֻעוּ!» אַזְוִוְּט «זְוִידָאּוּסְקָעּ מַאְרָדְעָ!» אַזְוִוְּט נאָךְ אַזְוְלָבְּכָעּ שָׁעָנָעּ בְּכָדִים, וּוּ פְּאַנְיִי קָאנְן! — «וּוְאָהָיִן שִׁסְטָו? אַזְוִוְּט אַרְיִין?...»

שרעקט זיך מײַן ייחיאל פֿאַר אַיהם נִיט שְׁטָאָרָק אַיבְּעָר אַזְוִוְּט זִיךְ זִוְּן זָאָךְ — ער שִׁסְטָ אַרוֹיף.

וועדר דָּאָךְ עַשׂו נאָךְ מַעַהְרָ גַּוְלַּן אַזְוִוְּט צַעֲשִׁירִיט זיך אויף אַיהם וּוְיעַדְעָר אַמְּאָל מִיטְעָן אַיְגָעָנָעָם «קַאָךְ טִיעְבּוּ!», אַזְוִוְּט «פְּשָׂאָ קְרֻעוּ!», אַזְוִוְּט «זְוִידָאּוּסְקָעּ מַאְרָדְעָ!». — «אַחַיָּן! אַחַיָּן זָאָלָסְטוּ שִׁסְעָן, וּוּאַזְוְלָעָ שִׁסְעָן!» — אַזְוִוְּט בָּאוּוּזָוּת אַיהם מִיטְדִּיעָנָט, וּוְאָהָיִן ער זָאָל שִׁסְעָן. שרעקט זיך מײַן ייחיאל וּוְיעַדְעָר נִיט אַיבְּעָר פֿאַר אַיהם אַזְוִוְּט צו אַיהם נִגְנָעָן גַּלְאָסְעָן:

— אַחַיָּן? דָּאָרְטָ זַעַנְעָן דָּאָךְ מַעַנְטְּשָׁעָן! — — — — — — — — — —

וּוְילְטָ אַיהָר דָּאָךְ וּוְסָעָן מַסְתָּמָא דָּעַם סְוּפָּן דָּעַר מַעְשָׁה!
אַזְאָ סְוּפָּה אויף אַלְעַ שְׁוֹנָאִי יִשְׁרָאֵל!...

תחילת איז ערד אפלו געווואָרען, עשו הייסט עס, אַבִּיסָּעֵל ווֹי מטוושטש איז אַפְּהָעָנְטִינְג. ווֹאֲרוּם איז מע ווֹיל שמוועשען דאס אַיְיד גענע עַל-פִּי יוֹשֶׁר, דאס הייסט, אַיְינְתָּק אַרְיִין גַּעֲרָעַדְט, אַיְזָאָךְ עס טאָקי אַשְׁרַעְלִיכְעַזְאָךְ: נַעֲמָעַן אַוִּיפָּה לְעַבְּדִינְגַּע מַעֲנְטָשָׁעַן אַיְזָן שִׁיר סַעַן, ווֹי מַע שִׁיסְט אַוִּיפָּה פּוֹינְגְּלָעַן, אַדְעָר אַוִּיפָּה ווֹילְדָעַן חִוּות. יַעֲדָר אַיְינְצִיגְנָרְהָאָט דַּאָּךְ מַסְתָּמָא אַיְינְתָּרְהָיָס אַטְאָטָעַן, אַדְעָר אַיְינְצִיגְנָרְהָאָט דַּאָּךְ מַסְתָּמָא אַיְינְתָּרְהָיָס צִי נִינְיָן! אַיְזָמָעַן, אַדְעָר אַזְאָס פָּאָר אַיְינְעָבְדָה — מַעֲנְטָשָׁעַן זַלְעָעַן זַיד שִׁיר גַּלְאָט, ווֹאֲס אַיְזָאָךְ דָּאס פָּאָר אַיְינְעָבְדָה? ... — נַאֲרָ צְרוּיקָא אַבְּעָר — מַלְחָמָה! סַעַן אַיְינְס דָּאס אַנְדְּרָעָע? ... אַוְן אַזְאָס זַאָק ווֹיִיסְט אַיְיהָר מִיט ווֹאֲס עס שְׁמַעְקָט? דִּינָא דְּמַלְכּוֹתָא! אַוְן אַזְאָס זַאָק ווֹיִיסְט אַיְיהָר מִיט ווֹאֲס עס שְׁמַעְקָט? מַוְּרֶד בְּמַלְכּוֹת — אַיְזָאָתְהָ דַּתְּהָ לְחָמִית: קַאְרוֹא שְׁמַעְרָתָש! דַּעַרְ פָּאָר קוֹמֶט הַעֲנָעָן, שִׁיםָעַן, נַגְּאַטְמָעוֹעָן, פַּעֲרְטָלָעַן — אַקְלִיְינְגִּיקִיט? מַוְּרֶד בְּמַלְכּוֹת!

אַיְזָאָךְ אַבְּעָר פְּאָרָהָאָן, ווֹי זַאנְט אַיְיהָר, אַגְּרוּסָעָר גַּאט אַוִּיפָּה דַּעַר ווּלְטָ. ווֹאֲס טַהָּוֹט גַּאט בְּרוֹךְ הוּא? ווּעַט אַיְיהָר הַעֲרָעָן אַ שְׁעָנָם. בְּאַרְצָהָפָט זַיךְ טַרְעָפָעָן אַזְוִי, אַזְאָס קְרוּאָט יַעֲנָעָם טַאגְן אַיְן יַעֲנָעָר שָׁעה, אַוְיְסְגָּרְעָבָעָנָט פּוֹנְקָט ווֹי אַזְיִינְגָּר, נַעֲמָעַן דִּי דִּיטָּה שְׁעָנָן אַזְאָס מַאֲרָשָׁרָעָן אַרְיִין צַו אָנוֹן אַיְזָאָס גַּרוּסְפּוֹלְעָן נַאֲר פּוֹן אַיְזָאָס אַנְדְּרָעָזְוִיט. הָאָט פָּאָנִי נַעֲכָאָט אַזְוּקָנְגָּעוֹו אַרְעָפָעָן הַכְּלִיבָּלִימְכְּלִפְלָעִי שָׁעַל, הָאָט גַּעַנוּמָעָן מַאֲכָעָן פִּים — עַל חַטָּא שַׁחְתָּאנוּ לְפִנְיקָ בְּרִיצָת רְגָלִים — ווֹי זַאנְט אַיְיהָר, קִיְּן צִיְּיט גַּעַהָאָט אַרְמוּקָוְקָעָן זַיךְ צְרוּסָאָס אַפְּלָלוֹ! אַזְאָס הָאָט דַּאָּךְ גַּעַתְהָאָן אַזְאָס אַנוֹנוֹעָר אַיְדִּישָׁעָר גַּאט צְוִילְעָבָט מִיְּן יְחִיאָלְעַן טַאָקי! סְאַיְזָאָתָם בְּאַשְׁעָרָת גַּעַוּעָן, אַפְּנִים, דַּעֲרָנָאָךְ אַרְיִינְצְׁוּפָאָלָעָן צַו דִּי דִּיטָּשָׁעָן אַיְזָאָתְהָ אַרְיִין... נַאֲר שָׁא! מִיר דַּאֲכָטָה, אַזְאָס בְּלָאָזָטָה שָׁוֹן אַתְקִיעָה גַּדְלָה. דָּאס נִיט מַעַן אָנוֹן צַו ווֹיִסְעַן, אַזְאָס צִיְּיט גַּעַהָן אַטְרָאָכָט טַהָּוֹן מַכְחָאָבְלָת.

אַיךְ ווֹיִסְט נִיט, ווֹי אַזְוִי אַיְיהָר אַיְינְעָרְקָאַיְוּטָעָן — מִיה, פָּאָסָאָזָוְרָעָן פּוֹן דִּיטָּעָר קְלָאָט, זַעֲנָעָן זַיךְ נַוְהָגָן, אַיְיהָר פְּאַרְשָׁטָעָת צִי

ניין, מיר עסען אלע טאג, צווויי מאָל, דריי מאָל אַ טאג. איך געה נישט אריין אין חפירות, וואָס מֵר עסען און וואָס אַ הָר עסט עצם, און איך פרען איזיך נישט פון וואָסער אַ שחייטה אַיהָר עסט דארטנע אין ערשותער קלאמס און צי פֿאַרוֹזֶכְט אַיהָר נוּט אַ מאָל פֿוֹן דעם, וואָס סַע קּוֹוִיטְשְׁעַט — איך בין נוּט נַאֲטָס סְטְרָאָפְּטְשָׁע. מִה, פֿאַסְאַזְיְרָעַן פֿוֹן דְּרִיטְעָרָן, בענוּגְנָעַן זַד מִיט אַ שְׂרָעָרְפֿרִי, וואָס מע מאָכְט אַוְיפֿ אַיהָר בְּרוֹאָרְפֿ אַרְמָה. פֿוֹן אַמְּעִירִיקָא, זַאנְט מען, שְׂטָאָמְט זַי, דַּי דְּזַוְּגְנָעָרְפֿרִי, אַון היִסְטָט דְּאָרָט מִיט אַ מְּאָרְנָעָם נַאֲמָעָן : «פֿעְמִיְתָעָס». באַדְאָרְפֿ מען, היִסְטָט עַמְּ, גַּעַהָן, וַיַּזְאַנְט אַיהָר, אַיבְּעַרְחָאָפְּעַן דעם הַונְגָּעָרָה, אַון דְּרָעְנָךְ וּוּלְעָן מִיר קַאֲנָעָן זַד אַוּוּקְעֻזְעָצָעָן נַאֲךְ אַמְּאָל אַטְ-אַידָּא, אַוְיפֿן צְוֹוִישְׁעַנְדָּעָה, אַון דְּעָרְדָּעָה צְהַלְלָעָן זַד וּוּוּיְטָעָר אַונְזְעָרָעָר מְעַשְׁיוֹת פֿוֹן טְוִוְוָנְד אַיְן נַאֲכָט, נְסִים וּנְפְּלוּאָות, יְצִיאָת מְצָרִים, אַ מעַשָּׂה נַאֲךְ אַ מעַשָּׂה, אַון אַלְסְדִּינָג בְּקִיצָּה, מְחַמְת אַיךְ הַאָבָּפִינְט לְאַנְגָּעָה מְעַשְׁיוֹת. אַ מעַשָּׂה, וואָס זַי אַיְזְקָעָר, אַזְיָן זַי שְׁעָנָר. אַון דְּרָעוֹוְילָעָר וּוּלְעָן מִיר אַיזְקָעָר וּוְנִי שְׁעוּעָן אַ נּוֹטָעָן אַפְּעַטִּימָה, אַדְרָעָר, וַיַּזְאַנְט בַּיַּי אַונְיָן אַין דְּרָעָה הַיּוֹם : בְּרוֹכִים הַיּוֹשְׁבִּים, קוֹמֶט עַסְעָן, עַסְט גַּזְוָנָה...»

.3.

יְהִיאָל אַמְשְׁכָוָן.

— האבען מִיר, היִסְטָט עַמְּ, פֿאַנְיַיְלָסְמִינְטָלִיכְם, זַד אַבְּיִסְעָלָן זַי זַאנְט אַיהָר, אַונְטְּרָנְפִּיטְעָרָט. אַצְינָר זַעַט זַד אַקְאָרְשָׁט אַוּוּקָעָר, זַיְטָמְוחָלָן, וּוּיְדָעָר אַמְּאָל אַטְ-אַידָּא, צְוֹוִישְׁעַנְדָּעָה, וּוּלְעָן מִיר זַד דְּרָעְצָהָלָעָן וּוּיְדָעָר אַונְזְעָרָעָר מְעַשְׁיוֹת פֿוֹן טְוִוְוָנְד אַיְן נַאֲכָט, אַ מעַשָּׂה נַאֲךְ אַ מעַשָּׂה, אַון נִישְׁט גַּהְעָפְטָה, אַון בְּקִיצָּה, נַאֲר דעם תְּמִיצִית פֿוֹן יְדָעָר מְעַשָּׂה, אַזְיָן וַיַּזְאַנְט הַאָט לִיעַבָּר. אַזְיָן אַוְיפֿ וְוָסָם, אַיְנוּגְנָטְלִיךְ, האבען מִיר זַד גַּעַהָט אַפְּנָעָר שְׁטָמָלָט ? יְאָ, אַוְיפֿן עַרְשָׁטָעָן שָׁאָסָם, וַיַּזְאַנְט מִין יְחִיאָל, היִסְט

עם, האט ניט געווילט צוילעב טהון פאנין און אידער ער זאל שי-
סען אויף מענטשען האט ער בעסער געשאסען ארוית, אין הימעל
אריין, צו נאט הייסט עס. איז איהם דערפֿאַר געקומיין קריינאל,
ארבע מיתות ביתהָן, אַקלִינְיגְַקיִיט — מورد במלכות! האבען מיר
דורך אַשְׁטַּאַרְקָעַן גַּאנַט; ווֹאָס טהוֹט דָּעַר אוּבְּעַרְשְׁטָעַר? באָוּזִיט
ער אַ נֵּס אָנוּ עַס קומְט אַרְיָין צו אָנוּן קִין פּוֹילָעַן אַקוֹּרָאַט אַין יַעַד
געַם טָאגָן, אַיהֲר פָּאַרְשְׁטָעַת צַי נַיְינָן, דָּעַר דִּיְתְּשָׁ בְּכָבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ
נַאֲר וּזְוִי אַזְוִי מִינְט אַיהֲר, אַיז ער אַרְיִינְגְּעַקְומָעַן? בְּתוּפִים
זְבָמְלּוֹת — מִיטָּמוֹס אָנוּ מִיט גַּעַזְגָּגָן, האט זַיךְ צַעְלָעַט וּזְוִי
בְּיוּם טָاطָעַן אָין וּוַיְינְגְּאַרְטָעַן אָנוּ גַּעַוְאַרְעַן בְּעַלְּחַבְתִּי, נַלְיִיךְ וּזְוִי
קרושניק אָנוּ יוֹנָעוּ אָנוּ לְבָלִין אָנוּ גַּאנַץ נְרוּסִיפּוֹילָעַן אָיז זַיְן טָאַזְזָה
טעַנְס יַרְשָׁה פּוֹן קְרָמוֹנִים.

האט דָּאַס אָנוּן, קְרוּשְׁנִיקָּעַר בְּעַלְּיִבְתִּים, פּוֹן דָּעַר לְכַתְּחִילָה אַ
בִּיסְעַלְעַ פָּאַרְדְּרָאַסְעַן: מִמָּה נַפְשָׁךְ, נַאֲט בְּרוֹךְ הוּא האט דָּעַר גַּעַנְעַד
בָּעַן אַ שְׂטִיקָעַלְעַ הַצְּלָחָה, בַּיּוֹט אַרְיָין — מְהֻחְתִּיתָה, לֹאָזֶן זַיְן, וּזְוִי
זְאַנְטָ אַיהֲר, אַיז אַ גַּוטָּעָר שָׁעה; נַעַם, זַיךְ זַיךְ אַנְיִידָעַר אָנוּ שְׁרִיבָּ
אַזְוּעָק צו דִּין מַלְךְ אַ בְּרוּוּעַל: «הַנָּה זַיְן וּוַיְיסָעַן, אַדְנוֹן קְנִינָה,
אַזְוִי אָנוּ אַזְוִי — אָז אִיךְ בֵּין אַרְיָין אַין נְרוּסִיפּוֹילָעַן, אָנוּ מְהֻיָּם
וְהַלָּה אַיז דָּאַס קְרוּשְׁנִיקָּה, ווֹאָס האט אַמְּאַל גַּעַהְעַרְטָ צו נִיקְאַלְאַיְעַן,
גַּעַהְעַר עַס הַיִּנְטָ צו דָּעַר מִיטָּעַן תְּאַנְצָעַן מַאֲרָקָה, מִיטָּעַן גַּעַוְעַלְבָעַן,
מִיטָּעַן קָאַשְׁטָשָׁאָל, מִיטָּעַן, להַבְּדִיל, דַּי אַיְדִישׁ בְּתִימְדָרְשִׁים, אָנוּ מִיטָּעַן
אַלְטָעַן אָנוּ מִיטָּעַן נִיעַם בֵּית עַולְמָם — אָנוּ שַׁוִּין! צו ווֹאָס נַאֲךְ דָּאַס
זַיְן נַעַם מִיטָּעַן תְּאַנְצָעַן מִיטָּעַן גַּאנְצָעַן טָאַרְעָדָס?

נַאֲר, וּוְיִדְעַר צְוִירָק שְׁמוּעַנְדִּיגָּן, אִיךְ זַאל אַיְיךְ גַּעַהְנִין דְּעַרְצָעָה
לְעַן הַתְּנִצְלָות, אָז פָּאַר אָנוּן, קְרוּשְׁנִיקָּעַר אַיְדָעַן, אַיז יַעַנְעַר טָאגָן גַּעַד
וּוֹעַן תְּשָׁעה בָּאָב — וּוֹעַט דָּאַס אַזְוִי זַיְן נַיְינָן אַמְּתָה. נַיְינָן, קְרוּשְׁנִיקָּה
האַט זַיךְ נַיְט אַזְוּעַגְּנוּעַצְטָ וּוַיְינְגָן, אַיהֲר פָּאַרְשְׁטָעַת צַי נַיְינָן, האַט
אַפְּילָו קִין קְרַעְכָּץ נִישְׁט גַּעַגְבָּעַן דָּעַרְוִית, לְמַאי זַיךְ אַיךְ לְגַעַן זַאַד
גַּעַן? וּוֹאָרָם ווֹאָס אַיז דָּאַעַר גַּעַוְוִין? אַוְיַף דָּעַם, ווֹאָס פָּאַנִּי

וועט האבען חיליה ווינצינער מיט א שטאדט, צי אפלו מיט א נובערנייע? ער האט זיין גענונג! צי איך זאל איך זאנגען, מיר האָ בען זיך שטאָרַק פֿאָרְבּוֹנְקַט נָאָך אָ פֿאָנְרָאָם? אַיז אָוִיך נִיט אָזֶוִי די מעשה, ווֹאָרוּם אָז מֵיר ווּעָלָעַן זָוָה זַיְן בַּיְּגַטְּ, קָאנָעַן מֵיר עַס האָרְכַּעַן, נִיט דּוּרְלְעַבְּעַן זָאל עַר עַס, פֿוֹן דּוּרְ ווּיְיטְעַן...

בלוייבט איבער נאָר איין זיך: די שפֿראָר, דָּאס "רשעות"; מֵיר ווּעָלָעַן דָּאָרְפּעַן, הַיּוֹסְט עַס, צָוּלְעַנְגַּעַן זָיך אָ בִּיסְעַל דִּיטְשַׁע אָוָן חַלְילָה פֿאָרְגְּנָעַסְעַן דָּאס נָאָנְצָע בִּיסְעַל "רשעות"; אַיז דָּאס אָפְּשָׁר טָאָקי אָ שְׂטִיקָעַל עַוְלה, נָאָר אִיך האָבָּמָרָאָ, אָז דָּאס דִּיטְשַׁע לְשׁוֹן אַיז אֲבִיסְעַל נָעהָנְטָעַר צָו אָוָנוּ פֿוֹנְמָ רַוְּשִׁיעַן "קָאָק טִיעְבִּיעַ" אָוָן מִיטְ'ן רַוְּשִׁיעַן "זְשִׁידְאָוּסְקָעַמָּאָרְדָּעַ". אָוָן אָוִיב אִיחָר ווּילְטָ, ווּלְ אִיך אִיך אַיְינְרוּיְמַעַן אָ סָוד אַוְיפְּן אָוִיהָעָר, ווּאָס אִיך האָבָּעָס אָלְיאַין גַּעַהְעַרְטָ פֿוֹן מִין יְחִיאָלְעָן, אָז בְּסָךְ הַכְּל אִיז קִין רַוְּשִׁיעַ שְׁפֿראָר, אִיחָר פֿאָרְשְׁטוּהָט צִי נִין, נָאָרְנִישְׁתָּ בְּנָמְצָא. נִשְׁטָאָפְּן רַוְּשִׁיעַ לְשׁוֹן אָוִיפְּ דּוּרְ ווּלְטָ — אָוִים רַשְׁעוֹת, ווֹאָרוּם פֿאָנִי האָט אָלְעַ זָיְנָעַ ווּעְרְטָעַר בְּמַהְילָה אָוּוּקְנָעַלְקָעַעַט בַּיְּגַטְּ, אָבָּרְ סָעַל בַּיְּגַטְּ אָוָנוּ אָוָן אֲבִיסְעַל בַּיְּגַטְּ. אָוָן בְּכָדִי מַעַז זָאל נִיט דּוּרְ קָעַנְעַן, האָט עַר זַיְן אַיְבְּרָעָנְדָרְשָׁט אָוָן צָוְנָעְפּוֹצָט אַוְיפְּ זַיְן שְׁטִינְגָּעָר. לְמַשְׁלָ: "סָאָכָאָטָע" — דָּאס האָט עַר נְלִיְיך אָוּוּקָעַ גַּעֲגְנְבָּהָט בַּיְּגַטְּ אָוָנוּ פֿוֹן "שְׁבָתָ", "פֿאָסְקָא" — פֿוֹן "פֿסְחָ", "לְוָנָא" — פֿוֹן "לְכָנָה", "רוּבְּלָ" — פֿוֹן "רַיְבְּלָ", "קָאָפְּיִיקָא" — פֿוֹן "קָאָפְּיִיקָעַ", "גְּרָאָשִׁי" — פֿוֹן "גְּרָאָשָׁן", "סְטָאָרָאָזָשׁ" — פֿוֹן "סְטָרָוּזָשׁ", "ווּאָדָר" — קָאָ — פֿוֹן "בְּרָאָנְפָעָן", אָוָן אָזְוּוּ ווּיְיטְעַר...

הקייזה, ער אַיז אָרְיִין, דּוּרְ דִּיטְשַׁ הַיּוֹסְט עַס, אַיז גְּרוֹיסְ פּוּלְעַן — גָּאָט לְיַעַב אִיך מִיט אַיְיָרְ נָאָסְטָן בַּאָדָאָרָף מַעַן אִיהם אוּוּפְנָעָמָעַן, ווּי גַּעֲוַיְנְטָלִיך, אָ גָּאָסְטָן, אָ נִיעַם מְלֻכּוֹת, מִיט בְּרוּסָ אָוָן מִיט זָאלָעַ, אָזְוּוּ ווּי גָּאָט האָט גַּעַבְאָטָעַן.

די ערְשְׁטוּ האָבָעַן זָיך אָ ווּאָרָף גַּעַתְהָאָן צָו אִיהם מִיט אָ ברָוך הַבָּא, גַּעֲוַיְנְטָלִיך, די פּוּלְעַן. פְּלִיאָקָע האָט אָוִיסְנָעְגָּלָעַט די ווּאָנִי

סיפ. זיך אויסגעזינען אין דער לענג, און טאקי תוך כדיבר אַנְטָבִוּנְגַען זיך נידערין צו דער ערדר: «פֿרָאַשְׁעָן פֿאַנְצָא! פֿאַדָּאַם דֶּאָנְגָן! צַעֲלָאַיְעָן רַעַנְסִי!» — ווֹי פֿלְיאַקְעָן קָאנְזָן. זאלען מיר שוויזינען? איזו געבליבען, אָז בָּאַלְדָּן אַנְךָ זַיִן, אַנְךָ דֵּי פֿוֹילְעָן הייסט עַמְּ, זאלען מיר, קְרוֹשְׁנִיקָעָר אַידְעָן, אַוְיךָ אַרְוִיסְקָומְעָן מִיט אָונְזָעָר קְבָּלָת פְּנִים. פֿרְעָנְט זַיִךְ: מַי וּמַי הַהְולְכִים? — ווֹרָע זָלְגָעָן אַוְיפֿנְעָמָן אַוְאָגָעָן גַּהְוִיבְּעָנָם גַּאַסְטָן? פֿאַרְשְׁטָעָהָט זַיִךְ, דֵּי פֿאַנְיָי, דֵּי שְׁבָעָה טּוֹבִי הָעִיר, דֵּי פֿאַרְנָעָמָסְטָע בְּעַלְיִבְתִּים פֿוֹן שְׁטָפְרָטָן, אָזָן אַיִיךְ, יְאַנְקָעָל וּוֹנוֹעָר, אָזָן מִין זַוְּהָן יְחִיאָל בְּתוֹכָם.

צַו וּוֹאָסָם עֲפָפִים מִין יְחִיאָל? צַוְּלִיעָב דָּעָר שְׁפָרָאָר. טָאַמְעָר וּוּעָט מַעַן דָּאַרְפָּעָן, אַיְהָר פֿאַרְשְׁטָעָהָט צַי נִין, אַדוֹסָם מִיט לְשָׂוָן, אַיִו נִטְאָקָיְנָעָר אָזָן דָּעָרְהָיִים, אַחוֹזָיְמִין יְחִיאָל...

הָאַבְּעָן מִיר זַיִךְ, הָיִיסְט עַמְּ, צַעְנוֹפְּגַנְעָנוֹמָעָן אָזָן אַוְועָק מִיט בְּרוּוִיט אָזָן מִיט זָלָאָז. אַנְגְּעָתָהָאָז זַעְנָעָן מִיר אַלְעָעָן גַּעַוְעָן יוֹסְטּוּבְּדִיגְּ, פִּינְיָן, מִיט צִילְיִנְדָּעָרָם, מַעַשָּׂה דָּעַפְּטוֹטָאַצְיָע, אָזָן גַּוְטָן גַּעַצְיָטָרָט: אָז נִיעָר מְלֻכּוֹת, אַיְהָר פֿאַרְשְׁטָעָהָט צַי נִין, וּוֹרָע וּוֹיִיסָם, וֹי אַזְוִי עָר וּוּעָט אָזָן אַוְיפֿנְעָמָן?

אָזָן כֶּךְ הָוָה: וֹי נָור מִיר זַעְנָעָן צַו אַיִיחָם אַרְיִינְגַּעַקְמָעָן, צָום קָאַכְעַנְדָּאַנְטָן הָיִיסְט עַמְּ, אַזְוִי הָאָט זַיִךְ בָּאַלְדָּן אַנְגְּעָהָוִיבָּעָן אַסְדָּרָה: קָאַנְטְּרִיוּבּוֹצְיָע.

דָּאָס הָיִיסְט, לְמַאי זָלְאַיְיךְ זַעְנָעָן אַלְגָּעָן, אָז אַיְיךְ קָאַזְנִין זַעְנָעָן אַיִין אַמְתָה? אַנְגְּעָהָוִיבָּעָן הָאָט עָר, דָעָר קָאַמְעַנְדָּאַנְטָן הָיִיסְט עַמְּ, נִיט פֿוֹן קָאַנְטְּרִיוּבּוֹצְיָע — קָאַנְטְּרִיוּבּוֹצְיָע אַיִו גַּעַוְעָן נָאַכְרָעָם — פֿוֹן קָאַזְקָעָן הָאָט עָר נָאָר אַנְגְּעָהָוִיבָּעָן. מִיר זָלְעָעָן אַיִיחָם זַעְנָעָן, הָיִיסְט עַמְּ, וּוֹאָגְפִּינְעָן זַיִךְ דָאַרְגָּעָץ דֵּי רַוְסִישָׁע קָאַזְקָעָן? אָזָן אַיִין מָאָל פְּאַר אַלְעָעָמָאָל — קָאַזְקָעָן זָלְעָמָן אַיִיחָם גַּעַבָּעָן, אָזָן קָאַזְאָר קָעָן אָזָן קָאַזְקָעָן! אָזָן קוֹפָעָן קוֹפָט עָר אַוְוִיפָּא אָזָן בָּעַת מַעַשָּׂה מִיט אַזְוְלָכָעָא אַוְיָגָעָן, גְּלִיְיךְ וּוֹי יְעַדְעָר פֿוֹן אָזָן הָאָט בֵּי זַיִךְ אָזָן קָעָן שְׁעָנִי בְּאַהֲלָתָעָן חָאַטָּעָן אַהֲלָב טּוֹצָאַקָּעָן.

שועהרען מיר איהם מן הסתם מיט כל השבאות, ווי מיר האַיּוֹן
בען היינט يوم נימל אויף דער גאנצער וועלט, אָז ס'אייז ניטא בִּי
אונז קיין קאוזאקסען, איהר זאלט זאגען אָפְּלוּ אַיְין קאוזאקס אויף
אַרפּואה! דער אויבערשטער, זאגען מיר, האַט אונז אויסגעheit
פֿון אַט דעם אַנטיק, הַלוֹאַיּוֹן ווּוּיטער...

אהַיּוֹן — אהַהָּר, ער האַט אַרוּסְגּוּזְהָעָן, דער דִּיטְשָׁהִיסְטָם עַם,
אָז ער זוּט מיט אונז גַּאֲרֵנְטָמְעָן, רופֶּט ער זִיךְּ אָז צו אונז:
„געַדְעַנְקָט זְשָׁעָן, זָאנְט ער, טַאַמְעָר גַּעֲפִינְט זִיךְּ בַּיִּיךְּ עַרְגִּיעַ
בַּאַהַאַלְטָעָן אַ קָּאַזָּאָק, אַדְעַר טַאַמְעָר שִׁיסְטָם מַעַן עַמִּיצְעָן פֿון אַ
פּעַנְסְּטָעָר... „שִׁיסְעָן, זָאגְעָן מיר, פֿון אַ פּעַנְסְּטָעָר? בַּיִּ אָונְז אַיּוֹן
קְרוּשְׁנִיק? נִיטָּא ווּדר סְ'אַל לְאַכְעָן, בְּלַעֲבָעָן! ווּאַלְמָעָן מיר שׂוֹן
אַזְוִי רִין גַּעֲוָעָן, זָאגְעָן מיר, פֿון מַלְחָמוֹת אָוָן פֿון דִּיטְשָׁען אָוָן פֿון
צְרוֹת אָוָן פֿון פֿלְעָקָן!“

הערט ער אונז אוים, דער קָאַמְעַנְדָּאָנְטָהִיסְטָם עַם, אָוָן רופֶּט זִיךְּ
אָז צו אונז: „געַדְעַנְקָט זְשָׁעָן, זָאנְט ער, דִּי קָאַזָּאָקָעָן ווּעַלְעָן אַיִּיךְּ
פָּאַסְטָעָן טִיוּעָר! פָּאָר יְעַדְעָן קָאַזָּאָק, זָאנְט ער, ווּט אַיהֲר מיר
בַּאַצְּהָלָעָן מיט צָעהָן אַידָּעָן (אַיהֲר הַעֲרָט ווּעַרְטָעָר?), אָוָן אַצְּנִיהָ
זָאנְט ער, קִינְדְּרָעְלָעָר, קָאַנְטְּרִיבּוֹצְיָע!...“

אָז אָונְז גַּעֲוָעָן רַעֲכָט קָאַלְעָמוֹטָנָע אַוְיפְּןְזָהָרָצְעָן! נַאֲרָ
אַמְּאָל: פָּאָר ווּאָס זָאלָעָן מיר צָהָלָעָן קָאַנְטְּרִיבּוֹצְיָע? קָאַנְטְּרִיבּוֹ
בּוֹצְיָע אָז שִׁיךְּ צו אַמְּלֻוכָּה. אַמְּלֻוכָּה הַאַט גַּעֲפִירָהָט אַ מַלְחָמָה
אָוָן הַאַט פָּאַרְשְׁפִּיעָלָט דִּי מַלְחָמָה, בַּאַדְאָרָףְּ וַיְצָהָלָעָן קָאַנְטְּרִיבּוֹצְיָע.
אָז אָז מַע ווּל אָז תָּוֹךְ אַרְיִין, אָז עַס אַיִּיךְּ נִיט אַינְגָּאָנְצָעָן עַל פִּי
יּוּשָׁר: לֹא דִּי אַיִּיךְּ הַאָבָּפְּ פָּאַרְשְׁפִּיעָלָט, גַּעֲהָאָט אַ מְפָלָה הַיִּיסְטָם עַם,
בַּאַדְאָרָףְּ אַיִּיךְּ נַאֲרָ, אַיהֲר פָּאַרְשְׁפִּיעָהָט צִי נִין, צָהָלָעָן קָאַנְטְּרִיבּוֹ
צִיעָן! מִילָּא, בֵּין אַיִּיךְּ מַוחְלָל — אָזְוּ נִיט עַל-פִּי יוּשָׁר; אַבְּנָר
וּוּאָס גַּעֲהָעָר זִיךְּ עַס אָז מיט אָונְז, קְרוּשְׁנִיקָעָר אַידָּעָן? נִיט מיר
הַאַבָּעָן גַּעֲפִירָהָט מַלְחָמָה, נִיט מיר הַאַבָּעָן וַיְצָהָלָעָן. מִיר
וּוּיְסָעָן נַאֲרָ, אָז מיר זָאגְעָן אַוְיפְּ גַּרְוִיסְעָרָצְרוֹת: פָּאָנִי פֿון אַיּוֹן זִוְּט,

פליאקע פון דער אנדערער זייט—וואס די צוויי ווינשעווען זיך איינס דאס אנדערע מעג עם זיי בידען מקוים ווערטען... דערוויל זענען מיר און מיטען, גרייט האפערן קלעפֿט פון בידע צדרדים — איז קארן? דאראפערן מיר נאך א דרייטען, א דרייטש אויפֿ זיך, וואס הייסט זיך באזאָהָלען מיט קאנטראַבּוֹצִיעַ! מי יודע ואס פאר א קאנטראַבּוֹצִיעַ דער דרייטש קאָן זיך פֿיסען אַנְמַעַטָּען? וואו וועלען מיר עס געטען?

מאכען מיר זיך גע'פֿנֶרְט, גלייך ווי מיר פֿאַרשּׁטעהען נאָר ניט אָפִילוּ די טיימש פֿוֹנְגּוּם ווֹאָרט "קאנטראַבּוֹצִיעַ", אָוּן מיר ווֹיסען נאָר ניט מיט וואָס מע עסְטָעַע. פֿוֹילְטָט ער זיך ניט, דער קאמען-דאָנט הייסט עס, אָוּן זאנט אָוּנוּ נאָך אָמָל דאס אַיגּעַנְעַע אָוּן באָז ווֹיזַט אָוּנוּ שוֹין מיט די פֿינְגֶּרֶת, ווי זאנט אַיהָה, "פֿעַטִּים-עַטִּי" — "געַלְהָ, זאנט ער, געַלְדָּר מֵיָּזִיך!" — "געַלְדָּ?" — זאנט מיר. — ווי קומט צו אָוּנוּ געַלְדָּ? אָשְׁטָפְּטָטָט פון קְבִּצְנִים, דְּלְפִּנִּים, עֲנֵיִם וְאֲבוֹנִים!..." מאכט ער זיך אוֹיך גע'פֿנֶרְט, דער קאמען-דאָנט הייסט עס, אָוּן רופְט זיך אָזְן תְּמֻוֹאָטָע: "אַיהָרְטָט מָוחָל זַיִן, זאנט ער, צעהן טווענד באָרעַם, בְּמוֹזְמָנִים הייסט עס; דאס אַיז, זאנט ער, נומער איינס. אָוּן ברוּיט מיט פֿלְיוֹשָׁפָּאָר די סָאַלְדָּאָטָע אָז צוּוִי. אָוּן דאס דרייטע: הַיְיָ אָוּן האָבעָר פֿאָר די פֿעַרְדָּה, ווי זאנט אַיהָר, מספּוֹאָ לְנֵמְלִים, אָוּן פֿינְגָּשָׁה צִיטָט גַּעַב אַיך אַיז, זאנט ער, אוֹיפֿ צו בְּאַטְרָאַכְטָעָן זיך". אָוּן ער באַוְוִיזָט אָוּנוּ אוֹיפֿ די פֿינְגֶּרֶת: "פֿינְגָּשָׁ טוֹנוֹרָעָן!" אָוּן מהוֹט אָוּונָשָׁ צו דער טהָיר, הייסט אָוּנוּ געהן.

קָאָן מעַן, ווי זאנט אַיהָר, אַזְוִי גַּרְאָבּ נִיט זַיִן אָוּן מעַמוֹּן געהן. הויבען מיר זיך אוֹיפֿ אָוּן ווֹילְעַן אַנְהָוִיבָּעַן געהן. מאכט ער צו אָוּנוּ, דער קאמען-דאָנט הייסט עס: "געהן ווּעַט אַיהָר געהן, נאָר ניט אלְעָאָ, זאנט ער; דְּרִיְיָ פֿוֹן אַיך קָאָן אַיך אַיבָּעָר, זאנט ער, בַּיְיָ מִיר פֿאָר אָמְשָׁכוֹן, בְּכָדי אַיך זָאָל זַיִן, זאנט ער, זִיכָּעָר מיט אַיעָר קאנטראַבּוֹצִיעַ".

און ער נעט, דער קאמענדאנט הייסט עס, און ? לאוט איבעה
בי זיך דעם רב און דעם קאושאנע רב, דעם ראנגעראד הייסט עס,
אייז צוווי, און מײַן ייחיאל'ען אַדריטען, איהר פֿאַרְשְׁטָעַהַט צַיְנוּן,
און מיר געהען שווין אהיים אהן דעם רב און אהן דעם קאושאנע רב,
דעם ראנגעראד הייסט עס, און אהן מײַן ייחיאל'ען.

איך געה און די ערדר וויענט זיך אונטער מיר: וואס פֿאַר אַ
תרירז' וועל איך, אשטיינער, זאגען פֿאַר מײַן וויב, אַז זיך ווועט מײַן
ברגען, וואו איך איהר זוהן? און וואס וועל איך זאגען צו מײַן
שנור, אַז זיך ווועט מיך פרענקען, וואו איך איהר מאן? אויף וועלכע
גוטע יאהר האב איך נאָר אַינְגַּאנְצָעַן באַדְאַרְפְּט מִיטְשְׁלָעַפְּן אַין דעה
דעופְּאַצְּיעַ מײַן ייחיאל'ען, פֿאַרְוּיסְט אָז פֿאַרְפּֿינְסְּטָעַדְט בֵּין איך
געווארען, אַז ער זאל אַריין אַין געפְּעַנְקָעַנְישׂ פֿאַר אַ משכּוֹן? אַ מײַן
ייחיאָל אַ משכּוֹן? ! ! ... און וואס הייסט, איינְגַּאנְטְּלִיך, אַ משכּוֹן? אַ
איך צעפְּרַעַג מיך בי מײַנְעַ קְרוּשְׁנִיקְעַד בעלייבותים — זיך וויסען
מעהָר פָּוּן אַ טוֹידַטָּן! פּוֹלְאַיך מִיךְ נִיט אָזְהָה אַ לְיוֹחָ אַוּוֹעָך
צְרוּיךְ צָוָם פְּרִיעַ, צָוָם קאמענדאנט הייסט עס: "אָזְזִי אָז אָזְזִי,
אדוני קְנִיגַּ, וואס הייסט אַ משכּוֹן? וואס איך ער פְּשַׁט דָּרְפָּן?"
צעלאכט ער זיך, דער דִּיטְשָׁה, און מאכְטַ צוֹ מיר: "אַ משכּוֹן
הייסט, אַז טָאַמְעַר ברענְגַּט איהר מיר נִיט צוֹ ער צִיטַט די קְאַנְ
טְּרִיבְּיצְּיעַ, וווערטַן זיך גַּעַשְׁאַסְעַן."

אייז זיך ער האט דאס מיר אויסגעראעדט, אָזְזִי איך מיר געווארען,
אייהר פֿאַרְשְׁטָעַהַט צַיְנוּן, קאָלְט אַין אַלְעַ אַברִים אָז פֿינְסְּטָעַר אַין
די אוינְגַּן, אָז אַיך נִעַם אָזְהָה אַ פְּאַלְצָיו צוֹ אַיהֲם צוֹ די פִּים:
"לְאַזְזִים, זָאָג אַיך, מײַן זָוָהָן, אָזְנִים, זָאָג אַיך, בעסְעַר מִיךְ,
זָאָג אַיך, פֿאַר אַ משכּוֹן!" ... צעלאכט ער זיך ווועדר אַמְּאַל:
"נִין, זָאָגַט ער, דִּיך דָּרְאַפְּ אַיך נִיט, אַיך דָּרְאַפְּ דִּין זָוָהָן" ... איהר
הערט? ער דָּרְאַפְּ מײַן זָוָהָן! ... מײַן זָוָהָן באַדְאַרְפְּ ער האָ
בען!!! ...

שווין! מע בלאות שוין וויעדר שופר... דאס רופט מען איזיך מסתמא צו א גלעוזל מיי, און ס'אייז שוין מאקי צייט איזיך דורך צושוענסען דעם האלז', חאטע רעדען האב איך גערעדט די גאנצען ציטט, ניט איהה. נעהט זשען, פאני שלום-עליכם, טרינקט איזיך אויס איזיער גלעוזל טיי, איהר פארשטעט צי ניין, און קומט באאלד צור דיך, וועל איך איזיך דערצעהלהען וויטעה, ווי איזו מיר, קראוניקער אידען הייסט עס, האבען געצאלט דעם דיטש אנטרכוביץ. דאס איז זיך א נאנץ באזונדערע מעשה פאר זיך, מיט א מוסר-השלג, ואס איז כדאי איהר זאלט זי אויסהערעו מיט קאפ. אויף וויע-דערעהן.

.4.

סָנְטְרִיבּוֹצְיָע.

— — — איז וואו האלטען מיר, הייסט עס? — בוי דער קאנז טריבוציע. צעהנטויזענד אנטרכוביציע הייסט ער זיך באצאלעלען, דער דיטש, קלאפט און צעהל, במומניז הייסט עס, און הויז לזה ברויט מיט פלייש פאר דיז אולדאטען, און הי און האבער פאר די פערד, און פינע שעה צויט ניט ער אונז אויפֿ צו באטראכטען זיך, און פאר א באווארעניש האט ער גענומען בי אונז א משכון — דעם רב און דעם קאוזשאנע רב, דעם ראנגעער הייסט עס, און מײַן ייחיאל'ען א דרייטען, דאס הייסט איהר פארשטעט צי ניין, קוים וועט אויסגעהן די פינע שעה און מיר וועלען איהם ניט צושטעלען אַלְסְדִּינְג, וואס ער פאדרערט, איז פארפֿאַלען — וווערען זוי געשען! קאנט איהר שוין פארשטען, פאני שלום-עליכם, וואס ס'חאט זיך אַפְּגַּעַתְּהָאָן דערנאָך בי אונז און קראוניק? און וואס בי מיר איז שטוב איז געוואָרען — וויל איך שוין נארניט רעדען! חושך! חושך ואפֿילָה! ... מען איז גליין אוועס אלע אידען אין די בתה מדרשים און מע האט זיך געגעבען א נעם צום תחלים, גוור תענית

געווען אויך, ווי זאנט איהה, אונזערע אלטער מיטלען. די געווינגען מיט די געשרייען האבען דערגרייכט ער לֵב השם — ביז'ן זיבעטען הי' מעַל אַרְיִין! גווארה, אידישע קינדרער, גיט עפֿים איזן עצה, געפינט עפֿים איזן אויסוועג, וואָס טחוט מעַן? אֹזֶן גוירה!... מילא, ברויט און פְּליַיש פָּאָר די סָאלְדָאָטָעָן אָוֹן האָבָּעָר פָּאָר די פָּערָד — וואָס זָאָל מעַן טהוֹן? עלעהי, לאָז זיך אונז דאָכְטָעָן, פָּאָנִי האָט זיך אַרְיִינְגְּנְעַרְיִיסָּעָן, קָאוֹאָקָעָן זענען באָפָּאָלָעָן, אָדָעָר גָּלָאָט חֲלִילָה אָפָּאָגְּרָאָס — ווֹאָלָט גַּעֲוָעָן בעסער? נָאָר וָאוּ וָוָעָלָעָן מִיר גַּעֲמָעָן דָּאָס בִּיסְעָל מְזוּמָנִים? די עַשְׂרָת אַלְפִּים? צָעַחן טויזענד רָובָעָה, אַיְהָר פָּאָרְשְׁטָעָהָט צַי נִין! סָאַיּוֹ אַקְוָרָאָט וָוי מַע זָאָל אָוֹן זָאנָעָן, אַשְׁטִינְגָּרָה, צָעַחן טויזענד מִילְיאָן! נָאָר סָאַיּוֹ עַפֿים אָ תִּרְיוֹעָ? אָנוֹן גוירה! אָוֹן נָאָר מִיט אָמְשָׁכָּן אָוֹיך! אֹזֶן מִשְׁכָּן! לְעַבְּדִינָעָן גַּפְשָׁוֹת! צְוּוֹיָה רְבָנִים אָוֹן מִין יְהִיאָל אָ דָרְיוּתָעָר! נָה ווי מִינִינָט אַיְהָר, וָוָעָלָעָן מִיר שׂוֹוִינָעָן? נָאָר וָואָס וָוָעָט אָוֹן הַלְּפָעָן, אָז טִירָן שְׁדִירָעָן? אָוֹן דָּרְרוֹוִיל די צִוְּיט שְׁטָעָהָט נִימָט, אַטְ-אָטְ, אַקְעָרְשָׁט וָוי מַע קוֹקֶט זִיך אַרְוָם, אַיְהָר פָּאָרְשְׁטָעָהָט צַי נִין, לוֹוָפָעָן אַיְבָּעָר די עַטְלִיבָּעָ שָׁעה אָוֹן פָּאָרְפָּאָלָעָן! וָואָס וָוָעָט זִיּוֹן מִיטָּן מִשְׁכָּן? מִיט די לְעַבְּדִינָעָן נַפְשָׁוֹת?

פָּאָלָט אַיְינָעָר אַוְוָף אַיּוֹן עצה, וָוָעָט אַיְהָר הַעֲרָעָן, אָוֹן דּוֹקָא אָאִיך אָ פִּינְעָר בָּעֵל-הַבּוֹת, חֹזְקָאָל מְנוֹחָהָס רָופְּטָעָן אַיְהָם. ער אַיּוֹן מְנוֹחָהָס אָמָּאָן מִינְעָר אָמְחוֹתָן. מַהְאָלָט אַיְיך, ער ווֹאָלָט לְאָגָּנָן גַּעֲמָעָן וּוֹאָרְטָעָן בֵּין אַיְיך ווֹאָלָט מִיט אַיְהָם שְׁלִוְעָן מְחוֹתָן עַד שָׁאָפָּט, נָאָר סָאַיּוֹ דָרְנִיעָן אָנְאַצְעָעָמָה, וָואָס אַיְיך וָוָעָל אַיְיך דָעַרְצָעָהָלָעָן, אָם יְרַצָּח הַשֵּׁם, אַיּוֹן אַנְדָּרָם מָאָל. אַיְהָר וּוּוִיסְטָ דָאָך, אָז אַיְיך חָאָב פִּינְטָ מִישָׁעָן אַיּוֹן מַעַשָּׁה מִיט דָעָר אַנְדָּרָעָר אָוֹן האָבָּעָר לְיֻבָּע, ווי זאנט אַיְהָר, אָוָאָרט אָוֹן צְוּוֹי אָוֹן אַרְאָפָּ פָּוֹן מָאָרָק.

די מְנוֹחָה, וָואָס אַיְיך זָאָג אַיְיך, אַיּוֹן אָ שְׁמִידָבָר, אָ מַאֲנְסְּבִּילְשָׁעָר
קָאָפָּ אַוְוָף אַיְהָר, אָ אַיְדִּינָעָ אָ קָאוֹאָק! אַיְהָר קָאָנָט פָּאָרְשְׁטָעָהָן שְׁוִין!

פון דעם אלין, או מע רופט דעם מאן אויפֿן וויבּס נאמען, או איננס פון די צוויי: אדרער דער מאן או אַרניש שבנארניש,
אדער דאס וויבּ או אַאנצער יאט-עבידאָט.
דאַ האָט אַיהָר בִּידְעַז אַכְּבָּעַן: חֹזֶז ווֹאָס זַי או אַאנצער
סְפָּדִיק, אוֹז עָר אַכְּשָׁרָע בְּהַמָּה, אַזְקֵפְּלָאָוּז, אַשְׁעָנָע בָּאָרְד
אוֹז ווַיְמַעַר גַּרְנִיש. אַיְצָט ווּעַט אַיהָר האַרכָּען אַשְׁעָנָם, ווֹאָס
אַאַיד פָּאָרְגִּינְט זַיְך.

דעַרְהַעַרט פון דעם נְרוּיסְעַן אָומְגְּלִיךְ, אוֹ דער דִּיטְשָׁה הַיִּסְט
זַיְךְ בָּאַצְּאַחַלְעַן צָעהָן טּוֹיוֹעַנְד קָאנְטְּרִיבּוֹצְיָע, אוֹן אוֹז עָר האָט פָּאָרְד
הַאַלְטָעַן אַמְשָׁכוֹן דעם רבּ מִיטְּן קָאָזְשָׁאָנָע רָבּ, דעם רָאָכְינָעַר הַיִּסְט
דאָס, אוֹן מִיְּן וַיְהִיאָלְעַן אַדְרִיטָעַן, אוֹז זַיְךְ מִישְׁבָּט אַט דָּעַר לְעַקְשִׁיָּה,
מִיְּן מְחוֹתָן טָאָקִי, אוֹן נִיט אַזְאָ אַיְינָעָצָה: לְאֹז מַעַן, זַאנָט עָר,
נְעָמָעַן פון אַלְעַבְּ תִּירְמְדְּרָשִׁים, זַאנָט עָר, פָּאָרְהָאָן דָּאָרְטָעַן, זַאנָט עָר,
אוֹ עַטְּלִיבְּעַ רִיְּנִינְגְּקִיְּמָעַן, סְפָּרְטוֹרָהָס הַיִּסְט עַס...

מעַהְרַה האָט עָר שָׂוִין אַבְּעַר אַוְאָרְט נִישְׁטָנָעַרט. קִין האַלְ
בעַן ווְאָרְט אֲפִילָן. דָּס האָבְּ אַיְךְ אַיהָם גַּעֲמַאְכָט שְׁוּוֹיְגָעַן.
אַיְךְ בִּין, דָּאָרְפָּט אַיהָר ווִיסְעַן, אַמְעַנְטָש אַחַצְגָּעַר אוֹן אַכְּהָן
דָּעַרְצָן. אוֹן אַכְּהָן, זַאנָט מַעַן, אוֹז אַבְּלָעַס, הַאָטְשָׁ אֲפִילָוּ כְּעַם,
זַאנָט מַעַן, אוֹז נִיט אַזְאָ שְׁעָנָעָ מְדָה, בָּעַס אוֹז, זַאנָט מַעַן, עַבְודָה
זָרָה. נַאֲרַמְעַן אוֹז דָּאָר נִיט מַעְהָר ווֹי אַמְעַנְטָש, אַיהָר בָּאָרְשְׁטָעַהָט
צִי נְיִין, הַאָט דָּס מִיר גַּעֲנַעַבְּעַן אַנְעַמְּזָן בַּיִּסְטָהָעַן אוֹז עַס
הַאָט זַיְךְ אוֹז מִיר צְעַפְּלָאָקְעָרָט אַפְּיָהָה, סְאַיְזָן מִיר, הַעֲרָת אַיהָר
אַזְשָׁ פִּינְסְטָעַר גַּעֲוֹוָאָרָעַן אוֹז דִּי אַוְיְגָעַן! אוֹן אַיְךְ האָבְּ אַיהָם אַוְעָקָר
גַּעֲנַעַבְּעַן אַנְאָב — ווֹאָס סְאַיְזָן מִיר גַּעֲקְוָמָעַן אוֹיֶת דָּעַר צְוָנָגָה, דָּס
הַאָבְּ אַיְךְ אַיהָם אַרְיִינְגְּנוֹזָגָט. מִיְּן נַאֲנָעָ בִּיטְעַר הָאָרָץ האָבְּ אַיְךְ
אוֹיסְגָּעָלָקָוֹט צַוְּיִין קָאָפֶן: «נַאֲנָךְ דָּס פָּעַהְלָת אָוֹנָה, האָבְּ אַיְךְ אַיהָם
גַּעֲזָאנָט, אוֹז מִיר זַאלְעַן אלְיִין בִּידְיִים, זַאנָט אַיְךְ, נְעָמָעַן אוֹז אַוְעָקָנָעַ
בָּעַן דָּס אַיְינְצִינָעַ אָוֹן דָּס הַיְּלִינְגְּסָטָע, ווֹאָס מִיר פָּאָרְמָאָגָעַן?
צְדִיבְּלִינְגָן אוֹז גַּעֲוֹוָאָרָעַן, זַאנָט אַיְךְ, בִּי אָוֹנוֹ דִּי תּוֹרָה! ווּעַר סְזָאָל

ניט דורכפאהחרען פארביי, — א ביסקאָפ, א נלה, א נובערנאנטאָר, א ספראָוּניַק, א שׂוֹאָרֶץ יְאָהָר — טראָגָנָען מיר איהם אָרוֹויִים די תורה! אלעמען די תורה! א, ניט דערלעבען, זאג אַיך, וועלען דאס נישט אונזערע שענואָים און נישט מיר אַלְיַין, אָז מיר זעלען זיך צעשיידען מיט אונזער אַינְצִיגָּעָן מאַיאָנְטָק, ווֹאָס מיר פָּאָרְמָּאָן גען! מיר וועלען זיך ניבעה, זאג אַיך, פָּאָרְקְּוִיְּפָּעָן פָּאָר קְּנָעָכְּט, מיר מיט אונזערע ווֹיְבָּעָר אָזְן קְּנָדָעָר אָזְן נִשְׁתָּאָטָם תורה, זאג אַיך, — אָזָּס! דאס, זאג אַיך, וועלען מיר נִשְׁתָּאָטָם געבען פָּאָר כל הָן דָּעַלְמָא! לאָז מען אונז שְׁנֵיְידָעָן, זאג אַיך, לאָז מען אונז ברָקָעָן, לאָז מען אונז ברָאָטָעָן, לאָז מען אונז ברָעָנָעָן, ווי מַעַּחַט גַּעֲשִׁנְטָעָן אָז גַּעֲרָאָקָט, גַּעֲרָעָנָט אָז גַּעֲרָאָטָעָן אָז גַּעֲרָעָאָבָּות אַבָּוֹתִינוּ! "גַּוְתִּיגְזּוֹת אַרְיוֹנְגְּעָזָאנְט, אָז אַיך הָאָב מִיךְ אָז שְׁעוֹוִינְט פָּאָר האָרְצְוּהָטִין.

האָפָט ער מיר אָז פָּאָר בַּיּוֹדָע הענט, דער מְחוֹתָן מִיְּנָעָה, אָז אָנְטָן צוּ מִיר: "מְשֻׁגָּעָן גַּעַר כָּה, זָאָגָט עָר, ווֹאָס אַיהָר זָעָנְטָן! אַיך הָאָב, זָאָגָט עָר, נָאָר אַזְוִי ווֹיְטִיט נִיט אַיהָר זָעָנְטָן! אַיך הָאָב נָוָר גַּעֲזָאָגָט, זָאָגָט עָר, אָז מִיר זָעָלָעָן, זָאָגָט עָר, דַּי רַיְּנִיגְקִיְּטָעָן אָזְן קוּמָעָן צוּ אִיהָם, זָאָגָט עָר, מִיט דַּי רַיְּנִיגְקִיְּטָעָן אָזְן זָעָגָעָן, זָאָגָט עָר, אָט דָאס פָּאָרְמָאָגָנָעָן מִיר אָזְן דָאס האָבָעָן מִיר, אָזְן ווֹיְטָעָר טָהו מִיט אָונָז ווֹאָס דָו ווֹילְסָט, מִיר זָעָנָעָן בַּיְּ דַיְּרָא אַיְּן די הָעָנְט... ווֹעַט עָר, זָאָגָט עָר, אוֹוָף אָונָז רַחְמָנוֹת האָבָעָן אָז גַּעַט פָּאָרְגָּעָסָעָן, זָאָגָט עָר, פָּוּן דָעָר גַּאֲנְצָעָר גַּעֲשִׁיכְּטָעָמָּה מִיט דָעָר קָאָנְטְּרִיבּוֹצְּיָעָמָּה מִיט אָלָעָמָּה אַיְּין אַנְדָעָר, אָז מִיר'עָן דָעָרְוּוֹיָל, זָאָגָט עָר, אוֹוָסְגָּעָלִיּוֹת ווֹעַרְעָן פָּוּן אַיְּין אָוְמְגָלִיק..." גַּעֲפָעָלָט אַיך אַיך אָז חַכְּמָ?

בקיזור, אוֹוָסְגָּעָלִיּוֹת מסתמא האָב אַיְּך, נִיט ער; מִיר האָבָעָן די סְפָּרְדָּטוֹרָהָס נִשְׁתָּאָרְהָט גַּעֲרִיהָט פָּוּן אָרְטָט. גַּעֲנוּמָעָן האָבָעָן מִיר, אַיהָר פָּאָרְשְׁטָעָהָט צַי נִיְּין, די פָּרָוכְּתָן מִיט דַי העַמְּדָעָלָעָה, מִיט דַי גַּאֲרָטְעָלָעָה, מִיט דַי יְדַלְעָק אָז מִיט דַי עַזְהָתִיִּיםָּס —

אלסידינג, וואס איז פון ריין זילבער, ווי זאנט איהה, כספ טהור, און מיר האבען דאס געבראכט איהם צו טראגען, דעם קאמענדאנט הייסטעס, און צונעפאלאען צו איהם, און א גוטען וויאן געתהאן דערביי, און געזנט צו איהם: "אדוני קינג, קר וכך, אט דאס פארמאגען מיר און דאס האבען מיר, און וויתער טהו מיט אוננו וואס דו זו ווילכט, מיר זענען ביי דיר אין די הענט..."

אייז דאך אבער פארהאן א גרויסער נאט אויפֿ דער וועלט, איהה פארשטעט צי ניין, וואס מהות דער אויבערשטער? שטעהט ער אויפֿ, דער קאמענדאנט הייסט עס, מהות אונז א קוק אין די אוינגען אריין, און איך וואלט געמענט שעודערען, איז ער אייז געווארען עפֿים ווי מטוושטש, ווי פארשעהט איז ער געוען... דערנאך געהט ער צו צום טיש, נעט די אלע זאכען, וואס מיר האבען איהם געַי בדראכט צו טראגען, באטראכט זוי אינציגווויז, יעדע זאך באזונִי דער, און רופט זיך און צו אונז: "מיינע הערען! איהה קאנט ער, זאנט ער, נעמען צוריק. איך דארפֿ עס נישט. מיר זענען ניט קיין פעל-גולדנִים, זאנט ער, און נישט קיין קאזאקען. ס'אייז איז ער קאזאקען, זאנט ער, זענען געוואוינט געווארען צו דאבירען בתימודרים און הייליג זאכען. מיר זענען, זאנט ער, דיברישען און אונזער קאייזער, זאנט ער, ברוכת ניט איעערע הייליגקייטען". בהאי לישנא, איך בין איז נישט מגומ אפייל א האָר — איך האָב פײַנט אָזעלכּען זאכען.

און וואס מוויג איז, דער גוי איז געווארען גאָר איזן אנדער גוי, איהה פארשטעט צי ניין, און איזן אנדער פנים, אן דער אונגען און איזן אנדער לשון, — שייער-שייער ניט געבעטען אונז זיצען, און החט באָלד אָרויסגעגעבען אָבאָפּוּל, מע זאָל אָרויסלְאָזען די פָּאָרָהָאָלְטָעָנָע, דעם רב און דעם קאָזָשָׁאָנָע רב, דעם רָאָבִינָעֶר הייסט עס, און אָז ס'אייז געקומען צו מײַן יהיאָלען, וואס איז האָב שווין געוואָלט דערלְעָבָען איהם ועהען איז דערהיים, איהה פארשטעט צי ניין, בי זיין וויב מיט זיין קינה, נעט ער, דער

קאמענדאנט הייסט עס, און לונגט אָרוֹיֶּה די האנד אויפֿ זיין פְּלִויַּצְעַע און רופט זיך אָן צו מיר: «אט דאס אַיּוֹ דֵּין זָהָן?» רוף איך זיך אָן: «בֵּין הַנוֹּנְדָּרֶת אָן צְוֹוָאנְצִיגּ יַאֲחָר — וּוֹאָס אַיּוֹ דָּעַן?» «אַיִּהְמָן, זַאנְגַּט עַר, לְאָזָן אַיךְ נִישְׁתָּמַעַם. אַיִּהְמָן לְאָזָן אַיךְ, זַאנְגַּט עַר, אַיבָּעַר בַּיּוֹ מִיר... נַאֲרַ שָׁא! מַעַן בְּלָקָזֶט שְׁוִין ווּעַטְשָׁרָעַ תְּקִיעָה גְּדוֹלָה. דָּאס רופט מַעַן אָנוֹנוֹ שְׁוִין צוֹ דָּעַר שְׁעַנְעָר ווּעַטְשָׁרָעַ אַיִּן אַ גּוֹטָעָר שְׁעָה. אַוְיבּ אַיִּהְרָט ווּעַלְעָן, קַאנְט אַיִּהְרָ אָרוֹיֶּסְגָּעוֹן בָּאַלְדָּ נַאֲךְ דָּעַר ווּעַטְשָׁרָעַ, ווּעַלְעָן מִיר אַיִּיךְ דָּרְצַעְהַלְעָן ווּיְיטָעָר. אָן אָזָן נִיטָּ, קַאנְעָן מִיר דָּאס אַיְבָּעָרְלָאָזָעָן אוֹפּ מַאֲרְגָּעָן, אָם יַרְצָה אַשְׁמָן. דָּעַר עִיקָּר, אַיִּהְרָ זַאלְטָן נַאֲרַ גַּעַדְעָנָעָן ווּאוֹ מִיר הַאלְטָעָן אַיִּן דַּי יוֹצְרוֹת. אָן בְּכָרִי אַיִּהְרָ זַאלְטָן נִיטָּ פַּאֲרְגָּעָסָעָן, ווּעלְ אַיִּיךְ אַיִּיךְ גַּעַבְעָן אַיִּונָּ עַצְחָ: אָזָ אַיִּהְרָ הַאֲרְכָּטָ פָּוּן מִיר, לְמַשְׁלָח, אַ מעָשָׂה, נַעֲמַת מַעַן אַ בִּיכְעָלָעָ, מַעַן זַעַט זיךְ אָוּוּקָעָט מִיטָּ אַ בְּלִיְשְׁטִיףָט אַיִּן הַאֲנָה, אַיִּהְרָ פַּאֲרְשָׁטָעָתָ צַיְּ נִיּוֹן, אָן מַעַן פַּאֲרְשָׁרְיוּבָטָ דָּאס אַלְסְדִּינְגָּן ווּאָרטָט בַּיּוֹ ווּאָרטָט אוֹפּ פַּאֲפִיעָרָ, אַזְוִי ווּיַיְהָרָ קַאנְט — אָן לְאָזָן עַס טָאָפִי בְּלִיְבָעָן פַּאֲרְשָׁרְיוּבָעָן, ווּיַזְאַגְט אַיִּהְרָ, לְזָכוֹר — אוֹפּ דָּור דָּרוֹת.

.5

יחיאַל — אַ «בִּירְגָּעָרְמִיּוֹסְטָעָרָ».

— — — זַאנְט אַיִּהְרָ חַאְטָשָׁ גּוֹטָ גַּעַלְעָלְפָעָן, פָּאַנִּי שְׁלוֹם־עַלְיָכֶם? אַיךְ, בְּרוֹךְ הַשֵּׁם, נִיטָּ. אַיךְ ווּוִיסְטָ פָּוּן קִיּוֹן שְׁלָאָהָ אַיךְ זַאלְ שְׁוִין אַזְוִי נִיטָּ ווּסְמָעָן פָּוּן קִיּוֹן שְׁלָעְכָּטָסָ מִיטָּ אַיִּיךְ אַינְדָּ אַיִּינָעָם. ווּוִיסְטָ אַיִּהְרָ פָּאָרָ ווֹאָס? ווּוִילְ מִיר שִׁיסְטָ אָן דַּי אַזְוִי הַעֲרָעָן, עַס שִׁיסְטָ נַאֲךְ פָּוּן דַּעַמְּלָטָן אָן, עַס ווּילְ גַּאֲרְנוּשָׂט אַזְוִי הַעֲרָעָן צַיְּ נִיּוֹן? — פָּוּן אַיִּונָּ זַוְּיטָ דָּעַר דִּוְיטָשָׁ אָן פָּוּן דָּעַר אַנְדָּ אַזְוִי זַוְּיטָ פָּאָרָ. אָן ווּער אַיךְ אַנְשָׁלְאָפָעָן אוֹפּ אַ זַּוְּילְעָ אַזְוִי קַומְטָ מִיר אַקְעָנָעָן מִיּוֹן יְחִיאַל, ווּיַעֲרָ שְׁטָעָתָ אַ צּוֹגְעָבָונְדָעָ

נער צו א' בויים, די הענט אַרוֹנְטָהּ, קוקט אוֹוֶף מיר טרויעריג, און מיט לַיעֲבֵשָׁאָפָט, און טיט טַרְעָרָעַן אִין די אוֹונְגָעַן, גַּלְיַיךְ ווּ ער וואָלְט זָאנְגָעַן צו מיר: "זַיִי גַּזְוָונְטָהּ, טַאָטָעּ, מִיר זַעַהָעַן זַיךְ שְׂוִין נִיטּ מַעְהָרּ!"... נַאֲרָ אַיךְ פַּאֲרָחָאָפָט אַיִיךְ, ווּזְאנְט אַיהָרּ, די לַאָקְשָׁעּן פָּאָרּ די פִּישּׁ, אַונְ אַיהָרּ הַאָטּ דַּאֲךְ נִטּ לַיעַבּ, אָזּ מַעְ חַאָפָט, ווּאוֹרָום פֿוֹן אַיְלָעָנִישּׁ, זָאנְט אַיהָרּ, קַומְטּ קִיְּן גַּטְסּ נִיטּ אַרְוִוִּים, אַונְ צִיְּתּ הַאָכְבָּעּן מִיר דָא אַוְיְפָן שִׁיףּ, גַּעַלְוִיבְּטּ דַּעַר אַוְיְבְּרָשְׁטָעּ, גַּעַגּוֹגּ קַאנְגָעַן מִיר זַיךְ דַּעְרְבִּיעּרְ פַּאֲרָגְנִינְעַן זַיְצָעַן מַעְהָרּ מִיטּ אַהָלְ-בָּעָשָׁה. ווּאַסּ קַאנְ דָא זַיִן? די גַּרוֹיסְעַ גַּעַשְׁפְּטָעַן? אַדְעָרּ מַעְ עַטְמָ, אַדְעָרּ מַעְ שַׁאָלָפָט, אַדְעָרּ מַעְ נַדְעָטּ זַיךְ גַּלְאָטּ קַוקְעָנְדִּיגּ אַינְ יִם אַרְיִין — ווּאַסְעָרּ אַונְ הַימָּעָלּ, הַימָּעָלּ אַונְ ווּאַסְעָרּ! מַעְנְטָשָׁעּן הַאָכְבָּעּן אַוְיְסְגַּעְטְּרָאָכְטּ אַ נְסִיעָה — טְפּוֹ, גַּאָטּ זָאָלּ נִיטּ שְׁטָרָאָפָעּן פָּאָרּ די רַעְדּ!

וּוֹאוֹ זְשָׁעָן, הַיִּסְטּ עַם, הַאָלְטָעּן מִיר? בַּיּ מִין יְחִיאָלְעָן. ווּ אַזְוִי קִירָה-דִּידְיוֹטָשּׁ הַאָטּ אַיִּהְם פַּאֲרָה-הַאָלְטָעּן אַיְנָאִינְעַם מִיטְמָן' רַב אַונְ מִיטְמָן קַאָזְשָׁאָנָעּ רַבּ, דֻּעַם רַאֲכִינְעָרּ הַיִּסְטּ עַם, אַ מִשְׁכָּנוֹ פָּאָרּ דַּעַר קַאָנְטְּרִיבְּצִיעּ, ווּאַסּ עַרְ אַהָטּ זַיךְ גַּעַהְיִיסְעַן בָּאַצְּצָחָלְעָן, אַונְ דַּעְרָנְאַכְדָּעָם, ווּ אַזְוִי עַרְ אַהָטּ די רַבְנִים אַרְוִיסְגַּעְלָאָזָטּ, אַונְ מִין יְחִיאָלְעָן הַאָטּ עַרְ זַיךְ בָּאַטְרָאָכְטּ, דַּעַר דִּיְוִישּׁ הַיִּסְטּ עַם, אַונְ הַאָטּ אַיִּהְם אַיְבְּרָגְעָלָאָזָטּ בַּיּ זַיךְ — עַרְ וּוּטְ אַיִּהְם, זָאנְטּ עַרְ, צְנוֹעָץ קַומְעָן.

מִיטּ ווּאַסּ פָּאָרּ אַ הָאָרְצּ אַיךְ בֵּין אַחֲהִים נַעֲקָוְמָעַן אַהֲן מִין זָוָחָן — בָּאַדְאָרָפּ אַיךְ אַזְיִיךְ נִיטּ דַּעְרְצָעָהָלָעּן קִיְּן מַעְשִׁוּתָה. אַיהָרּ זָעַנְטּ דַּאֲךְ אַ פָּאָטָעָרּ אַונְ הַאָטּ קַיְנְדָעָרּ, פִּיהְלָטּ אַיהָרּ שְׂוִין דֻּעַם טָעָם. אַונְ וואָלְטּ אַיךְ אַלְיִין חַאָטָשּׁ נִישְׁטּ גַּעַוְועָן דַּעַר גַּאנְצָעָרּ חַיִּיבּ, ווּאַרְ רָום ווּעַרְ הַאָטּ אַיִּהְם מִיטְגַּעַשְׁלַעַפְטּ מִיטּ דַּעַר דַּעְפּוֹטְאָצִיעּ צָום קָאָדְ מַעְנְדָאָנָטּ, אָזּ נִיטּ אַיךְ? גַּוּאָלְדּ גַּעַשְׁרִיְגָעָן! ווּאַסּ וּוּלְ אַיךְ זָאָרּ גַּעַנְעָן פָּאָרּ מִין ווּיִיבּ? ווּאַסּ פָּאָרּ אַ תִּירְאָזּ טְרָאָכְטּ מַעַן צֹ פָאָרּ מִין שְׁנוֹהָ, חַאָטְשָׁבִי אַוְיְפּ דַּעַר הַיִּסְטּ מִינּוֹתָהּ? אַונְ אַיךְ בְּלִיּוֹבּ

שטעהן בון יונער זויט טהויה, איהר פארשטעטה צי ניין, ווי א פארזינדיגטער קונדס, און קאן גאר צו זיך אהיים נישט קומען! און איד שטעה מיר איזו און טראקט און טראקט, און נעם און טהו איין עפנּ-אויף די מהיר האסטיג מיט א מל און טהו מיר א פרגע גלאט איזו, בדרכ אגב, אין דער וועלט אריין: «ניטא נאך יהיאל?» זאנט מען מיר מסתמא: «ניין. ער איין דען באפריט שוין?...» זאנג איך: «נאך א מין באפריט! פרי צו פרי איין ניט גלייך! פרי, זאנג איך, זענען זוי אלע דרי, נאך אונזער יהיאל, זאנג איך, איין איזויס נאך מיט א קנאך?... ווערען זוי דאך מסתמא טוידט זוי די וואנט: «וואס פאך א קנאך?» זאנג איך: «מיט א דענק-בריעפ איזו ער איזויס, זאנג איך, און מיט איין ארדען און מיט א קוועטש די הענט און מיט א ברזואא! אונזער יהיאל, זאנג איך, איין איצטער, זאנג איך, בי'ם דיטש געהויכט און געלדרוינט, א גאנץ קנעפעל», זאנג איך. און אלין חאפ איך א קוק אין שפיענען אריין, איהר פארשטעטה צי ניין, ווי זעה איך איזו נאך פיעל שקרים וכובים? פארשטעטה זיך, און מײַנע קווקען מיר אין מויל אריין און גלויבען מיר איטליך ווארט. וואס וויסען זוי, וויבער משטיינס געזאנט? פרענן זוי זיך נאך בי מיר: «פאך וואס איין ער דאס בי זוי איזו געהויכט און געלדרוינט?» ווער איך כלומרשת אין כעט: «וואס הייסט, זאנג איך, ווער יהיאל איך? פאך שבת! איהר האט פארגעסען, זאנג איך, ווער יהיאל איך? איהר האט, זאנג איך, עפיטס א סך אועלכע יהайлס בי אונז אין קרשנשטיין, אדרער איין יונגעוו, אדרער איין מאזעלבאושען, אדרער איין בילגעריין, אדרער אפלו איין דער נבערניע איין לובלין? וואס שווינט איהר?» — זאנג איך...

הקיצור, איך באדרוף מיך פאך איך ניט באירההמען — באדי דיחמיעי איין איבערחויפט א מיאסע זאך. נאך איך מז איך זאנען דעם אמתה, או איך האב פינט א ליגנער אקוראט, ווי א בשער איד האט פינט חזיר. א ליגנער איך בי מיר ערגען פון

א הולטאַי, און אַפְּילָו פָּוֹן אַ מְשׁוֹמֵד! נַאֲר ווֹאָס, אַיך בְּעַט אַיך, ווֹאָס האָב אַיך גַּעֲקָנֶט טַהָּוָן, זַאנְגַּט שְׁוִין אַיהֲר אַלְיַין, אַז אַיך האָב פָּאָר זַיך צְוַיְיַי שַׁוְאָכָּע בְּאַשְׁעַפְעַנְיָשָׁן, ווֹיְבָּעָר, אַיהֲר פָּאָרְשָׁעָטָהּ צַי נַיְיַן, ווֹאָס זַיוּעָר לְעַבְעַן העַנְגַּט אָפָּ אַיְן זַיְינָן לְעַבְעַן — אַ וּוּרְטַעַלְעַ פְּקוֹחַ נַפְשָׁן! אַז אַיך האָב גַּעֲנוֹמָעָן בְּאַקְעָן לְיִגְעָן, אַזְוַי ווּיְבִינְגָּל, אַזְוַי ווּיְמַצּוֹתָה, אַיְינָן לְיִגְעָן נַאֲכָּז אַנְדְּרָעָן, אַזְוַיְעַלְעַ אַזְוַלְעַ אַזְוַמּוֹת, אַז סְ'אַיז מַיר פָּאָר זַיך אַלְיַין פְּשָׁוֹט גַּעֲוָעָן אַ בְּזִוְיָן: ווּי נַעֲמַט דָּס אַ אַיך אַ בְּעַלְ-הַבִּיתִי, רַב יְאַנְקָעָל יְוַנְעָוָר, אַיהֲר פָּאָרְשָׁעָטָהּ צַי נַיְיַן, אַז אַזְקָט אַזְוַלְעַ אַזְקָרְמִי, אַז זַיְיַן, דַּי ווּיְבָּעָר טַעַתְּנַעַן, אַז סְ'אַיז תּוֹרָת מְשָׁה אַמְתָּה? ... אַז אַיך האָב גַּעֲנוֹמָעָן אַזְוַיְעַלְעַ, אַיך האָב טַיך קְוִים אַרְוִיסְגַּעַמְעַדְאָנָטָן, צַוְּסָקָמְעַדְאָנָטָן, אַיהֲר פָּאָרְשָׁעָטָהּ צַי נַיְיַן, אַוְלִי יְרָחָם? אַז אַזְוַיְעַלְעַ אַזְוַיְעַלְעַ קְוַמְטָט מִיר נִיט אַקְעָגָעָן מִיְּן יְחִיאָל? אַ פָּאָרְשָׁאָפְעַטָּעָר, אַ פָּאָרְשָׁוּוֹיְצְטָעָר, אַזְוַיְעַלְעַ עֲפִים מְאַדְנָעָן הַאָפְעַרְדִּיגָּן, דָס פְּנִים שִׁיְנָטָן, דַי אַזְוַיְעַלְעַ לְיִכְתְּבָעָן, אַזְוַיְעַלְעַ גַּעַתְּמַתְּ עַד נִיר, מַאֲכָט מִיטְדִּי הַעַנְטָן. «וּוֹאָס אַיְזָן, יְחִיאָל?» «טַאַטָּעָן, זַאנְטָמָר, גַּעַבְמַיר אַפְּ מַזְלָטְבָּ?» «מַזְלָטְבָּ דִּיר, זַאנְאַיך, מִיְּן זַוְּהָן, פָּאָר ווֹאָס קְוַמְטָט דִּיר מַזְלָטְבָּ?» דִּין צִיעַג האָט זַיך גַּעַד קְעַלְבָּט? צַי דִּין קְוָה האָט זַיך גַּעַצְיָנְעַלְט?» וּוּעָרְדָּעָר רְוִיטְלִיךְ, מִיְּן יְחִיאָל הַיּוֹסֶט עַמְּ, אַז אַזְקָט צַוְּסָקָמְעַדְאָנָט אַ שְׁמַיְכָעָל: «וּוּיְסִיכָּט דַו חַאְטָישָׁן, זַאנְטָמָר, טַאַטָּעָן, מִיט ווּעַמְעַן דַו רַעְדָּסְטָ אַצְיָנִי: דַעְרַתְ?» טַהו אַיך אַיהֲם אַ מְעַטְמַ-אַפְמִיטְן קְוָק אַזְוַיְעַלְעַ צַו אַיהֲם: «טַיְיט יְאַנְקָעָל יְוַנְעָוָרָם זַוְּהָן». «מִיט יְאַנְקָעָל יְוַנְעָוָרָם זַוְּהָן, זַאנְטָמָר, דָס אַ חַוֵּץ. דַעְרוֹצָו בֵּין אַיך, זַאנְטָמָר עַה נַאֲך בְּוּרְמִישְׁטָש אַיְזָנִיק». «פָּוֹן גַּעַוְעַן אַז, זַאנְאַיך, בְּיוֹטָט דַו דַעְרַתְ?» «שְׁוִין בָּאַלְדָּא אַ שְׁעָה, זַאנְטָמָר, אַז אַיך בֵּין בְּוּרְמִישְׁטָש. דָס האָט טַרְדָּעָר קְאַטְמַעְנְדָאָנָט, זַאנְטָמָר עַה, נַעֲמַכָּט פָּאָר אַ בְּוּרְמִישְׁטָש, פָּאָר בְּיִגְעַרְמִיְיסְטָעָר הַיּוֹסֶט עַמְּ. שְׁטָעָל דִּיר פָּאָר, זַאנְטָמָר עַה, אַז אַיְזָנִיק דַעְרַתְ צִיְיט, ווֹאָס אַיהֲר זַעַנְט גַּעַוְעַן פָּאָרְטָרָאָגָעָן מִיט דַעְרַתְ קְאַנְטָרִיךְ

בוציע, האט דער קאמענדאנט דערווילע געשיקט רופען צו זיך דיב
קרושניךער אונגעעהנע גוים, פריהער דעם קאזנאטשיי, דערנאנט
דעם פאפטטמייסטה, דערנאנט דעם טעלגעראטיסט (די אלע איי
בריגע פרייצים זענען זיך צעלאפען), און האט זיין, זאגט ער, געד
וואלט מאכען פאר בורמיישט איבער קרשניך. — האבען זיין זיך,
זאנט ער, אלע גאנע פיו אפנעוזאגט. זיין האבען אויסגעפונען,
זאנט ער, אלע איין תירוץ, און זיין פארטעעהן נישט קיין ווארט
דייטש. האט זיך דער קאמענדאנט, זאנט ער, אויפז זיין גוט אויסט
געבייזערט און דורךעריבען און געשיקט. זאנט ער, רופען דעם
וואיט פון דער גמינען, פאן פשעפעצקי. האט זיך פאן פשעפעצקי,
זאנט ער, פארנייזט בייז צו דער ערדה "פארדים דא נאנַן" און "צָאַ
לויין רענקי" און "פראשען פאנַן", און איז איז געקומען, זאנט
ער, צו עפיס, האט זיך פאן פשעפעצקי זעהר העפליך באדראנקט
פארץ גרייסען כבזה וואס מע וויל איזה, זאנט ער, צוטילען, נאר
ער קאן נישט אונגעמען, זאנט ער, דאס שטרײַמעל דערפֿאַר, וויל
מעהרטענטיל קרושניךער איזנו אונגעער זענען, זאנט ער, אידען,
און מיט אידען איז, זאנט ער, שווערד דורךוקומען! און ער האט
גענו מען דערוויל אויסרערען אויף אידען המן'ס מסירות, בעך און
שוועבעל, אזי וויל פלייאקע קאן... דעם איגענעט תירוץ, זאנט ער
האט געזאנט אויך דער קשאנדו: "זשידושי" און "זשידושי" און
"זשידושי"!... איז דער קאמענדאנט, זאנט ער, געווארען בייז
אויף די פאליאקען מיט סכנת נפשות און האט געשו אָרְעָן, און ער
וועט מאכען, זאנט ער איזען פאר בורמיישט — זיין, די פוילען
הייסט עם, אויפז צו לְהַכּוּס! און, וויל זאנט איזה, אומר ואוכל —
ער איז, זאנט ער, איז איד און א שוואָכּעָר צום רב, דערנאנט צום קאושאנע
שווין ביי שטארבען, וואס פאר א בורמיישט איז ער? און ער
קאושאנע רב, דער ראנגער הייסט עם, האט געצייטערט, זאנט

ער, ווי א ליעמעלע: "סטיטיש, זאנט ער, ווי קאן ער עובר זיין אויפֿ דער שבועה? ער אייז דאך, זאנט ער א קאושאנע רב, א געשוואוירענער הייסט עס! הקיזור, ער האט זיין, די רכנים הייסט עס, אויך דורךגעטראיבען אונן נעמת, זאנט ער, אונן רופט ארײַן איהם, ייחיאַלען הייסט עס, אונן מאכט צו איהם נאר אהן שומ הקיימות: "חנה זאלסט וויסען זיין, זאנט ער, יאנקעל יונעוערטס זוהן, אונן אויך קריין דיך, זאנט ער, פאר בורמיישטש איזן קרוישנס!" האט ער איהם, ייחיאַל הייסט עס, געוואַלט עפֿים זאגען, געהט ער דער דיויטש הייסט עס, אונן פארשטעטלט איהם דאס מוויל! לאוט איהם, זאנט ער, ניט אויסראעדען א ווארט, אונן רופט צעניף וויעדר ער א מאָל דעם קאַזאנאטשיי מיטּן פֿאַטְשְׁטְמִיסְטֶר, מיטּן טעלענראָז פֿיסְט, מיטּן וואַיט פֿון דער קְרֹוֹשְׁנִיקָעָר גְּמִינָע פֿאן פֿשְׁעַפְּצָקִין, מיטּן קְשִׁיאָנְדָה, אונן רופט זיך, זאנט ער, אָן צו זיין, אויפֿ דִּיטְשָׁן, געווינטליך: "מיינע הערדען, זאנט ער זויט וויסען, זאנט ער אָט דער יודע אייז אַיעֵר בּוּרְמִישְׁטָש! — אָונָן טהוֹת, זאנט ער, אָזְ�זָאָן אויפֿ איהם, אויפֿ ייחיאַלען הייסט עס. — אַיהֲרָה אלָעָה, זאנט ער, פֿאַרְמָאנְגַּט ניט אַין קָאָפּ, ווֹאָס אָט דער יודע פֿאַרְמָאנְט, זאנט ער, אָין דער פֿיאָטָע!..."

אויסגעהערט פֿון ייחיאַלען די שענע מעשה בייזן סוף, בייטעל איך דאך אויס אלע ביוזע וויסטע חלומות אויפּן דִּיטְשָׁס' קאָפּ און אויפֿ זייןע הענט אונן פֿים. "נָאָך דאס, זאג איך, געהט דיר אָפּ, ייחיאַלען קאָרג, זאג איך, ווֹאָס דו בייזט פֿאָר דִּין שִׁיסְעָן אָרוֹפּ, זאג איך, געווען, ניט היינט געדאָכְט, אויפֿ אָחָר פֿונְס טוֹידָט, באַדָּאָרְפָּט דו נָאָך אַיצְטָעָרטָא, זאג איך, געהן שפֿיעַלְעַן זיך מיטּן מלְאָכְ-הָמוֹת, רְיוּזִקְרָעַן מיטּן לְעַבְעַן אָונָן ווּרְעַן, זאג איך, אָ בּוּרְמִישְׁטָש פֿון אַסְתְּרָהָתְרָה ער מיך אָן, ייחיאַל הייסט עס: "פֿאָר ווֹאָס עפֿים פֿון אַסְתְּרָהָתְרָה בענִית בייז פֿוּרִים?" "וֹוֹאָס דעָן, זאג איך, אויפֿ לְאָנְגָן? נִישְׁט מעהה, זאג איך, זאג איך, זאָל דער אַיְדִישְׁעָר גְּלוֹת גַּעֲדוּרְעָן, ווּפְיעַל דו

וועסטע, זאג איך, זיין בורמיישטש אין קרוישניך! דערזויל, זאג איך, האט נאך דיוין דיויטש ביי גאט. זאג איך, קיין קויטעל ניט א羅יסגענומען, או קרוישניך איז זיין. דו וויסט, זאג איך, וואס דו קאנסט האבען דערפאה, זאג איך, טאמער פאנז איז נובה, אונ קרוישניך מיט יונגו מיט מאועלבאושע מיט לובלין פאלען אדרין, זאג איך, צורייך צו איהם אין די העט אריין? אט דער אינגענער וואיט, פאן פשעפעצקי זאג איך, וועט דעםאלט אויסגלאטען, זאג איך, די וואנסים אונ וועט אוזעגןעהן גלייך, זאג איך, צום נאטשאל ניק אונ וועט, זאג איך, צוישטעלען א בענקעלע דיר אונ מיר אונ אונ צעל, הלואי, זאג איך, זאל איך ליגען זאגען אונ סייאל זיין ניט און איז שעה, זאג איך, ארויסגעראדעט! און ווי מײנט איהה פאנז שלויס-עליכם, ווער האט געטראפען? איך באראhim מיך ניט פאר איך, חילתה איז איך בין דא דער גרויסער חכם, און קיין נבאים, ווי זאנט איהה, איז היינטיגע צויטען נישט פאראאנען. נאך מען איז דאך עפֿים א איד אויפֿ דער וועלט מיט א חוש הריה, איהה פארשטעט צי ניין, האב איך אונגעשמייקט דעםאלט נאך, איז דער דיויטש איז אריין צו אונז און קרוישניך מיט געוואנג און מיט טענע און מיטן גאנצען טראסק, איז דא איז פאראאנן אלסידינה, וואס איהה ווילט — סי גבורה, סי חכמה, סי געלט, נאך איז זאך פעהלט: אריית ימי... א סימן האט איהר — אט איז פאנז דערנאך אריין-ענקומען צו אונז, האט מען באלאד געקאנט ארויסזעהן, איז דער איז אריין על מנת להשתקע, מיט צעל פיעעה איהר פארשטעט צי ניין, ואיזום ראשית כל דבר האט ער אונעהויבען פון א פאנראם, פון א אידישען פאנראם מיט צעל תנין... נאך דא געה איך שווין איזום פון איזן מעשה און פאל אריין איז א נײער מעשה, און איהר האט דאך ליעב, זאנט איהה, איז יעדער מעשה זאל ויך ווין באונז דער א מעשה. טהו איך איך צעליעב און מיר רוחען זיך אט אכיסעל, דערנאך וועלען מיר געהן וויסטער צו אונזער מעשות פון טויזענד איזן נאכט.

.6.

יחיאל געווועלטיגט.

— — האלטען מיר, הייסט עס, דערביי, ווי אוזו מיין
 ייחיאל'ען האט דער דײַיטש געקרוינט פאָר בירגערטמייסטער אין
 קרוועניך. נו, געוויס בין איך געוווען גערעכט, אֶזְהָאָב אַיהם
 נבייאות געוזנט, אֶזְזִין בירגערטמייסטעררי וועט געדוווערען פון
 אַסְטְּרֵרִיתְּתְּעִנִּית בֵּין פּוֹרִים, נִישְׁתְּ אַמְּחָר זֶאָל דָּעַר אַידְּיַיטְּשָׁר גָּלוּת גַּעַד
 דָּוּיְעָרָעָן! דָּעַרְפָּאָר אֲבָעָר האט דָּעַר דַּיְיטְּשָׁר גַּעַהְאָט אֲבָעָר בִּירגערטמייסְ
 טָעַר — מעג שוין אוֹפָה אָונֶז בִּידְעָזְוִין אָזָא יַאֲחָר! נִשְׁתְּ חַלִּילָת
 מְחַמָּת בָּאַרְיָהְמָעָרִי, וּאָסְמָחָאָל אַיזְמִינָעָר אַזְהָן, נָאָר וּוְיָיל
 מִיר זָעָנָען אַידְעָן, אַיְהָר פָּאַרְשְׁטָעָהָט צַיְנִין, וּוַיְיסָעָן מִיר, וּוּאַזְוִי
 צַוְּ פִּיהָרָעָן דָּאָס רַעַדְעָל... הַלְּוָאי, הַעֲרָט אַיהָה, וּוְאַלְטָמָעָן אָונֶז
 טָאָקִי אַיבָּעָרְגָּעָבָעָן דַּי גַּאנְצָעָמָשְׁלָה פָּוֹן דָּעַר גַּאנְצָעָר וּוּלְמָן,
 וּוְאַלְטָמָעָן אַיְהָר גַּעַזְהָעָן, וּאָסְמָחָאָל אַיזְמִינָעָר אַזְהָן דָּעַר גַּעַהְאָט...
 אַסְיִמְנָן האט אַיְהָר — גַּעַמְטָט פּוֹילָעָן, טָאָקִי אָונָעָר מִדְיָנָה פּוֹילָעָן.
 וּוּזְאַגְּנָט אַיְהָר — שְׂוִין אַיְין מָאָל אַמְּדִינָה! האט אַיְהָר דָּאָר גַּעַד
 הַאָרְכָּט מִן הַסְּתָמָה, וּוּאַזְוִי פְּלִיאָקָעָהָט זִיךְרָאָמָל צֻעָּמָפְּעָרָט,
 נָאָר פָּאָר סָאַבְּיָעָסְקִיָּס צִיְּטָעָן אַיזְמִינָעָר סַזְאָל גַּעַוּעַטִּיְגָּעָן, זִוְּן מָלְךָ
 אַוְיָסְגָּלְיִיכָּעָן מִיטָּדִי כְּבוֹדִים, וּוֹעֵר סַזְאָל גַּעַוּעַטִּיְגָּעָן, זִוְּן מָלְךָ
 הַיִּיסְטָט עָס. אַיזְמִינָעָר גַּעַבְּלִיבָּעָן, מָעָזָל וּוְאַרְפָּעָן גָּוָרָל. האט
 מָעָן גַּעַוּוֹאַרְפָּעָן גָּוָרָל, אַיְהָר פָּאַרְשְׁטָעָהָט צַיְנִין, וּוֹעֵר סַזְוּעָט
 דָּעַר עַרְשְׁטָעָר אַרְיִין אַיזְמִינָעָר שְׁטָאָרט, דָּעַר זֶאָל זִוְּן מָלְךָ.
 אַיזְמִינָעָר גַּעַפְּאָלָעָן דָּעַר גָּוָרָל אַוְיָאָפָּה אַיזְמִינָעָר, רָב שָׁאָל וּוְאַהֲלָ, וּוְיָיל
 עָר אַיזְמִינָעָר דָּעַר עַרְשְׁטָעָר אַרְיִין אַיזְמִינָעָר שְׁטָאָרט. וּאָסְמָחָאָל מָעָן טָהָוָן?
 פָּאַרְפָּאָלָעָן — אַיזְמִינָעָר דָּעַר אַיזְמִינָעָר מָלְךָ אָונֶז האט גַּעַוּעַטִּיְגָּעָן,
 זָאָנָט מָעָן, אַזְוִי לְאָנָגָן וּוּעַס דָּאָרָף גַּעַדוּיְעָרָעָן, לְמַשְׁלֵל, מָעָזָל זָאָנָעָן
 "אַשְׁרָי" אָונֶז "וּבָא לְצִוְּן". דָּעַרְפָּאָר האט עָר אֲבָעָר גַּעַוּעַטִּיְגָּעָן
 אַזְוִי, אָונֶז דַּי פּוֹילָעָן קָאָנָעָן זִיךְרָאָמָל מָעָן אַיְהָר נִשְׁתְּ אַפְּלָוִיָּה

בען; ס'אייז נור א וועהטיג די רשותים, א מכה זיין, וואס אט דער מלך איז געוווען, איהר פארשטעטהט צי ניין, א "זשידעך", וווײיטער וואלטטען זיין איהם פארגעטערט און פאראייביגטן!

דאס איינגענע איז געווען אויך מיט מיין יהיאַלען. וויבאלד מע האט איהם געקוריינט פאָר בירגערטמייסטער אין קראַשניך, אַוּוֹ האט ער פונְס ערשטען טאג אָן גענומען מאָכען נײַע פֿאַראָנדקעטן. קורט-יכל האט ער זיך געגעבען אָ נעם צו מאָכען שלום צווישען די פֿעלקער, דאס הייסט, צוישען די קראַשניךער פֿאַליַּאַקען, נויים און להבדיל איזען. וואָס-יזשע האט ער געטהָן? ווועט איהר הארכען, וואָס יאנקעל יונגעווער'ס זוהן איז אַבעלן! ער האט גענווען און האט צענוייגערופען אין מאַנִּיסטראָט דעם רב מיט'ן קאּושאנע רב. דעם ראיינער הייסט עס, אונ, להבדיל, דעם קשיינדוּ מיט'ן גֶּלח מיט'ן וואָיט פון דער גמײַנע, פֿאן פֿשעפֿעזקי, און הוּאַט פֿאָר זיך געהאלטען אָ גאנץ פֿינְיאַן דרשה, און דוקא און פֿוּלִיש לְשׁוֹן, און האט זיך אַוְּפֿגֿעַלְעַטְרַט און באָזְ�זַעַן מיט אַותָּהּ וּמוּפְתִּים, אָוּס' איז נישט גוט, וואָס מענטשען קריינגען זיך, און אָוּס' אַיז טוּזענד מָאֵל געוינטער פֿאָר אלעמען, אָוּס' מע לְעַבְתַּ שְׁלֹום, ווּאָרוּם אַוּוֹף שְׁלֹום, איהר פֿאָרְשְׁטַעַטְצִיך צי ניין, שטעהָט די וועלט. ער האט דאס געבראָכט אַזְוִי ווּוִיט, אָוּס' מע האט זיך געגעבען אַיִּינְס דאס אַנדערע דאס ווּאָרט (אונזער וואָיט פון דער גמײַנע פֿאן פֿשעפֿעזקי האט אַזְש אַרוּמְגַעַחַפְט מִין יהיאַלען: "מָאֵי קָאַחַנְע פֿאן יהיאַל!"), און טע האט זיך געגעבען אלעַת תְּקִיעַתְכָּה, אָוּס' גוּי, וְהַלְאָה אָוּס' מע גוּטַע פֿרִינְה, שְׁלֹום וְשְׁלֹוחָה, אַוְּס' פֿרִיעַ, אַוְּס' גוּי, אַוְּס' אַיה, להבדיל, קִיּוֹן שְׁפּוֹר פֿון קְנָאַהַשְׁנָה, אַיִּין עַק, אָסָּוף! אָוּס' די מִיאָוּס' וּוּעַרטָּעַר מִיט די צוֹנְגַעַמְנִישָׁעַן, וְוּי לְמַשְׁלָל: "זְשִׂידָזְשִׂי", אַדְעַר "בִּיּוּלִים", אַדְעַר "פְּלִיאַקְעַ", אַדְעַר "חַמְּ", אַדְעַר "דְּבַרְ", אַדְעַר "זְשִׂידְזִיחַ", וְאַלְעַן אַוְּסְגַעַמְעַקְט אָוּסְפַּרְגַּעַסְעַן וּוּעַרְעַן! אַנְשְׁטָאָט זְשִׂי", אָוּס "בִּיּוּלִים" זָאֵל זַיִּין בְּעַסְעַר "אִזְרָאָעַלִיטִי". אַנְשְׁטָאָט "פְּלִיאַקְעַ" — "פֿאנְיַּיְדָאַרְזְּוִיעַע". אַנְשְׁטָאָט "חַמְּ" אָוּס "דְּבַרְ"

אחר" — "עשום איניקעל" ... און וואס איז שייך צום באיקאַט, וואס די פוילען באַיקאַטירען די אידען, האָט ער אַרוּפֿנְגעלענט אַ שטראָט, מײַן ייחיאָל הייסט עַמְּ, פֹּוֹן אַ דְּרִיְּעֶרְעַל בֵּין אַ פִּינְגְּאָוָן צוֹאנְצִיּוֹנָה, נִישְׁתְּנוּר פָּאָר באַיקאַטירען — אַפְּיַילְוּ פָּאָרָן וּוְאָרט "באַיקאַט" אַלְיַין, טָאָמָעָר רָעָדָט עַמְּצָעָר אָרוּסָה, אַיז חַוָּת נִיט זִיכְּרָן דָּאָס וּוְאָרט "באַיקאַט", אַיהֲרָה פָּאָרְשְׁטָעָהָט צִי נִין, אַיז לאַ זּוּכָּר וְלֹא יַפְּקַד!

דאָס האָט אַיהֲרָה אַיךְ גּוּמָעָר אַיִּינָם. וְהַשְׁנִית האָט ער אַיִּינָה גַּעֲפִירָהָט, אַוְיְפָן פָּעָרְלָאָנָג פּוֹנְסָם דִּיְוִיטְשָׁעָן קָאָמְעַנְדָּאָנָט, אַ וְוָאָחָר אַ מִין שְׂטָאָדָט-כּוֹלִיצְיָה, וְוָאָס וְאַל שְׂטָעָהָן תְּמִיד גְּרִוִּיט אַזְּן אַפְּהָיָט טָעָן די שְׂטָאָדָט, טָאָמָעָר וּוְעָרָד חַלְילָה קְרוּשָׁנִיק באַפְּאָלָעָן פּוֹנְסָם שׁוֹנָא. אַזְּן וְוִי אַזְּוִי מִינְטָמָא אַיהֲרָה, האָט ער דָּאָס גּוּמָאָכָט? פְּיַין, מִיט אַשְׁבָּל אַזְּן מִיט אַרְבְּעָנָונָג! בֵּין יַעֲדָעָר שְׁטוּבָה, האָט ער אַיִּינָה פִּיהְרָהָט, זָאָלָעָן תְּמִיד שְׂטָעָהָן צְוּוֹי עַרְלִים. באַוּוֹאָפְּעָנָט מִיט שְׁטָעָדָעָן, אַיִּינָהָר בִּיטָּאָגָה, דָּעָר אַנְדָּרָעָר בִּינְאָכָט. אַזְּן כְּדִי מַע זָאָל זִין באַוּוֹאָחָרָעָן, אָז די עַרְלִים, וְוָאָס שְׂטָעָהָן בִּינְאָכָט אַוְיָף דָּעָר וְוָאָה, וּוְעָלָעָן נִיט אַנְשָׁלָאָפְּעָן וּוְעָרָעָן, וְוָאָרוּס אַיִּין עַרְלִים, אָז עַמְּטָב בִּינְאָכָט, פָּאָפְּט ער, זָאָל אַוְיָף יַעֲדָעָר צְעָהָן עַרְלִים זִין אַיִּין אַיהֲרָה לְהַכְּדִיל, אַ משְׁנִית, וְוָאָס זָאָל הַשְׁנָחָה גּוּבָּעָן. מְחַמְּת אַזְּהָה אַיהֲרָה פָּאָרְשְׁטָעָהָט צִי נִין, אַיז מַעְהָר מַסְגָּל אַוְיָף אַכְּטָנָגָן צַו גּוּבָּעָן ... הַיִּנְטָמָהָט האָט ער אַרוּפֿנְגּוּלְעָנָט שְׂטִיעָר אַוְיָף יַעֲדָעָן בְּעַלְ-הַבִּית, סָאי אַיהֲרָה סָאי אַ גּוֹי לְהַכְּדִיל, מוֹזְזָבְּעָלָעָן דָּעָם קָאָמְעַנְדָּאָנָט אַזְּוִי פִּיעַל אַזְּוִי פִּיעַל מַעְהָל אַזְּוִי אַזְּוִי פִּיעַל אַזְּוִי זָאָל אַזְּוִי אַזְּוִי פִּיעַל אַזְּוִי פִּיעַל טִי אַזְּוִי צּוּקָּעָר. וְוָאָס דָּעָר מַעְנְטָש אַזְּוִי רַיְיכָרָה, אַיהֲרָה פָּאָרְשְׁטָעָהָט צִי נִין, באַדְאָרָה ער אַלְעָז מַעְהָר שְׂטִיעָרָה, אַזְּן וּוְיַעֲדָעָר צּוּרִיהָ, דָּאָס אַיִּינָהָר פָּאָרְשְׁטָהָרָט — וּוְעָר סָאי אַזְּוִי אַרְעָמָאָן, נִיט דָּא גּוּדָאָכָט, אַזְּן קָאָן נִיט אַזְּן האָט נִיט אַזְּן פָּאָרְמָאָגָט נִיט — אַיז ער פְּטוֹר.

דא האב איך מיך אריינגעמיישט אונז האב איהם געואנט, זאג איך :
 "דאס, זאג איך, יחיאל, וואס דו האסט געמאכט שלום צוישען די פעל-
 קער, סקסירט דעם באיקאט אונז איניגעפיהרט א וואך, איך מיין, זאג
 איך, די שטאדט-AMILICH, דאס, זאג איך, אחרט מיך ניט. פאר
 קעהרט, זאג איך, זעהר גלייך האסט דו געתהאן, זאג איך. נאר
 ביי די שטייערען, זאג איך, וואס דו האסט ארוינגעלאען, — דא,
 זאג איך, ביזט דה מיין זההן, מהילה דורךגעפאלען. ווארום וואסער
 שומת, זאג איך, וועט דאס וועלען צאהלען מעהר, ווי ער קאן?
 און וועה, זאג איך, וועט ניט זיין א בעילן זיך פארשראיבען צוישען
 די אָרְעַמָּעַ לִיְתָם, בְּכָדֵי עַד וְאֶל פָּרְשָׁפָּאָרָעָן צו צאהלען שטיער?
 ובפרט, זאג איך, און קרושניך, זאג איך, זענען דאך דאס רוב,
 ניט אויסגעראדעט זאל זיין, אָרְעַמָּעַ לִיְתָם, קבצנים, דלפנימ, עניינים
 ואכינויים!"

און כך הות. ווער איז געוווען גערעכט? ווען נישט דער
 דיטיש, דער קאמענדאנט הייסט עס, קומט איהם צויהילא, וואלט
 מען איהם, יחיאלען הייסט עס, צעריסען אויף שטייקלען! דער
 ערשותער איז געוווען דער וואיט פון דער גמינע, פאן פשעפעצקי.
 ער האט זיך ניט געפויילט און איז אוווק צום קאמענדאנט און
 האט איהם אריינגערוימט אָסֹה, און דער זידראק, וואס ער האט
 איהם געקוינט פאר ברומישטש, נעט צענויף דאס גאנצע ביטעל
 גוטס פון קרושניך און באהאלט דאס פארן "מאסקאַל", פון פאניס
 זענען און פאר זיינע קאוזאקסען, אויף וועלבע די "ביביליסעס" קוקען
 א羅יס, ווי אויף משיח'ן — אַסִּימָן, לאו מען זוכען ביי זוי אין
 די קעלערם און אויף די בוידעמעה, וועט מען געפינען פון כל
 טוב... און דאס ווייסט איהר דאך מסתמא, איז א מסור האט אין
 זיך אַסְה — מע גליוכט איהם. און וואס טויג איז, מע האט
 זיך אַס געגעבען צו די קרושניךער אידען און מע האט גענומען
 מאכען "אַבִּיסְקָעָם", זוכען, נישטערען, און איז מע זוכט, ווי זענט
 איהר, געפינט מען; מע האט געפונען באהאלטען אין די קעלערם

און אויפֿ די בוידעמעה, איהר פארשטעט צי ניין, טאקי פון כל טוב. בי ווועמען מע האט געפונען באחאלטען איביסל זילבער, בי ווועמען דאס פסח'יגע געפעם, בי ווועמען א פַּלְעָשֶׁל "וויש-ניק" און בי ווועמען שבת'דינע מלכושים. בי איינעם, בי אבא דעם שוחט, האט מען אויסגעטורייסעלט א נאנצען מאינט — דריי שארפֿע מעסערם, אײַינְגְּנוּווֹיְקְעָלְט אִין אֵ פָאַטְשִׁילָע, אָן אַ זָּעָם קעלע מיט א מיין זאָך, ווֹאָס חאָפֶט דעם אַנְבְּלִיךְ פָּוּלְוּעָר ...

אט דאָ האט זיך אַנְגְּהַוְּבָעָן אַחֲתָ�ה! מע האט זיך אַ נעַם גענְעַבָּעָן צו אַבָּא דעם שוחט: "וֹאָס אִין דָּאָס בֵּי אַיִּיךְ, רַב אַיִּיךְ, פָּאָר גַּעֲוָעָהָר? ..." דאס האט איהר צוֹגְעָרִיט פָּאָר דֵּי קָאָזְקָעָן? זיַּיט זיך מָוְהָה! ..." האט זיך אַבָּא דער שוחט גענְעַמָּעָן דַּרְעָהָעָן אַחֲנָן אָן אַחֲעָר — סְאִיּוֹ שְׁלַעַכְתָּ, עַר קָאָן זיך נִיט אַרְיוֹסְדְּרֻעָהָעָן! מַיְלָא, די מעסערם — דאס זענען, זאנְט עַר, זיַּינָּעָן בְּלִיזְוֹן, זיַּינָּעָן אַינְסְטוּרְמוּנְטָעָן, איהר פארשטעט צי ניין, זיַּינָּעָן הַלְּפָיִים. "וֹאָס־זְשַׁעַר האט דו זיך בָּאַחַלְטָעָן אַוְיְפִּין" בוידעם? "ער האט, זאנְט ער, מַאֲכָט מַאֲכִילְיוֹאַצְיָע, קָאָן זיך עַס אַוְיסְלָאוּן בֵּי אַיִּהָם, זאנְט ער, מִיט אַפְּגָרָם... "גָּוֹט, ווֹאָס־זְשַׁעַר אִין אָט דאס זְעַקְעָלָע, ווֹאָס חאָפֶט דעם אַנְבְּלִיךְ פָּוּלְוּעָר? ווֹאָס אִין דָּאָס פָּאָר אַ מִין?" טַעַנְהָה'ט געבָאָך אַבָּא דער שוחט: סְאִיּוֹ גַּאֲרַנִּים, סְאִיּוֹ גַּעַלְעַכְתָּר, זאנְט ער, דאס אִיז מַוְהָלָמָעָהָל, ווֹאָס מַעַבָּשִׂים, זאנְט ער, אַ קִינְד תִּכְפְּ נַאֲך דער מִילָה. נַאֲך גַּעַה רַעַד מִיט קִירְחַדְיִיטִיש — מִילָה הַיִּנְטָם, מִילָה מַאֲרְגָּנוּן, אָז יַעֲנַד האט זיך אַרְיוֹנְגְּנָנוּמוּן אִין קָאָפְּ קָאָזְקָעָן! אָן סְאִיּוֹ גַּעַלְיְבָעָן, מַע זָאָל שִׁיקָעָן רַוְּפָעָן דעם רב מִיט'ן קָאָזְשָׁאָנָעָר, דעם רַאֲבִינְעָר הַיִּסְטָם עַס, אָן אַלְעָא אַיְכְּרִינְג שְׁבָעָה טּוֹבִי עִיר, די פִּינְסְטָע בָּעַלְיִ-בָּתִים פָּוּן קְרוֹשְׁנִיק, אָן מִיךְ מִיט מִין יְהִיאָלְעָן בְּתוֹכָם — אָן דָא אִיז אַפְּוִירְגְּנָעָקְמָעָן אַ טְרוֹוִיעָד רִינְג גַּעַשְׁכְּטָע, ווֹאָס טְרַעְפְּט זיך אִין מָאָל אֵין צָעהַנְטוּזָעָנד יְאָהָר! סְאִיּוֹן כְּדָאי, די דָאָזְגָע גַּעַשְׁכְּטָע זָאָל דַּרְעַצְעַהָלָט וּוּרְעָעָן גַּאנְץ בָּאָ

זונדרער און באשריבען וווערען דורך איזיער פונדרעל, לאזען, אדרבה,
אידען לוייענען און לאזען עם אונגעער קינדרער דערצעעהלען פאר זיין
ערע קינדרען און קינדר-קינדעה, או ס'אייז געווען אמאָל אַ משוגעת,
וואָס מע האָט עם גערופען מלחהּמה, און אַז ס'אייז געווען אמאָל אַ
מדינה, וואָס מע האָט זי גערופען פולען, און אַז די מדינה האָט געד
הערט צו פֿאנַיַּן, און דער דיטש האָט געשאָרטט אויף איהָר די
צ'ייחן, און דערוויל זענען אידען געווען דאס בפֿרְהִ-הִנְדְּרָעֵל, און וווער
ס'הָאָט געהָאָט גָּאָט אַז חָאָרְצָעָן, דער האָט זיך אַז אַזנוֹ נוקם
געווען, זיך געבאָדען אַז אַזנוֹנָר בְּלוֹט... האָט קִין פֿאָרָאַבְּעָל נִיט,
פֿאָני שלום-עליכם, אַז אַיך הָוִיב אַז צו רעדען דערפֿן, נעטט מיך
אַז בְּיָמַיְמַיְמַן הָאָרְצָעָן, אַז אַיך מוֹז זיך אַפְּשָׁטָעַלְעַן אויף אַז ווַיְלָע, אַיך
בערחהָפּעַן דעם אַטְהָעַם.

.7

די קְרוֹשְׁנִישְׁעָר דָּעֶפֶן אַצְּיוּעַ.

— — האַלְטָעַן מִיר, הייסט עַמְּ, בַּיְ דַּעַם, וּוּ מִין יְחִיאָל
אַז מִטְּ גָּאָטָס זַיְנָעָר הַילָּךְ בּוּרְמִישְׁטָש אַז קְרוֹשְׁנִיק אַז גַּעֲוָעָל-
טִינְטָט, וּוּ זַאְגָּת אַיהָר, בַּיד חֹקָה, אַז דִּי פֿאָלִיאָקָעָן יְמָח שְׁמָם
וּכְרָם גַּרְאָבָעָן, זַוְכָּעָן אוּוֹף אַיהָם בְּלֻכּוֹלִים אַז רַעֲדָעָן אַוְיס אַוְיפּ אַיהָם
אַז אַוְיפּ אַזנוֹ אַלְעָמָעָן הַמְּנִסְמָרָה, אַזוּי קָאנְג אַז אַזוי בְּרִיטָה,
בַּיְזָה דִּי דִוְיטְשָׁעַן האַבָּעָן גַּעֲנוּמָעָן מַאֲכָעָן "אַבְּיָסְקָעָם" אַז שְׁתָאָדָט,
דָּאָס הייסט, מַעַ האָט גַּעֲנוּמָעָן זַוְכָּעָן אַז נִישְׁטָעָרָעָן אַז טְרִיאָסְלָעָן,
אַז גָּאָט האָט זיך גַּעֲהָאַלְפָעָן, זיך האַבָּעָן אַוְיסְגַּעַטְרִיאִיסְעָלָט בַּיְ אַבָּא
דַּעַם שְׁחוֹתָט בָּאַהַאַלְטָעַן חַלְפִּים מִיט אַז עַקְעָל מָוְהָל-מָעָהָל, וּוּאָט
חַאָפָט דַּעַם אַנְכָּלִיק פֿוֹן פֿוֹלוּוּעָר, אַז ס'הָאָט זיך אַגְּנָעָהוּבָעָן אַ
חַתּוֹנָה — טָאַטְעָנוּוּוּ רַאֲשִׁית חִכְמָה, האָט מַעַן דַּעַם שְׁלִימִסְטּוֹל,
דַּעַם שְׁחוֹתָט, הייסט עַמְּ, צַוְּגָעַנוּמָעָן אַז אַרְיוֹנָגְנוּעָצָט אַיהָם בְּמַחְילָת
כְּבוֹדוֹ אַז קָאַטְשׁוּמָעַנט אַרְיִין אַיְנָעָם אַלְיִין, עַס זָאַל אַיהָם חַלְילָה

קײַן עין הרע ניט שולט זיין, אָז קײַנער זאל צו איהם ניט צוטראָע טען, — און אין שטאדט איז געווארען, וואָס זאל איך איז זאגען, חזוך ואמילה, תשעה-באב! און מע האט זיך אַ וואָרף געגעבען באָלד צו מיר: «סְטִיטִישׁ, זָאנְגָעַן זַיִי, יַאנְקָעַל, וּוֹאָסֶם שְׂוֹוִינְגֶט אַיְהָר? אַיְיָעֶר זָהָן, זָאנְגָעַן זַיִי, אַיְזָה בּוֹרְמִישְׁטָש אָזֶן אַיְהָר וּזְעַמֶּן, זָאנְגָעַן זַיִי, אַזְוִי אַזְאָחָזֶב — אַיְזָה וּוֹאָרט אַגְּטָמָס וּוֹעֵן אַיְהָר וּזְגָטָמָס, זָאנְגָעַן זַיִי, אַזְוִי וּוֹעֲדָר דָעַר שְׁלִים-מוֹלָד, דָעַר שְׁוֹחַט הַיִסְטָט עַמָּה, גַּעַהַלְפָעָן...» טענה איך צו זיין, צו דער שטאדט הַיִסְטָט עַמָּה: «טְשֻׁבָּעַט זַיךְ אַפְּ, זָאנְגָעַן אַיךְ, אַיְהָר האָט, זָאנְגָאַזֶּה, אַגְּרוֹזְעַן טְעוּתָה, מִינְגָּעַן לְיעַבְּעַ אַידָעָן!» ערשותענס, זָאנְגָעַן אַיךְ, בֵּין אַיךְ גָּאָר נִימְט אַזְאָגְרוֹזְעַר חַשּׁוּב, וּוֹאַיךְ וּוֹיְזָט זַיךְ אַוְיָס; אַזְאָגְרוֹזְעַר אַפְּיוֹלוֹ לְאַמְּרָה, זָאנְגָעַן אַיךְ, זָאנְגָעַן, אָזֶן יַאֲ, אַיְזָה נִימְט אַזְאָגְרוֹזְעַר מְעַלָּה, זָאנְגָעַן אַיךְ; אַזְרָבָה אַט וּוֹיְלָה, זָאנְגָעַן אַיךְ, מִינְגָּעַן יְחַיאָל אַיְזָה בּוֹרְמִישְׁטָש אָזֶן וּוֹיְלָה, זָאנְגָעַן אַיךְ, זָאנְגָעַן אַיךְ, אַזְבָּעָן אַיךְ, אַזְבָּעָן קָאָלִי מְאַכְּבָעָן, אַזְבָּעָן אַיךְ, אַזְבָּעָן פְּאַרְוִיכְטָעָן, וּוֹאָרוֹם אַיְהָר זָאלָט קָעַנְגָּעָן דִּי דִּיטְשָׁן, זָאנְגָעַן אַיךְ, זַיִי יַאֲיךְ קָעָן זַיִי, וּוֹאָלָט אַיְהָר דָס נִימְט גַּעַזְאָנָט, זָאנְגָעַן אַיךְ; אַיךְ וּוֹעֵל אַיךְ, זָאנְגָעַן אַיךְ, קָלָאָר מְאַכְּבָעָן, וּוֹאָס אַדִּיטְשָׁן אַזְבָּעָן: אַדִּיטְשָׁן, זָאנְגָעַן אַיךְ, הַאָט פִּינְגָּת הַנִּיפָּה, וּוֹי אַשְׁרָעָר אַיךְ חַזְוִיהָ, אָזֶן קָאָן נִישְׁט לְיִידָעָן פּוֹסְטָעָר רָעה, אָזֶן פָּוּן לְשָׁוֹן אַונְטָעָר קְוִיְּפָעָן, זָאנְגָעַן אַיךְ, אַזְבָּעָן דָאָךְ אַפְּגָנְרָעָטָן; סְאַיְזָה נִימְט פָּאָנִי, זָאנְגָעַן אַיךְ, אַיְהָר פְּאַרְשְׁטָעָהָט צַי נִיְּוָן, וּוֹאָס קוֹטָט אַיךְ אַין יְד אַרְיוֹן, טְאַמְּרָע וּוֹעַט אַיְהָר אַיְהָר עֲפָסָנְתָּעָן...» דִּיטְשָׁן, זָאנְגָעַן, אַיְזָה אַיְזָה אַיְזָה דָעַלָּע מְאַטְעָרִיעַ, זָאנְגָעַן אַיךְ!... וּוֹאָלָט שְׁוֹין גַּעַמְעַנְט זַיִן גַּעַנְגָּה, אַיךְ? הַאָט אַיְהָר דָאָךְ אַבְּעָר צַי טְהָוָן מִיטָּאָרָעָן זָאלָעָן גַּעַנוֹנָט זַיִן! אַיְהָר זָאנְגָעַן זַיִי דָסָם, עַנְטְּפָעָרָעָן זַיִי אַיךְ בּוֹידָעָם! זָאנְגָעַן אַיְהָר זַיִי בּוֹידָעָם, עַנְטְּפָעָרָט מַעַן אַיךְ פֿעַטְרִישָׁקָעַ! אָזֶן דָא דָעַם שְׁוֹחַטְסָס וּוֹיְבָס מִיטָּאָרָעָן זַיךְ פֿעַטְרִישָׁקָעַ! אָזֶן יְאַמְּרָעָרָעָן, אָזֶן שְׁלָאָגְעָן זַיךְ קָאָפְּ אָזֶן וּוֹאָנָט. אַיךְ וּוֹיְסָנִיט, וּוֹיְזָוִי אַיְהָר, פָּאָנִי שלומ-עליכם, אַיךְ הַאָט אַטְבָּעָה, אָז אַיךְ דָעַרְזָה טְרָעָרָעָן, בְּלִיבָּה

איך נעלמלעט. איך קאן ניט זעהען, ווי ענער ווינט. איך קאן נישט — און שווין! ניט מלחמת איך בארים זיך פאר איך, אויך קאן נישט גוטער, נאר דער כה פון טערען, איהר פארשטעט צי ניון! צום סוף, וואס לאזט זיך אוים? און מאיז אומזיסט די טרחה, מע פאגרא-שפארט מיך בעטען, מע האט נאר פון אויבען געשיקט מיך רוי פען, און ניט נאר מיך אלליין, נאר דעם רב אויך, מיט דעם קאושאנע רב, דעם ראבינער הייסט עם, און אויך די אלע איבעריגע פינסטע בעלי בתים פון קרשניך. און אונז געווארען רעכט קאלעמוונע אופין הארץען, איהר פארשטעט צי ניון, נאר מיר האבען זיך אונגענומען מיט מוט, און גענומען זיך גרייטען אין וועג אריין דאס הייסט, מיר האבען זיך אונגעטהן אלע שבת' דיא, מיט צילין-דעם, פיין, ווי עס געהער צו זיון; עס האט אויסגעעהן, און נישט מע רופט אונז, נאר מיר געהען אלליין מעשה דעפומאציען איהר פארשטעט צי ניון... דערויל האט דערזעהן מיינען, און איך מהן דין די שבת' דיגע קאפאטע פלאזים אין מיטען מיטוואך, פרענט זיך מיך: "יאנקעל, ואוחין איז?" זאג איך איהר ניט מסתמא, און מע רופט מיך פון אויבען, ואורס צו וואס באדראָפַ אידינע אלסדיינז וויסען? נאר איך דערצעהָל איהר א מעשה, און דאס געהען מיר מיט א דעפומאציע צום דיטש, צום קאמענדאנט הייסט עם, ראטעווען אידען נעבאָך פון תליה. פארברעכט זיך דיא הענט און הויבט און צו לאָרעמען: "יאנקעל, מע דארפ ניט און א מכח איז איהר! און א دونער האט זיך דערשלאָגען! און איז אומנגליך האט זיך גענומען אופ כל ישראָל, הלוואי זאל זיך ליגען זאגען!" ווי געווינטליך, א וויב. וואס פארשטעט א אידיינע, משטיינס געזאגט? האטש דעם אמת טאר מען ניט פאר-לייקענען, און מיינע עליה השלום איז געווען ניט איז נארישע אידינע, ווי אנדער וויבער, אבער גאנזישט קוין נארישע, מע קאָן זאגען פארקערט, א אידינע אַלְגּוּן איז זיך געווען, א גאנז קלגען, און צייטענוויז פלאָגט זיך רעדען גאר ווי א חכמה, ווי א

חכמה נפלאה! נישט מהמת זי איז געווועזען מײַנע, דערפֿאָר זאג איך עס, און נישט מהמת זי איז שוין אויפּ דער אַמְתַ'ער וועלט, דערפֿאָר לויב איך זי, ווי זאנט איהה: "אַהֲרִי מוֹת קְדוּשִׁים". נײַן, איך בין נישט גלייך צו אַנדערע מאָנען. אַ סִימָן — וווען איהר זענט אַין קְרוֹשְׁנִיק אָוֹן מְהֻות אַ פֶּרֶעָג אַוְיףּ מְרוּעָל יַאֲנָקָעַל יַוְעָד זְוּעָרָם, ווֹאַלְטָא איהר זיך אַנגָעָהָרט שְׁבָחִים, מִיטּ שְׁבָחִים! עַרְשְׁטָעָנָם, אַ אַידְינָע אַ צְדָקָנִית. נִיטּ חַלְילָה קִיּוֹן "וְצְדָקָתָךְ", ווי אַנדערע ווֹיְבָּרָע, ווֹאָסּ קָאנָעָן זיך נִיטּ צְעַדְיוֹדָעָן מִיטּ קְרָבְּנִיכָּנָה, אַדְעָר מִיטּ צָאִינְהָזָרָאִינָה. דָּאָס אַחְזָוּ. פֿרּוּם אַיז זי גַּעַוּעַזָּעָן, זעהָר פֿרּוּם! נַאֲרָ וּוֹעֵר שְׁמוּעָסְטּ דָּעָן פֿוֹן פֿרּוֹמָד קִיּוֹט? מִיר רַעֲדָעָן פֿוֹן גּוֹטְסְקִיּוֹט רַעֲדָעָן טִיר, פֿוֹן לְשׂוֹן אַכְּרָאַקְּטָעָר! דָּאָס אַיז גַּעַוּעַז אַ אַידְינָע אַ מְזָג טּוֹב! אַ מעַנְטָשָׁ אַהֲן אַ גָּאַל! ווֹאָסּ אַיז שְ׀יָרָק זָאנָעָן אַהֲן אַ גָּאַל? יַעֲדָעָר מְעַנְטָשָׁ הַאֲסָט אַ גָּאַל, ווֹאָסּ אַיז אַיהֲר טְרָעָט אַיִּהְמָן, שְׁיסָטָר אַוְיָם, ווֹאָרָום אַ מעַנְטָשָׁ אַיז דָּאָר נִיטּ מְעוֹהָר ווי אַ מעַנְטָשָׁ, אַיהֲר פְּאַרְשְׁטָעָהָט צִי נִין? נַאֲרָ אַיך ווֹיָל אַיז נִיטּ מִישָׁעָן אַיִּינָם אַיִּינָם אַנדְעָרָעָן, אַזְוֹן בָּאַרְיָהָמָעָן זיך, ווֹיָסְטָ אַיך אַזְוֹן בָּעַסְטָר אַרְיָבָּעָר מַאֲך אַיך עַס בְּקִיצָּר אַזְוֹן גַּעַהָּ בְּעַסְטָר אַרְיָבָּעָר גְּלִיָּך צָומָ עַיְקָר הַמְּעָשָׁה, ווי אַזְוֹן מִיר זָעָנָעָן גַּעַגְּנָנָעָן, אַיך אַזְוֹן דָּעָר ربּ אַזְוֹן דָּעָר קָאַושָׁאָנָעָן ربּ, דָּעָר רַאֲכִינָעָר הַיִּסְטָר עַס, אַזְוֹן דִּי אַיְבָּרְעָג שְׁבָעָה טּוֹבִי עַיר פֿוֹן קְרוֹשְׁנִיק, צָומָ אַדוֹן בְּפְקָדָךְ, צָומָ קָאַמעְנָדָאָנָט הַיִּסְטָר עַס, הַאֲרָכָעָן ווֹאָס ווֹעֵט עַר זָאַר גַּעַן. אַזְוֹן גַּעַגְּנָנָעָן זָעָנָעָן מִיר פֿעָסְטָ, ווי אַזְוֹן אַיִּזְעָרָנוּם בְּרִיך — פְּאָרָט, ווי זָאנְטָ אַיהֲר, אַ שְׁטִיקָעָל חַשּׁוֹב בְּיַיִם פְּרִיעָא, דָּעָר פְּאַטְעָר פֿוֹנָסּ קְרוֹשְׁנִיקָעָר בִּירְגָּעָרְמִיסְטָר — מִיטּ דָּעָר הַאנְט אַזְוָעָקִי מְאַכְּבָעָן קָאַן מְעַן דָּאָס נִיטּ! אַזְוֹן גַּעַהָּנָדִיג אַזְוֹן, הַאֲכָעָן מִיר זְיך דָּעָרְוּוֹיְלָעָ צְוֹגָעָנְרִיאִיט, ווי אַזְוֹן אַזְוֹן ווֹאָס מִיר זָאַלְעָן מִיטּ אַיִּהְמָרָעָן, מִיטּ קָאַמעְנָדָאָנָט הַיִּסְטָר עַס. אַנְהָוַיְבָעָן הַאֲבָב אַיך גַּעַי זָאַלְטָ, אַזְוֹן הַאֲבָעָן מִיר אַפְּגָעָשָׁמוּעָסָט, מִיטּ דִּי ווּוּרְטָעָר פֿוֹן "וְאַתְּחַנֵּן": "

אַתְּ הַחַלְוָתָה אַתְּ הַחַלְוָתָה

עברך" — דה, דייטש, האסט אַנְגָּהָהִיבָּעַן צו באוווייזען צו דיין
קנעכט, אַת גֶּלֶךְ — דיין גְּרוֹיסְקִיט; דה הייסט עס, דייטש,
ביזט גְּעוּעַן צו אָנוּז אלע מיט גְּנָאָר פָּוּן דעם ערשותען טאנָג אָן,
וואָס דַּו האָסְט גַּעֲשְׁטָעַלְטַדְיַין. פָּוּס אַוְיָף אָנוּזֶר לְאָנְדָן... אָנוּ נָאָר
כְּדוּמָה אַזְּעַלְכָּעַ חַוְּבָעַ וּוּרְטָעַ. צו וואָס זָאָלָעַ מֵיר וּוּרְטָעַן,
אייהר פֿאַרְשְׁטָעַהְטַץ צַיְנִין, בֵּין עַר וּוּעַט אָנוּז אַמְּפָלָעַ עַפִּים זָאָגָעַן?
אַמְּעהָר, וּוּלְעַן מֵיר בעסער פֿאַרְחָאָפָּעַן פֿרְיָהָר, אָוּן בְּדָרָךְ אַגְּבָה וּוּעַ
לְעַן מֵיר אַרְיָינְזּוּאָרְפָּעַן אַפְּאָרָה וּוּרְטָעַר וּוּגְעַעַן שְׁוֹחָט, אַיְהָם קְלָאָר
מְאַכְּעַן, עַר זָאָל וּוּסְעַן, וּוּרְ דָּעַר שְׁלִיםְמֻזְלָאִין, דָּאָס הַיִּסְטָם, אַבָּא
דָּעַר שְׁוֹחָט, אָוּן צו וואָס האָסְט עַר בְּאַהֲלָטָעַן זָיְנָעַ חַלְפִּים, אָוּן
וְאָס בְּאַדְיִיט דָּאָס זָעַקְלָעַ מְוּהָלְמָעָהָל — אַגְּנָצָעַ דָּרְשָׁה. נָאָר
אוֹ סְ'אַיּוֹ בְּאַשְׁעָרָת, וּוּי זָאָגָט אַיְהָר, אַיְן אַוְמָגְלִיק, נָעַמְתָּ עַס אַפְּ
דָּאָס לְשׂוֹן. אָוּן אַטְ-אַזְּדָא הַוְּبָט זִיךְ רָעַשְׁתָּ אָזְדָּעַתְּ מְעַשָּׂה
פָּוּן טויזענד אִין נָאָכָט, וְאָס אַזְדָּעַתְּ דָּעַרְמָאָזְזָן זִיךְ, שְׁטָעַלְעַן זִיךְ
טִיר נָאָר אִיצְטָ דַי הַאָרְ קָאָפּוֹר.

* * *

בקיצור, גְּקוּמָעַן צו גְּעהָן צוֹם קְאַמְעַנְדָּאָנָט, טְרָעַפְעַן מֵיר אִין
הַוְּיָף דָּעַם שְׁלִיםְמֻזְלָאִין, טָאָקִי אַבָּא דָעַם שְׁוֹחָט הַיִּסְטָם, וּוּי עַר
שְׁמָעַהָט אַגְּנָעַלְעַנְעַר, גְּעַבְוְנְדָעַנְעַר, דַי הַעַנְטָ אַרְוָנְטָעַר, אָוּן צְוּוֹי זָעַלְנָעַר מִיט
אַנְגָּעַלְעַדְעַנְעַר בְּיַקְסָעַן פָּוּן בִּיְדָעַ זִוְּיָּעַן. דַי זָעַלְנָעַר שְׁטָעַהָעַן גְּרִיְיט
צְוּ עַר אַרְבִּיְיט, אָוּן עַה, דָעַר שְׁוֹחָט נָעַבָּאָר, טְרָיוֹסְעַלְטַץ זִיךְ וּוּי אַ
לוֹכְבָּ אָוּן שְׁעַפְטָשָׁעַט עַפִּים שְׁטִילְעָרְהִיָּה, אַפְּנִים, עַר זָאָגָט וּדְוִי, נִיט
אַנְדָּרְשָׁ... וּוּלְעַן מֵיר דָאָרָ מְסַתְּמָאָ אַשְׁמָועָס טְהָוָן מִיט אַיְהָם:
„רְבָּ אַבָּא, נָאָט אַיּוֹ מִיט אַיְיךְ!“ טְהָוָן דַי זָעַלְנָעַר אַ וּוּאָנָקְ צַו
אָנוּז מִיט דַי בְּיַקְסָעַן: הַזְּהָרָה וְהַשְּׁמָר — אַזְטָאָמָעָר, הַיִּסְטָם עַס,
רְעַדְעַן מֵיר אַוְיָס מִיט אַיְהָם אַ וּוּאָרטָה, מִיטָּזָן שְׁוֹחָט הַיִּסְטָם עַס,
אַזְוִי וּוּרְעַן מֵיר גַּשְׁאָסָעַן! אָנוּ אַזְאַדְיִיטשׁ זָאָגָט, אַזְעַר וּוּעַט
שְׁיַסְעַן, אַיּוֹ עַר אַ בְּטוֹחָה. וּבְפִרְטָ אִין אַזְאַדְיִיטָה, וּוּעַן דַי גְּנָצָעַ
וּוּלְטָ אִין, וּוּי זָאָגָט אַיְהָר, מְשֻׁגָּעָ גְּעוּוֹאָרָעַן! בָּאַלְדָּ עַפִּים — שִׁיסְטָ

מן! מע קומטצ'ו צו איזיך, איהר פארשטעהט צי ניון, און מע זאנט איזיך: "בעטערן איהר האט א שמעק טאכזק — איז גוט, אנטיט — שם איזיך איזיך!"... מע גיט איזיך נישט קיין צייט אפילו צו באטראכטטען זיך, פאר וואס און פאר ווען! און ווער שמועסט, למשל, איהר זאלט וועלען פארענטפערען זיך, איז איהר זונט נאך קינמאַל ניט געווען קיון טאַבָּאַךְ שמעקער — איז חיוט ניט זיבער! אט אזאָז וועלט איז דאס געווארען, און געה מאָך!

בשיזור, ווי אוזו אונז, קרוושניער אידען, איז געווארען אויפֿן האַצְעָן, אzo מיר האַכְבָּעָן דערזעהען דעם שוחט אַ געבענדענען און ער זאנט וורי — באַדְאָרֶף אִיךְ אִיךְ נישט דערצעעהן; נישקshaה, איהר קאנט זיך עס שווין אלֵין משער זיין. אִיךְ האַבְּ מיר נור געד טראָכְט: "רְבּוֹנוֹ דָּלְלָמָּא בָּולָהּ! גּוֹאַלְדּ גּוֹשְׁרִינְעָן, וּאֱסָסּ וּוּעָטּ דָּאָ זַיִן, לְמַשְׁלֵךְ, מִתְּ דֻּעָם אִידְעַן? אָוּן וּאֱסָסּ וּוּעָטּ זַיִן מִתְּ זַיִן וּוּבָבּ, דֵי אַלְמָנָה נַעֲבָךְ, אָוּן מִתְּ זַיִן קִינְדָּעָה, דֵי יְתּוּמִים, טָאַמְעָה, חַלְילָה וְחַם, איהר פָּאַרְשְׁטָעָהָט צַי נִיּוֹן, אַלְתָּפְתָּחָה פָּה לְשָׁטָן?"... אָוּן אַזְוֵי ווי מיר שטעהען אַזְוֵי אָוּן טראָכְטטען, קומט ניט אַרוֹיסִים צו אונז — ניט דער קאמענדאנט, נאָר אִין אַנדער שׂוֹאָרֶץ יָאָהָר? אַ רְוִיטָעָה, אַ גַּעֲפָאָקְטָעָה, אַ זָּאָטָעָה, נאָר — וּאֱסָסּ פִּינְז אַפְגַּעַנְעָסָעָן אָוּן, ווי עס ווּוִיזֶט אַוִּים, אַבִּיסָּעָל אַוִּיסְגַּעַטְרוֹנָקָעָן אִיךְ, אָהָן אַ הַיְּ טָלָן אָוּן מִתְּ אַ צִינְגָּר אַין דֵי צִיְּהָן, אָוּן נַעֲבָעָן אַיִּהָם שטעהען נאָךְ צָוּוֵי אַפְּיצְיָעָרָעָן, אַוְיךְ אַפְגַּעַנְעָסָעָן אָוּן אַוְיךְ אָהָן הַיְּטָלָעָן. זַיִן קוּעָן אַוְיךְ אָוּן, מִיר אַוְיךְ זַיִן — מֵעַ באַטְרָאָכְט זַיִן, הַיִּסְטָעָם, אַיִּינָס דָּאָס אַנדְעָרָעָד דָּרְרוֹוִיל אַזְוֵי, אָהָן ווּוִיטָעָה וּוּעָטּ זַיִן — ווּוִיסְטָמָעָן. וּאֱלָטָט דָּאָס גְּעוּוֹן עַד אַלְיָין, דָרָעָ קָאַמְעַנְדָאָנָט הַיִּסְטָעָם, אָוּן וּוּאֱלָטָט עַד אָוּן אַוִּיפְגַּעַנוּמָעָן ווי מְעַנְּצָעָן, אָזְנָבָה, נִיט אַין דָּרוֹוִיסָעָן, וּוּאֱלָטָט גְּעוּוֹן גָּאָר אַנדְעָרָעָד בְּבוּרִים, מִתְּ אַנדְעָרָעָד ווּוִרטָעָר, מִתְּ אַנדְעָרָעָד רָעָד. אָוּן אַזְוֵי וּאֱסָסּ? נַאֲרְנִישָׁטָן! מֵעַ שְׁטָעָהָט אָוּן מֵעַ שְׁוֹוִינְגָט. מִיר, דָאָס הַיִּסְטָעָם, אִיךְ אָוּן דָרָר אָזְשָׁאָנָעָד רְבָבּ, דָרָעָ רַאֲבִינָעָר הַיִּסְטָעָם, שְׁטָעָ-

הען סאמע פארענט בייהם רעלטען פיער, און זיין די איבערינגע קרוישנקיינער בעלייבותים חשובים, שטעהן הינטער אונז און שטופהן אונז פון הינטערן, מיר זאלען עפים אנהויבען זאגען. נאר געהט זאנט, אז סע זאנט זיך ניט! און אגב ווארט איך אויפֿן רב — ער איז עלטער, און דער רב ווארט אויפֿן קאושאנע רב, ער איז א געשוואוירענער. דערזעהן, אז קינגר רעדט ניט, א דעפומאציע אהן וווערטער, א שטיילע ווועטשערע, רופט זיך אן צו אונז ער, דער גראבער הייסטט עס: "ווערד זענט איהר?" חאפ איך מיך שווין איזוים, ווי איזן עוזטידפֿנים, יעבור עלי מה, און שטעל איהם פאה, אז דער אלטער, דער זקן הייסטט עס — דאס איז אונגער רב, זאג איך, און דער יונגערדר — דאס איז דער קאושאנע רב, דער ראי-בינער הייסטט עס, און איך בין, זאג איך, יאנקעל יונגעוער, דער פאטער, זאג איך, פונ'ם קרוישנקיינער בירגערמייסטער. מיין איך, און ער ווועט דא בטל ווערטן; צום סוף — ווערידואס? לא קם ולא זען דערזעהן, אז גדרות געהט דא ניט, האב איך אונגעוחוי-בען מיט רחמיים, ווי זאנט איהר, כי בתחנוןים ידבר דש: "אווי און איזו, זאג איך, מיר זענען געקומען צו דיר, זאג איך, א דעפומא-ציע, די פאָרנעהמסטער בעלייבותים פון קרוישני, מיט א בקשה, זאג איך, בעטן רחמיים פאָר אט דעם אידען". — זאג איך, און באווויו איהם אן מיט דער האנט אויפֿן שליכט-טול, אויף אבא דעם שוחט הייסטט עס. הערט ער מיך אויסעט, דער גראבער דיטש, הייסטט עס, און טהוט א מאך צו די זעלנער, מע זאל אונז געמען. נעמט מען אונז, איהר פארשטעהט צי נײַן, און מע פיהרט אונז אועבקעט טאקי תורה כדי דבר און מע עצט אונז אריינגעט, ווי די אמת'ע גאנבים, איטליךען באזונדר ער אין איזן אנדער חדר. און גדרויערט האט עס א רגע במיירה, א סך ווינציגער, ווי איך דערצעהּ איך! וואָלט מען האטש געלאָוט אונז שיקען אונזאגען אהיכם, וואָו מיר זענען — איטליךען האט דאך א וויב און קינדר — איזו נײַן! אריינגעזעצעט, צונגערלְאָסען די טהיר — און שווין! פרעגען אַ

דייטש, פאר וואס? איז דאך ניט שייך! ערשותען, וועט ער איזך ניט ענטפערען. איז אינס. און דאס אנדערע — טאמער וועט חלייה זיין נאך ערגעה, ווארום מלחה-צ'יט, איהר פארישטעט צי נין, אzo סע שמעקט מיט פולווועה, באדראף טען גלאט זיין געהויט מיט איזן איבעריג ווארט, ווארום מי יודע, ווער פון די צדרים וועט מנץח זיין און מיט וואס דער סכטס קאזו זיך אויסל-אוזען? עם קאזו נאך זיין, ווי זאנט איהר, עלינוים למתה ותחתונים למעלה, דאס חיסט, ווער עם דאראף ליגען אין דער ער זאל מנץח זיין, און ווער עם דאראף מנץח זיין — זאל דער גאר ליגען אין דער ער און באקען ביינעל....

בקיצור, מיר זענען געווען גוט, גוט אין דער ארביזיט, חאטש אפיילו, אzo מע וויל צוריק, וואס פאר א הטה האט מען אויפ אונז געקאנט געפינען, וואס מיר זאלען דא מורה האבען? ובפרט, מיר האבען דאך צו טהווען, איהר פארישטעט צי נין, מיט דיויטשען! נאך געהט רעכט זיך, אzo דאס איז א ציטט, וואס דיויטשען נופא זענען ניט קיון דיויטשען, פראנציזיען קיון פראנציזיען און איינגלענדי דער קיון איינגלענדער. אלע האבען זיך אונגעטה האן אין פעל און האבען זיך פארישטעט, איהר פארישטעט צי נין, פאר חיות, וויל-דע חיות רעות צו אלדי שוואָר-יעַהָרָה! ס'אייז געווואָרען עינגער פונ'ם דורך המbold, עק וועלט איז געווואָרען. איהר מײַנט אָדָאי, מע האט אויפ אונז אַרוּפַֿנְגָּלְעָנְט אַ גַּלְדְּ-שְׁטָרָאָפֶּה? אַ דְּרָעֵר מִעְמָדָה אַוְוִוָּה גַּלְוְּלָה גַּעֲמְשָׁפְּט מִיט שְׂמִיעָה? נין, דאס גראָד ניט! נאך אונז חלייה געטשפט מיט שמייע? נין, איהר גראָד ניט צו-אָז איהר זאלט זיין מיט אַכְּצָהָן קעָפֶן, וועט איהר אויך ניט צו-טראָכְטָען! אַט פָּאָלְגָּט מִיר, מַוְתָּשָׁעָט זיך אַפְּיָלוּ ניט. ניט מיר עטְלִיכְעָן מִינּוֹת צִוְּיָוִת אוֹוָוָאַבְּרָצְוָה אַפְּעָן דַּעַם אַטְהָעָם, וועל אַיך אַיְיך עַפְּסִים דַּרְצְעָהָלָעָן אַ שְׁעָנָם, אָז איהר וועט זיין אַזְוִי גוט אָזָן וועט מיר זאנען, וואס איז דאס געווען: אַ שְׁפָאָס? אַיז עַרְנְסְט? אַדְעָר אַ חְלוּם?

.8

קדוש - לבעה.

— — — די מעשה, וואם איך וויל איך דערצעה לען אצינַ
דערט, איז א מעשה פון קדוש-לבעה, דאס הייסט, ווי איזו מיר
קרוישניךער אידען, האבען מהדש געווען די לבעה. נאר דערצז מוועזַ
מיר געדענקען, איז מיר האלטען בי דער סורה "וישב", ווי איזו
מע האט אונז נאנץ פיין א ר' י' נ ג ע צ ט איזן חד-נדיא
אריין, מיך און דעם רב, און דעם קאושאנע רב, דעם ראנגען
הייסט עס, מיט אלע איבעריגע שבעה טוביה העירה, די נאנצע נילַ
דענע פאהן פון קרוישניך, דערפאהר, וואם מיר זענען באגאנגען איז
פארברעכען — מיר האבען זיך אונגענומען אבא דעם שוחט'ס
קריוורע, דאס הייסט, מיר האבען געבעטען פאר איהם רחמים, געַ
וואלט ראטועען, איהר פארשטעהט צי ניין, א אידען פון דער
תליה.

בקיצור, זיעען מיר זיך אט איזו געונטערהייד, איטליךער איז
זיזן חד-על, ווי זאנט איהר, ניט על התורה ועל העבודה און ניט
אויפַ צעהן ריבעל א וואך זיעען מיר, נאר מיר זיעען פשוט איז
טערמע גלייך מיט אלע גנבים און מיט אלע שכורים, — וואם זאל
מען מהן? וישב — מע האט אונז באזעט, ווי זאנט איהר, זיעט
מען. זיעט מען א שעה, זיעט מען צוווי, זיעט מען דרי, עס וווערד
שווין באלאד נאכט, — איך בעט איך, וואם וועלען מיר אויסויצען?
און דארט, איז דערהיימ, זוייסט מען אפלו ניט וואו מיר זענען —
דאם איז נאר ערנגער פון אלען! און חוץ לזה, גלאט — איטליךע זאל
מו זאך האבען איזן עק! מהה נפשך, אדרער אהין, אדרער אהער.
דער קאָפַ וווערד, זאג איך איך, שיער ניט צעשפּוֹנוּן טראכטען-
דייג און טראכטען טראכט זיך לוייטער שלעכטס און לוייטער ער-
גערס! עס שמעלט זיך מיר פאר, ערשותענס, איז מע משפט אונז קרי-
מיינאל; און דערנאָק, ווי איזו מע פיהרט איזס אויפַ אונז דעם פסקדיין

לוית דעם נאנצען שלחן ערוך פון'ם פעלד-געריכט. דאס היסט, מע האט אונז מהילַה אויסגעשטעלט אלעמען, די פינסטע קידשניךער בעלי בתים, מיטן'ן רב און מיטן'ן קאושאנגערב, מיטן'ן ראבינער הייסט עס, אין איין שורה, און צוועלאָפֿ זעלנער מיט דיאנגעלאָדרענע ביקסען שטעהן שוין גרייט אקעגען אונז און ווארטען גור אויפֿן גוטען — ווארט, — קומט צו געהן דער קאמענדאנט בכבודו ובצמו — איזו שטעלט זיך מיר פאר — און ער הייסט אונז זאגען זוווי — פארט א דיטש איזו אידעלמאָן ווער איך מסתמא אויפֿגעקָכט און טראכט מיר: יעבר עלי מה, שוין סאי ווי סאי א מינוט פארן טוידט, לאם איך טיר חאָטש קיחלען, ווי זאנט איהה, דאס הארץ, און לאָם איך איהם חאָטש זאגען, איהר פאָרשותה צי ניין, א פאר וואָרבעז ווערטער! און איך הויב און מיטן'ן לשון פון ויגש, און מאָך צו איהם איזו: "בִּי אֶדוֹנִי — הָעָרָנָר אָוִים, דִּיטְשׁ, יְדַבֵּר נָאָר עַבְדָּר בְּאֶזְנִי אֶדוֹנִי — לְאֹזֶם מִיקָּאָוִיסְרָעָד דָּעַן אַוְאָרְטָפָּאָר דִּיר, וְאֵל יְחִרְאָפָּר בְּעַבְדָּר — נָאָר זָלְסָטָמִיר קִין פָּאָרָאַיבָּעָל נִיטְהָאָבָּעָן" ... און איזו וויטער, נישט געלענט מיר קיון כבוד, וואָס ער איזו א דיטש, איהר פאָרשותה צי ניין, און א קאמענדאנט, און וואָס איהם איזו געראָטען, ער האט איזונגענוּמען קידשניך... און איזו ווי איך טענה מיך אוייס מיט איהם, במחשבה הייסט עס, עפָענט זיך ניט די טהיר און עס קומט ניט אריין א זעלנער מיט איזו אַנְגָּעָלָאָדרעָנָר בִּיקְסָט? אַרְיִינְגְּקָדָר, מעהן טהוט ער צו מיר אַוְאָונָק, איך זאל, הייסט עס, זיך טטריה זיין און געהן מיט איהם. העלפט און מע דאָרָף זיך מטריה זיין און געהן מיט איהם. איך קומ איזו אַרְוִוִּס אַיְן דְּרוֹסְעָן — שוין שטאָקָנָכָט; איך קוֹק מיך איזו — די אַיבָּרְגָּעָז זענען איך דאס, דער גאנצעער שפיענעל פון קידשניך, און דער רב מיטן'ן קאושאנָאָד נָעָרָב, דער ראבינער הייסט עס, בתוכם. בי יעדען שטעהט זיך אַזְעָנָעָר פון הינטען, אַנְגָּעָוָאָפָעָנָט מיט איזו אַנְגָּעָלָאָדרעָנָר בִּיקְסָט.

און — דער עלטסטער פון די זעלנער טהוט אָ קַאַמְּאַנְדְּרוּעַ : «פֿאַרְ
ווערטס !» — מע זאל געהן, הייסט עס... געהן מיר שווין אלע אין
איינעם, די גאנצע דעופטציע, שטיילערהייד, אהן ווערטער, ואַ
רום רעדען טאר מען דאָך נימֶ, ווי זאנט איהר : אַסּוֹר לְדָבָר ! נאָר
יעדרער זיפֿע מיט יעדען קְרַעְכִּי דִּיסְטַּט אָוִים אֲשֶׁר
געה, אָזּוּי ווּי, לְמַשֵּׁל, רָאֵשׁ הַשְׁנִיה צָו מָוֵסָף פֿאַרְ דִּי
אייהר זיך צונעהערט, ווי אַידען קְרַעְכִּעַן ? מעהדר פון אלע האָט מיר
וועה געטעהאן דאס האָרְצָה אָוּפְּ קָאָנוּזָרְךָ, נְעַבָּאָר אָאַיד אָזּקָן, אָבוֹ
שְׁבֻעִים — ווּאָס זָאנְ אַיךְ אָבָן שְׁבֻעִים ? עַר האָט באָדָרָפְּט דָעַ
מְאַלְמָט, לְוִית מִין חַשְׁבּוֹן, אַלְטָט זַיִן גּוֹטָע פֿינְחָ אָוּן זִיבְּצָיָה, אָוּן
אָפְּשָׁה, אָז אַיהֲרַט מִיק שְׂטָאָרְקָ בְּעַטָּעַן, מְאַקְּיָ אַלְעָ אַכְּזִיגָן, ווּאָרוּם
אָיךְ גַּעֲדָעַנְךָ אַיהֲם נָאָךְ אָוּפְּ מִין חַתּוֹנָה אָוּן יוֹנָעוּוּ — חַתּוֹנָה
הָאָבָן אַיךְ גַּעֲהָט אָוּן יוֹנָעוּוּ, אַיהֲרַ פֿאַרְשְׁטָעַת צִי נִיּוֹן, אָוּן אַיהֲם
הָאָט מַעַן אַרְאָפְּגָעָבָרָאָטָט פֿוֹן קְרוֹשְׁנִיק — אַיְזָוּ עַר שְׁוִין דַעְמָאַלְמָט
גַּעֲוָעַן אָאַיד אָזּקָן, דָסְטָה אָוּנָה, נִיט קִיּוֹן זָקָן, נָאָר גְּרוּיעָה האָהָר
הָאָט עַר שְׁוִין גַּעֲהָט, אָוּן פֿוֹן מִין חַתּוֹנָה בֵּין הַיִנְטָה האָבָעַן מִיר
שְׁוִין אָקִימָאַלְקָן, אָזּוּי נְרוּוִים ווּי — אַיךְ זָאל אַיךְ זָאנְעַן אַקְּרוֹאָט —
גַּעֲדָעַנְךָ אַיךְ נִיט, אָוּן אָגְבָן ווּיל אַיךְ נִיט אַפְּטָרָעַטָּעַן פֿוֹן דָעַר גַּעֲשִׁיבָּ
טָע, ווּאָס אַיךְ דַעְרְצָעַהָל אַיךְ, ווּאָרוּם סָע שְׁוֹאָכָט אָפָּ, אַיהֲרַ פֿאַרְ
שְׁטָעַת צִי נִיּוֹן, דָעַם עַנְיָן אָוּן מַע קָאָן חַלְוָה פֿאַרְגָּעָעָטָן ווּאוּ מַע
הָאַלְטָט, חַאְטָשָׁ אָזְבָּרְן הָאָבָן אַיךְ — הַלּוֹאִי ווּוִוְּטָרָה. אָסִימָן הָאָט
אייהר, אָט ווּל אַיךְ אַיךְ זָאנְעַן ווּאוּ מִיר האַלְטָעַן.

מִיר האַלְטָעַן אַלְזָא בִּיְמָרְבָּ, ווי עַר גַּעַת זִיךְ אָזּוּי, דָעַר זָקָן,
אָוּפְּ צּוּפְּרִיהָעָר, אָוּן מִיר, קְרוֹשְׁנִיקָעָר בְּעַלְיָה בְּתִים, נָאָךְ אַיהֲם, אָוּן
מַע זִיפְּצָט אָוּן מַע קְרַעְכָּט אָוּן מַע טָאָר קִיּוֹן ווּאָרוּם נִישְׁתָּאָרוּסָם
רַעֲדָעַן, אָוּן ווּאַלְטָעַן מִיר אַלְיוֹן חַאְטָשָׁ גְּעוּוֹאָסָטָן, ווּאוּ מִיר זָעַנְעָן,
אָוּן ווּאַלְטָעַן מִיר אַלְיוֹן גְּעוּוֹאָסָטָן, ווּאוּהָיָן מַע פֿיהָרָט אָוּנוּ —
איּוֹ נִיּוֹן ! ווי זָאנְט אַיהֲרַ, בְּצָאן לְטָבָח ווּבָל — ווי די שְׁאָפָּ צָו דָעַר
שְׁלָאָכָט. אָוּפְּ אָנוֹט אָרְטָמָע זָאל אָנוֹנוּ פֿיהָרָעָן — דָסְטָה זַעַט

מען נישט, ווארום ווי וואלט אונז דער דייטש ניט געזאנט, וואויהין
מיר געהען? און איז מע ווארט דארט אויפֿ אונז מיט כבדים —
דאס אודאי ניט, ווארום ער וואלט אונז נישט אוזי געטביבען, ווי
ער טרייבט אונז — "פארווערטס" און "פארווערטס"! און אייר
דער מיר קוקען זיך ארום, זענען מיר שוין אויפֿ דער טוודטער גאט,
דארט, וואו מע געהט צום ניעם הייליגען ארט. איך זאג "צום
ניעם", מחמת אין קרוושניק האבען מיר, ברוך השם, צווויי בית
עלמיינט, איזינעם איז אלטטען און איזינעם א ניעם, דאס היסטן,
דער ניער אייזו שוין אויך גענוג אלט, און קיין עין הרע פײַן באָר
עצט, אַ קבר נעבען אַ קבר, מע וועט שוין באָלד אַארפֿען אַפְּגעַד
מען פֿעלַד אויפֿ אַ דְּרִיטַעַן בְּיַתְּעַלְּמַיִּין, אויב גאט, היסט עס, וועט
שענקען דאס לְעַבָּעַן, די מלחהה וועט אַמְּקָלַה האבען איזן עק, און
קרוושניק וועט בלוייבען קרוושנַּה, און אידען וועלען זיין אַידען...

בקיזה, למאז זאל איך איך לאנג מאדריך זיין? אוזו ווי מיר
געהען, שיינט אַרְוִוִּים די לבנה און מיר טהען אַ קוֹס — מיר זענען
שׂוֹן נָאָר נִיט וְוַיִּיט פּוֹנְכּוּם בִּיתְהֻלְּמָן; אַט אַיְזָה דָּרְטָה, אַט
אייז דאס "אַוְהָלָה", און אַט זענען מיר אלע דָּאָז וְזָאָס זָאָל איך
קלערען, אַשְׁטִינְגֶּר? מסתמא אייז עמיצער געטראקט צופיה
שטאדט איזן אַדְמָ חַשּׁוּב, אַדְעָר אַפְּשָׁר האט מען געטראקט צופיה
רען אהער פּוֹן ערנֵץ אַ ברְּמִינָן, וְזָאָס מַעְדָּאָרָא אַיהם בְּרַעֲנָעָן
צַו קְבָּרִישָׁרָאֵל? אַיִּז, צַו וְזָאָס באָדְאַרְפּעַן מִיר זַיִּין דְּרַבְּכִי? אָוֹן
צַו וְזָאָס מִיט אַזָּא לְוַהָּה פּוֹן וְעַלְנָעָר? אַיִּז דָּרְטְּחִירָא: לְמַאי
וְזָאָס דָּעַן האט מען אַזְּנוֹן געטראקט צופיהרען אהער פְּלוֹצִים אַיז
מייטען בַּיְ נָאָכְט אַוְיָךְ קְבָּרִ-אַבּוֹת? דָּרְרוֹוִיל, אַזְּוַי מִיר טְרָאָכְ
טען דָּא, מִיר טהען אַ קוֹס — ער אַיִּז אויך דָּא, דָּרְטַלְיַיְמָזָל,
אַבָּא דָּרְטַשׁוּחָט הִיסְטָעָס! ער אָוֹן צַוְּיִי וְעַלְנָעָר מִיט אַיהם!
וְזָאָס טְהָוָט דָּא דָּרְטַשׁוּחָט? נָאָר אַ קְלִינִינְגִּיט: ער שְׁטַעַת
מִיט אַ גְּרָאָכְאַיְזָעָן אַיז האָנָט אָוֹן גְּרָאָכְט אַ קְרָקָע אָוֹן וְוַיִּנְטָט,
מִיט טְרָעָרָעָן... אַיִּז אַזְּנוֹ די זָאָק באָלְדָן נִישְׁט גַּעֲפָלָעָן: ער שְׁטַעַת.

פון וועמענס וועגען גראבט ער עם א קראע? ומשנית, וואס איז אבא דער שוחט פאר א גראבער? און חוץ לזה, וואס איז דאס ווינען, וואס ער ווינט? פון אלע זייטען, איהר פארשטעט צי ניין, איז דאס קשה, פלאי פלאים, נארכניט צו פארשטען!

עם האט אבער קיין סך ציוט נישט גענומען, אפשר איזו פיעל, ווי איך דערצעה איך, און אפשר נאך ווינציגער, און עם זענען פארענטפערט געוווארטן אלע קשיות. דער עלאטסטער פון די זעל-גער האט געגעבען א קאמאנדרוואו, און ס'איו באשאפען געוווארטן, איך וויס ניט פון וואנען, עטליכע זאסטוףעס מיט עטליכע גראב-אייזען, און מע האט אונז גענומען, איהר פארשטעט צי ניין, און מע האט אונז אוענקנעשטעט, אונגערטרעטען אוינס פון דאס אנדער עטליכע טרייט, געגעבען איטליךען באזונדער א זאסטופ אינט ארטין און באפויילען, מיר זאלען מוחל זיין זיך גראבען קברימ, יעדער באזונדער פאר זיך א קראע, מה מה נ יט שפערער ווי איז א פאר שעה א רום — איז האט מע אונז געגעבען צו פארשטען — וווערדען מיר גע-ש אס ע... .

איהר ווילט וויסען, ווי איזו מיר האבען געפיהלט, בעת מע האט אונז אונגעזנט די דזיגע בשורה טובח? איזו פאר יענקן איך איך ניט זענען, דאס איז זיינער עסכל. נאך פאר זיך בין איך איך ערבע און איך שוועהר איך בהז שלי, איז נארכניש. אבער מסקי מושג נארכניש! דאס הייסט, וואס איז שייך נארכניש? א לעבע-דיינער מענטש, א געזונטער און א שטארקעה, מיט א וויבס מיט קינ-דעיה, ניט מען איהם פלויזים א זאסטופ אין האנט ארטין און מע הייסט איהם, איהר פארשטעט צי ניין, ער זאל מוחל זיין זיך א לויין אוייס גראבען א קראע, מה מה אט באלד וווערד ער בעש אס ען איך בעט איך, פאנז שלום-עליכם, בארכענט עס נוראקוראט, מיט קאפ, איהר האט עפים איז דעם א בארכיפיע? ניין, דאס בארארף מען אליאן איבערלעבען;

יענעם געבען צו פארשטעהן איז ארויסגעוואָרפֿען! נאָר ווּאָס דעַן?
 מען איז דאָך עפִים אַמענטש אַברְדַּעַת, מיט אַשְׁכְּלַהְיָר, טהוֹת
 מען אַטְראָכְט אַהֲזִינְהָעָר אָזֶן מֵעַגְּיט זַיְקָלְיָין אַרְעָד אָוִיס דַּאס
 האָרְץ: "מִילָּא, ווּאָס אַיז דָּא? אַוְיךָ דִּי אַיְגְּעָנָע מַעַשָּׂה, ווּי
 זַאנְט אַיהָה, אָזֶן גַּאֲטַה הַיִּסְטַּט שְׁטָאָרְבָּעָן, קָאָזֶן מַעַן קַיְיָן חַכְּמָה
 זַיְיָן אָזֶן מַעַן דַּאֲרָךְ שְׁטָאָרְבָּעָן. בִּזְוּט דַּאָךְ נִישְׁטָה אַיְינָהָר, עַס שְׁטָאָרָךְ
 בָּעָן אַיְצְטָעָרָט מַעַנְטְּשָׁעָן אַיְן דִּי אַלְפִּים, אַלְפִּים, ווּי פְּלַעֲגָנָע
 פָּאָלָט מַעַן, ווּי שְׁטוּרָוּ! עַלְהָיָה, לְאָזֶן זַיְקָלְיָעָל
 יְוּנוּוֹהָה, אָזֶן דַּו בִּזְוּט אַוְיךָ אַזְּעָלְנָעָר אָזֶן אָזֶן דַּו בִּזְוּט אַוְיךָ אַיְן
 סַאְמָעָ פִּיְעָר. שָׁוְטָה! ווּעְרָטָאָכְט בָּעַת מַלְחָמָה ווּעְגָּנָעָן טּוֹידָט?
 אַדְעָר פָּאָרְקָעָהָרָט, ווּעְרָטָאָכְט בָּעַת מַלְחָמָה ווּעְגָּנָעָן עַפִּים
 אַנְדְּעָרָשָׂה, אָזֶן נִיטָּזָעָן טּוֹידָט? ווּאָרוּם אַיְן תָּוֹךְ אַרְיָין
 גַּעַשְׁמָעוּסָט, ווּאָס אַיְן דַעַן מַלְחָמָה, אָזֶן נִיטָּזָעָן דָעָרָךְ
 חַמוֹתָאָלְיָין? הַיִּנְטָה ווּאָס אַיְן שִׁידָּךְ צַוְּזָעָן אַוְיפָּן
 מַלְאָקִיחָמָות, אַיְהָר פָּאָרְשָׁטָעָהָט צַיְנִין, אָזֶן עָרְזָל מַרוֹאָה
 בָּאָרְן טּוֹידָט?"... טְרָאָכְט אַיְיךָ קָאָרְשָׁט אַרְיָין אַיְן דַעַם, רְבָּשְׁלָומָן
 עַלְיכֶם, ווּעְטָאָה אַיְהָר אַרְיוּסָזָעָהָן, ווּי טִיעָף דַּאס אַיְן!

בְּקִיצָהָה, צַו ווּאָס פִּילּוֹס֋ופִּיאָ? אַיְהָר ווּוִילְטָ דַּאָךְ ווּוִיסְעָן דַעַם
 שְׁפִּיעָן. אַיְזָן קָאָן אַיְיךָ זַעְגָּעָן אַזְוִי ווּוִיטִּים, אָזֶן אַיְיךָ אַלְיָין ווּוִיסָּם
 בָּסֶר הַכְּלָל גַּלְיָיךְ מִיטָּאַיְיךָ ווּאָס אַיְיךָ דָא אַיְזָן פָּאָרְגָּוּקָעָמָן. עַפִּים אַ
 מַהְוָמָה אַיְזָן גַּעַוּאָרָעָן פְּלוֹצִים, אַטְוּמָעָל פָּוָן גַּאֲטָה, אַבְּאָרְאָכָבָאָנָעָן
 פָּוָן פּוֹיקָעָן אָזֶן אַלְוִיפָּעָנִישָׂ פָּוָן זַעְלָנָעָר אָזֶן אַטְוּפָעָן פָּוָן פָּעָרָד —
 רְבָּנוּ דַעַלְמָא כּוֹלָהָן! ווּאָס מַהְוָמָה זַיְקָלְיָעָהָרָעָנִישָׂ?
 סְדוּרָם וּמְוֹרָהָה? עַרְדְּצִיטָעָרְנִישָׂ? מִשְׁיחָס צִיְעָטָן?
 עַק ווּעַלְטָ?
 אַיְן אַיְן כְּהַרְחָעָין זַעְגָּעָן אַוְנוֹזָעָרָעָז זַעְלָנָעָר פָּאָרְשָׁוּאָנוֹנָדָעָן גַּעַוּאָרָעָן,
 אָזֶן מִיר, קְרוּשָׁנִיקָעָר אַיְדָעָן, זַעְגָּעָן גַּעַבְּלִיָּבָעָן אַיְנָעָ אַלְיָין אַוְיפָּן
 נִיְיעָם בִּיתְ-עוֹלָם מִיטָּאַיְיךָ זַעְסְטוּפָעָם אַיְן דִּי הָעָנָט — אָזֶן שָׁאָן
 מִיר הַאָבָעָן פָּאָרְשָׁטָאָנָעָן, דַּאס הַיִּסְטַּט, פָּאָרְשָׁטָהָן הַאָבָעָן מִיר
 נִיטָּפָאָרְשָׁטָאָנָעָן גַּאֲרָנִישָׂ נִיטָּה, לְמָאִי זַעְגָּעָן אַלְיָין אַלְיָין אַלְיָין

גען? נאר דערפיהלט האבען מיר מיט אלע אונזערע חושים. איהה פארשטעט צי ניין, אzo דא איז עפיס געשעהן אוזעלכעם, וואס איז חוץ לרדך הטע, טאקי נאר א נס מן השם. און אzo מיר זענען נצול געוווארען פון א סכנה! נאר פונדעסטוועגן, מיר זאלען עפיס קאנען רעדען, עפיס זאנען איינס דאס אנדרער — דאס לא! עם האט אונז, איהר פארשטעט צי ניין, אפגענומען די צונג — און שוין! און ווי איין מענטש, גלייך ווי מיר וואלטען זיך אויפגעראעדט פון פריהער, האבען מיר אועקגעעלעט די בליזיון, גענומען די פים אויף די פלייצעם, און, ווי זאנט איהר, הילך משה מרדיבי — זיך גע-לאומות געהן, פריהער פאוואלינקע, דערנאך אביסעל ניבער, און דער-נאך לוייפען, אבער טאקי לוייפען, איהר פארשטעט צי ניין, ווי מע לוייפט פון א שרפה! פון וואנען האט זיך גענומען צו אונז אזיי פיעל מותה? און ועל כולם, דער רב, דער ז肯 — וואו האט ער גע-גומען בה צו לוייפען מיט אזא אימפערט? והראיה, ער איז טאקי נבעאך ניך צוגעשטאנען, נישט געקאנט לוייפען וויאטער, האט ער זיך אפגעשטעלט, צוהאלטעןדייג זיך מיט דער האנט ביים הארץן. קויים וואס ער חאפט דעם אטהעם. האבען מיר שוון צוליעב איהם אויך אפגעשטעלט זיך — ס'איו נישט קיין דורך-ארץ איבערלאזען ארב אליען און מיטען נאנס. און רעדען קאנען מיר נאך אלען ניט, וויסען וואס דא איז פארגעקומען — וויסען מיר נאך אלען ניט, נאר מיר הערען ווי מע פוקט און ווי מע לוייפט און ווי מע שיסטן, עפיס מהוט זיך, נאטם, אפניט, רעכענט זיך פאר אונז, ווי איז פסוק שטעט: ה' ילהם לךם ואתם תחרישון — יא, מיר שוווינגן, קאָ-נען נישט רעדען! דער ערשטער, וואס האט יא ארויסגעראעדט א ווארט, אויך געוווען דער רב דער ז肯, "קינדרע! — האט ער זיך אונגעראופען צו אונז, קוקענדיג ארויף, צו דער שיינענדינער לבנה. — וויסט איה, וואס איך ועל איך זאגען, זאנט ער? אzo דער אויבערשטער, זאנט ער, האט יא אזיי געפיהרט, ער האט רחמנות געהאט אויף אונזערע וויב און קינדרע, זאנט ער, און מיר זעניע

ארוים פון אוז ספנה, קומט איהם, זאנט ער, מיר ואלען איהם מחדש זיין זיין לכתה, ס'אייז היינט די רעכטער ציטט" ... און נישט לאנג בעטראכט, שטעלט ער זיך אועווקעט אין מיטען שטאדט אקעגען דער לבנה, דער רב הייסט עס, און מיר אלע ארום איהם, און דער רב האקט אונגעחויבען פרעהלהך אויף אַ קול "חללווה!" און מיר אלע נאך איהם, און וואס וווײטער אלען לעבעידנעה, און אַז ס'אייז געקוּר מען צום "כשם שאני רוקד", האבען מיר אונטערגעטאנצט! — אוז קדויש-לבנה, מענט נאך לעבעידיג, ממש אונטערגעטאנצט! אַז אַז קדויש-לבנה, מענט איהר מיר גלייבען בנאמנות, האקט קרוושניק נאך נישט געהערט, זינט קרוושניק איז קרוושניק, און ווועט שוין ניט הערען, דאכט מיר, סיין מאָל! דאס איז געווען, ווי זאנט איהר, שוין איין מאָל א קדויש-לבנה! איהר קאנט פארשטעהן, ווי וווײט מיר זענען געווען גארנישט כהאי עלמא, אַז ס'אייז געקומען צו די "שלום-עליכם". הער איך עפיס עמייצער זאנט צו מיר מן הצד גלייך אין אויהער אריין און מיט א געוויין: "שלום-עליכם?" ענטפעה איך איהם "עליכם שלום!" און קוּק מיך, איין — ס'אייז ער! דער שלימי מזלו!ABA דער שוחט, הייסט עס! ווי קומט ער אהער? איז ער דען אויך געווען מיט אונז אויף קבר אבותה? טפו ואָל דאס ווע רען! איך האב נאך פארגעסען, און ער איז דא געווען דער ער שטער! אַפְנִים, מיר זענען אלע געווען, איהר פארטעהט צי ניין, רעכט מטוושטש! מיר האקט זיך נאך געוואָלט אַרומחהפען דעם דאָזינען שלימיטול און צעקושען זיך מיט איהם, און ועל בולם האקט זיך מיר געוואָלט צעקושען מיטין' רב, זוכתו יגן עלינו ער איז שוין איצט אויף דער אמת' ער וועלט, און א סוף האקט ער געהאט — הלואי אויף אונזערע שנאנאים געואנט געווארען, רבונו של עולם! איהר ווועט שוין הערען, איך וועל איך ניט דורךאָזען קיין זאָר, האקט קיין מורה'ט ניט. דאס איז געווען איך! וואו זעהט מען היינט אועלכע אידען? שטעלט איך פאר וואס אַ רב קאן: פאר-טיג געווארען מיט קדויש-לבנה, ווילט זיך איהם נאך זענען

א פאר וווערטער, זיך שטעלען אויף א פסוק, און דוקא פון שיר-
השירים : "קול דודי — האט ער אנטגעוויבען — ההנה זה בא..."
דען הסרון, מזע מען זאגען, האט ער געהאטן, זאל ער מיר מוחל
זיין : ער פלאגט ליעב האבען צו זאגען, דרשען הייסט עס. האָ
בען מיר זיך מיישב געווען : ניינן! קדוש-לבנה איזו עפֿס אַנְ-
דרערש, נאָר דרישות הערען מיט פֿסוקים פון שיר השירדים בי נאָכָ-
איין מיטען שטאדטן, נאָר אַזעלכע פֿחדִים און נאָר אַזעלכע נסִים
מיט גבורות ונפלאות — דאסּם, רבּי לאָו שוין זיין אויף איזין אַנְ-
דרערש מאָל! און מיר האבען פֿאָראָקָטָשָׁעַט די פֿאָלָעַם, אַיהֲר פֿאָרָ-
שטענט צי ניינן, און גענומען לויפֿעַן יעדער צו זיך אהיכם, האבען
מיר געטראָפֿעַן אַ נײַע הַתּוֹנָה! אַבער אַזָּא הַתּוֹנָה, וואָס אלָעַ
התוננות, וועלכע האבען זיך אַפְּגַּעַשְׁפִּיעַלְתַּן בֵּין אַהֲרָה, זענען אַ גַּ-
נִישָׁא, אַ קִּינְדְּעַרְ-שְׁפִּיעַלְתַּן! דאסּם ווועט אַיהֲר אַלְיוֹן אויף זאגען. נאָר
אויך זעה, אַיהֲר זענט שוין מיעד און זוילט שלאָפֿעַן. אַ גוטע נאָכָט.
אם ירצה השם, מאָרגען זעהן מיר זיך, וועל אויך אַיך דערצעעהלען
אַ נײַע מעשה.

.9

ער ה ענגט שמוֹנָה - עַשְׂרָה .

— — אַירְעַן באָרְיַהְמָן זיך מיט זויעד קעשענוו. קעשע-
נוו, זאגען זיַּי, האט זיך קונה שם געווען אויף דער
וועלט מיט אַיהֲרַע פֿאָגָרָאָמָעַן און מיט אַיהֲרַע חוֹלְגָאָנָעַם.
חאַ-חאַ! נישטֶאָ וווער סִיזָּאָל לאָכָעַן! אויך מיר אַ
שטָאָדָט — קעשענוו! קעשענוו אויך אַ הוֹנָט אַקענָעַן קָרוֹשָׁ-
נִיך! הערט אַיהֲרַ, פָּאַנִּי שלומָעָלִיכָּם? קעשענוו באָדָאָרָה היַיִ-
צָעַן דִּי הַרְׁבוּ בֵּין קְרֹשְׁנִיקָן! קעשענוווער חוֹלְגָאָנָעַם, זאלען מיר
מוחל זיין, מעגען קומען קיַּוְן קְרֹשְׁנִיק זיך לאָרְגָּעַן בֵּין אַונְזָעַרְעַ
שליאָכָטָעַס אַונְזָעַרְעַס בֵּין פָּאַנִּיָּס קָאָזָקָעַן, ווֹ אַזְוִי מַעְ-
דָּאָרָף זיך רָעַ-

בענען מיט א אידען. ערשותען, ווי פארמאנט דען קעשעניאו דאס גזיעעהר מיט די הארכאטען ? דארטען, או מען אויז גענאגען צער שאלגען א שטוב, האט מען זיך צענויפגענו מען הונדרט גוים, און מע האט באדרפט דערצו שטקענס מיט שטיינער מיט קליניע שטיינדרלעה, — און וואס קאן מען מאכען מיט אועלכע בליזין, משטייננס געזאגט ? ביז מע צעללאגט צויזידריי הייזער, בייז עפיס-וואס, קיהלט אפ דער בעס — און אויס ! און דא, בי אונז און קראשניך, איזן צעהנדיג גומע ביקסלען, צעהיסטעס אס א גאנז א רעכטער, אzo ער לאזט ארויס א פאר קוילען, צעהיסטעס אס א גאנז צע נאם און ווישט איזיך אפ דעם מאرك מיט די קלייטען און מיט די יאטקעס און מיט אלע הייזער ארום און ארום ! וואס דארפט איהר א סך לומדוז ? אט האט מען בי אונז איזן שעמישראאל אפנעווישט גאנץ קראשניך, אוזי, אzo ס'אייז נישט געלביבען פון דער שטאדרט קיין שריד ופליט, קיין זכר אפיקוּן מיטן פונדאמענט האבען זוי בי אונז אויסגעווארצעעלט אלסידינה, וואס איז שיעץ איזען, גלייך זוי זוי וואלטען אריין ניט צו זיך, נאר צום שונא און לאנד אריין, און גלייך זוי קראשניך וואלט געוווען מי יודע וואס פאר א באפעטינגע שטאדרט ! א מין פארוּן ! צי א מין ווארשאָן איז בסך הכל, דארפט איהר וויסען, איזן קראשניך פון תמייד און געוווען א שטאדרט, ווי איזו זאל איך זאנען ? א חפקרישטאדרט, א שטאדרט, איהר פארשטעט צי נײַן, וואס שטעהט און דרויסען. נישט קיין הויפען, נישט קיין סערעה, נישט קיין גערטנען, קיין פארקאנעם, קיין אַרומצ'וּמַאַכְּצָעָן, נאר שטיבער מיט שטיבלעה, נאקסטע, הוילע, אַרְעָמָע, אַיִדְישָׁע הַיּוֹלָעָך — האט מען זוי צער קלאָפֶט, צעללאָמעט, צעהאָסָען, צעהאָקָט, צעריבען, צעמאָהָלָען און אַפְּנָעָוּוִישָׁט — אויס, נישט א קראשניך !

און מײַנט איהר — נור קראשניך ? איזו איז געוווען מיט קראש זיך, און איזו איז געוווען אויך מיט יונעווה און מיט ראכעוו און מיט ניאָעָלָבָאָושָׁעָע, און מיט בילגערוי, און מיט די אלע איבערינע

אידישע שטעדטלער ארום און ארום, ביז לובליין, וויל לובליין איז דאך די הויפט-שטאדט, איך מיין די גוברניינ, און דארטען זיצען, חוץ אידען, אויך פריצים און פאליאקען, און אינגעאנצען די רציחה אויף אונז האט זיך גענומען פון זיין, פון די פאליאקען. ווען ניט די פאליאקען מיט זיינר גיסען בוימעל אויפֿן פיער, מיט זיינר טראגען אין די אויהערן אריין, וואלט אפּשר גאנרנישט געווין. דער ערשותער האט זיך אויסגעפֿינט פאן פשעפעצקי, דער ואיט פון דער גמינען, וואס איך האב אייך דערצעהלהט וועגען איהם אין מײַנע פֿריהעריגע מעשיות. ער האט באלה, נאך אין יענער נאכט פון קדוש-לבנה, אָפְנַעטראָגַען צום "נאטשאָלַנִּיק" אין אויהער אריין, או מיר, קרוּשְׁנִיקָּעֶר אַידָּעֶן, הַיִּסְטָּם עַמְּךָ, זעגען געווין מיט די דִּוִּיטָּעָן איזן האנט. אַסְּמָּה, זאגט ער, קיינער פון זיַּה האט נישט גע-וָלְטָן, זאגט ער, אַנְגָּמָּעָן דָּאַס שְׂטוּרִימָּעָל פון בּוֹרְמִישְׁטָּשׁ, נאך איזן ייחיאל מײַנע האט דָּאַס, זאגט ער, אַנְגָּמָּעָן... מעהה האט פָּאַנִּי נישט באָדָרְפְּטָן. ער האט זיך אַנְגָּזְוְנְדָּעָן אין איהם אַ פֿיְנָּר אויף אלע אַידָּעֶן, און מעהה פון אלעמען אויפֿן בּוּרְגְּנְדִּימִיסְּטָּעָר אלְּלִין, דָּאַס הַיִּסְטָּם, אויף מיין יְהִיאָלֵן, און סְאַוְּ אַרְוּסָּים איזן "אָוְקָאָן" פָּוּנְּסָּם שְׂטָאָכָּה, מַעַּזְּלָאַיְתָּם אַוְיְפּוּכְּעָן, יְהִיאָלֵן הַיִּסְטָּם עַמְּךָ אַוְזָּל אַיְתָּם בּוּרְגְּנְגָּעָן צוֹ בּוּרְגְּהָעָן אַדְּרָעָאָט אַטְוִידָּעָן! אַזְּנָעָן נוֹר אַיְתָּם אלְּלִין — אַוְנוֹן אלעמען, די גאנצע גִּילְּדָעָן פָּאַחְן פון קרוּשְׁנִיק, מִיטְּמָן רְבָּה אַזְּנָעָן מִיטְּמָן קָאוּשָׁאָנָעָן רְבָּה, דָּעָם רָאָבְּיָנָעָר הַיִּסְטָּם עַמְּךָ, זָלְמָעָן גַּעֲמָעָן, אַיְהָר פָּאַרְשְׁטָעָהָט צַיְּנִין, אַזְּנָעָן מַעַּזְּלָאַיְתָּם בּוּרְגְּנְגָּעָן צוֹ פְּיהָרָעָן — ער ווֹיל אַוְנוֹן וְעוֹהָעָן, פָּאַנִּי הַיִּסְטָּם עַמְּךָ. אַזְּנָעָן טָאָמָר מִינְטָא אַיְהָר, אַזְּנָעָן איך האב עַמְּךָ נִיט גַּעַזְוָסְטָה פְּרִיהָרָעָן, אַזְּנָעָן סְ'וּעָט אַזְּוִי זַיְן? גַּעֲוָוָסְטָה! וְוי אַיְהָר זַעַט מַד אַ אַידָּעָן! אַסְּמָּה האט אַיְהָר — איך האב זַיְן בָּאַלְדָּעָן: "אַידָּעָן, זָגְּ אַיךְ, וְוי גַּאט אַיז אַיְיךְ לְיעָבָּה, לְאַמְּרָה זַיְךְ, זָגְּ אַיךְ, אָפְטְּרָאָגְּעָן!" בָּאַצְּיוּתָעָן נאך האב איך זַיְךְ דָּאַס גַּעַזְוָסְטָה, וְוּבָאַלְדָּעָן מַיר האבען נאך דערעהרט, אַזְּנָעָן נִאָכְטָה, אַזְּ

דער דיטש לוי פט און או פאני נעה חט, ווארום דארט, וואו פאני שטעלט אוועק אפום, האב איך געוואוסט, וועט קיין גראז ניט וואכסען. איך האב זוי געזאגט, זאג איך: "לאמיר לוייפען אין דער וועלט אריין, וואו, זאג איך, די אוינגען וועלען טראָגַען, אבּי, זאג איך, ניט זיין דאָ!" האב איך אפּילוּ כי זוי אלעמען במעט זוי גע'פּוּלַט. האט זיך אבער איזינער אועוּקְנֶשְׁפָּאָרט — דאס איז געוווען דער רב, דער זקן. ער האט זיך איזינער אַפְּאָרט — איזן מאָל פֿאָר אַלְעַמָּל, ער וויל נישט. ער וויל ניט, זאגט ער; לוייפען סתם אין דער וועלט אריין פֿאָר כל הון דעלמא, זאגט ער; איז דער שומר ישראל, זאגט ער, אויסהייטען, וועט ער אונז, זאגט ער, איזן דער ריבּ זאגט ער, איזן דער האט אונז איזינער ביז אהער, און טאמער חלייה ניט, איז א סימן, זאגט ער, איז כ'אייז אונז איזוּ באָשערט. און אויבּ איזוּ, זאגט ער, לאָז האטש זיין, ווי איז פֿסּוֹק שטעהט: ו ש ב ת י ע מ א ב ו ת י — דאס הייסט, איהם האט זיך געווואָלט פֿשׂוֹט קומען צו קבר ישראל און ליגען דוקאַ בי זיך איז קרוּשְׁנִיך אַוְפּן' היליגען אָרט — פֿאָרְהָאָן אלעֲרְלֵי יְצָרְדָּרָעָם אַוְפּ דער וועלט... נאָר אַפּילוּ אַזָּא פֿאָרְגְּנִינְגָּעָן קאָן זיך אויר איך נישט פֿאָרְגְּנִינְגָּעָן. ווי זאגט איהָ, א מענטש טראָכְט און גאט לְאָכְט. ער האט זיך נישט גערעט, אונזער רב, הייסט עט, איז ער וועט אַרְיִינְפֿאָלְעָן אין די הענט פּוֹן צוּווּיְדְּפִּיסְגָּעָן חיוט, וואָס זענען ניט אַוְיסְעָן קיַין זאָך, נאָר מענטשליך בלוט, און איבּערהוּפּט — אידיש בּלוֹט!...

אנגעוויזבען האט זיך די חתונה נאָך פּוֹן בִּינְאָכְט, ווי איך האב איך שויין דערצעהילט. פְּאָנִי האט זיך אַלְאָז גענבען איבּער די הייזער זוכּען און נישטערען, טאמער האט זיך פֿאָרוּאָלְגָּעָרט ערנײַץ מְכֻלּוּמִישָׁט אַ דִּיטְשָׁ, אָוּן, זוכּעְנִינְג, האט מען דערווויל געַט מהאָן דאס, וואָס פְּאָנִי דָּאָרָךְ טהוֹן, דאס, לְמַשְׁלֵי, וואָס פְּאָנִי האט געטהָאָן אין קעשענוו, אין בִּיאָלִיסְטָאָק, אין באָלְטָא, אין קָאָטְעָרִי געסלאָוּ אָוּן אין אַנדְעָרָע אַידְיָוּשׁ שְׁמַעַטְמָ, — מַיט דָּעַם אָוּנְטָעָרָה

שייע, וואס דארטען אוין מען באפאלען אוון מע האט געלאלגען אוון גערבעוועט, אוון דא האט מען מיט ישוב-הדרעת פריהער אויס-געטרייסעלט אלע קעשענים אוון נאכגעפרעהט זיך בי יעדען "טשא-סיקי, טשא-סיקי" — זיינערלעך, זיינערלעך ! אוון געמיינט האט מען ניט דוקא זיינערלעך, נאר אויך קיטעלעך, פינגערלעך, אויהעריגלעך, אוון ביטעלעך מיט געלט אויך נישקsha. אוון דערנאך שויין, אוון מאט אלסידינג צונענוועטן, מקיים געווען, ווי זאגט איהה, אוון מאט פסק "וינצלו את מצרים", האט מען שויין א נעם גענבען זיך דעם פסק "וינצלו את מצרים", האט מען שויין א נעם גענבען זיך אויך צו די נפשות : געובנדען, געלאלגען, געשטאנבען, געשא-סען, געהאנגען — אוון איבערהיופט געהאנגען ! געהאנגען האט מען בי אוונו איזו פיעל, אוון ס'אייז נישט געווען שויין קיין בוימער אוון קיין מלופעם. האט מען איבערגעלאגט קלעצער אויף א דאך, אוון דאר-טען, אויף די קלעצער, האט מען אויפגעהאנגען אונזערע אחינו בני ישראל פון קושניך איינציגנוויז... איינציגנוויז...

דעם ערשותען פעטשאטעך האט געמאכט דער רב, דער ז肯, זכר צדיק לברכה. צו איהם האבען די קאוזא-קען זיך ארייניגגעיסען גאנץ פריה, במעט פאר טאג נאך ; ערד האט נא-רוואס געהאט אני געטהאן טלית ותפלין אוון געשטעלט זיך דאוונען, זענען זוי אריין, זוי א וואסער, אוון האבען זיך גענבען א לאו צו איהם : "וואָאַד-קא !" — ערד זאל זוי געבען בראנפערן, הייסט עס. וואס עפיס בראנצי פען ? פשומ, אויפן' ניכטערען הארץען, איהר פארשטעהט צי ניין, מענטשען זענען אויסנעהונגערט אוון מיעה, ווילט זיך געבאך א טרונק בראנפערן. נאר ווי קומט צו א רב א ז肯 דער ביטערער טראפען ? אוון נאך אין אז צייט, וואס דאס ביכעל משקה אוין בי פאנין אין חרום ? באזוייזט ערד זוי מיט די הענט, וויל נישט מפסיק זיין, אzo קיין בראנפערן האט ערד נישט אין זיין גובל אפיקן. קריינט ערד א פאטש מסתמא מיט א רעכטערן מישברך אינאיינעם, גלייטשט זיך אראפ בי איהם דער של'ראש פון'ס קאפ, בוינט ערד זיך אן און וויל איהם אויפהויבען, חאפט ערד א קלאפ פון הינטערן

איבערן' קאָפ און פאלט חלשות. נעמען די קאֶזאַקען און ווילען איהם איין גאנץ פײַן אין טלית ותפלין, בינדען איהם צו צו איין עס פון אָ פערה, מחלתה, און שלעפֿען איהם אָווועק אַ האַלבּ-טוידטען איבער דער גאנצער שטאדט איין מאָרֵס אַריין און הענגען איהם אוֹות אוֹופּ אָ בוּם, און שטעלען אָווועק אָ ייַן און זאגען איהם אָן, אָז אָטוֹז אָל ער הענגען דריי טעג מיט דריי נעכט, קיינער זאל. זיך נית דערוועגען איהם אַראָפְּנָעָמען.

און אָטוֹז אָיז געבלִיבָּען הענגען דער רב, דער ז肯, אָ צעַד הָרְנוּעָטָה, אָ צעְבּוֹטִיגְנָטָה, אָין מיטען מאָרֵק, אָין טלית ותפלין, געשאָקעָלָט פּוֹנְס ווינט אָהִין אָן אהער, אַוְיסְגָּזָעָהָן גְּלִיְיךְ ווי ער דָאָזָעָנָט, גְּלִיְיךְ ווי ער שטעהט שמוֹנה עשרה. אָן וווער עס געהט דורך, שטעלט זיך אָפּ, קוּקָט אָן אָלוּיפְּט אָווועק אָ פָאָרְצִיטָעָטָעָר אָן דעם צוּוִיטָעָן, דער צוּוִיטָעָר — אָ דָרְיָעָן, דער דָרְיָי טער — אָ פִּיעָרָטָעָן, אַיְינָעָר דעם אַנדָעָרָעָן: "געָהָט וְעָהָט!"... אָן דער עולָם לְוִיפְּטָה! ווֹאָס לְוִיפְּטָה אִיהָר? בְּהָמָות! פָּעָרְדָּה! ווֹאָס השם אִיהָר דָּא נִיט גְּעוֹהָעָן? אִיהָר האָט קִיְּונָמָאָל קִיְּונָמָאָל נָעָם נִיט אַנְגָּעָקָוּקָט? צַי וּוּלְכָנָעָנוּטָה יָהָר?... נָאָר צְרוּיכָה נָעָם ווֹאָס בֵּין אִיךְ גַּעֲלָפָעָן אַנְסָקָעָן? ווּפִיעָל גְּעוֹנָתָה אָט עַמְּדָה דָעָנָאָכָדָעָם גַּעֲקָאָסָט? ווּפִיעָל נִעְכָּתָבָן בֵּין אִיךְ נִישְׁתְּגָעָפָעָן?... אָן ער הָיָם נָאָר, לְאָמִיר זיך נָוֶר פָּאָרְטָוָאָכָבָעָן, אָדָעָר צוּמָאָכָעָן די אוּינָעָן, שטעהט ער דעַן נִיט מִיר אַקְעָנָעָן, דער רב דער זָקָן, ווי ער הענט אַוְיפְּזָן בּוּם, אָ צְעְבּוֹטִיגְנָטָה, אָ בְּלוּוּחָה אָ פָאָרְגְּלִיוּוּעָרָטָה, אַיְוָנָגָנוּוֹיְקָעָלָט אָין טלית ותפלין, שָׁקָעָלָט זיך אָהִין אָן אהער, גְּלִיְיךְ ווי ער דָאָזָעָנָט, גְּלִיְיךְ ווי ער שטעהט שמוֹנה עשרה — ווֹאָס זָאָג אִיךְ? נִיט ער שטעהט, נָאָר ער הָעָגָט! אִיהָר פָּאָרְדָּה שטעהט צַי נִיְּין? ער הָעָגָט שְׂמָוֶן הָעָרָה!

נָאָר ווּוִיסְט אִיהָר ווֹאָס אִיךְ ווּלְאִיךְ זָאָגָעָן? פָּתָח שִׁין אָיז שאָא! לְאָמֵר דָעָרְפָּוּן הַיְּינָט נִישְׁתְּגָעָפָעָן!

רעדען, ווי זאגט איהה, פון פרעה ליכערע זאגען — בוי איך אי ניט געווען קיון פאנראם? בוי איך האט מען קיון אידען נישט געהאנגען? פון וואסער א לאנה, אינגענטליך, לוייפט איהה, פאני שלום-עליכם?

.10.

פָּנָנִי וּוֹיֵל יְחִיאַל זָאַל גַּעֲהָן הַוִּיד...

— — איך בעט איזיך, פאני שלום-עליכם, מאכט מיך קלאה, וואס איז דער מעהר מיט דער עקרה, וואס אלע תפלוות און דער גאנצער סדרו זענען פול מיט איהה? נעמט, למשל, ימים נוראים, איז אופֿ יעדען שריט און טרייט דערמאנגען מיר דעם רבונו-של-עולם: זכור לנו עקדת יצחק — זאלסט אונז דער-מאנגען די עקדה פון יצחק! זאלסט אונז ניט פארגעכען, הייסט עס, די טובעה, וואס מיר האבען דיר געתהאן דורך אונזער עלטער-עלטערזויידען, דורך אברהם אבינו!... און אין מהזורה, אז עס קומט צום ו ב ב נ ה נ ע ק ד, צעלאות זיך עס איביעל דער חזן, צעניסט זיך ווי א סאלאָווּי — וואס איז? באשר אברהם אבינו האט געפֿלַגְנֶט דעם רבונו-ישל-עולם און האט געוזאלט אויפֿברעגעגען זיין זוהן יצחק פֿאָר א קרבן. זעהט נאה, וואס דא טהות זיך א ביסעלן הערט נאה, ווי מע גוואָלְדוּעָעַט! שוין אזי פֿיעַל צײַט אַוּעַקְגַּעַנְגַּעַנְגַּעַן, טויוונדר ער יהָרָעַן, און מע קאָן זיך נאָר ניט אויסצָאַהָלָעַן! מיינט איהר דאָך אודאי, אז איך מאָך דאס חוקש חילוח פון גאט און פון זוינע תפלוות? פֿאָרְשְׁטָמְתָה איהר אלְיוֹן, אז איך בין ניט דער איד. מיר פֿאָהָרָעַן דאָך מיט איך אופֿ איין שיאָ, ברוך השם, שוין העכער אַ וואָה, האט איהר מיך באָדָרְפְּטָט דערקעגען, אז איך בין ווית פון איין אַפְּיוֹקוֹרִים און פון איין אַפְּ שפּעַטָּעָר. נאָר וואָס דען? איך זאג עס אַקְעָגָעַן דעם, וואָס דאָרט האט גאט אלְיוֹן געוזאלט אויספֿרוּבעַן אברהם אבינו', ווי געטראַי

ער איז צו איהם, נאָר אַ פרוב טהוּן; און דָּא בֵּי מִיר האָט פָּאנַי,
בָּאלְף אַלְפִּי הַבְּדוּת, מִיקְ גַּעֲוָאלְטַ צָוּיַּנְעַן, אַז אַיךְ אַלְיַין,
אייהֶד פָּאַרְשְׁטָהַעַט צִיְּנַיְן, זָאַל מִיטַּמְיַינְעַ אַיְינְגַּעַנְעַ העַנְטַ נַעֲמַעַן
און באַשְׁטְרָאָפָעַן מַיְינַן זֹהַן!... מַאֲהַלְטַ אַיךְ, אַזְוִי לְאַנְגַּקְעַנְטַ
דָּעהַ וּזָאַס מִידַּ בִּידְעַ וּוּיסְעַן, וּוּי לְאַנְגַּעַרְתַּ האָט דָּאַס בֵּי מִיר אַוִּיסְ-
געַפְיהָרַט! און אַז אַיךְ זָאַל וּוּיסְעַן, אַז דָּעַרְתַּוְידַּטְ וּוּטַ מִיר זַיְינַן
מַמְשַׁ דָּעַרְתַּוְידַּט, — נָגַן וּוּאַלְטַ עַרְתַּס בֵּי מִיר אַוִּיסְגַּעַפְיהָרַט?
וּהָרְאֵיהַ? — נָאָר אַיךְ הַאָבַּפְאַרְגְּנַעַסְעַן, אַז אַיהְרַ האָט לְיַעַבְ אַ מעַשְׁה
זָאַל מַעַן אַיךְ דָּעַרְצַעְהַלְעַן בְּהַדְרָהָנָה, און פָּאוּאַלְיַינְקָעַ נִישַׁטְ פָּאַרְ-
הַאָטַט, וּוּי זָאנְטַ אַיהְרַ, דַּי מַוְסְפַּדְינְגַּעַ שְׁמוֹנָה-עֲשָׂרָה פָּאַר דָּעהַ
שְׁחָרוּתַדְינְגַּר. אַיךְ אַלְיַין, וּוּי אַיהְרַ האָט מַיךְ בָּאַדְאַרְפַּט דָּעַרְקַעַנְעַן,
בֵּין אַיךְ אַזְוַאַס מַעַנְטַשְׁ וּוּי אַיהְרַ. וּבְפִרטַ, אַז מִיר בִּידְעַהְאַכְעַן דָּא
געַנְגַּעַצְיַיט אַוִּיפְן שִׁיתְ.

הַקִּיצּוֹרַ המַעַשְׁה, הַאַלְמַעַן מִיר, אַפְנִים, דָּעַרְבִּי, וּוּי אַזְוִי דַּי
פָּאַלְיאַקְעַן, הַיִּסְטַּמְעַן עַם, הַאַכְעַן אַוְנוֹ פָּאַרְמַסְרַטְ פָּאַרְ פָּאנַיַּן, אַז
מִיר, קְרוּשְׁנִיקָעַר אַידְעַן, זַעַנְעַן גַּעֲוָעַן יַדְאַחַת מַוְתַּן דִּיטְשַׁ —
אַ סִּימְן, אַט אַיזְ מַיְינַן יְחִיאַל גַּעֲוָעַן בְּרֻמְיִשְׁטַש, נַעֲקְרִוִּינְטַ, הַיִּסְטַּמְעַן
עַם, פָּוֹן דַּי דִּיטְשַׁעַן פָּאַר בִּירְגְּנַעַרְמִיסְטַעַר, בָּאַדְאַרְפַּט מַעַן נָאָרַ הַאַכְעַן
אַ בְּעַסְעַרְעַן בָּאוּוֹיַּן? אַיִּסְ מַעַוְעַן, וּוּי זָאנְטַ אַיהְרַ, בָּאַין
בְּרִורָהַ? מַעַחְאַטְ אַיךְ אַן פָּאַרְן נַאֲרַנְגַּעַל אַן מַעַזְ זָאנְטַ אַיךְ:
זַיְיַ כְּרֻמְיִשְׁטַש, אַדְעַרְדוּ וּוּרְסַטְ גַּעַשְׁאַסְעַן? — דָּאַס גַּעַתְ וּוּי נַיְיַ אַן.
בְּיוֹטַ דוֹ אַ רְוִוְישַׁעַר, דָּאַרְפַּטְדוֹ אַוְנוֹ זַיִן אַיבְּרַגְעַנְגַּעַבְעַן מִיטַּ
לִיְּבַ אַוְן לְעַבְעַן, וּוּי זָאנְטַ אַיהְרַ: יְהָרָגַן וְאַל יְعַבְרַ — גַּעַרְגַּעַט
וּוּרְעַן, הַיִּסְטַּמְעַן עַם, אַז בְּלִיְּבַעַן גַּעַטְרַיִּי! אַיזְ בְּמַה דְּבָרִים אַמְוֹרִים —
וּוּעַן אַיזְ דָּאַס גַּעַרְעַט גַּעַוְאַרְעַן? אַז סְאַיזְ מַיְינַן לְאַנְדַּה, אַז מַיְינַן
גּוֹטַס וּוּרְדַּ גַּעַהְיִת, אַז מַיְינַן גַּופְ אַיזְ גַּעַשְׁצִיטַ, אַז פָּאַרְ מַיְינַן וּוּרְבַּ
אַז קִינְדַּעַר בֵּין אַיךְ זַיְכַּעַר. וּוּי זַשְׁעַ אַיזְ אַבְּעַר דָּעַרְ דִּין, אַז דָּאַס
לְאַנְדַּה, זָאנְטַ מַעַן מִיר אַלְעַטְמַגְּ, אַיזְ נַיְטַ מִינְמַ, אַיךְ בֵּין גַּאַרְ
זָאנְעַן זַיִן, אַ פְּרַעְמַדְעַרְ, אַיְינְ אַיְינְגַּעַבְעַטְעַנְעַר, אַז מַעַ

טריבית מיך דעריבער און מע יאנט מיך, ווי א הונט; און מײַן גוטס, זאגען זיין, איז גאר ניט מײַנס, ס'איַז הפקר; און מײַן גוף געהרט צו זיין; און מײַן וויב קאנען זיין הריגענען; און מײַן גוף טעכטער מעגען זיין שענדען; און קינגר קאָן זיך פֿאָר מיר ניט אַנְגַּעֲמַעַן, וואָרום דאס הייסט אַריינְגַּעֲמִישׁ זיך, אַיהֲר פֿאָרְשְׁטַעַת צי נײַן, אַין יְעַנְמֵס גַּעַשְׁפַּטַען; — ווי באָלֶד אַזְוֵי, פרען אַיך אַיך, פון וואָגַען זאָל זיך גַּעַמַּעַן בֵּי מיר דער "יהָרגֵג אַל יְעַבֹּר"? בְּקִיצּוֹר — צו וואָס לְאַנְגַּעַטַּה? מַעַט אַונְז גַּעַשְׁקַטַּה רְוֻפַּעַן, אַלְעַ פֿאָרְנַעַחַמְסְטַע בָּעַלְיִי בְּתִים פון קְרוֹשְׁנִיק, צוֹם אַדְּוֹן הַגְּדוֹלָה, דאס הייסט, צוֹם סָאמָע גַּעַנְעָרָאֵל פָּנוֹס' רְוַשִּׁישָׁען שְׂטָאָבָן, מִיר זָאַלְעַן אַיְהָם אַפְּגַּעֲבַעַן דִּיןְזָחָשְׁבָּן, וואָס מִיר האַבְּעָן גַּעַהְאַט צו טהוֹן מִיטְּן דִּיטְּשָׁה, אַונְז אַיבְּרָהָהִיפְּטָט — מִינְזִיחְאַלְלִין, ווי אַזְוֵי עַר אַיז גַּעַוּאָרָעַן בְּוּרְמִישְׁטָשׁ? אַונְז עַס האַט נִיט גַּעַהְאַלְפַּעַן קִין חַכְמָות, אָז פָּאַנִּי רְוֻפַּט מַע זָאָל קּוּמָעַן — קּוּמָעַן, אַונְז אַגְּבַּה האַט עַר גַּעַשְׁקַטַּה אַ פְּאָר יְוֹנִים אַזְוֵי, טָאַקִּי קָאַזְאָקָעַן מִמְּשָׁה, מַע זָאָל אַונְז עַר אַיז גַּעַנְגַּעַן צו פֿיְהָרָעַן; אַונְז מַע האַט אַונְז גַּעַנוּמָעַן אַונְז גַּעַרְאַכְּט צו פֿיְהָרָעַן אַיְן שְׂטָאָב אַרְיַין אַלְעָמָעַן, חַווֵּז אַיְין רְבָּה, — דַּעַר רְבָּה דַּעַר זְקָן אַיז מִיט אַונְז נִיט מִיטְּגַּנְגַּנְעַן, פְּשָׁוֹט, וּוּוֹלָעַר שְׂוֹן דַּעַמְּאַלְתָּה, ווי אַיך חַאְבָּא אַיך פֿרְיוּהָר דַּעַרְצָעַלְתָּה, אַיז שְׂוֹן אַיז שְׂוֹן אַיז שְׂוֹן שְׂוֹן אַיז שְׂוֹן מִיטְּעַן מִארָק גַּעַהְאַט גַּעַזְגַּט, אָז מַע האַט אַיְהָם גַּעַזְגַּט, דַּעַם רְבָּה הייסט עַמְּ, שְׂוֹן נַאֲכֵלְהָן הַעֲנָגָעָן, אַרְוְמַגְּהָן אַיבְּרָד קְרוֹשְׁנִיק אַיְין אַיְינְגַּעַבְּגַּעַד נִעְמָן, ווי אַלְעַ מַאְלָה, מִיט זְיַין יָאַמְשָׁאוּעַן שְׂטַעַקָּעַן אַיְן הָאַנְטָה. עַס האַט גַּעַהְיָסְעָן, אָז עַר אַיז אַרְוְמַגְּהָן הַעֲנָגָעָן, אַיהֲר פֿאָרְשְׁטַעַת צַי נִין, אַיז עַולְמִיחְתּוֹחוֹ — אַונְז דָּס אַיז גַּאנְעַז מַעְגְּלִיךְ נַאֲך אַזְאָז מִיתָּה, ווי עַר האַט גַּעַהְאַט, אָז עַר האַט אַפְּיָלוּ נִישְׁט נַעַקְאַטְמָט קּוּמָעַן צו קְבָּר יִשְׂרָאֵל, מְשִׁטְיָינָס גַּעַזְגַּט... אַיך זְהָה אַבְּעָר אַרְוִיסָּה, רְבָּה

שלום-עליכם, נאר איעירע אוינגען, איז איהר זענט א זוינציגער מאמינן אין די זאכען. איז זוי איהר ווילט איז. נויטען קאן איז איז ניט, איהר זאלט מיר גלויבען אויף נאמנות. ווילט איהר — גלויבט, ווילט איהר ניט — גלויבט ניט. אודאי, ווען איהר זאלט זיין איז אונזערוינער, דאס הייסט, ווען איהר זענט בי אונז אין קראשניך אין דער צייט פון מלכחה איז איהר לעבט דורך דאס, וואס מיר האבען איבערגעלבט, זאלט איהר זיך אונגעעהרט און אונגעעהן איזוי פיעל זאכען, איז איהר זאלט ניט ווילענדיג אונגעוחיבען צו גלויבען אין אלע נארישקייטען. פאר וואס רוף איז עם נארישקייד טען? ווארים ס'אייז דאר סואכ'ל-סואפ' פארט נישט מעניליך, איז געהאנגענער זאל נאכ'ן טוידט נעמען א שטעהן אין האנד און מאַבען א שפאנצ'ער, זוי זאנט איהר, איבער דער שטאדרט. און זויר באָלד מיר וועלען גלויבען אין דער מעשה מיטן' רב'ס אַרומגעהן אין עולמ'התוהו, וועלען מיר שיין מזוען גלויבען איזק אין יונגער מעשה מיטן' האַלכ'יאחריגען קינד, טאקי מיין טאכטער'ס קינה, וואס האט זיך אויפגעחאפט פון שלאת, אויפגעעצעט זיך איז זויער געלע און גענומען זאגען נביאות, וואס ווועט זיין מיט דער מלחמתה. גאנץ קראשניך האט דערמייט געהאט צו טהון. און שולדיג אין דעם אייז ניט איזוי מיין טאכטער, ווי מיין מהותן דער שוטה, יחזקאל מנוחה'. נאר איז מיש איזק שיין וויעדר איזן מעשה מיט דער אנדערער, און איהר וויסט דאר, איז איז האב עם פינט. נאר וואס זאל מען טהון? דער קאָפ' אייז איזוי דערשלאנען, הערט איהר, און דער ים זושמעט, ער האט זיך עם צעפעילט אַבְּסָעַל, גלויך זוי מע ווערד פון איהם גליקליך, זעהט נור!

הקידור המעשה, האט מען אונז, מיך מיט מיין ייחיאל'ן און מיט אלע איבעריגע פארנעמהטען בעלייבותים פון קראשניך, נער שיקט רופען, איז מיר זאלען זיך מטריה זיין צום נאטשעלניך. געהען מיר, הייסט עס, צום נאטשעלניך מיטן' גאנצען פאראה, אַרומגע-ריינגעט מיט קאָזאָקען פון אלע זויטען, — געהאט א לווה, קיין

יעינדיהרע, זעהר א שענע, במעט אלע פאליאקען פון שטאדט האבען זיך צענויונגעוזמעלט אונז באנגליאיטען און האבען אונז מכבר געווען מיט אלעלדי אויסגעשריען: "ושידושים!"... "ב'וילס!"... "הורה, ב'וילס!"... און די געלעכטערען זענען גענאנגגען בייז'ן הימעל ארײַן! און פאר גרויס נדולה, אפנעם, האבען זיך די פאליאקען דערוועוילע מתחנן געווען מיט די קאּזאָקען, באָפֿאָלען די אידישע הייזער, מקיים געווען אינאיינעם די מצוה פון א אידישען פאנרגאָם, זוי זאנט איהה, מיט אלע פְּלִיטְעֶלֶךְ. די פְּוִילְעָן אלְיָזָן האבען הייסט עס, נישט געפָּאָנְרָאָמְעוּעַט. חס וחלילה, — למאֵי זאל אַיד סְדַרְ פָּוֹן פָּאָנְגָּאָם כָּלְ מִשְׁפָּטוֹ וְחֻקָּתוֹ, מיט אוּפְּטְרָעָן דָּאַס בְּעֵטֵי גְּעוּאָנְט, מיט צְעַשְׁפְּרִוְּתָן די פְּעַדְעָרָעָן, מיט רָאָבָּעוּן דָּאַס אַיְדִּישָׁע האבען שוין געטהָן זיוּעָר אַרְבִּיטִיט, אַפְּנָעָרָעָט דָּעַם די קאּזאָקען האבען אוֹזָאָ בְּלִכְלָוָל? — פְּלִיאָקָעָהָט נָאָר אַנְגְּשָׂוּזָעָן, וְאוֹז עַזְּצָט אַיְהָ, דָּאַס הַיִּסְטָם, זַיְהָ האבען גְּעוּאָיוֹאָדוּוּעָט, אָוֹן סְדַרְ פָּוֹן פָּאָנְגָּאָם כָּלְ מִשְׁפָּטוֹ וְחֻקָּתוֹ, מיט אוּפְּטְרָעָן דָּאַס בְּעֵטֵי גְּעוּאָנְט, מיט צְעַשְׁפְּרִוְּתָן די פְּעַדְעָרָעָן, מיט רָאָבָּעוּן דָּאַס אַיְדִּישָׁע האבען אוֹזָאָנְגָּוָטָס אָוֹן גַּעֲנָעָן אוֹיָף די פּוּהָרָעָן, אָוֹן מיט בִּינְדָעָן פְּרוּמָע אַידָעָן פָּאָר די פָאָותָה, אָוֹן מיט פִּינִּינְעָן די וּוּבִירָעָר פָּאָר די אוֹינְגָּעָן פָּוֹן זַיְעָרָעָמָן, אָוֹן מיט מאָנָס זַיְן די טַעַכְטָרָעָר פָּאָר די אוֹינְגָּעָן פָּוֹן זַיְעָרָעָמָמָעָס... אָוֹן די פְּלִיאָקָעָן זענען זיך גַּעַשְׁטָאנְגָּעָן אָוֹן האבען גַּעַקְוּוּלָט, אָוֹן דָעַר נָאָמָעָן "בְּיִלְלִים" אַיְן נִשְׁתַּחַפְּךְ פָּוֹן זַיְעָרָעָלִי יִפְּעָז...

אַיך ווּאַלְטָא בְּלָעָן גַּעַוְעָן צֹ וּוִסְעָן, הַעֲרָתָא אַיהֲרָה, ווּאַס פָּאָר אַ נְקָמָה אַיְזָן פָּאָרָהָן אוֹיָף דָעַר ווּוְעָט, ווּאַס מִיר זַאֲלָעָן זיך ווּינְשָׁעָן צֹ דָעַלְעָבָעָן אַיְזָן אַנוּנָעָר אַמוֹזִיסְטִינְגָּעָן שׁוֹנוֹנָאִים, די פְּלִיאָקָעָן? ווּאַס פָּאָר אַ שְׁטְרָאָפָּא אַיְזָן פָּאָרָהָן בֵּי נָאָט, ווּאַס די דָאָזִינְגָּעָן אַיְזָן דָעַלְעָר וּצְחִים האבען נִיט פָאָרְדִּיעָנָט בֵּי אָוֹנוֹ? אַיך מִיְּנָן, אַז סְאַיְזָן פָּאָרָהָן נָאָר אַיְזָן נְקָמָה, נָאָר אַיְזָן שְׁטְרָאָפָּא פָאָר זַיִ — אָוֹן דָאַס ווּוְעָלָעָן מִיר, דָאָכָט זַיִ, דָעַלְעָבָעָן אַיְזָן נִיכְעָן, אַס יַרְצָחָה השָׁם, מיט נָאָטָס חִילָּה, אַז פָּוֹן אלָעָן נִיכְעָן, מיט אלָעָן זַיְסָע צַוְּאָגְעָכְצָעָן, ווּאַס מַעַז זַיְן זַיִ צֹ פָוֹן בִּיּוֹדָעָן ווּיטָעָן, ווּאַס שְׁלַאֲגָעָן זַיִ פָאָר זַיִ, ווּזִי

לען זיין, די פאליאקען הייסט עס, קריינען געבראכען די ביינער און נוט אויסגעריםען ווערען פון די פאראנדשען, וואס יעדער פון די צווויו וועט זיך געמען בי זיין ציינפיהרען, פאני אויפזין שטיינגר און דערנאך ערשות וועלען זיין באקומען פון פאנין' אַ מבה און פיג פונ'ס דיטש... עס וועט זיך אויסלאזען, ווי יונע מעשה מיט די צווויו ווייבער, וואס ווערד דערצעהלהט בי אונז אין די ספרים. אַ מענטש האט געהאט צווויו ווייבער, אײַנע אַ יונגען, די אנדערע אײַן אלטער, און בידיע האבען זיין איהם ליעב געהאט. פלענט די יונגען איהם אויסרייסען אלע טאג אַ גרויע האה ער זאל ניט אויסויזען אלט. און די אלטער פלענט איהם אויסרייסען אלע טאג אַ שווארצע האה, ער זאל ניט אויסויזען יונג. דער סוף איז געווען, אַ ער איז געד בילבען ק rhe מכאן און ק rhe מכאן; אוית אונזער לשון וועט עס הייסען פשומ, איהר פארשטעהט צי נין, פליקוואטאטע... אַדרער ס'אייז פארהאָן אַ מדרש בי אונז פון אַ פאסטוק מיט אַ וואָלט, וואס האבען מלחמה געהאלטערן פאָר אַ שעפערלע; דער האט גע' שלעפט צו זיך און דער צו זיך; אַזוי לאָנג ביז דאס שעפערלע איז צעריסען געווארען... איך וואָלט איך געקאנט ברענגןען נאָר משליים אַ סָהָן, נאָר אַיהֲר ווַיְיכַת דָאָך, אַז אַיך האָב פִּינְנֶט מַאְרִיך גען אַ קְשִׁיאָה: סטיטיש, ווי טאר עס אַ אַיד זיין אַזְאָט מֵין אַכְוֹר און וועלען דערלעבען אויפז יונעם אַזְוִי פִּיעַל שְׁלַעַבְתָּם, יענער צעג זיך זיין אַפְּילְוָה אַ שְׁנוֹאָה, אַז דער ציימ, וואס אַונזערע חַכְמִים זאגען בפירוש, אַז דָּאָס וּאַס פָּאָר דִּיר אַז נִיט גוֹט זָאָלְסְטָה דָו יְעַנְעַמְנִיט וּוּיְנִשְׁעַן? זענט אַיהֲר אַפְּשָׂר אַזְוִי גַּעֲרַעַת. נאָר אַיך וואָלט אַ בעלן געווען, אַז עַמִּיצָּעָר אַנדערש זאל זיין אויפז מֵין אַרט אַז אויסשטעהן דאס, וואס אַיך בין אויסגעשטאנען. מילא, פון די קלעפּ מיט די סטוסאָי

קעム, וואס מיר האבען געהאטט פון די קאוזאקען בייז מיר זענען גען-
קומווען אויפֿן ארט — דאס בין איך אַיִךְ מוחלֶן אוון או מיר
זענען געקוומען אויפֿן ארט, אין רושישען שטאב ארין היסט עס,
האט מען אונז אדרינגענט ווי די גענזה, נאר יעדען אין אַבָּזָוּן
דרער קעמעערעל, אונז עס האט זיך אַנגָּעָהָוּבָּעָן אַיִן אַוִּיסְפָּאַרְשׂוֹן
אונז אַיִן אַוִּיסְפָּרְגָּעָנָנִישׁ וועגען די דִּיטְשָׁעָן, וואו האבען מיר גע-
גומווען אַזְוֵי פְּיעָל נָאָל אַזְוֵי פְּיעָל בְּרוּתָא אַזְוֵי פְּיעָל אַמְּנוֹן
צַּיָּע פָּאָר די דִּיטְשָׁעָן? חֲאַטְשׁ לְעַבְעָן זָאָלָעָן זַיְזָוִי בִּידְעָ, די
פָּאַלְיָאָקָעָן מִיט די קָאָזָאָקָעָן, ווי מיר וויסען פון וואס צו זאגען!
דעָרָנָאָר רָופְּטָזְוִידָן דָּעָר גַּעַנְעָרָאָל, אַז וָאַיְנָעָרָ מִיט אַדְוִיט
פְּנִים אַזְוֵן מִיט פָּאַלְיָעָטָעָן, — אַפְּשָׁר אַזְוֵן עָרָנָאָר נִיט קִיּוֹן גַּעַנְעָרָאָל,
אַפְּשָׁר אַזְוֵן עָרָנָאָר אַפְּלָקָאָוָנוֹנִיק, אַדְעָר אַזְוֵן קָאָפִיטָאָן, אַיִךְ זָאָל
אַזְוֵי וויסען פון אַיְהָם: «וּוְעוֹרָה, זָאנְטָעָר, פָּוֹן אַיִךְ, אַיְדָעָן, אַזְוֵן דָּא
דָּעָר זְשָׁדָר יַאֲנָקָעָל?... זָאנְ אַיִךְ: «יַאֲנָקָעָל — דָאס בין אַיִךְ».
רָופְּטָזְוִידָן צַו מיר דָעָר גַּעַנְעָרָאָל, אַדְעָר דָעָר פָּאַלְיָאָוָנוֹנִיק, וויסט
אַיְהָם דָעָר רֹוח: «דָאס אַזְוֵן דִּין זָוָהָן יְחִיאָל, וואס אַזְוֵן אַזְוֵי דָעָר
הוַיְכָתְּ גַּעַוְאָרָעָן בַּיִז די דִּיטְשָׁעָן?» זָאנְ אַיִךְ: «יְאָ, יְחִיאָל —
דָאס אַזְוֵן מִיְּנָעָר אַזְוָהָן, אַזְוֵן אַיְהָם האבען, זָאנְ אַיִךְ, די דִּיטְשָׁעָן
גַּעַזְוָאוֹנוֹנָעָן, זָאנְ אַיִךְ, עָר זָאָל זַיְן בְּרוּמִישָׁטָשׁ אַזְוֵי אַקְרָצָעָר
צִוְּיטָ, בַּיִז דָו ווּסְטָ, זָאנְ אַיִךְ, עָר זָאָל זַיְן קִיּוֹן קְרוּשָׁנִיק?...
«אַזְוֵי», — זָאנְטָעָר צַו מיר ווּיְעָדָר דָעָר גַּעַנְעָרָאָל, אַדְעָר דָעָר פָּאַלְיָאָוָוִזִּי
ニִקְּ — אַט וּוּל אַיִךְ דִּיר, זָאנְטָעָר, בָּאַזְוּזְוָעָן, אַזְוֵן זָוָהָן אַזְוֵן בַּיִז מִיר,
זָאנְטָעָר, נָאָק הַעֲכָר גַּעַרְוִינָט. אַט וּוּל אַיִךְ דִּיר וּוּזְוָעָן, זָאנְטָעָר
עָר, ווי הַוִּיךְ עָר ווּטָעָט בַּיִז מִיר באָלֶד זַיְן?... אַזְוֵן מִיט די ווּרטָעָר
נָעָמָט עָר מִיךְ אָוְנְטָעָר דָעָר האָנה, דָעָר גַּעַנְעָרָאָל הַיִּסְטָעָס עָס, אַדְעָר
דָעָר פָּאַלְיָאָוָנוֹנִיק, גַּעַמְעָן זָאָל אַיְהָם בַּיִזְמָה הַאָרְצָעָן אַזְוֵן בַּיִז דָעָר לְעִיָּנָה
בָּעָר, אַזְוֵן פִּיהָרֶט מִיךְ אָרוֹיִם אַזְוֵן הוּאָפָּה אָרוֹיִם, צַו בָּאַזְוּזְוָעָן מִיר,
ווי הַוִּיךְ מִין זָוָהָן ווּטָעָט בַּיִז אַיְהָם זַיְן?... אַזְוֵן גַּעַהְעָנְדִּיגְ מִיט מִיר,
מאכט עָר צַו מִיר אַזְוֵי: «בַּיִז דִּיר אַזְוֵן דָאָקָ מסְתָמָא, זָאנְטָעָר,

דין זהן טהויער? וויל איך, זאנט ער, אzo דו אליאין מיט דינען איינגענע הענט זאלסט איהם באעהערען, זאנט ער, מיט איין ארדען אויפֿן האלז...". טראכט איך מיר: רבונו של עולם, וואס טהוט זיך דא? ניט שוין ושב האט מיין יהיאל גושא חן געווען ביימ רוסישען געגענאראל, אדרער פאלקאווניק, פונקט איזוי וויל ביימ דוייט՛ שען קאמענדאנט? ניט שוין-זשע ווערד ער באשענקט פון פאנין'ז מיט איין ארדען? פאדר ואסערע מעשים? איז וואלט דאס געווען, טראכט איך מיר, אט פטלה פאָר די פאלקען אידיאַיְאַי פליינקע וואלט איינגענומען א מיתה משונה!... נקמה! דאס געד פיהל פון נקמה, איהר פאָרטעט האט צי ניין!... נאר צורייש שמועלענידיג, וויל באָלד אzo איין ארדען, טראכט איך מיר, צו וואס קאֶזאָקען? צו וואס נאָגאַיקעס? צו וואס קלעפֿ? צו וואס איינַ שפֿאָרען וויל די גענען, און יעדען אין בּזּוּנְדְּעָרָעָעָר?... און דאס הארץ איז מיר, וויל זעל איך איז זאנען? דרייסיג פודן פופציג פוד!... נאר צורייק מהו איך מיר צ לְעִנְאִיבֵּר: אַכְשִׁיא אוֹפָה פָּאַנְיַיְן — אפשר איז בי איהם איזוי דער אַיִינְפִּירְהָר? מיר'ן עלטער ווערטן מיט אַמִּינּוֹת, ויעלען מיר וויסען... און בר הוה — מיר זענען עלטער געוווארען מיט אַמִּינּוֹת — חאָטש די מינּוֹת האט זיך געצוינען אַיאָהָר! און אzo מיר זענען געקומען מיט'ן גענען ראל, אדרער מיט'ן פאלקאווניק, ס'זאל אַוֹפָה איהם קומען אַטְלָה, איז הויא, אzo מיר זענען געקומען צומ גוטען ארטן, איז מיר פאָרַעַנְטְּפָּעָרָט געוואָרָעָן אלסְדִּינְגָּן... און אzo איך האָבָּדָרָעָהן מיין יהיאל'ן שטעהן אַ געבענדענען ביי אַ בּוּיָּם, און צוּוִיָּ קאֶזאָקען מלאַכְיַחְבָּלה ביי די זוּיטָעָן, און דאס פְּנִים — אַ שענערען לענט מען איז דער ערדר אַרְיִין, — באָבָּאָיך שווין פאָרטטאָאנָעָן, אzo אַר און וועה איז צו מיה, וויל אַזְוִי מֵיַּן, יהיאָל ווועט ווועט דען דער הוי בְּטָה. און מיט וואס פאָר איז אַיִינְ אַרְדָּעָן פָּאַנְיַי וויל איהם באָשענקטן... נאר האט צוּיָּת אַ בִּיסְעָל — דאס איז נאר נאָלָד! די רעכטער מעשה מיט דער עקרה הייבט זיך ערשת אַן.

איך האב נאך געהאט אויפֿ זיך א גענעראלַ, אָ פֿאַלְקָאָוּנוֹןִיקַ, שאבען זאל ער אײַיך ס'מְצַיְּאוּוּ קְדַחַת אַ גָּנָץ קְיֻלְעָבִינַ יְאָהָרַ. הַמַּן אֵין גַּעוּוּן אַ גָּאָלְדוֹןַ פֿרְעָה — אַ שְׁנַעַךְ! טִימָטוּס — אַ מְוַנְּטוֹן!... אָוִיב אַיְהָר וּוְעַט מִיר צְוֹזָאנְגָּעַן, אָז אַיְהָר'תַּ האַלְטָעַן קָאָפַּת, וּוְעַל אַיך אַיְיךְ בְּעַטְעַן, מִיךְ לְאַזְעַן אַיְבָּעָרָה אַפְּעַן דָּעַם אַטְעַם אַוְיָפַּת וּוְיְוַילְּינְקָעַן. אָנוֹ אַגְּבָּן וּוְעַט אַיְהָר זיך אַלְיוֹן אַוְיך אַבְּיסָעַל אַוְיסָרוּהָעַן, וּוְאַרְוָם אַיךְ האָב אַיךְ שְׂוִין, דַּאֲכַטְּ מִיר, אַנְגַּעַדְוָלַט אַקָּאָפַּת אַזְוִי פֿיעַלַּ, אָז אַיְהָר וּוְעַט מִיךְ הַאָבָעַן צַו גַּעַדְעַנְקָעַן! טָאַמְעַר הַאָט אַיךְ נָאַט אַוְיסָנְעַן הַיִּמְּ, הַיִּסְטַּ עַם, פֿוֹן רְשַׁעַטְמַ-פֿאַלְקָאָלְקָעַן אָנוֹ פֿוֹן שְׁכָרוּם-קָאָזָקָעַן, הַאָט עַר אַנְגַּעַשְׁקַט אַוְיָפַּת אַיךְ אַפְּוַיְלְישָׁעַן אַיְדָעַן, הַאַיְחָאַ, וּוְאַס זַיְעַן וּצְטַטְּ עַר אַיְן קְרוּשָׁנִיךְ אָנוֹ רְוַפְּעַן וּוְפְּטַטְּ מַעַן אַיְהָם יַאֲנְקָעַלְיָהָר, וּוְיַיְלְעַר אַיְזָן אַיְזָ�וּהָר, פֿוֹן יַיְנָעָוָה, אַיְהָר פֿאַרְשְׁטָעַהָט צַי נִיְּזָן...

.11

יְחִיאָלְ צַו דַּעַר עַקְדָּה.

— — — פרענט מִיר, אַשְׁטִינְגָּעַר, אַיְצְטָעַר, וּוְאַס האָב אַיךְ דַעַר מְאַלְטַט גַּעַפְּהַלְטַט אָנוֹ וּוְאַס האָב אַיךְ דַעַמְאַלְטַט גַּעַטְרָאַכְטַט, אָז דַעַר רְוַסְּיְשָׁר גַּעַנְעָרָלַ, אַדְעָר פֿאַלְקָאָוּנוֹןִיקַ, וּוְיִסְטַט אַיְהָם דַעַר שְׂוֹאָרְצָעַר יְאָהָר, האָט מִיךְ אַרְוִיְסְגַּעַפְּהַרְט אַיְן הוֹיָפַּת אָנוֹ הַאָט מִיר בְּאַוְוּזָעַן מִיְּן יְחִיאָלְן שְׁטַעַהָן אַ גַּעַבְוָנְדָעַנְעָם, אָ פֿאַרְטִּינְעָן צַו דַעַר תְּלִיהָה אָנוֹ רְוַפְּט זַיךְ אָז מִיר כְּהָאִי לְיִשְׁנָאָ:

„זַעַהַסְטַט דָו, זַאנְט עַר, אָט דִי תְּלִיהָ? דָאָס הַאָב אַיךְ, זַאנְט עַר, אַוְיסָגְּעַפְּוָנָעַן אַ פֿאַרְהָעַכְּרוֹנוֹנַגְטַט דִיְיַין זַוְהָן דָעַם בְּיוֹרְגָּעָרְטִיםְיִסְטַטְעָר, פֿאָר זַיְעַן גַּעַטְרְיוֹשָׁאָפַט, זַאנְט עַר, אָנוֹ פֿאָר זַיְעַן אַיְבָּרְגָּעְבָּעַעַן, הַיִּוְשַׁט צַו אַונְזָעַר פֿיְינָדַ, גַּעַפְּוָמָעַן אַיְזָן אַיְהָם אַיְגָּעָנְטָלִיךְ, זַאנְט עַר, שִׁיסְעָן. אַיְזָן אַבְּעָר שִׁיסְעָן פֿאָר אַיךְ צְוַיְעַלְכָבָה, אָנוֹ אַגְּבָּן, זַאנְט עַר, אַיְזָן אַשְׁאָר קוֹלְעָן אָנוֹ פֿוֹלוּוּעָה, מַלְחָמָה-צִיּוּת, פֿאַרְהָאָן בִּיכְלָה-

כעיגן פון איהם... איצטער זוי צווי גוט, זאנט ער, אט האסט דז די שטריך, נעם מהו איהם אן, דעם זהה דינעם, אויפֶן האלו — דאס איז דיאן כבוד"... — — — — —

נו, וואס זאלט אזהר קלעהדען, אן מע דערלעבעט אוזא כבוד פון פאנין, ימח שמו זוכרו? אין איזן מינוט זאגען מיר דורךגע פלויגען איזן קאפֶ אפָשר טויזענד מחשבות און געדאנקען. וואס זאל איך טהוּן, למשל? זאל איך איהם פאלען צו די פים, קישען די הענט, בעטנע בי איהם רהמינים פאר מיין? זאל איך איהם זאגען מיט ביזען, אן נײַן, ער ווועט דאס ניט דערלעבען, ניט ער און ניט א גראטערער פון איהם, אן איך, יאנקעל יונעוער, זאל אויפָהיבען מיין האנט אויפֶ מיין זהה? אדרער זאל איך איהם זאגען: "הענג בעסער מיך! הungan אויף אונז ביידען אויפֶ איזן שטריך, דו המן, דו טיטום, דו איזונער און איזונער?"... דערנאך האב איך מיד באטראקט — נײַן. מע דארף נישט. עס טויג ניט איזו. לאם איך איהם בעסער זאגען, איהר פאָרשטעט צי נײַן, א פאר ווערטער, גלאט איזו מיט גוטען, הייסט עס. מהה נפש, ווועט ער מיך איזיס-הערען, איז דאָך אודאי גוט. אלאָ וואס דען? ער ווועט נישט וועַּלען הערען — איז דאס פאי וסאי פאָרפהָלען. מיין לְעֵבָן איז דאָך סאי וסאי, ווי זאנט איהה. ניט ווערטה א פרוטה. וואָרום ס'אי דאָך נארוש, איך ווועה דאָך איהם ניט פאָלען און וועל מיין זהה מיט מיינע איזונגען הענט צו דער תליה ניט ברעגען, ווועט ער דאָך מיך סאי וסאי הרג-גען, היינט וואס האב איך דאָאנצ'יזווערען?...

הڪיזור, איך האב מיך אַנְגַּעֲנוּמָן מיט הארץ, יעבור עלי מה, און רוף מיך און צו איהם, צומ גענעראל הייסט עס, אדרער צום פאלַּי קאָווניסק ימח שמו, און מאָך צו איהם צווי: "הער זשע איז, זאג איך, וואָשע וויסקָאַיַּע, וואס איך וועל דיר זאגען, זאג איך. די מעשה דערפָּן איז איזו. א מענטש, זאג איך. איזן אַפְנָעִי משפט ער צום טוידט מעג, זאג איך, זאגען פאָרְן טוידט וואס ער

ויל. נישט קיין סך, זאג איך, נאר עטליבע ווערטער — דאס, זאג איך, וועסט דו אלזין זאגען, איז איך דיר, זאג איך, זאגען אט וואס. פון אונזער חומש, "ביבלי'ה" הייסט עס בי איך, גערענקסט דו, זאג איך, מון הסטם, מיט וואס פאר א גראנג הארע אברהם אבינו, זאג איך, האט געפיהרט זיין איינאיין ציגען זוהן יצחקן צו דער עקרת, זאג איך. ער, אברהם אבינו הייסט עס, האט, ווי דו וויסט, אפלו די צונגען נישט איבערגענטערט. וויסט דה, זאג איך, פאר וואס? דערפאר, וואס גאט, אט יונער גאט, זאג איך, וואס זוצט אט דאסטר אויבען אין הימעל, האט איהם איזוי געהיסען. איז איז גאט הייסט, זאג איך, איז דאס א מצוה און א פארגענונגען און א כבוד, א שמחה, זאג איך. וארכום א קליענינקיט — אוז זוכה, זאג איך, איז גאט אלזין, דער מלך מלכי המלכים, האט אויסגעקלוייבען, זאג איך, מיין ווון פאר קרבן! קאן דען זיין א גרענערר כבוד? דו ביזט דאס אבעה, זאג איך, וואשע וויסאקסאייע, ווי איך זעה נרויס, א מאן איין אויפריכטינער, וועסט דו דאס, זאג איך, מיר נישט זאגען, איז גאט האט דיר געהיסען, זאג איך, איז דו זאלקסט מיר הייסען, איך אלזין זאל איהם אויפרבערגען מיין זוהן פאר א קרבן. היינט ווי קאן איך, זאג איך, אויספילען דיאן געבאט? וועסט דו מיר, זאג איך, זאגען, איז דיאן מלך האט דיר איזוי געהיסען און דו ביזט, זאג איך, מקיים זיין געבאט. איז איזוי ווי, זאג איך, איך וועל דיאן באפוייל ניט מקיים זיין, וויל דו ביזט געשיקט געווארען, זאג איך, ניט פון גאט, נאר פון א מלך בשר ודם, וועסט דו מוווען, זאג איך, דעם באפוייל פון דיאן מלך אלזין מקיים זיין, און מיך, זאג איך, וועסט דו פאר מיין ניט פאלגען דיך מסתמא אויך ניט שאָ נעווען און וועסט מיך מסתמא אויך, זאג איך, טוידטען, אויב איזוי, זאג איך, האב איך צו דיר א קליענע בקשה — און א בקשה פון א מענטשען פארץ טוידט מוּ מען אויספאַלגען! — מיין בקשה, זאג איך, איז, איז דו זאלקסט מיך ה ענגען!

או ייפצ'ו פרייה ער, פאר מיין זההן, ווארום איך בין זיין
פאטעה, און די טבע פון דער וועלט איזן, אזוי, זאג איך, האט זו
גאט באשאפען, או אקינדר זאל זעהן זיין פאטער אטווידען, ניט
זט פאטער זיין סינד... איז איך וועל שטאטרכען, זאג איך, פרייה ער
פון מײַן קינדר האטש מיט עטליכע מײַנות, וועט מײַן זההן, זאג איך,
לאגען זאגען נאך מיר קדיש"...

אט מיט די ווערטער און מיט דעם לְשׁוֹן האב איך צו איהם
צעאנט, צום גענעראל היסט דאס, אדרער צום פָּאַלְקָאָוָוִינִיק, זויסט
דער רוח די בײַנער זייןע.

או איהה וועט מיך פרענען, פון וואגען האט זיך צו מיר געד
נומען אוז שטאטרכיות מיט אוז בח הדבר? וויאס איך אליאין ניט
פון וואגען. מיר דאכט זיך אוים, הערט איהר, איז ניט נור א געגען
ראָל, אדרער א פָּאַלְקָאָוָוִינִיק, — דער קיסער אליאין זאל געגען זיין
דרערבי, וואלט איך איהם געזאנט דאס איגענען. א מענטש, איז
ער זעהט פאר זיך דעם מלארהומות, איהר פארשטעט צי נײַן,
און פיהָלֶט, איז ער איז מיט איין פום שוין אוות יונער וועלט, איזו
בוי איהם דעם אלט א פָּאַלְקָאָוָוִינִיק און א גענעראל און א קיסער —
בלאָטָע! איז אוז מײַנות איז א מענטש רעדט, רעדט ער נאָר אַנְדָּ...
דרער, ווי זאגט איהר: דברים היוציאים מזן הילב...
ההראייה? טיינע ווערטער זענען איהם, אפנום, אריין גוט איז די
בײַנער, דעם גענעראל אדרער דעם פָּאַלְקָאָוָוִינִיק, ווארום ער איז באלד
גאָר אנדרערש געווואָרען איז רופט זיך איז צו מיר: «פון וואגען
געט זיך, זאגט ער, צו אוז אידען ווי דו אוז שטאטרכיות, גליין,
זאגט ער, ווי דו וואָלְסְט גאָר קײַן מורה ניט געהאט פָּאַרְזְּן טוידט?...»
דעיזעהען, איז דער אַדוֹן לאָזֶט זיך רעדען, מאָך איך צו איהם:
«אויב, זאג איך, וואָשע וויסאָקָאיָע וועט מיר שענ侃ן נאָך אַ צוּוֹיִ
מײַנות, וועל איך דיר, זאג איך, זאגען פון וואגען עם געט זיך
צו מיר אוז שטאטרכיות קִיט אַזֶּט צח אויף ניט צו מורה האבען

פארן טוידט. פארהאן, זאג איך, בי אונז א נمرا, בי איזיך ווערד
עם אַנְגָּרְפֶּעָן "תַּלְמוֹד", זאג איך. דערצעעלט זיך, זאג איך, די
נمرا א מעשה פון די עשרה הרוני מלכות, וואס זענען אַפְּגָּעָן/משפט
געוואָרְעָן צום טוידט. איז אײַנְדֶּר פון זיין, זאג איך, אַרוֹוִּף אַ לְּעֵד
בעידיגער אַוִּיפְּזָן הַיְמָעֵל אָוּן האָט זיך גַּעֲנוּמָן נַאֲכְבָּרְעָן, וואס איז
די מעשה מיט די עשרה הרוני מלכות, וואס מע האָט זיין אַפְּגָּעָן
משפט צום טוידט? האָט מען איהם, זאג איך, גַּעֲנְטְּפָעָרט, אָו
עם איז אַזָּא גַּוְיָה פון אַ הַסְּ, פון נאָט אַלְּיִין הייסט עַם,
אונס איז אַפְּרָפָּלְעָן זיך. פרענט ער, פֿאָר ווּאַסְּעָרָע זִינְדָּר?
ענְטְּפָעָרט מען איהם: פֿאָר מְכִירָה יוֹסָף, דערפָּאָה הייסט עַם,
וואס די עשרה השבטים האָבען פֿאָרְקוּיפְּט זַיִעַר יַוְנְגָּרְעָן בְּרוּדָר
יוֹסָף, אָוּן פֿאָר אַזָּא זיך, זאנט מען איהם. קומט מיתה. סע
שטעטהט בְּפִירּוֹש אַזְּאָן דער תורה. פרענט ער: סְטִיטִישׁ, אַזְּוִי פִיעָל
צִימָט אַוּעָקְנָעְנָאָגָעָן, האָט מען נִישְׁט גַּעֲקָאנָט זיך אַפְּרָעְכָּעָן, זאנט
ער, מיט זַיִי פֿאָר מְכִירָה-יוֹסָף אָוּן גַּעֲוָאָרָט אַוִּיפְּ אַזְּאָן. אַוִּיפְּ די
עשרה הרוני מלכות? ענְטְּפָעָרט מען איהם דָּראָטָען: פון זִינְט
מע האָט פֿאָרְקוּיפְּט יוֹסָף בְּזַיִן הַיְנְטִיגָּעָן מְאָן אַזְּאָן נַאֲך נַעֲוּן
אַזְּאָדָה, וואס זִינְעָן קִינְדָּעָר זַאֲלָעָן זִיְּן טַעַח דָּרְדָּרְזָן...
אוֹן אַזְּמָשָׁן וְלִדְיָן, ווּי דִּי דָּאָזְּנָעָן זִיְּן טַעַח דָּרְדָּרְזָן...
דו פֿאָרְשְׁטָעָהָסְט, זאג איך צו איהם, צום גַּעֲנְטְּאָל אַדְרָעָר צום פֿאָלְדָּ
קָאָוּנִיק, מיט וואס פֿאָר אַנְדָּלוֹת, זאג איך, אָוּן מיט וואס פֿאָר
אַפְּרִיד אַיך אָוּן מִיְּן זָהָן אָוּן אַוְנוֹעָרָעָל אַלְעָאָיְבָּרְגְּינָעָן קְרוּשְׁנִיקָּעָר
אִידְעָן גַּעֲהָעָן צו דער תְּלִיהָ, אַזְּ מִיר ווּיְסָעָן, אַזְּ רִיְּנָעָר אַזְּ
אַזְּמָשָׁן וְלִדְיָן פֿוֹן אַזְּאָן אַזְּ נִישְׁטָאָ אַוִּיפְּ דָּרְעָר גַּעֲנְצָעָר
וועלְט ? !..."

און מעדר האָב אַיך שוֹן, אַיהֲר פֿאָרְשְׁטָעָהָסְט צַי נִיְּן, קִיְּן
איינְצִינָן ווּאָרָט נִישְׁט גַּעֲקָאנָט אַרוּסְרָעָדָעָן, ווּיל אַיך האָב מִיד פֿאָר
געשטעט, ווּי אַזְּוִי אַיך העָג אָוּן ווּי אַזְּוִי מִיְּן יְחִיאָל זאנט נַאֲך
מִיר קְדִישָׁ, אָוּן ווּי אַזְּוִי מִיְּן ווּיְבָ אָוּן קִינְדָּעָה ווּיְנָעָן נַאֲך מִיר,

און עם איז מיר געווואָרען מאַדנע ענֵג איז האָלו און פינסטער אין די אוינגען, און טערען האָב איך דערפיהָלט, געוזלצעגע טרעערן קויפלען זיך מיר איבער דער באָרד, און גלייך איז מוייל אַריין... — — — — —

אַיְהָר ווילט וויסען, פָּאָנוֹ שְׁלוּמִיּוּלִיכְמָן, דַּעַם הַיּוֹצָא לְנוֹ מָה? דַּעַם פּוּלְּיְוֹצָא, הַיּוֹסֶט עַם, פּוֹן מִין רַעֲדָעָן? הַאֲטָם קִיּוֹן יִסּוּרִים נִיט — ס'אַיז נִישְׁתָּגַעַן אַרוֹסְגָּעוֹוָאָרְפָּעָן. איך האָב מִיט מִינְעָן רַעַד מַצְיל גַּעֲוָעָן פּוֹן דַּעַר תְּלִיה זִיךְרָלִיאָן אָונְ מִין יְחִיאָלָן, דַּאֲסָם הַיּוֹסֶט, מִיךְ הַאֲטָם מַעַן אַרוֹסְגָּעָלָאָזָט אָונְ דַּי אַיבָּעָרְגָּעָן אַלְעָאָהָט מַעַן גַּעַהְאַנְגָּעָן, נַאֲרָמִין יְחִיאָלָן הַאֲטָם מַעַן דַּי תְּלִיה פָּאָרְבִּיטָעָן אַוּוֹת אִין אַנְדָּעָר שְׁטְרָאָפָּה. מַעַן הַאֲטָם אֵיהם אַוּוּקְגַּעַשְׁקָט צָו דַּעַר מַלְחָמָה, צָוּם סָאמָע פִּיעָר, אָונְ עַר אַיז דָּאָרְטָעָן דַּעַם עַרְשְׁטָעָן טָאנְג גַּעַהְרָגְעָט גַּעַוְאָרָעָן אָונְ נִישְׁתָּגַעַן גַּעַלְדָּה מַעַן צָו קְבָּר יִשְׂרָאֵל. פּוֹן וָאָנְגָּעָן וּוּוִים איך דַּאֲסָם? וּוּוִיל זִין נָאָמָעָן, אַיְהָר פָּאָרְשְׁטָעָהָט צִי נִין, אַיז אַרְיָין אַינְסָעָד טָעַל פּוֹן דַּי "גַּעַפְּאַלְעָנָעָ", אָונְ אַךְ קָאָן נַאֲר זָאָגָעָן: "תָּהִי נְשָׁתָהוּ צְרוּה בְּצֻרוֹת הַחַיִּים". אָונְ אַגְּוָטָר מַלְיָאָץ וְאַל עַר זִין. וּוּאָרוּם וּוּאָס נַאֲר בְּלִיְבָט מִיר אַיבָּעָר צָו זָאָגָעָן? פָּאָרְגָּעָסָט נִישְׁתָּמָה. אָז אַוּוֹת אַסְּדָאָרְגָּעָן אַוְפָּן אַיז פָּאָרְלִיוֹרָעָן גַּעַגְגָּעָן מִין צְוּוִירָה טָעַר זָוָהָן, מִין שְׁמוֹאַלְמָשָׁה. איך האָב אַיך פּוֹן אַיְהָם. וּוּגְעָנָעָן מִין שְׁמוֹאַלְמָשָׁה' הַיּוֹסֶט עַם, דָּאָכְטָמָה מִיר, נַאֲר נַאֲר נִישְׁתָּגַעַן מִין שְׁמוֹאַלְמָשָׁה? מִין שְׁמוֹאַלְמָשָׁה — דַּאֲסָם אַיז שָׂוִין גַּעַוְאָעָן נַאֲר אַיז אַנְרָעָט מַעַן חַבְרָהַמָּאָן, נִישְׁתָּגַעַן — וּוּי קּוֹמֶט עַר צָו יְחִיאָלָן? ס'אַיז נַאֲר לֹא זָו הַדָּרָך! דַּאֲסָם הַיּוֹסֶט, עַר אַיז אַוְיך גַּעַוְאָעָן אַפְּנָהָן דַּי, וּוּאָס גַּעַהְעָן אַרוֹיָס לְתְּרָבוֹת דָּעהָ, אָונְ אַיז אַוְיך גַּעַוְאָעָן אַיְגָג אַגְּרָטָעָנָה, אַגְּוֹאַלְעָה, אַבְּכָעָר נַאֲר נַאֲר אַגְּוֹאַלְעָה; יְוָנָג אַגְּרָטָעָנָה, אַגְּוֹאַלְעָה, אַבְּכָעָר נַאֲר נַאֲר אַגְּוֹאַלְעָה; נִישְׁתָּמָה אַיך בָּאָרִים זִיך; אַיְהָר זַעַת דָּאָר, אָז אַיך דָּרְצָעָהָל אַיך אַלְסְדִּינָגָג, סָאִי גַּוְטָמָה, סָאִי שְׁלָעָכָם, אַיך פָּאָרְלִיוֹקָעָן נִישְׁתָּגַעַן אַיך קִיּוֹן זָאָה, וּוּיְל אַיך זָהָה.

אייהר זענט א מענטש, וואס ניט איזך נארט מען. נאר וואס דען?
איך האב מורה, אז אייהר ווילט שלאלפערן, און ס'אייז שוין טאקי
צייט אויך. לאז איך עס איבער אוות מארגען און זאג איזיך: אַ
גוטע נאכט און שלאלפער געווונט.

.12

שמואל - משה א חברה ים א ז.

— — — זאנט דעם אמתה, פאני שלום-עליכם, ס'אייז איזך נאר-
ניט קשה די גאנצע צויט: וואס פאהרט דאס אוז איד, ווי יאנ-
קעל יונגעוער פון קראשניע, קיין אמעריקא, אויף דער עטלעה, איזו
מענטש אליאו, אז ער האט דארטען ניט, ווי זאנט אייהר, קיין קינדר
און קיין רינד, קיין נואל און קיין קרוב? דער תירוץ איז אבער: ווי אזו
ווארט יעקב אכינו אַגנעשפערט קיין מצרים, וועז זינע
קינדרער זאלען נישט געוווען פאָרקייפער אַהינצוצו זיינער ברודער
יוספ? טאמער איז דער משל ניט אזו גלייך צום נמשל — בון
איך ניט שולדיג. איך האב איזך נאר געוואָלט זאנען, אז יעדער
ו אַרְוּם האט, ווי זאנט אייהר, זיין ד אַרְוּם. מסתמא איז
דא דערינען אַמעשה. און די מעשה איז די, וואס ס'אייז אַגְּרוֹיסָע
סברה, אז מײַן צוויתער זוּחַן שטואָלְמַשָּׁה, אַט דער חַבְרָה-מַאֲן,
וואס האט געוואָלט געשאָסען וועערען ביי פאנִין אַין פִּיעַר אַז
צְוֹאָנְצִינְג שעה איזו נצול געוואָרען בְּדֵרֶךְ נֵס, ווי אייהר ווועט אַט
בָּאַלְדַּה האָרכְּבָּעַן, איז געזונט און שטָּאָרָק אַז גַּעֲפִינְט זִיךְ אַיצְט אַז
יענען לְאָנָה, וואָהוּן מִיר בַּיִדְעַ, אַיך אַז אַהֲרָן, פָּאַהֲרָעַן אַצְּנִינְג
דערט. הנֵם, איך מוֹ אַיזְט זְאַנְעַן דֻּעַם דִּינְעָם אַמְּתָה, אַז אַיך בֵּין
איין דַּעַם נִישְׁט אֹזָא גַּרְוִיסָּעַר מָאַמְּנִין, נִישְׁט מְחַמְּתָה אַיך בֵּין, חַס
וְשַׁלּוּם, אֹזָא גַּרְוִיסָּעַר אַפְּיקּוֹרָם, וואס גַּלְוִיבָּט נִישְׁט אַין נְסִים — דָּאַס
נִישְׁט. אַדְרָבָה! עַר, אֹז ער ווֹיל, קָאָן עַר! עַר האט
שׂוֹין באָוּזָעַן, ווי זאנט אייהר, גַּרְעַס עַרְעַעְעַן! נָאָר וואס וְשַׁעַג

דען? דאס וואלט געוווען, איהר פארשטעהט צי ניין, שוין צופיעל פאר אזא שליכט-טול, ווי איך, צו גוט פאר יאנקעל יונגעוער פון קראושניך. וחראייה? אט האט איהר א סימן. אט ביז איך געוווען גלייך מיט איזיך און גלייך מיט אלע אידען איז דער דזונגער שטאדט — ווי איזוי היסט זי? — קאפענהאך. טויזענדער און טויזענדער מענטשען האבען זיך דארט געוואל-גערט גלייך מיט טויה אוייסגעירטען געוווארען, געוזכת און גענישמערט און סופ'יכל-סועה פארט אוייסגעוכט אײינס דאס אנדערע. עם איז געוווען אַת הענג צו זעהן, ווי איזוי מאנען האבען געפונגען זיירע ווייבער — זיירע זיירע מאנען, ברידער — זיירע שועטער, קינדרע — זיירע מאמעם. פאר וואס האב איך נישט געהאט דאס נליק בי וואט צו געפינגען דארט מיין שמואל-משה? אלא וואס דען? איהר וועט זאנען, אפשר איז ער אַפְּגָעָפָהָרָעָן פון דעם קאפענהאך איז דער איך בין אהיינצוצו געטומען? אַדְּדָעָר אַפְּשָׁר אַיז ער געפאהרען קיין אַמְּעָרִיקָא גָּאָר דָּוֹרָךְ אַיִּין אַנְדָּעָר וועג, ניט דורך קאפענהאך? זאנען מיר אַכְּבָּעָר די אַיְּדָעָן, וואס פאהרען מיט מיר אונטען אַיִּין דרייטער קלאם, אַז קיין אַמְּעָרִיקָא אַיז נישט אַיִּין אַנְדָּעָר וועג, אוי סער קאפענהאך, — נליך איך זי ניט. פאר וואס? פשות. וויל יבשה. אויפֶּר יבשה איז פאהראן וועגען, פאהראן רעלסען, פאר האן אַיְּזָעָנְבָּהָנָעָן; אַכְּבָּעָר אויפֶּן יִם — וואס אַיז שיך אויפֶּן יִם וועגען? אי וואס? — איהר'ט מיר זאנען, ס'שטעהת דען ניט ביפורש געשריבען "ה נו תֵּן בְּ יִם דְּ רֵד"? — עֲזָן וואס גלייכט איהר דאס צו דעם? דאס האט גָּאָר אַיִּין אַנְדָּעָר טויטש מיט אַיִּין אַנְדָּעָר פְּשָׁט! מַעַן בָּאַדְּאָרָף וויסען, ווי זאנט איהר, וואו דער "חָמוֹר" שטעטה...

הקייזר המעשה — דערוויל האט איהר מיך אַבְּיִסְעָל אַרְאָפֶר געשלאגען פונ'ס וועג, און מיר האלטען נאך גָּאָר פון פָּאָרִוִּנְטָם, בי מײַן שמואל-משה?, וואס איהר קענט איהם נאך גָּאָר ניט אַז

ווײיסט נישט וואס פאר אָ חברה-מאַן דאס אַיז. אָ רעכטער חברה- מאַן! אַיהְר ווילט וויסען, וועלכעס ווערד אַנגערופען בי מיר אָ „חברה-מאַן“? אָ חברה-מאַן ווערד אַנגערופען בי מיר יעדער אַיינ- צינעה, וואָס וויל זיך אַויספֿינען, יוֹצָא זִוֵּן פָּאר דָּעַר ווּלְטַ, זִוֵּן — בעסער, ווי נאָט האָט אַיהם באַשאָפָען, אַיהְר פָּארשטעט צִי נִין — אלע אַיינֶס: אָ צִוְּנִיסְט, אָ סָאַצְּיאַלִיסְט, אָדָּעָר גָּלָאָט אָ קָאַכְּלָעַ — בי מיר האָבען זַיְהָיָה אַלע אַיִן ווערטה אָזָן הייסען בי מיר מיט אַיִן נָאמָעַן — „חברה-לייט“. אַי, וועט אַיהְר פרעגען בי מיר אָ קָשָׁיאָ, טָאָקִי אוּפֶק מיר אַלְיָוִן: סְטוּיטָש, אָט בֵּין אַיך גָּעוּוֹן כָּל יְמֵי אָ קָהְלִסְמָאָן אָזָן אָקָאַכְּלָעָל אַיְן קָרוֹשָׁנִיס אָזָן אַיבָּעָרְגָּעַ קְרִיעָגָט זַיְהָיָט דָּעַר גָּאנְצָעָר שְׂטָאָט? — אָבִיסָּעַל אָ גָּלוּיכְּבָּעָנִיש!

בֵּין אַיך דָּאָך עָפִים גָּעוּוֹן אָיד אָ בעַל-הַבִּית, מִיט אָ שְׁטוּב אָזָן מִיט אָ נָאמָעַן, עָפִים אָ גָּאנְצָעָר יִשְׁ, גָּעוּוֹן בי וואָס אָנְצָוּנוּמָעַן, אַיהְר פָּארשטעט צִי נִין — אָזָן דָּעַר וואָס? אָ גָּאנְרִישָׁ, אָ יְוִינָה גָּעָל, אָ צּוֹצִיק, נָאָך דָּעַר מַאֲמָעָס מִילְּחָה, ווי זָאנְט אַיהְר, נִישְׁט אַוִּיסְט גָּעָרְקָעָנְט, קִיְּין צְוֹוָאנְצִיג יַאֲהָר נִיט אַלְטָט אָפְּלִילְוָן! אָמָת, אָז אַיהְרָט אַוִּיסְט אַוִּיסְט צְוֹוָאנְצִיג, אָזָן פָּארשטעטן דָּאָס דָּוקָא אַזְוִי אַרְיוּבָּר צְוֹוָאנְצִיג, אָזָן פָּארשטעטן פָּארשטעט דָּאָס דָּוקָא אַזְוִי פִּיעָל, ווי אָ מעַנטָּש, וואָס אַיז לְכָל הַפְּחוֹת דָּרְיוִיסִיג יַאֲהָר, אָזָן קָעֵן קָעֵן עַם דָּוקָא אַלְסְדִּינְגָּן, אַי דָּרְדָּעָן, אַי שְׁרִיבָּעָן, אַי לְיֻעָנָעָן, אַי חַשְׁבּוֹנָעָן, — נִישְׁט חַלְיָה מְחַמֵּת בָּאַרְיָה-מְעָרִי זַאֲג אַיך עַם; אַיהְר זְוִוִּיסְט דָּאָך, אָז אַיך הַאלְטָט נִישְׁט דָּרְפָּוֹן. נָאָר אָז אַיהְרָט זַיְהָיָה בָּאַנְגָּעָנָעָן מִיט עַמְּיצָעָן פָּוָן אָנוֹנוּעָרָעָמָה, טָאָמָעָר וועט זַיְהָיָה אַיְיך מַאֲכָעָן, אָזָן אַיהְר וועט אָפְּרָעָג טָהָוָן אָמִינְדָּסְט קִינְד אַוִּיסְט יַאֲנָקָעָל יְוָנוּעוּרָס זָוָהָנְדָעָל, וועט מַעַן אַיִיך זָאנְעָן: «וּוֹאָסָעָה זָוָהָנְדָעָל? דָּאָס בָּחָורְעָל? — אָ פִּיעָר, אָ בָּרָעָן, אָ שִׁינְגָּעָץ, אָזָן עַזְוָת-מְחַזְּקָפָנִים, אַיִין אַוִּיסְטוּוֹאוֹרָף פָּוָן דָּעַר נָאָטָרָוָן!...». חַטְשָׁנִים אַלְיָגָעָן! סָאַיז שְׁקָר וּכְזָבָן! עַר אַיז נִשְׁט קִיְּין אַוִּיסְטוּוֹאוֹרָף אָזָן נִיט קִיְּין עַזְוָת-מְחַזְּקָפָנִים... דָּאָס הַיִּסְטָם, אָ שְׁטִיקָעָל עַזְוָת-פָּנִים

א יז ער ; ער ווועט איזק ניט פארשווויינגען קיינעם, עם מען זיך זיין וווער עס וויל זיך, אפילו דער גובערנאמט אליין, ווועט ער איהם מאכען מיט דער בלאטע גלייך ! דאס הייסט, ער ווועט זיך איזק ניט זירלען, חלייה וחס ! נאר ער ווועט איזק איזוי אפענטז פערען, אז ס'וועט איזק וווערען פינסטער אין די אויגען, און איהרט זיין צופרייעדרען, אז ערט איזק לאזען צורוה... פין וואצען האט זיך גענוומען צו מיר איז אזהן ? פונקט דער היפך פון יהיאלאן — אויף וויפיעל יענקער, עליו השלוום, איזו געווען א פאליטיטשנען, א שטי לער און א בענימות' דינער, אויב ס'איו אמת, אז ער לאכט... דעה, איהם צו לאנגנערע יאהר, אויב ס'איו אמת, אז ער לאכט... דעה, אז ער טשעפעט זיך און אין א זאהר, איז איהם ניט אפצורייסען און האט עס ארויסגעאנט דאס ווארט פונס מול, למשל, אויף נאכט טאג און אויף טאג נאכט, — איז פארפאלאן, מעגען קומען כל מלכי מורה ומערב ! סיידען ער ווועט זיך אליין ארוםוקען. זאגען איהם מוסר — זאל איזק גאט היטען ! נאר ערגרער ! דעמאלאט ווועט ער איזק ערשת טהון קאפטויר ! איז געדען ניט אקוראט, נאר מיר דאכט זיך, אז איז האב איזק שוין איין מאל באמעראקט, אז עקשנים זאגען מיר אלע אין קרשניך, מיר האבען א שם אויף דער וועלט פאר עקשנים, און צוישען די קרושנישער זאגען מיר די גראטסעט עקשנים. היינט שטעלט איזק פאר, וואס דאס איז פאר א פונגעל, אט דער שמואל-משה הייסט עס, אז בי אונז אין דער משפחה האט ער קיון אנדער נאמען, נאר "דער עקשן..."

הקייזר, איז זיך מיישב איין מאל אט דער עקשן, דאס איז געווען נאר צום אנհובי פון דער מלחהה, נאר אידיינער מע האט א רוף געגעבען מיין יהיאלאן צו דער אפאלאצעניע, און קומט אזהים און בעט זיך בי דער מאמען, זיך זאל איהם איזינפאקען די זאכען און מיטגעבען גראט — ער פאהרט, זאגט ער, אין דער גובערנייע, קיין לובלין הייסט עס. "וואס ווועסט דו טהון אין דער גובער ניע ?" — גארניש, ער ווועט זיך, זאנט ער, איזונגגעבען צו פאנין אין

דער דיענסט. "ביזט משונע? צי חסר דעה? צי מטורף?" — אט אזו וויל ער — און שווין! די "פאטרעתיזמע" האט זיך און איהם צעברענט. אלע געבען זיך אײַן, זאנט ער, פרײַ, וויל ער אויך זיך אײַינגעבען פרײַ. "מירֶן זוי ווייזען, זאנט ער, אז מיר זענען זוי ניט וועניגער געטראדי ווי די פוילען, אויב ניט מעהר נאָר!" און ער ברעננט מיר אָ ראייה פון פאן פשעפעצקי'ס זוהנדעל, סטאַש. "נאָ, זעה, זאגט ער, אָ גימנאָזיסטעל, זאנט ער, פון זעכטער קלאמס און האט זיך שווין פארשראַבען אַין פֿאַלְקֿן!" בײַטעל אַיך מסתמא אויַס אלע ביזען חלומות: "בַּחֲמָה, זָגֵ אִיך, בְּצֹרוֹת אַרְם וּוְאַס דָּו בִּזְוֹת! וּוְאַס גְּלִיכְסְטוּ זִיךְ, זָגֵ אִיך, צָו סְטָאַשָׁען? סְטָאַשָׁאַ, זָגֵ אִיך, אַיְזָן אָנוֹ קָאָן זִיךְ דַּעֲרִיעַנְעַן, זָגֵ אִיך, צָו אַיְזָן אָפְּיצְיוּהָר, אָנוֹ צָו אָ פְּאַלְקָאָוָנִיק, אָנוֹ צָו אָ גַּעֲנָעָרָל, אָנוֹ אָפְּשָׂר נָאָךְ הַעֲכָר אָוִיךְ, אָנוֹ דָּו, זָגֵ אִיך, וּוְאַס? האָסְטָ פַּאַרְגְּעַסְעָן, זָגֵ אִיך, אָז דָּו קּוּמָסְטָ אַרְוִיסָּם, זָגֵ אִיך, פָּוּן צָו אָ גְּרוּסְעָן יְהָוָה, זָגֵ אִיך, פָּוּן אַבְּרָהָם, יְצָחָק וַיְעַלְבָּ?" אַיְזָן דָּאָךְ עַס אַבְּעָר שְׁמוֹאָלְ-מִשָּׁה עַקְשָׁן, אָנוֹ אָחָרְהִימָּאָן דַּעֲרָצָו, מָאָכְטָ ער צָו מִיר: "אַט וּוְיַיְלָ אַיךְ קּוּמָ אָחָרְהִימָּאָן דַּעֲרָצָו, פָּוּן אָזָא הַוִּיכָּעָן יְהָוָה, בְּאַדְאָרָף אַיךְ זַיְן, זָאנְטָ אַדוֹוִים, זָאנְטָ ער, זָאנְטָ אַדוֹוִים, זָאנְטָ ער, בָּאוּוִיזָעָן, עַרְשְׁטָעָנָם, אָז סְאַלְיָעָן, וּוְאַס מָעַ זָאנְטָ אַוִּיפָּ אָנוֹן, אָז מִיר צִיטָעָרָעָן פָּאָר אָ בִּקְסָמָן שְׁרָעָסָן זִיךְ אַיְבָּעָר פָּאָר אָשָׁם, אָז, צְוּוִיטָעָנָם, לְאָזָעָן זַיְן, זָאנְטָ ער, זְעהָעָן, אָז מִיר זְעָנָעָן נְלִיְיךְ צָו אלע אָזָן אָז מִיר פָּאָר דִּי עַנְעָן. זָאנְטָ ער, צָו זַיְן נְלִיְיךְ מִיט אלע..." אַיְהָר פָּאָרְשָׁעָתָהּ, וּוְאַהֲיָה דָּסָם צִיעַלְתָּ?... וּוְיַיְלָ אַיךְ דָּאָךְ אַיְתָם מסתמא אָפְּעַנְטְּפָעָרָעָן, וּוְזָאנְטָ אַיְהָר, עַל דָּאָשׂוּן וּלְאַחֲרָוּן אַחֲרָוּן, לְאָזָטָ ער זִיךְ נִיטָּה, דַּעֲרָחָרְהִימָּאָן, אָנוֹ מָאָכְט צָו מִיר: "טָאָטָעָ, עַס וּוּטָטָ דִּיר גָּרְגִּישָׁ הַעֲלָפָעָן, זָאנְטָ ער, אַיךְ בִּין זָאנְטָ ער, אָ זְעַלְגָּעָר אָנוֹ גַּעַה אַין דַּעֲרָ מְלָחָמָה, אָנוֹ זַיְטָ נְעַזְעַטָּן. אַיךְ וּלְאַיךְ, זָאנְטָ ער, שְׁרִיבָּעָן בְּרִיוּוֹלָעָר..." כְּהָאַיְלָשָׁנָא — מִיט דִּי וּוּרְטָעָר.

פארשטעט זִיךְ, אָז מִינָעָן, וּוְבָאָלְדָן נָאָר זַיְן מַטָּ דַּעֲרָה עַרְטָ

אווא לשון מיט אוועלכע דבוריום. — איז זי האט גענומען צו חלש'ען — חלש'ט זי נאך. "סטייטש, זי וועט דאס ניט אויסהאלטען! זי וועט זיך נאר א מעשה אנטהון!" טענה איך צו איהר: "שא, זאג איה, מרום. מירעל, פאלג מיך, לאז זיין שטיל, וועסט דו בעפר מאכען. דאס משונעה, זאג איה, וועט איהם איבערגעhn, וועט ער אליאן חרטה האבען". וחראהיה, ווער איז גערעט געוווען? הליאי וואלט ער מיך געפאלנט דאס מאל און אלע מאל. איזו עס דאד אבער שמואל־משה עשנו, האט ע ר אויסגעפיהרט, ניט מיה און איז אוווק אין דער גובערנייע אריין, און גלייד אהין, וואו מע דארף, און האט געגעבען אַ לעגעזועס אַ שמעום, און דוקא בעל־פה, די צונגע באדרארף מען איהם, ווי זאנט איהר, ניט פיקען, און ער האט זי געאנט בר וכבר, איז ער אליאן, הייסט עס, איז א איה, און איז ער איז יאנקעל יונגעווער'ס אַ זוהן פון קרוושניך, און זיין נאמען איזו שמואל־משה, און ער בעט, מע ואל איהם צונגעמען פרוי אין דער דיענסט אריין... האט מען איהם דוקא אויסגעהרט, באָטראקט דעם נפש און רעכט אויסגעלאכט, אַפְּנָעַלְצָעוּט, גע־מאכט חזק, ווי פאני קאן. איינער אַ געגעראָל האט איהם אַ פרעג געגעבען — איזו שרייבט מיר שמואל־משה אין זיון ערשותען בריעף: — "צַו וְאַס וְוִילְסֶט דַו זַיך אַיְינְגְעַבָּעַן אַין דַעַר דִיעַנְסֶט?" ענטפערט איהם מסתמא מיין שמואל־משה: "אייך וויל געהן אין דער מלחהה". פרעגט איהם וויעדר דער קאמאנדר: "מייט וואס ווילסטע דו האנדלען אין דער מלחהה? מייט אידרישע פיש, צי מייט רוסישער ואָרכָא?" האט איהם אַפְּלוֹ שְׁמוֹאָלְמַשָּׁה געווואָלט אַפְּרָעָג ענטפערען, ווי ער קאן, ס'זאל איהם וווערען נרין און געל, נאר ער האט זיך מישב געוווען, ווי זאנט איהר, לאז איזו מאל זייןס איז בערגעהן, און דופט זיך אַן צו איהם. צום קאמאנדר הוייסט עס: "אייך וויל, זאנט ער, וואשע וויסאָקע, געהן אין דער מלחהה איבער צוויי זאכען: ערשותען, זאנט ער, איזו דאס מיין חוב, איך ביז מהויב צו געהן שלאנגען זיך פאר מיין פאטערלאנד; זהשנית, זאנט

ער, ווילט זיך מיר באווויוזען, אז א איד קאן אויך, זאנט ער, עפִים אויפטעהן אין דער מלחהה, אז א איד, זאנט ער, קאן ניט נאך אן האנדלען מיט אידישע פיש אדרער מיט רושישער ואָדרקע, נאך אן דער קאן, זאנט ער, שיסען אויך". צעלאכט זיך דער קאמנאנדיר נאך שטארקער: "וואי קומט צו א אידען שיסען?", זאנט צו איהם מיין שמואל-משה: "קאנסט מיך פארהערען" — א יונגעטש קאן! אודאי האט מען איהם פארהערט שיסען — זואס מיינט איהה, שפייעלעכלעך? בײַ פָּאנֵי' געהט דאס ניט אן! און ניט נאך שיר סען אלײַן, מע האט איהם אין איין וועגן, אזוו שרייבט מיר קיַם זוהנדעל סטאטש האט נעקאנט אָפֶגעבען עקזאמענט אויף קלאסען גימנאזיע, וואָלט מיין שמואל-משה נעקאנט אָפֶגעבען אויף צוועלאָך קלאסען. גלאָט — איהם האט מען סיַין מאָל נישט צונען לאָוט, דאס איז א באזונדערע זאָך...

הסיוצר, איהר ווילט דאָך וויסען מסתמא דעם שפִּיך — צי מע האט איהם אָרְיוֹנִינְגָּעָמָען, צי ניט? נאך א מיין אָרְיוֹנִינְגָּעָמָען! פָּאָר ווֹאָס זאָל מען איהם ניט אָרְיוֹנִינְגָּעָמָען, איך בעט אַיְיך? א שענער יונגען אַחוייכער, אַברײַטער — אַחוייט אָוִיפִּיך איהם אַקְוָט צו טהוֹן, ווֹי זאנט איהר, בלוט און מילְדָּא און אוינען — אַשְׁלָחָבָה! אַחיזנער פָּאָרְשָׂוִין נאך פון קלְיַינְוִיז אוֹוָת אלע מאָל געריסען זיך אַין פִּיעָר אַרְיִין. לְמַשֵּׁה, איך האָב מיך דער מאָנט אַקלְיַינְגְּקִיט: אָז ער איז נאך געווען נאך אַשְׁנָעָה, ווֹי זאנט איהר, אַקלְיַינְנָר ווּוֹרוֹיך, האט זיך געטראָפָעָן אַמעָה, אַיְין ערל האט זיך געגעבען אַשְׁמוּסְ-אָוִיס ווּעָגָעָן אַידען עפִים ניט אָזְוִי פּוֹיְד געלדייג אַגְּנָגְעָרְפָּעָן אָנוֹ מִיטְ'ן נָמָעָן "זְשִׁיד", ווֹי דער שטיינער אַיְזָן — אָז מיין חַבְּרָה-מַאֲצָן טהוֹט ניט אַשְׁבוֹנְגָּדוֹוִת אָזְן לאָוט איהם ניט אַרְאָפָּט קִין צוֹוִי פֿעָטְשָׁ, איהר פָּאָרְשָׂתָעָהָט צַיְנִין, אָז

פונקען זענען געפלוינגען ! אדרער, אשטיינער, נאט אײַיך נאָך אַ מעשה : אָז ס'האָט זיך אַגנעהויבען בֵּין אָנוֹן דִּי שְׁעָנָע נַעֲשֵׂבְּטָע מיט'ן פּוֹלִישָׁען באַיְקָט אַוִיפֶּדֶי אַידָּעָן, אָז ס'איַז אַרוֹסִים אַיִּינְמַל אַ קְלָאנְג אָז פְּלִיאָקָע וּוּטָמָאָכָען אַוִיפֶּדֶי אָנוֹן אַ פָּאָגָרָאָם, האָט אַיהָר באַדָּאָרָפֶט זַעַהָעָן, וּוּ דְּעָרְכָּרְבָּהָמָאָן הָאָט זַיך עַס אַבְּיסָעָל אַגְּנָעָד צַוְּנָעָן, פֿאָרְקָאָטְשָׁעָט דִּי אַרְבָּעָל אָז שְׁוִין נְרוּיָט גַּעֲוָעָן אַיְנָעָרָאָלְיָין אַוּעָקְצָוּלְעָגָעָן אַיִּינְמַל אַיְנָעָרָאָל אַמָּה גְּנוּיָם אָז אָנוֹן נאָךְ מַעָּה, אָז מַעְמַע וּוּטָמָאָרָפֶעָן ! אַ שְׁטִיקָעָל נְלִיכָּק, וּוּסָם פְּלִיאָקָע הָאָט לְיעָבָּר נָאָר צַוְּרָעָדָעָן מִיטָּדָעָר צַוְּנָג אָז דְּעָרְבָּי בְּלִיבָּתָעָם... אָז אַיר זַאג אַיִּיך אַ חְבָּרָהָמָאָן, אַיִּז אַ חְבָּרָהָמָאָן !

בְּקִיּוֹת, מִין חְבָּרָהָמָאָן אַיִּז אַרְיָין, אָז וּוּ נָאָר עַר אַוְ אַרְיָין, מִין שְׁמוֹאָלְ-מַשָּׁה הַיִּסְטָט עַמָּ, אַזְוִי הָאָט מַעְןָ אַיהָם תָּרָק כְּדִי דְּבָרָ אַוּעָקְגַּנְעָשִׁיקָט מִיטָּזִין פְּלָאָס אַיִּין דְּעָרְכָּרְבָּהָמָאָל אַרְיָין, אָז אַוּעָקָעְגַּעַשְׁתָּעָלָט אַיהָם גְּלִיכָּא אַיִּין פֿיְיָעָר אַרְיָין אַקְעָגָעָן דִּיְוָתָשָׁ, אַיהָר פְּאָרָיְשָׁתָעָת צַי נִיְּזָן, אָז אַוִיפֶּדֶי אַרְבָּעָטָר וּוּאָךְ שְׁוִין הָאָט מַעְןָ אַיהָם באַשְׁעָנָקָט מִיטָּאַמָּדָאָל, אַ גַּעֲרָגָנִי" רָופָט מַעְןָ דָּסָם, ס'איַז אַ גְּרוּסָעָז זְבוּה, שְׁרִיבָּת עָר, צַוְּ באַקְוּמָעָן אַ גַּעֲרָגָנִי" אַז שְׁפָעָטָעָר מִיטָּאַפָּר וּוּאָכְבָּעָן הָאָט מַעְןָ אַיהָם גַּעֲשָׁעָנָקָט נָאָר אַ גַּעֲרָגָנִי", אָז אַיִּין אַנְדָּרָהָאַלְכָּבָעָן חְדָשִׁים אַרוּם וּוּעָדָרָאָר אַמָּל אַ גַּעֲרָגָנִי" ! נָאָר צַוְּ וּוּסָם בְּאַרְיָהָמָעָרִי, פּוֹסְטָעָ דְּבָרָוִים ? אַיר האָב עַס פְּיִינְט ! — אַיהָר וּוּלְטָ וּוּסְעָן, וּוּ אַזְוִי אָזָן פְּאָר וּוּסָם עַר הָאָט באַקְוּמָעָן אַזְוִי פְּיִילָעָל מַעְדָּאָלָעָן ? זַיְוִת זַיך מַטְרָה, רָוקְט זַיך צַוְּ אַבְּיסָעָל נַעֲהָנָן טָעָר, אָט הָאָט אַיהָר אַיִּיך אַ פְּעָקָעָל בְּרִיוּוֹלָעָה, פָּזָן אַיהָם טָאָקָיְן פָּזָן מִין שְׁמוֹאָלְ-מַשָּׁהָן הַיִּסְטָט עַמָּ, וּוּסָם עַר שְׁרִיבָּת צַוְּ מִיר פָּזָן דְּעָרְכָּרְבָּהָמָאָל, פָּזָן סָאָמָעָ פֿיְיָעָר. אַיר וּוּלְ אַיִּיך נִישְׁתָּחָאָל לְיִעָּנָעָן אַלְעָ פָּזָן אַלְהָ בְּזָן תְּיוֹ. שְׁרָעָקָט זַיך נִיטָן ! אַיר וּוּלְ אַיִּיך נָאָר אַרוֹסִים לְיִעָּנָעָן פָּזָן זַיך דָּסָם נַוְּתִינְגָּסְטָעָ, אַדָּרָה, וּוּ זַאנְט אַיהָר, דָעַם סָאָמָעָ תְּמִיצָה, וּוּטָ אַיהָר זַעַהָן גְּבוּרוֹת וּנוּפְלָאוֹת, אָז אַיהָר וּוּטָ פְּאָרָ שְׁמָעוֹהָן וּוּסָם פְּאָר אַ חְבָּרָהָמָאָן דָּסָם אַיִּז ! דְּעָרוֹוַיְלָעָ וּוּלְעָן מִיר

פריהער געהן עפיס נעמען אין מול אריין, אויב מע קאן עם נאר
געמען אין מול אריין, וויל ניט אלע, וואס מע גיט דא אויפֿן
שיט, מעג מען עסען, און נישט אלע, וואס מע מעג, ווי זאנט איהר,
קאן מען עסען...
אויף וויעדרזעהן.

.13

די נברודות ונפל אות פון שמו אל-משה'ן.

— — איהר זאנט, ס'אייז נישט פארהאן קיין צוויי גלייכע
מענטשען אויף דער וועלט. וואס דארפט איהר צוויי גלייכע
מענטשען? נאט איזיך צוויי ברידער, פון איינע טאטטעמאמע, איך
מיין דאס טאקי מיין יחיאָן, עליו השלום, מיט מיין שמואל-משה,
להברוד בין החיים למתים, אויב, הייסט עס, איך האב א זוכה
בי נאט און ס'אייז אמת, און שמואל-משה לעבט און אין אמע
רייק... אט האט איהר איזיך דעם בעסטען ביישפיעל: צוויי קינַּד
דעיה איזין מאכע האט זוי געהאט, און איין שטוב געוואכסען, בי
איין רבין געלערענט, — איז אײַנער געווען, איהר פארשטעט צי
נין, א ירא ושלם, מורה געהאט א הוייך ווארט אויסצ'ורעדען, ווי
זאנט איהר, א פלעגן נישט זאטשעפעט אויף דער וואנט. דער אל-
תרצח' איז בוי איהם געווען א נווארלד! — א קלײַינִיגקייט לא
תרצח' און דער? — א חברה-מאן, און נאר וואס פאר א חברה-
מאן! צוישען חברה-לייט א חברה-מאן! איך דאס אבער
שווין דערצעהַלט, וואס איז פאר א צאצען! איז דאס אבער
נאך א שמיינית שבשמיינית. נאר צו וואס פוסטער רעד? יעדער
פאטער האט לייב צו דערצעהַלען גרויסקייט פון זייןע קינדער.
דאס איז שווין זינט די וועלט שטעהט. חאטש אויף וויפֿעל איהר
האט מיך דערקענט אט דא אויפֿן שיט, ווועט איהר אלין זאנען,
או איך בין נישט פון די פאמערם, וואס זענען בלינד און זעהן

נית, אדרע זי' מאכען זיך ניט זעהנדיג. איך האב עם פינט. בוי מיר איז אלץ אויבגענאויה, ווי אויף א טעלעה, ווי זאנט איהר, איזין אפגענער זעכט און זעכציג. אט האט איהר איך א גאנע בינטעל בריעף פון מיין שמואל-טשע', וואס ער שרייבט מיר פון דער מלחמה. נאט ליענט, ווועט איהר אליז זעהן, וואס פאר א פוגעל דאס איז. קופט נישט, פאני שלום-עליכם, אויפֿן כתבע, וואס איז ניט איזוּ רײַן, און ניט איזוּ שען, ווי זאנט איהה קאָטַע שערעס מיט לאָפְּטַעַטַּעַט. ער, מײַן שמואל-טשא היסט עס. האט א האנד דוקא א שענע; מע קאן זאנען אויף איהם. אן ער איז א כתבא רבה". אלע מיינע קינדרער האבען נאָך געלערענט אין הדר, פְּלַעַנְטַמֵּן זיך אַרְוֹמְטְּרָאָנָּעָן מיט זיירע כתבים פון שטוב צו שטוב און פון האנט צו האנט. דאס איז בי זוי בירושה. איך אלַּיְּוִין, ווי איהר קופט מיך אן, האב אויך געהאט אַמָּל זעהר א שענע "פְּאַטְּשֶׁעֶרֶקָּעַ". די נאנצע משפחה אונזערע פינען זיך אוים מיט זייר "פְּאַטְּשֶׁעֶרֶקָּעַ". נאָך וואס דען? איהר דארפט דאָך אלַּיְּוִין פְּאַרְשְׁטָעָה, ווי איזוּ און אין וואס פאר איז אופּן די דאָזִינְג בריעף זענען געשרייעבען געווארען. אין טראָנִי שייעט, משטינט געוזאנט! און לוייפְּעַנְדִּינְג אָונְטָעָר אַהֲנָעָל פון פְּיִירָה! צויזען האַרְמָאָטָען און לְוַפְּטְּ-מַאְשִׁינְעָן! אַט נָאָט, ועהט אלַּיְּוִין, אַדְעָר וויסט איהר וואס? איך וועל איך לויינען שטיקַע לעכויז, וויל ס'אַיז שווין א סְךָ ערְטָעָר פָּאָרָהָן, וואס האבען אַפְּגָעָרְבָּעָן זוּר, א סְךָ בלעטלעך פָּעָהָלָעָן. און ס'אַיז טאָקי שׂוּעָר צו לויינען אלְסְדִּינְג אַוְיף אַיְּלָן מַאְלָן. איך לְיַעַן אַיְּדָך, פָּאָנִי שְׂלָוִתְּ עַלְיכֶם, דעריבער נאָך דעם רעכטען עיקָר לְיַעַן איך איך. אט האט איהה למשל, א בריעת, הוייבט זיך אַן בי איהם איזו:

"שלום, זאנט ער, לאהובי אַבְּיַה הנגיד היקר הנכבד המרום המופְּלָג המפּוֹרָס...". מילא בסיפור, נו — מיר געהן וויטער... חכם וגבון חביב ונחמד כבוד שמו תפארתו מוהר"ר יעקב נ"ז, ראשית קומ איך דיר צו מערדען, זאנט ער, פון מיין געפּינען זיך,

או איך געפין זיך אין דעם צוווי אוון צוואנצינסטען בעסעראכער
פאלק...» נו, דאס איז נישט וויכטיג פאר איך, מיר נעהן וווײַי
 טער: «און איז מיין נאטשאַלְסְטוּוו איז פון מיר זעהר צופרייע
 דען...» אורך ניט אזווי וויכטיג... «און מיר האבען געהאט, זאנט ער
 וווײַטער, אָ געפֿעכט אונטער אָ דֶראָת, צוישען נרויסע בערג, דריי
 טעג מיט דריי נעכט אונטערן פיעער קעגען פינַה, דריי מאַל אזווי
 שטאַריך ווֹי מיר. נאָר אָנוּזערע האבען זיך געווארפֿען איזן פיעער
 אָרִין, אָפֿגעַלְאָגָעַן אַלְעַ אַטְאָקָעַס אָוּן באַקְומַעַן אַלְעַ מאַל נֵיע אָוּן
 מערגעפֿרִישְׁטָע פָּאָלְקָעַן, ווֹאָס וּנְעַנְעַן גַּעַפְּאַלְעַן אַיְינָס נאָךְ דאס אַנדְרָע,
 אַיְינָס נאָךְ דאס אַנדְרָע, אזווי ווֹי שְׂטָרוֹי. בְּלוֹט האָט גַּעַרְנוּן, אַזְוִי ווֹי
 ווֹאָסָעָר. אָוּן מיר האבען גַּעַפְּאַנְט אַבְּעָר טוֹידְטָע. ווֹאָרוֹם ס'אָוִי נִיט
 גַּעַוְעַן קַיְן צִיְּיט אַוְיְפָרָאַמְּעַן דֵּי גַּעַרְגַּעַטָּע אָוּן אַיבְּרָכִינְדָּעַן אַוְנוֹעַ
 דָּעַ גַּעַרְאַנְעַטָּע, אַיבְּעָר דֵּי דִּוְיִטְשָׁע שְׂרָאַפְּנַעַלְעַן, ווֹאָס גַּיסְעַן ווֹי אָ רָעַ
 גַּעַן, אָוּן אַיבְּעָר זְיִיעָרָע מָרוֹאָדְגָעָן באַמְּבָעָס פָּוּן דֵּי צְוֹוִי אָוּן פָּעָרַ
 צִינְעָר האַרְמָאַטָּעַן, ווֹאָס דָּעַרְלָאַגְּנָעַן ווֹוִיט, אָוּן אָנוּזערע קַאַגְּנָעַן נִיט
 אַזְוִי ווֹוִיט דָּעַרְלָאַגְּנָעַן. וּוֹעַן נִיט דָּסָם, ווֹאַלְטָעַן מיר גַּעַמְאַכְּט פָּוּן
 זַיְיָ אַתְּלָ! ווֹאָרוֹם אַוְנוֹזָרָע, אָוּן ס'אָוִי נִעְקָומָעַן צָום סּוֹת, האַבְּעָן
 מיר זיך אָ ווֹאָרָף גַּעַתְּהָאָן אַוְיְפָן פִּינַּד מִיט מִיט באַיְאַנְעַטָּע, מיר זיך
 גַּעַן שְׂוִין גַּעַוְעַן דֵּי לְעַצְמָעָ, האָט דָעַר קָאַמְּאַנְדִּיר נאָר אָ זַגְּנָעַ
 גַּעַבְּעָן אִין ווֹאָרט: «בראַטְצִי!» — ברידערעלע, הַיִּסְטָע, —
 האַבְּעָן מיר פָּאַרְגָּעַסְעָן, אָוּן מיר זַעַנְעַן שְׂוִין סְקִידְחָל אַהיַפְּעָל, אָוּן דֵּי
 דִּוְיִטְשָׁע זַעַנְעַן נאָךְ אַגְּנָצָעָר יִם, אָוּן מיר האַבְּעָן זיך אָ לאָנוֹ גַּעַן
 טְהָאָן אוֹיפָה זַיְיָ מִיט אַהְוָאָ, אָוּן האָנט בֵּי האָנט גַּעַלְאַגְּנָעַן זיך
 מִיט זַיְיָ, בֵּין ס'אָוִי גַּעַוְוָרָעָן נִאְכָּט, אָוּן דָעַרְוַיְיל זַעַנְעַן אַונְטְּעַרְגָּעָן
 קַוְמָעַן צַו אַוְנוֹ פָּוּן הַינְטָעָן נאָךְ אָוּן נאָךְ חִיל, צְוַגְּעַפְּרִישְׁטָע הַיּוֹכְטָ
 עַם, ווֹאָס זַעַנְעַן גַּעַפְּאַלְעַן אוֹיפָה טוֹידְטָע אָוּן אָ סְקָ גַּעַפְּאַגְּנָעַן, נאָר
 אִיךְ בֵּין גַּעַוְעַן גַּעַרְאַנְעַט פָּוּן אַ שְׂרָאַפְּנָעַל, סָאמָע אִין דָעַר
 קְנִיהָ פָּוּן דָעַם לִינְקָעָן פָּוּם. נאָר אִיךְ האָב זיך גַּעַהְאַלְטָעָן שְׂטָאַרְקָ
 ווֹיָל אִיךְ האָב גַּעַהְאַט דֵי פָּאַהָן אִין דֵי העַנְטָה. אִיךְ האָב זַי אַוְוָעָךְ

גענו מען בי א געפאלענען פון די הענט א羅ים, און איך האב טיר געואנט: דער טוידט זאל מיר זיין, נאך בל זמן איך שטעה אויף די פים, לאו איך די פאהן נישט א羅ים! דאס האט געוועהען דער קאמאנדייר אלין, און אzo מיר האבען אפנערטראטען און מע האט מיד גענו מען און האספיטאל, האט מיך דערפער דער קאמאנדייר צונעשטעלט צו א "געארני", וואס איך דארף די טען באקמען, און טאקי די טען שריב איך מיד אוייס פון האספיטאל צוריק אין פאלק אריין. און איך צעהל שוין די טעם, די מינומען, ווען איך וועל וויעדר זיך קאנען נעמען צו דער ביקם, ווארום עם קאכט אין מיר דאס בלוט מיט סכנת נפשות, עם ברעט אין מיר א פיער אויפין פינעה, וואס האט אוענקעלענט די בעסטע בחות אונזערע, אויסגעקוילעט אונזערע ברידער, אזווי ווי די אקסען, אזווי ווי שאָה, און אונזערע בעסטע אפיקיערען האט ער גענו מען, אין פלען איינע אינעם מיט אונזערע הארמאטען און מאשינעם, מיט אונזער גאנט צער שועער ארטילערע אהן א שייעור אמונייע, פערד און גאנט צע וואנגאנעם מיט ברויט — אוייסקרענען זאל ער דאס, ער איז שטארק, דער דיויטש, אוי איז ער שטארק! מיר זענען אבער איך געונג שטארק! מירן איהם באזוייען!..."

נו, פאני שלום-עליכם? וואס'ט איהר זענען אויף יאנקען יונעוער'ס זohan און אויפ יהיא'ס ברודער? אדרער נאט, אט האט איהר נאך א ברוועל: "לבכוד, זאנט ער, אהובי אבוי יקידי הרבני הנגיד המרום..." בקייזר... "החכם המפואר הנחמד והחביב כש"ת מוהר" ר' יעקב נ"י! איך האב דין ליעבען בריעפה, אבוי יקירי, מכבּל געוען, און דענק דיר זעהר פאר דינען ליעבע זיסע קלונג רעה, וואס זענען געואנט געואנדען מיט גרוים חכמה און מיט פיעל קלונגשאפט"... מליא באקייזה, מוחל, מוחל! בעסער געוען פרהער פאלגען דעם טאטען, איידער איצט מודה זיין, אzo ער פאר-שטעהט איזן עסק... און וויטעה, לאמר ליענען וואס שריבט ער וויטער? וויטער שריבט ער אזווי: "און וואס די מאמע בא"

ווײינט איזוי יהיאַלֵין אונַ לְעָגֶט אִין דַי וּוּלְטַ, וּוֹאָס עַר דָּרְךָ גַּעַהַן אַין דַעַר דִּיעַנְסֶט, פָּאַרְשְׁטוּה אִיךְ נִימַת, מִיט וּוֹאָס אִין יהיאַל מַעְהָר מִוּחָם פָּוּן מִיר? דָּאַכְט זַיְךָ, מִיר שְׁמַטְמָעַן בִּידְרַע פָּוּן אִין יהָס...” וּוֹאָס זַאנְט אַיְהָר אַוִיפָּא צַזָּא חַבְרַהַמַּצָּן, וּוֹי עַר וּוּרְטַעַלְטַ זַיְךָ? עַט לִינְט אַיהָם נַאֲךָ אַין זַוְּנַעַן וּוּרְטַעַלְטַ אַין אַזָּא צִיְּטַן נַאֲרַ לְאַמְּרַ גַּעַהַן וּוּיְיטָרָ: “אַין דַו קָאנְסְטַט מִיר זַאנְגַעַן, אַבְּוִי הַיקָּרָ, מַזְלָטַב מִיט אַ צְוַיְּטַעַן אַרְדְּעַן, אַוִיךְ אַ “גַּעַרְגַּי”, פָּאַר דָּרְפְּרַאְרָ, וּוֹאָס אִיךְ הַאָב אַוִיפָּא מִינְעַ פְּלִיזְעַס, אַנְטְּלוּיְפְּעַנְדִּינְגַּן פָּוּנְסָם פִּינְהָ, אַרְוִיסְנָעַ טְרָאַגְעַן אַ גַּעַרְאַנְעַטָּן אַפְּיצְיָעַר פָּוּן סָאמָעַ פִּיעַרָ, עַר הַאָט זַיְךָ גַּעַבְעַטָּן נַאֲרָ, מַעַ זַאֲל אַיהָם אַוִיפְהַובָּעַן פָּוּן דַעַר עַרְדָּ, זַיְךָ גַּעַד הַאלְטָעַן בִּיְמָס בּוֹרָ, נִישְׁתַּחַת גַּעַקְאַנְטָ אַלְיָוָן, הַאָט קִינְגְּנָעַר נִישְׁתַּחַת גַּעַד וּאַלְטַ זַיְךָ אַפְּשַׁטְעַלְעַן, וּוֹאָרוּם מַעַ הַאָט אַוְנוּ זַוְּהָר גַּעַיאָנָט, גַּעַד הַאַנְגָּלְטָ אַוִיפָּא אַוְנוּ מִיט פִּיעַר פָּוּן אַלְעָזַיְטָעַן, פָּוּן רַעַכְתָּס אַין פָּוּן לִינְקָם, פָּוּן פָּאַרְיָנְט אַין פָּוּן הַינְּטָעַן, אַין פָּוּן אַוִיבָּעַן דַי לְוַפְּטָיָה מַאְשִׁינְעָן, אַזְוִי וּוֹי דַי וּוּילְדָעַ פּוּיגְלָעַן, וּוּרְעַר הַאָט גַּעַקְאַנְט הַעֲרָעָן, אַזְוִי מַעַ לְוַפְּטָיָה, וּוֹי דַי צְעוּוַילְדָעַוּוּטָעַחְיוֹת? אַין וּוּרְעַר הַאָט דָּאָס גַּעַקְאַנְט זַיְךָ אַפְּשַׁטְעַלְעַן חַאְטָשָׁ אַוִיפָּא אַ וּוּיְלָעַן, בַּיְ אַזָּא הַעֲלִישָׁ פִּיעַרָ? נַאֲרַ דַעַר דָּזְוִינְגָּר גַּעַפְּאַלְעַנְגָּר אַפְּיצְיָעַר הַאָט אַוִיפָּא מִיר אַזָּא מַאְדָנָעָם קוֹשָׁ גַּעַנְבָּעָן מִיט זַוְּנַעַן שְׁעָנָעָן, בְּלִוְיָעָן, גַּוְטָעָ אַוְינְגָּעָן, אַזְוִי עַר הַאָט מַיְיךָ דָּוְרְכַּגְּעַנוּמָעָן דַוְרָא אַין דַוְרָה, אַין אִיךְ הַאָב זַיְךָ אַפְּזָ גַּעַשְׁטָעַלְעַן, מִיט בִּידְרַע עַלְעַנְבּוֹגָעָנָס זַיְךָ גַּעַמְאַכְטָ אַ וּוֹגָעָ צְוּוַיְשָׁעָן דַי לְוַיְפְּעַנְדִּינָעָן, זַיְךָ אַנְגְּנַעַבְוִוְיָגָעָן צָוָם אַפְּיצְיָעָר, גַּעַוְאַלְטָ אַיהָם אַוִיפָּא שְׁטָעַלְעַן פָּוּן דַעַר עַרְדָּ — וּוּרְעַר? וּוֹאָס? עַר קָאַן זַיְךָ נִיתְהַלְתָּעַן אַוִיפָּא דַי פִּים, וּוֹי אִין אַונְטְּרַגְּנַעַה אַקְטָעַר בּוֹיָם. וּוֹאָס טְהָוָת מַעַן? זַאֲל אִיךְ אַיהָם אַיְבָּרְלָאַזְוָעָן אַלְיָוָן? — וּוּרְעַר עַר צְעַמְרָאַטָּעָן. אִין אַפְּיצְיָעָר! שְׁלַעַפְּעַן זַיְךָ מִיט אַיהָם? — וּוּגַעַט מַעַן אַוְנוּ בִּידְרַע אַזְוּקְלַעְגָּעָן. זַעַ אִיךְ מַיךְ צַו אַין זַאֲג צַו אַיהָם: קְרִיךְ, וּוּאַשְׁעַ בְּלַאֲהַאֲרָאְדִּיעָ, אַוִיפָּא מִיר! אַין אִיךְ הַאָב אַיהָם אַ נַּעַם גַּעַנְבָּעָן צַו זַיְךָ אַוִיפָּא דַי פְּלִיזְעָס אַין בִּינְ דָּוְרְכַּגְּעַלְאַפְּעַן מִיט אַיהָם אַ שְׁעָן בִּיסְעָל

מייל, אונטער אַ האָנְגָּל פֿוֹן קְוִילָעַן, בייז מֵיר זענען קוּם גַּעֲקּוֹמָעַן צַוְּאָ פָּוְנְקָט, ווֹאוֹ אָוְנוּ עֶרֶעָהָבָעָן גַּעֲוָאָרָט אָוִיף אָוָן. דָּאָרָט האָט צַעַן דָּעַם אָפִיצְיָעָר אָוְועַקְנָעַלְעַנְט אַיְן האָסְפִּיטָאָל אָוֹן מֵיר אָוִיך, ווֹוַיל אַיך בֵּין אָוִיך גַּעַוְוָן גַּעַרְאָנָעָט פֿוֹן דָּעַר גְּרִינְג, אַ שְׁרָאָפְּנָעַל האָט מֵיר אָפְּנָעַסְכְּמָאַלְיָעָט אַיְין אָוְיהָהָר, אָוֹן עֶרֶשְׂת דָּאָרְטָעָן ווֹועֵר אַיך גַּעַד וּאוֹיר, אַזְּ דָּעַר אָפִיצְיָעָר אַיְזָא אַגְּנָצָע שִׁישְׁקָע, אַ פִּירְשָׁט, אַ קְנִיאָוָשׁ, פֿוֹן דִּי זַוְּאָס זענען נַאַהַעַנְט צָוְמָהָוָף... עֶרֶה האָט מֵיר צֻוְיָּי מַאְל גַּעֲזָעָהָן, גַּעֲשִׁיקְטָמָה מֵיר רְוָפָעָן, אָוִיסְגָּעָרְעָנָט זַיְך, ווֹי אָוִוי אַיך הַיִּס אָוֹן ווֹועֵר אַיך בֵּין, שְׁטָאָרָק גַּעַלְוִיבָּט מֵיר אָוֹן גַּעַזְאָגָט, אַזְּ עֶרֶה ווֹעֵט מֵיר קִיְּזָן מַאְל נִיְּט פָּאָרְגָּעָסָעָן — אָוֹן מַעֲהָט מֵיר צְוָנָעַשְׁטָעָלָט צַוְּאָ "גַּעֲרָנִי" דָּעַם צֻוְיָּוָטָעָן מַאְל..."

וּוֹאָס זַאְגָּט אַיהֲר אָוִיף דָּעַר נְדוּלָה — צֻוְיָּי גַּעֲרָנִים! פָּרָעָנֶט גַּוְהָם, וּוֹאָס'ט עֶרֶתְהָוָן מִיטְזָוִי? אָנוֹ לֹאָזֶה עֶרֶה פְּרוּבָעָן קְוּמָן מִיטְזָוִי, לְמַשְׁלַח, קִיְּזָן פִּיוּמְעַרְבָּאָרָג אָדָעָר קִיְּזָן מַאְסְקָוּעוּ — צִי ווּעַט מַעַן אַיְהָם נִיְּט אָרוּסְכוֹאָרְפָּעָן מִיטְזָוִי נַעֲרָנִים? צִי לֹאָזֶה עֶרֶה, אַשְׁטִינְגָּה, [זַעַמָּעָן] צְרוּרָק קִיְּזָן קְרוּשָׁנִיק, ווּעַט זַיְך פְּלִיאָקָע מִסְתָּמָא אַיְבָּעָרְשָׁעָרָעָה [זַעַמָּעָן] אָוֹן ווּעַט נִיְּשָׁט מַאְכָעָן אָוִיף אַיְהָם מַעְהָר קִיְּזָן בְּאַיְקָאָט, ווֹי [זַעַמָּהָרָת] אַיהֲר? נַאֲרָמִינְט נִיְּט, אַזְּ אַיהֲר זענען שְׁוִין פָּאָרְטִינְג. שְׁוֵיר האָבָעָן, אַיהֲר פָּאָרְשָׁטָעָת צִי נִיְּזָן, נַאֲדָק אַ דָּרְיְטָעָן "גַּעֲרָנִי". יְוֹאָס מִיְּנִינְט אַיהֲר, מֵיר זענען עַפְּסִים פֿוֹן דִּי קְלִינְעָן? דָּעַם דָּרְיְטָעָן מַעְנָדָל האָבָעָן מֵיר באַקְוּמָעָן... נַאֲדָק אַט ווּל אַיך אַיְיך בְּעַטְעָר לְיְוֹנָעָן, וּוֹאָס עֶרֶלְיָוָן שְׁרִיבָּט מֵיר, מִיְּזָן שְׁמָוָאָל-מִשְּׁה הַיִּסְטָע עַבְעַבְעָן. סַאיְזָאָרָה נַאֲדָק צּוֹלְיָעָבָן לְשׁוֹן אַלְיָוָן. עֶרֶה האָט אַ שְׁעָנָעָם לְשׁוֹן, מַלְיָץָה — דָּאָס לִגְנָט שְׁוֹן בֵּין אָנוֹ אַין דָּעַר טְבָע. דָּאָס אַיְזָן בֵּין אָנוֹ אַ משְׁפָחָה-זָאָר. עֶרֶה שְׁרִיבָּט צַוְּמָר ווּוִוְוָתָה, שְׁרִיבָּט עֶרֶה אַזְּוּוּ:

"... אַיְצְטִינְגָּס מַאְל קָאָן אַיך מֵיר זַאְגָּנָר בְּאַרְיָהָמָעָן, אַבְּיִיְרִי, אַזְּ אַיך האָבָעָן אַמְּעָט אַפְּגָּרָאָטָעָוָעָט אַגְּנָצָע אַרְמִיעָ, וּוֹאָס

האט געלאנט אַרְוָמֶנְדִּינְגָּלְט ווּרְעָעָן פֿוֹן אַלְעָן זַיְטָעָן אַזְּן גַּעַנוּמָעָן
ווערען פֿוֹנְס פֿיַינְד אַזְּן פֿלְעָן, הַעֲכָר זַיְבָּעָגָן טַוְיַזְעָנְדָן מַעַן מַיט
אַזְּנוּעָר גַּאנְצָעָר שַׁוּעוּרָר אַרטְילְעָרִיעָן, וּאוֹרָם דַּעַר שְׁנִי, וּאַס אַזְּן
אוֹיסְגַּעְפָּאַלְעָן, הַאט צַעַלְאָוָט, דֵּי עַרְד אַזְּן גַּעַוּאָרָעָן וּוַיְיךְ, אַזְּוַי וּוַיְיךְ
דרְלִים, אַזְּן דֵּי פֿעַרְד הַאַבָּעָן גַּעַזְוַנְקָעָן, דֵּי רַעַדְרָעָן הַאַבָּעָן נִישְׁטָן
געַקָּאנְט אַרוֹיסְס...”

הקייזר, פֿאַנְיַי שְׁלוּמִידְעָלִיכְם, וּוְיַזְגַּט אַיהֲר — פֿאַנְיַי גַּלְיְקָעָן
מַיט פֿאַנְיַי תִּירְזִיצִים. אַיךְ וּוַיְיל גַּנְדְּנִיט לַיְעַנְעָן וּוַיְיטָר. אַזְּן
צַוְּיִי וּוַעֲרָטָר וּוַעַל אַיךְ אַיְיךְ נַאֲר אַיבְּעַרְגָּעָבָעָן דֵּי מַעְשָׁה: אַזְּן
מַעַן הַאט בְּאַדְרָפְט אַוְיסְגַּעְפְּיָנָעָן, וּוֹאַזְּגַּעְפִּינְט זַיְךְ דַּעַר שְׁוֹנָא, הַאט
זַיְיַי אַוְיסְגַּעְרָופָעָן, וּוֹעַר וּוַיְיל זַיְךְ מוֹסְרָנְפָעָן זַיְיַי קְרִיבָעָן בְּאַרגְּנָאַרְאָפְט
אוֹיפְּן בּוֹיךְ צָוָם וּוְאַלְהָ, צָו אַוְיסְקוּעָן, אַיהֲר פְּאַרְשָׁטָהָט צִי נִיְין,
דֻּעַם דַּיְיטִישׁ? הַאַבָּעָן זַיְךְ אַפְּגַּנְעָרָופָעָן נִימְתְּ קִיְין סָךְ, אַזְּן צַוְּיִישָׁעָן
זַיְיַי אַזְּן דַּעַר עַרְשָׁטָר גַּעַוּעָן עַר, שְׁמוֹאַלְמִשָּׁה הַיּוֹסֶט עַם. אַט דָּאָס
אַיְוַי דֵּי גַּאנְצָעָר מַעְשָׁה; נַאֲר דַּעַר צַעַלְעָגָט עַם, וּוְיַזְגַּט אַיהֲר, אַוְיַיְתָה
טַעַלְעָרְלָעָךְ. דַּעַר שְׁפִּיאַז אַזְּן — זַיְיַי הַאַבָּעָן אַוְיסְגַּעְשָׁמָעָקָט דַּעַם
דַּיְיטִשָּׁה, אַזְּן מִיְּן שְׁמוֹאַלְמִשָּׁה אַזְּן גַּעַוּעָן דַּעַר עַרְשָׁטָר, וּוּאַס הַאט
אַגְּנָעָזָגָט דֵּי דָּאַזְּגָעָן גַּוְטָעָן בְּשָׂוְרָה, אַזְּן מַעַן הַאט צִיְּתָה גַּעַהְאָט דַּעַר
רַיְבָּעָר מַאֲכָעָן פְּלִיטָה — אַנְיִיט וּוְאַלְטָגָעָן שְׁלָעָכָט! דָּאָס הַיּוֹסֶט,
סָאַיְוַי אַזְּוַי גַּעַוּעָן אַזְּאָאַיְוַי אַזְּאָאַיְוַי דֵּי שְׁוֹנָאִי יִשְׂרָאֵל, מַעַן הַאט
אַיְהָם גַּעַבְּרָאַכָּעָן אַ בְּיַיְן, פֿאַנְיַי הַיּוֹסֶט עַם, גַּעַיְאָגָט וּוְיַזְגַּט אַיְהָם
נַאֲר פְּאַרְנָעָמָעָן אַ גַּאנְצָעָרְמִיעָאַזְּן דַּעַם דַּיְיטִשָּׁה נִישְׁטָן גַּעַרְאָטָעָן —
אַזְּן דָּאָהַט אַזְּוַי מִיְּן שְׁמוֹאַלְמִשָּׁה גַּעַהְאָט אַ חְלָקָה, אַזְּן דַּעְרָפָאָר
בְּאַקְוּמָעָן אַ נִּיְּיעָ מַתְנָה — וּוְיַעֲדָר אַ גַּעַעַרְנִיִּי, שְׁוַיְין צָוָם דַּיְיטָעָן
מַאֲלָ. אַזְּן דַּעְרָמִיט וּוְעַד אַפְּגַּנְעָהַאָקָט דֵּי גַּעַשְׁיכָטָעָן פֿוֹן זַיְנָעָ גַּבְרוֹת
וּנְפְּלָאָות, אַזְּן עַם הוֹבִיט זַיְךְ אַזְּן אַ נִּיְּיעָ גַּעַשְׁיכָטָעָן פֿוֹן אַיְיַי אַוְמְגַלְיקָה,
וּוּאַס הַאט זַיְךְ מִיט אַיְהָם גַּעַטְרָאַפָּעָן אַיְבָּעָר אַ דַּיְיטָשָׁעָן אַפְּיִיצְיָעָר,
וּוּאַס עַד הַאט גַּעַנוּמָעָן אַזְּן פֿלְעָן אַזְּן וּוּאַס מַעַן הַאט אַיְהָם דַּרְרִיָּה
בְּעַד גַּעַעַמְשָׁפְט, טָאַקִּי מִיְּן שְׁמוֹאַלְמִשָּׁה'ן הַיּוֹסֶט עַם, פְּעַלְדְּגַעְרִיכְט,

און עם איז איהם געקומען אַ קלוייניגקייט — נאר שיסען אין פיער און צווארנץיג שעה ! ...
ואָס מיט איהם איז וווײַטער געווארען — דאס וויס נאר גאט און גוטע מענטשען, וואָס זאגען, אָז ער איז איצט אין אַמּעריקאַ.
הָלְאָי, פָּונְ אַיְעָרְ מוֹילְ, וְוִי זָגָט אַיהֲרָ אַין גָּטָטָס אַוְיהָרָעָן. נאר אָזְוֵי וְוִי מִיר האָבעָן זִיךְ שְׁוֹן בַּיּוּדָע גָּוט אַנְגָּלְיוּעָנָט, לְאֹעֵן מִיר
די דָּזֶינְגָּע גַּעֲשִׁיבְּטָע אַיבָּעָר אַוְיפְּ שְׁפָעְטָעָר אַבְּיסָעָל.

.14

שְׂמָעֵ יְשָׁרָאֵל

— — — אַיךְ האָבָּמָרָא, אָז די גַּעֲשִׁיבְּטָע וְוָאָס אַיךְ גַּעַב אַיךְ
אַיבָּעָר אַצְּינָה, פָּאָנוּ שְׁלוּמְ-עַלְיכָם, אַין דָּאס די לְעַצְּטָע מְעַשְּׁה פָּוּנְ
טוֹזְעָנָד אַין נָכְטָמָ, וְוָאָרוּם די אַדְעָן, וְוָאָס פָּאָהָרָעָן מִיט מִיר אַין
דרְוִיטָעָר קָלָסָ, זָאגָעָן, אָז מִיר וְעַנְעָן שְׁוֹן בָּאָלְד אַין אַמּערִיקָאַ.
הָלְאָי, פָּונְ אַיְעָרְ מוֹילְ אַין גָּטָטָס אַוְיהָרָעָן. חָאָטָש אַיךְ דָּאָרָף אַיךְ
זָאגָעָן דָּעַם אַמְּתָה, אַיךְ בֵּין אַין דָּעַם נִישְׁטָמָ אָז אַנְגָּהָוּבָעָן
מִיר שְׁלַעְפָּעָן זִיךְ שְׁוֹן אָזְוֵי לְאָנְגָּהָן, אָז אַיךְ האָבָּשׂוֹן אַז אַיְוָהָאָזָן אַ
צָו פָּאָרְלִירָעָן דָּעַם בְּטַחְוֹן מִיט דָּעַר אַכְּוֹנָה, אָז סָאָזָן פָּאָרְהָאָזָן אַ
לְאָנָה, וְוָאָס הַיּוֹסְט אַמּערִיקָאַ. נָאָר אַוְיבָּסָאָזָן אַין אַמְּתָה, אָז מִיר
דָּעַרְנָהָעַנְטָעָרָעָן זִיךְ, וְוִי זָווִי זָאגָעָן, צָוּם נָאָלְדָרָעָנָם לְאָנָה, בָּאָדָרָף
מְעַן זָהָהָעַנְטָעָן די דָּזֶינְגָּע גַּעֲשִׁיבְּטָע, וְוָאָרוּם אַיךְ קָאָן חַלְילָה
בְּלִיבָּעָן אַין מִיטָּעָן — וְוֹאָו וּוּלְ אַיךְ אַיךְ גַּעַהָן זָכָרָן אַין נִוְּרָ ?
יאָרָק ?

הַקִּיצּוֹר — וְוִי אָזְוֵי וּוּלְטָט אַיהֲרָ ? צִי זָאָל אַיךְ אַיךְ לְיִעְנָעָן
וּוּלְטָעָר מִין זָהָהָס בְּרוּעָה, וְוִי ער שְׁרִיבְטָט צַו מִיר פָּוּנְ דָּעַר מְלֻחָה ?
אָדָעָר סָאָזָן גַּעַנְגָּה, אַיךְ זָאָל אַיךְ אַיבָּעָרָגָעָבָעָן נָאָר דָּעַם תִּמְצִית
אַין קוֹרְצָעָן, אָזְוֵי וְוִי מִיר בַּיּוּדָע האָבעָן לְיעָבָ ? דָּעַר תִּמְצִית אַין
קוֹרְצָעָן קָאָן אַיבָּעָרָגָעָבָעָן וּוּרָעָן, וְוִי זָגָט אַיהֲרָ, בְּשִׁלְשָׁה דְּבָרִים --

אין צוויו ווערטער: עשו, אַ שלאָק זאָל אין זוינע בײַינער אַריין, דעם אַמת מזו מען אויף אַיהם זאָגען אָונטער די אוינען, — אַיּו גענונג שטאטָרָק אָזֶן גענונג מעכטִיג, אָזֶן גענונג קְרֻעְפְּטִיג אָזֶן גענונג תְּקוֹתָה, מְוֹרָאָדִיגָּה תְּקוֹתָה, — אֲבעָר נָאָר בֵּי זַיךְ אַיּוֹ דָּעַר הַיִּם. פִּיהִ רְעַן אַ היְמִישׁ עַמְּלָחָמָה, לְמַשְׁלֵךְ, שְׂמִיכָעָן צְעַבְּגַנְטָעוּעַטָּע מְוֹזְשִׁיקָעָם, דְּעַרְשְׁטִיקָעָן אַ רְעוּוֹאָרְזָעָן, מְאַכְּעָן, אַיְהָרָ פְּאַרְשְׁטָעָהָט צַיְנִין, אַ אַידִישָׁעָן פְּאַנְרָאָס — דְּעַרְוּוֹף אַיּוֹ דָּעַר אַיּוֹן מְזִיסָּן קְומָט אַיהם אֲבעָר אָוָים פִּיהִרְעָן אַ מְלָחָמָה אַיּוֹן דְּרוֹוִיסָעָן, אַיּוֹן תְּחוֹםְ-שְׁבָתָה וְזַיְתָּעָר פָּוּן זַיּוֹן לְאַנְדר אָרוֹיָס — אַחָא! אַיּוֹ שְׁוֹן שְׁלִימִ-שְׁלִימִזּוֹל. וּווֹ זַאנְט אַיְהָרָ, מִיטָּ דָּעַר פְּוּטָעָר אַרְאָפּ. אַוְיָפּ אַיהם אַיּוֹ גַּעַזְגָּט גַּעַזְגָּרְעָן דָּאָס אַיְגְּגָעָן, וּוָאָס דָּעַר מְדָרְשָׁן זַאנְט אַוְיָפּ אָנוֹן אַירְעָן, לְהַבְּדִיל, "פָּפָּאָר וּוָאָס, פְּרַעַנְטָ דָּעַר מְדָרְשָׁן, אָנוֹן יִשְׂרָאֵל גַּעַלְגִּיבָּעָן צַו אַיּוֹן אַיְלְבָעָרְטָ? וּוְיַיְל אַזְוִי וּוֹי אַיּוֹן אַיְלְבָעָרְטָ נִיט אָרוֹיָס זַיּוֹן בְּוּמְעָהָל נָאָר דָּרְךָ שְׁטוּסָעָן, דָּרְךָ קְלָאָפָּעָן אָזֶן דָּרְךָ קְוּעַמְשָׁעָן, אַזְוִי אַיּוֹן אַוְיָךְ דָּעַר; עָר וּוְעָר נִיט בְּעַסְעָר בֵּיְנָה עָר הַאֲפָט נִיט קִין קְלָעָפּ" ... וּווֹ גַּעַפְּעָלָט אַיּוֹ דָּעַר מְדָרְשָׁ? פָּוּן דְּעַסְטוּוּגָעָן, אַיְינָס צָום אַנְדְּרָעָן גַּעהָר עָרְזָק נִיט אָן. וּוָאָס אַמְּתָה אַיּוֹ אַמְּתָה. עַס מְאַכְּטָ זַיךְ אַ צִּיטָּה, וּוּעַן עָר אַיּוֹ גּוּבָּה, וּוּעַן עָר אַיּוֹ, וּווֹ זַאנְט אַיְהָרָ, יַדוֹ עַל הַעֲלִינוֹהָ, אַמְּתָה. דָּאָס טְרַעְפָּט זַיךְ זְעַלְטָעָן, נָאָר עַס טְרַעְפָּט, הַלוֹּאָי זַאל זַיךְ אַזְוִי נִיט טְרַעְפָּעָן. אַטְהָאָט זַיךְ גַּעַטְרָאָפָּעָן אַ נִּסְ — אַיּוֹ פְּאַרְשְׁטָעָה נִיט, וּווֹ אַזְוִי דָּאָס אַיּוֹ גַּעַשְׁעָהָן, נָאָר עָר אַיּוֹ אַרְיָין דָּעַם דִּיטִּישָׁ, אַזְוִי שְׁרִיבָּט מִיר מִיּוֹן שְׁמוֹאַלְ-מִשָּׁה, דָּרְךָ צַוְּוִי פְּלִינְלָעָן אַיּוֹ עָר אַרְיָין, אָזֶן הָאָט אַיהם אַרְוִיסְגָּעָאָגָּט פָּוּן די טְרָאָנְשִׁיעָט, הָאָט אַיהם אַרְוָמָּד גַּעַרְיַגְעָלָט פָּוּן אַלְעָזְעַטְ�עָן אָזֶן הָאָט פְּאַרְנוּמָעָן בֵּיְנָה אַ גּוּמוֹא חִיל אַיּוֹ גַּעַפְּעַקְעַנְישָׁ, מִיט קְאַנְאָנָעָן מִיט אַמְּנוֹנִיצְיָעָ, מִיט הַכְּלָ בְּכָל מְכָל פְּלָעְקָעָל, אָזֶן דָּעַר עַרְשְׁטָעָר פָּוּן אַלְעָזְעַט הָאָט זַיךְ אַוְיַסְגְּעַפְּיָנָט, פְּאַרְשְׁטָעָהָט זַיךְ, עָה, מִיּוֹן שְׁמוֹאַלְ-מִשָּׁה, דָּרְעָמִיט, וּוָאָס עָר הָאָט גַּעַפְּאַנְגָּעָן דָּעַם עַרְשְׁטָעָן אֲפִיצְיָה, וּוָאָס הָאָט זַיךְ אַונְטְּעַרְגְּעַנְעַבָּעָן

טיט א נאנצען באטאליאן. נאר אט אזווי גראנץ, מיינט איהה, ניט זיך קירחדייטש אונטער? האט צייט, ווארט א ביסעל, וועט איהר הערען, ווי אזווי דער חברה-מאן, מיין שמואל-משה הייסט עס, באשרייבט דאס מיר אין זיין בריעת. די מעשה, איהר פארשטייחט צי ניין, איז אזווי געווען. פריהער האט מען זיך געשלאנגען און נע-שלאנגען און געשלאנגען, ווי געווינטליך אין א מלחהה — מע שטעלט אווועק הארמאטען איינס אקעגען דאס אנדערע און מע צילעועט זיך : דו שיסט אויף מיין רב'ין, איך שים אויף דיין רב'ין. דערנאך הוייבט מען און מיט קאָרְנַאֲגָן און מיט ביקסען, אלע מאָל נעהנטער און געהנען מעה, און מענטשען פאלען פון ביידע צדדים, אזווי ווי שטרוי, א שורה נאך א שורה, אזויל לאנג בעז עם עסט זיך צו — ווי זאנט איהה, קראָטַלְעַך עסען ווערד אויך נמאם, — און מע מהות זיך א ואָרכַט אײַנס אויף דאס אנדערע מיט באַיאָנטען, און מע הוייבט און צו אָרְבִּיטַעַן מיט די הענט און מיט די פים און מיט די צייחן, — שעהמת זיך ניט, פשות מיט די צייחן, ואָרכַט וואָס איז דאס חדוֹש, אזו אויסנעםוטשעט איז מען, און מיעדר און שלעַפערין אויך, און הונגעריג אוך, און פאָרְדְּרָאָס איז האָרצְעַן טראָנט מען, און דאס לעבען איז בミָלָא נישט ווערטה א שוה פֿרוֹתָה, — עלענהיי, לאו זיך איז דאָכְטַעַן, אויסנעהונגערטע וועלְאָ, צוֹוְילְ דעֻוּעַטְעַ חֵוֶת... וואָס זאג איך, צוֹוְילְדַעְוּעַטְעַ חֵוֶת? א סְקַעְרַעְ פֿוֹן חֵוֶת! וואָרכַט אַחַת, איז זיך הונגעריג, פֿאָלְטַז זיך אָזְנַבְּעַן פֿאָרְצְזַקְט אַיך, אָזְנַבְּעַן זיך אַנְגְּעַזְמַנְט, שׂוֹוִינְט זיך שְׁטִילְ; אָזְנַבְּעַן אַעֲנַטְשַׁעַן, אָזְנַבְּעַן ערְצַעְוַעַט זיך, זוֹוִיסְט ער ניט זיַּן אוּפְהַעַר. גַּדְרַבָּה, וואָס מעַהְרַ בְּלֹטַ ער זעהט, מעַהְרַ גַּלוֹסְט זיך, זיַּהְם בְּלֹטַ פֿאָרְנוּסַעַן, אָזְנַבְּעַן מַעַזְוַעַט זיך אײַנס אויף דאס אַנְדְּרַעַ, אָזְנַבְּעַן מַעַשְׁנִידַט קַעַפְ, אָזְוַי ווי מַעַשְׁנִידַט קַרְוִיט, אָזְנַבְּעַן שְׁטַעַכְט מַעַנְטַשְׁעַן, אָזְוַי ווי מַעַשְׁטַעַכְט, הַכְּבִדְלַ, חַוִּידַים, אָזְנַבְּעַן בְּלֹטַ גַּיְפַּט זיך, אָזְוַי ווי וְאַסְמַעַ. ווער האט דאס צִיְּמַט אַקְלַעַר צו

זו מהו : וואס מהו איך ? פון ווועמענס ווועגען און צוליעב וואס ? ווער האט צייט איבערצטראכטען : טאמער געה אך אויפֿ מײַן איגענען ברודער ? והראיה — אט ווועט איהר הארכען ווייטער, איזו ווי מע האט זיך לאז געגעבען איינס אויפֿ דאס אנדרערען, איזו שרייבט מיר מײַן חбраה'מאן, מיט בלוייז שוערטדען און מיט שארפֿע פיקעם, ער מהות אָקּוֹק — גלייך אויפֿ איהם טראגנט זיך אָדִיטשער אָפִיצְיָה, די אונגען ברענונג, דאס פֿלאָקְעָרט ; אט נאך אָמִינּוֹט, נאך אָרגּע — איז ער איהם דורך, האקט איהם אָראָפֿ דעם קאָפֿ ! מײַן שמואלְ-משה אָבער שלאלְפֿט אויףֿ נישט. איזו ווי ער האט דערזעהן דעם בלוטראָדשטיינען אָפִיצְיָה, איזו האט ער זיך געגעבען אָنعم צו דער פֿיקּען, און גלייך אויפֿ אָפִיצְיָה גרייט געוען איהם דורך דורך און דורך, ווי אָמְצָה ! יונער, דער אָפִיצְיָה הייסט עס, האט דאס באָמערט און איז דוקא נישט אָפְּגַּשְׁפְּרוֹגָען צורק, און דוקא גלייך אויפֿ מײַן חбраה'מאן, און, ווי אָמענטש, וואס וויסט, וואס פֿיהָלֶט, אָז ער געהט אָויףֿ אָזיכערן טוידט, האט ער מיט אלְעָלָה בחות אָרוֹיסְגַּשְׂרֵין די ווערדער : שְׁמַע יְשַׁרְּאֵל ! הָאֵל הַיְנָוֶן הָאֵל דָן ... האבען זיך בַּיַּיִן מײַן שמואלְ-משה', איזו שרייבט ער מיה אָפְּגַּעַלְאָזֶט הענט און פִּים, און ער געדענקט ניט, זאנט ער, וואס מיט איהם איזו געוזאָדען. מײַן חбраה'מאן איז קיינטמאָל ניט געוען קייז מסוכנְעָר דאָונָר, נאך עס האט זיך אָרוֹיסְגַּשְׂרֵין ניט ווילענדיג ביַיִהְמָן פּוֹן מַוְיל : " בְּרוֹד שְׁמַע כְּבוֹד מְלֵכָה וְלֵעָם וְעַדְיָה ..." און ווי נאך ער האט אָוִיסְגַּעַדְתָּ דִי דאָזְגָּע ווּרטָה, איז יענער מהות נישט אָז אָוּוּעָק פּוֹן זיך די קליזין און פֿאָלֶט נישט מײַן חбраה'מאן אויפֿ האָלֶז אָז מַעַיְיבָּט זיך ניט אָז צו קושען זיך ? ... איז מען דאָך אָבער אָיז, און אַיְדָה האט שונאים, איז זיך מיישב אַיְינָר אָפְּרָאָסְטָרָאָס אָז פֿערְמְסְרָט מײַן שמואלְ-משה', איז ער האט אלְיָוּן געעהן, ווי מײַן שמואלְ-משה האט זיך געקוּשְׁט מִיטְּזָן דִּיטְּשָׁעָן אָפִיצְיָה,

טיטין'ן שונא הייסט עס. און ביידע, מײַן זוּהן און דער אָפִיצְיעֶר, האָ בען בעט מעשה עפִים געשמוּסַט צוֹוישׁען זיך פֿאַ וּשְׂידָאָוּסְקָאָטוּ.— אָוּפַ אַיְדִישׁ חַיִיסְטַעַס ; אָוּן ווֹאָס טוֹיג אַיְיךְ, ס' אַיְזַ נְעוּוֹאָרְעַן אַ "דיַעַדְלַאַ". מַלחֲמָה-צִיּוֹת אַיְזַ נִיטְקֵין שְׁפִיעַלְכָּל : אַיְינְסַ צְוּיִידְרַי — אָוּן פֿאָרְטִינְגַּן נִשְׁטָאַקְיַין פֿאָרְעַנְטְּפֿערְעַן זיך, נִשְׁטָאַקְיַין עֲרוֹת אָוּן בּּיְעַר אָוּן צְוּוֹאנְצִינְג שְׁעָה וּעְנָט אַיהֲר אַיְין אָפְנָעַ/מִשְׁפְּטַע אָוּן אַ נְעַשְׁאָסְעַנְעַר אָוּן אַ באָנְרָאָבְעַנְעַר — אָוּן , וּוּי זָאנְט אַיהֲר, אַ נְוַתְּעַן טָאנְג מִיט דָרַר קָאָפְאָטַעַן נִשְׁטַע נָאָר קֵין קְדוּשַ אָפְילַו קֵין האָחָנוּ וּוּעַט נָאָך אַיְיךְ נִיטְקְרַעְעַן ! — — — — —

אַט דָא כָּמוֹן אַבְעַר דִי מַעַשָּׂה אַיבְעַרְנָהָקָט וּוּרְעַן, נִשְׁטַע מַחְמַת אַיְיךְ בֵּין אָזָא שְׁלַעַכְטָעַר מַעַנְטָש אָוּן פֿאָרְגִּין אַיְיךְ נִשְׁטַע צַו וּוּסְעַן ווֹאָס וּוּיְטָעַר אַיְזַ נְעוּוֹן, נָאָר אַיבְעַר אַיְין אַנְדָרָעַ זָאָך — דָאָס אַיְזַ דָרַל עַצְטָעַר בּּרְיַעַף זַיְינְעַר, מַעַהְרַ קֵין בּּרְיַעַף הַאָב אַיְיךְ שְׁוִין פֿוֹן מִיְּן חַבְרָה-מַאַן נִיט בְּאַקְוּמָעַן עד הַיּוֹם הַזֶּה, גְּלִיךְ וּוּי אַיְין וּוּאָסְעַר אַרְגִּין ! אַלְאַ, ווֹאָס אַיְיךְ ווּוּיְסַפְּן פֿוֹן אַיהֲרָן, אַיְזַ מַעַנְטָשַעַן ווֹאָס וּוּיְסַעַן טָשַעַן זָאנְגַעַן, מַעַנְטָשַעַן ווֹאָס וּוּיְסַעַן גּוּבְעַן אַיבְעַר דִי מַעַשָּׂה אַיְיךְ צְוּיִעַרְלַיִי אַוְפְּנַיִם, צְוּיִי גּוֹרָסָות הַיִּסְטָעַס : פֿאָרְחָאָן אַ יְשָׁאָמְרִים, ווֹאָס וּוּיְסַעַן פֿוֹן אַיהֲרָן אַ גַּאנְצַע גַּעַר שִׁיבְטָעַ, וּוּי אַזְוִי עַר הַאָט זִיךְ אַוְיְסַעְדָּרָתָמְט פֿוֹן'ס תְּלִיוֹן'ס הַעַנְטָדָרְדָר דָרְךְ אַיְין הַמְצָאתָה, ווֹאָס נָאָר יַאֲנְקָעַל יְנוּעָוָעָרְסָמְט זֹוּהַן קָאָן אַזְוּלְלַיְהָרָבָעַן. דָהַיְינוּ ? אָזְ מַעַהְרַ אַיהֲרָן אַרְיִינְגַעְפִּירָהָרָט, דָעַם חַבְרָה-מַאַן, אַזְוִי דָרְצַעְהַלְטָמָעַן, אָוּן גַּעַנְעַבְעַן אַ גַּעַנְעַבְעַן אַיְיףְּן צִימְדָעַל בְּעַל : "זָאנְגַעַן, רֹוּ פֿיְינְעַר בְּחוֹהָה, דַו שְׁמוֹאָלְ-מִשְׁהָ בְּרַ יַעֲקֹב, אַיְזַ דָאָס אַמְתָה, אָזְ דַו מִיטְיַן דִּיטְשָׁעַן אָפִיצְיעַה ווֹאָס דַו הַאָסָט גַּעַנְוָמָעַן אַיְזַ פְּלַעַן, וּעְנָט אַיהֲר גַּעַפְאַלְעַן אַיְינְס אַדָּס אַנְדָרָעַ אַיְיףְּן הַאָלָו אַיְזַ גַּעַקְוָשַט זִיךְ אָוּן גַּעַשְׁמוּסַט פֿאַ וּשְׂידָאָוּסְקָאָטוּ ?" ... טְרַאַכְט זִיךְ מִיְּן שְׁמוֹאָלְ-מִשְׁהָ אַזְוִי : וְאָל עַר פֿאָרְלִיקְעַנְעַן אָוּן זָאנְגַעַן, אָזְ זִיךְ הַאָבְעַן נָאָרְנִית גַּעַשְׁמוּסַט, הַאָט עַר כּוֹרָא טְאַמְעַר וּוּעַט זִיךְ

ארויסכוואויזען, איז זוי האבען יא געשמוועסט, קאנ ער דא מיאוס אפֿ-
שנויידען... זאל ער, וויעדר ער צוריק, זאגען דעם אמת, קאנגען זוי דא
בײַידע האפען אַ בִּיטְעָרָעָ מְפֵלָה... ווֹאָס טְהָוָתָ מְעָן? אַיְזָ ער גַּעֲפָאַלָּעָן
אוֹיפֿ אַ המְצָאָה, אַיְהָרָ פַּאֲרַשְׁתְּעָהָטָ צִי נִין, איז זאגען זאל ער זוי
טָאָקִי דֻּעָם גַּעֲנָצָעָן אַמְתָה, נַאֲרָ פַּאֲרַטְיִיטְשְׁעָןָ וּוֹעֶטָּ ער זוי דַּי ווּעָרָ
טַעַר אָזְוִי, איז סְזַאָל אָוִיסְקוּמָעָן, זוי זאגַט אַיְהָרָ, אַגְּילָ וְאַשְׁמָתָ
דָּאָסָ הַיִּסְטָמָ, טָאָסִי גַּעֲזָאָנָט אַקְוָרָאָטָ, נַאֲרָ אַמְּכָה זָאַלָּעָן זוי ווּיסָעָן
וּוֹעֶר עַמְּהָאָט זוי גַּעַשְׁלִיעָרָטָ... אַזְוּ ער רַוְּפַט זִיךְּ אַזְוּ זִיךְּ, מִיְּזָ
שְׁמוֹאַלְ-מִשָּׁהָ הַיִּסְטָמָ: "אַיְךְ וּוּעַל אַיְיךְ זָאַגְעָן, זָאַגְעָן ער, ווֹאָסָ
דַּעַר דִּיְוִיטְשָׁהָאָטָ מִיר גַּעֲזָאָנָטָ, ער הָאָטָ צָו מִיר גַּעֲזָאָנָטָ, זָאַגְעָן ער,
אוֹיפֿ אַיְדִּישָׂ: "שְׁמַעְיָ שְׁדַּאְלָהָ לְהָ אַלְהִינָּוּ" — דָּאָסָ
הַיִּסְטָמָ: "אַיְךְ גַּעַב זִיךְּ אַונְטָעָרָ צָו דִּירָ מִיטָּ מִיְּזָ גַּעֲנָצָעָן רַעֲגִימָעָנָטָ..."
הַאָבָ אַיְךְ אַיְהָטָ, זָאַגְעָן ער, דִּעְרוֹוֹתָ אַבְגָּעָנָטָפָרָטָ אַיְיךְ אַיְיךְ אַיְדִּישָׂ:
"בְּדַּוְּךְ שְׁסַבְּגַּוְּדָ מְלַכְּבָּהָ תְּ ו — הַלְוָאָיָ וְאַלְלָטָעָן אַלְעָ
אַיְיָעָרָעָ רַעֲגִימָעָנָטָעָן גַּעֲפָאַלָּעָן אוֹיפֿ אַזְוָאָ שְׁבָלָ"... הָאָטָ מעַן אַיְהָטָ
אַוִּיסְנָעָהָעָרָטָ אַזְוּ מִינְיָהָאָטָ צָו אַיְהָטָ אַזְוּ גַּעֲזָאָנָטָ: "הַחָרָ וְשָׁעָ אַוִּיםָ,
נוֹטָעָרָ בְּרוֹדָעָרָ דִּיְ מְעָשָׂהָ דָּעָרָפָוָן אַזְוָאָ. אַיְיןָ אַנְדָּרָעָרָ אַוִּיפֿ
דִּיְיָןָ אַרְטָ וְוֹאַלְטָ פָּאָרָ אַזְוָאָ זָאָקָ גַּעַוְוִיםָ גַּעַשְׁאָסָעָן גַּעַוְאָרָעָן אַיְןָ פִּיעָרָ
אוֹןָ צְוָאָנָצִיגָּ שְׁעהָ, וְוֹאָרוּםָ וְוֹעֶרֶת אַיְזָ רַעֲדָתָ דָּאָרָטָעָן צְוָוִישָׁעָן זִיךְּ ?
אַיְיָעָרָזָ וְשְׁוֹרָאָזָזָקָוּ לְשָׂוֹןָ, וְוֹאָסָ אַיְהָרָ רַעֲדָתָ דָּאָרָטָעָן צְוָוִישָׁעָן זִיךְּ ?
נַאֲרָ אַזְוָאָזָ וְוֹיָדוּ בְּיוֹתָ אַקְאָוְאַלְעָרָ פָּוָןָ דְּרָיוִיָּ גַּעֲרָגִיםָ, גַּלְוִיבָעָןָ מִירָ
דִּירָ..." אַזְוּ מְעַהָּאָטָ אַיְהָטָ אַרְוִיסְגָּלָאָזָטָ, הָאָטָ ערְ זִיךְּ אַוִּיפָּנָעָ
הַוְּיִבְּעָןָ אַזְוּ אַזְוָעָקָ קִוְּיָןָ אַמְּעָרִיקָאָ. אַזְוָאָ זָאַגְעָןָ מְעַנְטָשָׁעָןָ, וְוֹאָסָ
וְוֹיְסָעָןָ..." אַיְזָ אַבְכָּעָרָ פָּאָרָהָאָןָ אַיְשָׁ אַוְמָרִיםָ, וְוֹאָסָ גַּעַבְעָןָ אַבְכָּעָרָ דִּיְ
אַיְיָגָעָנָעָ מְעָשָׂהָ, נַאֲרָ אַבְיָסָעָלָ אַנְדָּרָשָׁ. דְּהִיְינָוּ: מְעַהָּאָטָ אַיְהָטָ
אַוִּיסְנָעָהָעָרָטָ טָאָסִיָּ אַלְסָדִינָגָ פִּינָּ. נַאֲרָ וְוֹאָסָ דָעָןָ? אַזְוּ ערְ הָאָטָ
גַּעַנְדִּינָטָ, הָאָטָ מעַןָּ צָוָ אַיְהָטָ אַזְוָאָ גַּעֲזָאָנָטָ: "הַחָרָ וְשָׁעָ אַוִּיםָ,
נוֹטָעָרָ בְּרוֹדָעָרָ דִּיְ מְעָשָׂהָ דָּעָרָפָוָן אַזְוָאָ. אַיְיןָ אַנְדָּרָעָרָ אַוִּיפֿ
דִּיְיָןָ אַרְטָ וְוֹאַלְטָ פָּאָרָ אַזְוָאָ זָאָקָ גַּעַוְוִיםָ גַּעַשְׁאָסָעָן גַּעַוְאָרָעָן אַיְןָ פִּיעָרָ

און צוואנציגונג שעה; נאָר אַזְוֵי ווי דָו בִּזְמַט אַקָּאוֹאַלְיַעַר פָּוּן דָּרוּי
געָארְגִּים. ווילען מיר דִּיר אָפָּנוּבָּעַן כְּבוֹד, דִּיר אָוָן דִּין פְּרִיְינֶר דָּעַם
דייטשען אָפִיצְיָה, אָוָן מִיר ווועָלָעַן מַאֲכָעַן אַזְוֵי, אָוָן אַיְהָר זָאלְט
שְׂוִין תְּמִיד זָיוִוָּן אַיְנָאַיְינָעַם אָוָן זָאַלְט זִיד
קִיְוְנְמָאָל נִיְט צָעַשְׁיַׂדְעָן...". — — —
— — — — — — —
— — — — — — —
וּאָס דָּאס האָט גַּעֲמִינְט — באַדָּאָרָף אַיךְ נִישְׁתַּחַת דָּעַרְקְּלָעַה־
רעַן. סָאַיז מַלחְמָה־צִיּוֹת, אָוָן אַיְן מַלחְמָה־צִיּוֹת אַיז אַלְסְדִּינְגּ מַעֲנִי־
לִיךְ. נַאֲר אַיךְ ווַיְלָעַס נִיט בְּרֻעְנָעַן פָּאָרָן מוֹלַע אָוָן נִשְׁתַּחַת אַפְּלוּ
אוּוֹפּ דִּי גַּעֲדָאַנְקָעַן. וּאָרוּם אוּבָּס דָּאס אַיז חַלְילָה אַמְתָה פְּרָעָנֶט זִיךְ,
צּוּ וּוּאָס אַיז מַיְוִן נִסְיָה קִיְוִן אַמְּעָרִיקָא? אָוָן צּוּ וּוּאָס לְעַב אַיךְ?
אָוָן פָּאָר וּוּאָס זָאַל אַיךְ מַיךְ נִיְּסִי אַרְאָפְּלָאָזָעַן, אַזְוֵי ווי אַיךְ זִיךְ דָּאַ
מִיט אַיךְ אָוָן רָעָה, אָוָן וּאָסְטָעַר אַרְיוֹן? נִשְׁתַּחַת מַעֲהָר, בְּלָאָטָע —
אַיךְ ווַיְלָעַס נִיט טָהָוָן. פָּאָר וּוּאָס? וּאָרוּם אַיךְ מַיִּסְיָסִיּ אַנְקָעַל
יְוָנוּוֹעָר... — — — — — — —
— — — — — — —
זַעַחַת נַאֲר, ווי דָעַר עַולְמָה אַזְוֵי דָאס אַבְּיַסְעָל אַשְׁפָּאָר גַּעַד־
גַּעַבָּעַן אַוְיְפָּן דָעַק, אָוָן אַלְעַ קָוּקָעַן זַיִ אַהֲיָן אַיְינְן פְּינְטָעַל אַרְיָין!
נִיט שְׂוִין זְשַׁע וּזְעַנְעַן מִיר נָהָעַנְטָן צּוּ אַמְּעָרִיקָא? נִעְלָוְבָּט בִּזְמַט
דוּ גַּאֲטָן! אוּבָּס אַזְוֵי, נִיט מִיר אַיְיָר הַאנְמָט, רָב שְׁלָוְמִיְּלִיכָּם, זַיִט
גַּעַזְוָנָט אָוָן זַאֲגָט מִיר צּוּ, אָזְוֵי אַיְהָר וּוּטָט פְּאַרְגָּעָסָעַן אַלְסְדִּינְגּ, וּאָס
אַיְהָר האָט דָאַ גַּעַהָעָרט פָּוּן מִיה, פְּאַרְגָּעָסָעַן אַוְיָת אַיְבָּגָן. אַיךְ
הַאָב מַיךְ אַנְגָּהָעָרט, הַעֲרָט אַיְהָר, אַזְוֵי פְּעַלְעָל צְרוֹת פָּוּן דִּי אַיְדָעַן,
וּאָס פְּאַהָרָעַן מִיט מִיר אַיְן דָּרוּיטָעַר קְלָאָם, אָזְוֵי האָב אַרְוִיסִּי
גַּעַזְוָהָעָן, אַיְהָר פְּאַרְשָׁטָעָהָט צִי נִיְּזָן, אָזְוֵי בֵּין נִיט קִיְוִן בֵּן יְחִיד
בִּיּוּם רְבוּנוּשְׁלִילָוּמָן, אַדְרָעָה, ווי זַאֲגָט אַיְהָר, נִיט אַיְינְן זַכְרָאַיְן
מַאֲסָקָוָעָ. זַיִט זְשַׁע גַּעַזְוָנָט אָוָן בְּלִיּוּבָּט גַּעַזְוָנָט אָוָן האָט קִיְוִן
פְּאַרְאַיְבָּעַל נִיט!

איינער פון טויזענד.

געשריבען און יאהר 1903.

אינער פון טויזענד.

זיך וואלט געטען שוווערען, אzo דאס איז ער...
איןגעאנצען ער מיט די ביינערן א Biśul אין אויסגעבעגענע
נאן, קארע, גוטע, תמיד לאכענדיגע אויגען, אין צahan בוי איהם
א Biśul א קרוםער, אין איבערגעואכסענער; אzo ער הויבט אzo
לאכען, בעויזות זיך ארים דער קרוםער צahan.
נאר די האר — אמאל זענען זי געווען געלבליכע, גילדענע
האר; היינט זענען זי פערזילבערט געווארען און נלאנגען אקעגען
דער זונ און נישען זיך אום אין צוויי פארבען: נאלד און זילבער.
שוין ניט קיין יונגערמאן, אפנימ, חאטש ער דארפ זיין אין
מיינע יאהרען.
נאר די משמעות, אzo איך בין שוין אוד ניט קיין יונגערמאן,
אריבער פערציג...
וזל איך צונעהן צו איהם? עפים איז ער מיר זעהר עלגעאנט
געלליידט. א זויסע קאמזיל אויפֿן בייכעל מיט א מאפייע גאַל-
דענע קיט, א שנייפס א גרויסאָרטינער, און וועדליג איך האָב גע-
הערט פון איהם, איז ער היינט נאר "בְּגִלְפִּין", אין די פעדערען,
זאגט מען, קנאקט און טראסקעט, פאָהרט אין קאָרעדעם, קעהרט
וועלטנע!

האָב איך מורה, טאָמֵער מיינט ער, אzo איך מײַן עפֿים.
און איך בין, דארפֿט אַיהֲר זויסען, בוי זיך פון תמיד אַן גֶּדְּלָ-
דִּיג, א Biśul א גֶּדְּלָן.

ニישט קיין בעל-גאווה, הייסט דאס, נאר א גדַּן.
 א גדַּן האט אבער פינט די וועלט, דאס הייסט, ניט ער האט
 פינט די וועלט, נאר די וועלט — איהם, בפרט, אז ער אויז דערצו
 נאר איזן אָרְעֵמָן...

און איך בין זיך מודה — אָרְעֵם, זאנט מען, אויז ניט קיין
 שאנדע — איך בין, לא-עליכם, נישט קיין גבר, ווית, גאנץ ווית פון א
 גנד! איך בין, פערשטעט איהר מיך, פון יענע ריבע פערשטעל-
 טע בעפוצט אָרְעֵמָן לײַיט, וואס פערשטעלען דעם דלאות אין שטוב
 מיט אָשְׁפִּיעֲנָל און אָפָּרְטֶּעֶפִּיאָן, און איזן גאַס — מיט איזן
 אויסגעפּוצטן ראָק און מיט אָנִיעָם קאָפְּעַלִישׁ; נאר אָז מע קוקט
 זיך גוט צו, זעהט מען, ווי דער דלאות פִּוִּיפְּט אַלְעָן ווינקעלעך
 און איזן קעשענִי אויז ערבי-פסח'דיג...

מייט איינעם וואָרט, ס'אייז מיר נישט אין בעסטען; פון א
 צויט, אָז עס האט מיר אויפֿגעהערט צו פֿיעַדְלָען. איך האָב שווין
 אַיבְּרָגְעַטְהָאָן כל עבדות-פרק, אַיבְּרָגְעַדְיָעַנט אלְעָן עַבְדָּה-זָרָהָס —
 עם געהט מיר נישט, חאָטש צעראים זיך. עם געהט מיר ניט אָזוי
 שטאָרָק, אָז איך בין זיך שווין אלְיַיְן נָמָס גַּעֲוָאָרָעָן; יענען —
 שמועסט מען ניט!

עם קאן זיין, אָז יענער קַלְעָרֶט נאר ניט וועגען מיר, האט מיך
 אָין זינען אָין דער לינקער פאה, נאר מיר דאָכְט זיך, אָז אַיטְלִיכְעָר,
 ווער עס דערזעהט מיך, טראָכְט זיך: «אָט אָשְׁלוּמָזְלָן ער קעהָר
 אָודָאי וועלען בעטען אָגְמִילּוֹת-חַסְדָּ? אָיך וועל איהם ניט גַּעֲבָעָן!»
 אָז איך וועל שווין בי איהם ניט בעטען, איך זאל וויסען, דער
 טוידט זאל מיר זיין. אָז טאָמָעָר האָב איך אַפְּיוֹלוֹ יאָ אָין זינען געָ-
 האט רעדען מיט איהם מכה אָגְמִילּוֹת-חַסְדָּ, וועל איך איהם שווין
 מכות זאגען אָזונען אָז אַוְאָרט!

— וואָס מאָכְט אַיהָר? — פֿרְעָגֶט ער מיך אָז קוּקְט מיר גַּלְיַיך
 אָין די אַוְינָעָן אַרְיִין.

— וואס זאל איך מאכען? — זאג איך און קוק איהם נלייך און
די אויגען אריין.

— אבער ווי געהטס? נישקחה?

— נישקחה.

— נה, דאנקען גאט, — זאגט ער און קוועטשט מיר די האנה.

— אויפט איך גוואנט געווארען! — טראכט איך מיר און

קוועטש איהם די האנד.

און אוווי צעההען מיר זיך.

ニישט אזווי האט געקוקט אויפט מיר ער, דער, וואס איך דער-
צעהַל איך פון איהם, בשעת מיר האבען זיך בעגעגענט איז אדעם
אויפֿן בולוואָר. זיין קוקען איז געווען נאָר איז אַנְדֶּר מִין קָוּפָעָן,
איך האב איהם געליעענט איז זיינע גוטע, קאָרע, שמייבְּלַעֲנְדִּינָע אוֹרְ-
געַן.

ער האט מיך צונצזיגען צו זיך מיט זיינע גוטע, קאָרע, שמייכִ-
לענדיגע אויגען, און איך האב מיך אויפֿגעהויבען און לאָז מיך נלייך
צו איהם.

ער ציהט מיר אויס די האנד פון וויטמען, עפָענט אויפֿ דאס
מול אוף צו לאָכען — און עס זעהט זיך אַרוּס זיין קָרְוָמָעָר אַיבָּעָר-
געוֹאַכְּסָעָנָעָר צָחָן.

— אָ ? ...

— אָ ? ...

mir שטעהען איינס אַקְעָגָעָן אַנְדָּרָעָן אָזְן הַאַלְטָעָן זיך בֵּי די
הענד — און איך בין זיך מודה: פון זונט עס געהט מיר נישט גוט,
האָב איך פִּינְסָט אַ נְגִיד; איך האָב פִּינְסָט פָּעָטָע, גַּעֲוָנָטָע, פְּרִיָּ-
לִכְעָ פִּסְלָעָם; איך קָאָן נִשְׁטָט אַנְקָוָעָן אַ פְּנִים, וואס איז צוֹ-
פרְּעִידָעָן מיט זיך אַלְיוֹן און מיט דער גַּאנְצָעָר וּוּלְטָן נאָר דער
דאָזְינָעָר חַבְּרָה-מְאָן בּוּגְטָן זיך צו מיר עַפְּסָים זעהָר פְּרִיְנְדְּלִיך, און
mir צַעְלוּשָׁעָן זיך.

איך וויאים ניט, ווי איזו זאל איך מיר צו איהם זוענדען? זאל גען איהם „דו”? — ווארטט זיך דורך זולבער אין זונע גילדענע האר; זאגען איהם „אייהר”? — האבען מיר געלערענט אין איין חדר איזו פיעל יאהר איינאיינעם!
 דאס איגענען, אפנום, איין פאגעקומען בי איהם אויך, ווארטום איזו מיר האבען זיך צערעדט, האבען מיר גענומען רעדען „בלשון נסתר”, דאס הייסט, איין דער נאנצער צייט האבען מיר זיך איזו געליגנט, איזו מיר האבען זיך בענאנגען אהן „דו” און אהן „אייהר”.
 ווי איזו איז דאס מעגליך? אט ווועט איהר הערען.
 ע ר: איך שטעה און קוק און קוק, דאסט זיך יא, און דאסט זיך ניין? זואסזושע מאסטט מען?
 א י ד: און איך שטעה און טראקט דיב גאנצע צייט: אט דאס זאל זיין טאקי ער? דאסט זיך ער, און דאסט זיך ניט ער. זואסזושע הערט זיך? פון זואגען קומט מען אן?
 ע ר: פון זואגען? איך בין דאך א הינער טאקי, איין אדעם ער שווין פון זויפיעל יאהר!
 א י ד: און איך בין ערשת ניט לאנג א הינער. געלימען אהער צו פאהרען זוכען א געשפט.

ע ר: א געשפט? א געשפט דארף מען זוכען? בי מיר איין פאךעהרט: בי מיר איזו שווין צו פיעל געשפטען; הילואי זואלט איך געהאט איזו פיעל מענשען. שלעכט אהן מענשען, שלעכט! וואס מיר קאסט אט א איךר מענשען! (א בעריההמער!) טראקט איך מיר). איך האב נישט קיון גליק צו מענשען! וויי פיעל מאל איך טראקט מיר: ווען איך האב חאטש איין געטרוייען מענשען, וואס מע קאן זיך אויף איהם פערלאזען, זואלט איך געד לעבט, דאסט מיר, מעהאר מיט צעהן יאהר. וואס זאג איך מיט צעהן? מיט צוואנציגן יאהר! איך האב שווין געפרובט האלטען אלעלריי מענשען — אי בילינע, אי טיעדרע, אי גאנר טיעדרע — אלץ איינט, נישטא קיון געטרוייע מענשען! (אט דאך טראקט איך

מיר, וועט ער זיך מסתמא צעלאזווען, ווי איזו ער מאכט גליקלך מענשען און ווי איזו זיין עקספּלאָטְרַען איהם — איך קען זיין שווין, די דזונגע פֿילְאַנְטְּרַאַפַּעַן! נאר איך שלאָג איהם ניט איבער און לאָ איהם רעדען וווײַטְעַר). איך האָב געהאט אַמְּאָל איזו פֿיעַל חביבם, ווען איינער קומט צו מיר צו געהן און וויל מיר זיין צו הילך, וואָלט איך איהם דאָך אַפְּגִּילְטְּעַן פֿון קאָפּ בְּזֵי פֿים (אַ רעכטער ליגנער! — טראָכְט איך מיר). — און ווי אויף צו להכעיס, בעגעגען איך ניט קיינעם פֿון מיינע לײַט. איך קאן זאגען, אַז דאס איז מײַן ערשטע בעגעגעניש פֿון זוינט איך בין אַהינער. דאָכט זיך, מיר צענען געוווען אַמְּאָל גאנצּ נאַהענטע חביבם, האָ?

אי ד: חביבם? אלץ הייסט חביבם! אַינְאַיְינְעַם געלערענט.

אַינְאַיְינְעַם קעסט גענעסען בי אײַן רבִּין, אַינְאַיְינְעַם געשלאָפּעַן.

ער: איך געדען אַפְּיַלוּ בי וואָסְעַר רבִּין, בְּיַיְמַס רבִּין זורת, אויפּּן אויאּווען, ווינטער אַין די גַּרְוִיסְעַ פֿרֶעֶסֶט.

אי ד: און זומער אַין דְּרוֹוַיְסָען, אויף דער הוילער ערַד.

ער: ווי די חזירם אַין בלְאַטְעַן, מיט אלע וּשְׁאַבָּעַם.

אי ד: און צום שכּון טבה אַין די פֿעַנְסְטְּרַעַר וווער האָט געַן וואָרְפּעַן שטיינְדְּלַעַךְ אַון אַיבְּרַגְּנַשְּׂרָאַקָּעַן די גאנצע שטוב מענשען אויף טויט?

ער: און בי דער פֿוֹרָאַנְדְּיַטְשְׁקָעַ די עַפְּעַל פֿוֹנְסְמַס קאַשְׁישַׁט וווער האָט געַלְקָחַעַט מיט אַ שְׁטַעַקָּעַל, אַונְטָעַן אַ צוּוַּאַק צוֹגַעַן שלאָגַען?

אי ד: און די קאּוּוֹעַנְעַה הווענָאַידְבָּה פֿוֹנְסְמַס ווּאגַעַן בי גַּדְלִיה דעם אלטָעַן?

און איזו וווײַטְעַר.

צערעדט זיך פֿון אַמְּאָלִינְעַ גְּלִיקְלִיבָעַ, נָאָרַיְשָׁעַ, נָאָר גְּלִיקְלִיבָעַ קיינדרער-יאָהָרָעַן, קָאנְעַן מיר שווין איזו גּוֹד ניט אויפּהערען; עַס שיט זיך בי אונַז ווי פֿון אַזְקָעַ; עַס גִּיסְט זיך בי אונַז זוי פֿון אַפְּאַס; עַס לְאֹזֶט זיך נָאָר ניט אוּס קִין שְׁטָאָפּ — בְּזֵי מיר קומען

ארויף צו ביסלער אויפ אונזער איזטינען מעמד, און מיר ווערטע געַז
וואָהָר אַיִינָס פֿוֹנוּס אַנדערען אַ סְךָ גּוֹטָס אַוְן אַ סְךָ שְׁלַעֲכָטָס, אַ סְךָ
פְּרִילְיאִיכְס אַוְן אַ סְךָ טְרוֹיוּרִינְגָס. אַיִינָעָם פֿוֹן אַוְנוֹ גַּעַת דָּאָס גּוֹטָס,
מִיטּ הַצְּלָחָה, דַּעַט אַנדערען גַּעַת דָּאָס שְׁלַעֲכָט, שְׁלִימִידְשְׁוִים-זְמוּלָּזֶל;
איינער פֿוֹן אַוְנוֹ אַזְּנָז אַ נְבִיר, אַיִין אַדְּרָה, דַּעַר אַנדערָר אַ רְעַכְטָעָר
תְּהִרְיאָל. אַיִינָעָר האַלְטָק קִינְדָּרָר אֵין בעסְטָעָר עַרְצִיהָוָגָן, דַּי עַלְטָעָר
טְאַכְטָעָר אַוְיסְגַּעְגַּבְעָן גְּלוּיקְּיךָ, דַּי זְוִיחָן אַלְעָ אַיִין גִּימְנָזְיוּעָ; דַּעַר אַנְ-
דַּעַרְעָר מִוְּטוֹשָׁעָט זִיךְ מִיטּ זְיִינָעָ קִינְדָּרָה, וַיְיַוְּפְּפִין-טוּדָטָה, דַּי עַלְטָעָר
טְאַכְטָעָר זְוַכְּטָעָט שְׁטוֹנְדָעָן אַוְן קָאָן נִיטּ גַּעַפְּינָעָן, אַוְן דַּעַטְזָוָה אַיִין
גִּימְנָזְיוּעָ קָאָן עַרְטָעָט אַיִינְגַּבְעָן, מַעְ דָּאָרָף הַאָבָעָן פְּרָאַטְעָקְצִיעָם,
עַם דָּאָרָף קָאָסְטָעָן גַּעַלְהָ... אַיִינָעָר האַט זִיךְ זְיִינָ אַיִינָעָן הוּא אַיִין
אַדְּעָם, אַוְן נַאֲךְ וּוְאָס פְּאָר אַ חְוִיז — מִיטּ אַ נְאָרְטָעָן אַיִין אַיִינָעָן,
מִיטּ אַלְעָ אַנְטִיכָעָן, אַ גְּנִידָעָן! דַּעַר אַנדערָר אַזְּנָז שְׂוִין פֿוֹן הַבְּשָׁעָ
עַטְלִיְיכָעָ יַאֲהָרָ נְעַרְנָה, פֿוֹן אַיִין דִּירָה אַזְּנָז דַּעַר אַנדערָר. עַרְשָׁת
נִיטּ לְאָנְגָה האַט מַעְןָ אַיִּהָם "אַפְּגַּעַשְׁרִיבָעָן" פֿוֹן קָאָפְּ בְּיוֹ פִּים, פְּעַרְ-
קוּפְּטָה דַּי בְּעַבְעָבָעָם אַוְן אַרְוִיסְגַּעְגַּבְעָן מִיטּ בְּזִוְונָות אַוְיפָה וּוּעָטָ
גָּאָס. אַוְן סְאָיָן בְּיִ אַיִּהָם גַּעַלְיָבָעָן, וּוְאָס סְיֻוּעָט זְיִינָ, וּוּעָט
זְיִינָ — אַרְוִיסְפָּאַהָרָעָן, אַרְיְבָעְרָפָאַהָרָעָן אַזְּנָז אַנְדָעָר שְׁטָאָרָט. מַעְ
זָאנְטָ, סְאָיָן אַ סְנוּלָה: מִשְׁנָה מָקוֹם מִשְׁנָה מַוְלָה.

אַיךְ הַאָב נַאֲךְ פְּאָר קִינְעָם אַזְּוִי אַפְּעַנְטְּלִיךְ נִיטּ אַרְוִיסְגַּעְגָּרָעָט
זִיךְ דָּאָס הָאָרָץ, וּוְאַצְּינָד בְּאָרְטָמִין חַבָּר, אַוְן קִינָעָר האַט מַיְךְ
נַאֲךְ קִינְמָאָל אַזְּוִי נִישְׁתָּאַוְיסְגַּעְגָּרָט גַּעַשְׁמָאָק בְּיוֹן/סּוֹפְּ מִיטּ אַזְּאָ
גּוֹטְפְּרִיְינְדָשָׁאָפָטָה. אַיךְ הַאָב דַּעְרְפִּיהָלָט, וּוְיִ אַ שְׁטִיְין פֿוֹן הָאָרָ
צָעָן, צָעָהָן פְּוֹד מַשָּׁא אַזְּנָ פֿוֹן מִיר אַרְאָפָט. אַוְן אַיךְ הַאָב דַּעְרָ
צָעָהָן, וּוְיַוְּנָעָ גּוֹטָעָ, קָאָרָעָן, שְׁמִיכְלָעְנְדִינָעָ אַוְינָגָעָן זְעָנָעָן וּוְיַבָּעָ
גַּעַטָּה, דָּאָס פְּנִים עַרְנָסָט. עַרְלָעָט אַרְוִיפָה אוֹיפָה מִיר דַּי הַצָּנָד אַזְּנָ
מַאֲכָט צָו מִיר:

— נָנוֹ, אַיִין עַק! פֿוֹן הַיִּנְטָ אַזְּנָ אַזְּנָ וּוּיְטָעָר וּוּעָט דָּאָס בעסְטָעָר
גַּעַהָן. אַמְתָה, אַמְתָה. מִשְׁנָה מָקוֹם מִשְׁנָה מַוְלָה. אַיךְ וּוּוִים עַס פֿוֹן

זיך זעלבער ; ס'או מיר אמאל, ניט היינט געדאכט, אויך גשוען
ニישט גוט ! אצינד וועלען מיר שווין זיצען אינאיינעם.

— וואם הייסט, זאג אויך, אינאיינעם ?

— אינאיינעם וואם הייסט ? — זאנט ער צו מיר מיט א נינזע,
און ווינע גוטע, קארע אוינגען לאכען. — אינאיינעם הייסט, איז
איינער האט געשפטען, און דארף האבען א היילפ ווי איז לאבען
ארין, און זוכט א מענשען איין ארענטיליכען, א געטררייען, וואם
ווײַפֿיעַל ער זאל ניט קאסטען, איז ער ווערטה צוויי מאל איזוּ פֿיעַל,
און גאט העלפט איהם — ער בעגעגעט זיך מיט זינעם א חבר,
וואם האט זיך מיט איהם איז צייט נישט גוט די צייט און ער זוכט
זאהה, איז דעם חבר אויך נעהאך נישט גוט די צייט און ער זוכט
א געשפטען, הייסט דאך עס, איז זיין דארפֿען האבען איינס דאס
אנדרערע, — היינט וואם קאן נאך זיין גלייכער דערפֿון ?

און בכדי עס זאל מיר, אפנום, ניט זיין קשה, וואם ער לאגעט
מיר פאר איז גליך, האפט ער ארוים דעם טיסטער, עפֿענט איהם
אויף און וויל מיר וויזען א דעפעש, וואם מע רופט איהם ארוים
אויף עטליבע טונג און ער קאן ניט פאהרען בשום אופֿן ניט ! נאך
מיינע אוינגען קווקען ניט אויף דער דעפעש, מיינע אוינגען פאלען
אויפֿן פֿעקֿעל אסיגנאנציגים וואם איין מיסטער. א היבש פֿעקֿעל
אסיגנאנציגים — גרויע הונדרטערם און פֿיעַלפֿאָרְבִּינְגַּע פֿינְפֿהוֹנְדְּרַעְתַּר
מערים ; און מיינע אוינגען, אפנום, ברענען, און זיין אוינגען בעגען
געגען זיך מיט מיינע אוינגען, און ער שטוייסט זיך, אפנום, וואם
אויך קוח, און ער רופט זיך און אליע מיט דעם זעלבען ניגון :

— דאס געשפטען, דאנקען גאט, קאן טראגען אויף אלעט, און
א נײַער מענש, איז ער קומט אן איין געשפטע אריין, בעדראף ער
מסתמא האבען א בייסעל געלדה, און געלד איז דאך, ברוך השם,
פארהאן גענוג, פאר וואם וועז זאל ער ניט נעמען, ווײַפֿיעַל ער דארף ?
וואם איז דא פארהאן צו שעמען זיך ? מע פערשטעט גאנץ גוט,
וואם הייסט אַרְבִּינְעַטְרָאָגָעַן זיך איז א נײַ אַרט מיט קיון עינ-חרע

קינדרער... איך זוויסס עס פון זיך זעלבער. איך בין אליאן אויך געווען אמאָל ניט אין קיין בעסערער לאגען; אויך האָב אמאָל אליאן אויך געשמייכעלט צוינְגַּא דרייערטעל, אויך געונג אויסגעריםען געווואָרען, פערשווואָרצעט געווואָרען — אויך, פערשווואָרצעט געווואָרען!

און מײַן חֶבֶר זַעַצֵּט זִיךְ אֲנִידָעֶר מִיט מִיר בעזונדער אוֹיֶף אַ בָּאָנָּק אָוֹן דָּעָרְצָעָהָלֶט מִיר אָוִיס אַיְנָגָאנָצָעָן דַּי בִּיאָנְרָאָפְּיעַ זַיִינָעַ אַיְן קָוָרְצָעַן. אַ מָּעָרְקוֹוְוִידְגָּעַן בִּיאָנְרָאָפְּיעַ, עַפְּים טָאָקִי גָּאָרָחָדָשִׁים וְנְפָלָאָות, מְעַשְׂיוֹת פָּוֹן טְוִיזָעָנָד אַיְן נָאָכָטָן! אַיְךְ מִיט מִינְזָה אַיְלָעָנָסָה גַּעַשְׁיכְּטָעַ, מִיט כִּיְּזָה אַיְצָטָרְגָּעָר בִּיטָּעָרְרָעַ לְאָגָעַ בַּיַּן גָּאָרָד אַגָּאָטָה, אַמָּאָגָאנָטָק אַקְעָגָעָן אַיְהָם! אַיְךְ זַיְּצָהָר אַיְן קָוָק אַיְוָחָד אַיְהָם אַטָּאָכָטָמָט מִיר: «וּוֹאָס אַ מעַנְשָׁ קָאָן אַיבָּעָטְרָאָגָעָן אַיְוָחָד!... אָוֹן אָזָה אַטָּה אַיְהָם גַּעַקְאָנָט הָעַלְפָעָן נָאָךְ אַזְוָלְכָעַ נְרוֹוִסָּעַ צְרוֹתָה מִיט אָוְמָגְלִיקָעַן, וּוֹאָס דָּעָרְ אַטָּה אַיְוָחָד זַיְּ אַיבָּעָטְרָאָגָעָן, אַיְזָ פָּאָרָדָה אַזָּן אַ שְׁטִיקָעַל הָאָפָּנוֹנָה, אָזָ מִיר זַאָל נָאָךְ אַיְיךְ אַמָּאָל זַיְּן גָּוֹט!... אָוֹן מִינְזָה חֶבֶר גַּעַמְט וְוּעָדָעָר אָרוֹוִים דַּעַם טִיסְטָעָר אָוֹן מְרָאָגָט מִיר אַיְהָם אַוְנָטָעָר גְּלִיְּךְ אַיְן פְּנִים אַרְיָין.

— וּוֹאָס דָּאָרָפְּ מַעַן זַיְּ דָּא שְׁעַמְעָן? — מְאָכָט עַר צַוְּ מִיר. —

מַעַן גַּעַמְט דָּעָרְוּוִיל, וּוֹיְפִיעַל מַעַן בְּעַדְאָרָפְּ...

אַיְךְ פְּרָעָג מִיךְ אַלְיָוָן, צַי סְאִיזָ נִיט קִיְּן חָלוּם, אָוֹן קָוָק אַיְן טִיסְטָעָר אַרְיָין, אָוֹן דָּעָרְ טִיסְטָעָר אַיְזָ אָפָּעָן, אָוֹן דַּי גְּרוּעָה הָנוּדָעָרָה טָרָס מִיט דַּי פְּיֻלְפָאָרְבִּיגָעַ פִּינְפָהָנוּדָעָרְטָעָרָם שְׁמִיכְלָעָן צַוְּ מִיר גְּלִיְּךְ מִיט מִינְזָה חֶבֶרְשָׁ שְׁעָנָה, גּוֹטָעָן, קָאָרָעָן אָוְיָגָעָן, אָוֹן אַיְךְ צִיהָ אָוִיס דַּי הָאָנָּד אָוֹן זָגָן:

— גַּעַנְגָּו וּוּטָן זַיְּן דָּעָרְוּוִילְעַ צְוּוּוִי.

אַיְךְ זוויסס נִיט, וּוֹאָס אַיְךְ זַאָל זָגָעָן: צְוּוּיָה הָנוּדָעָרְטָעָרָם, צַי צְוּוּיָה פִּינְפָהָנוּדָעָרְטָעָרָם? אָוֹן בְּכִדִּי מִיר זַאָל, אָפָּנִים, זַיְּן גְּרִינְגָּעָר, רַוְּפָט עַר זַיְּ אָן פָּאָרְ מִיר:

— צְוּוּיָה טְוִיזָעָנָה, מִינְזָה אַיְהָ, וּוּטָן זַיְּן וּוֹינְצִינְגְּלִיךְ.

און ער צעהלט מיר אָפַּ זעכְס פֿיעַלְפֿאַרְבִּינְעַ פֿינְפֿהוֹנְדְּעֶרטְּעָרטְּעָם
און מאכט צו מיר :

— גענונג דריי טויזענד אויף דער ערשותער צויט ?
— אָ!... — מעחר קאן איך ניט זאגען גארנייט, און לען צענוויל
די הארטע אַסְיַגְנָאַצְיָעָם און שטוף זיי אַין בּוֹזְעַמְקָשְׁעָנָעַ אַון פֿיהַל
אַ מְאַרְנָעַ וּוֹאַרְעַמְקִיטַּעַ פֿוֹן זַיִן, אַ נְלַאַטְקִיטַּעַ...
און בְּכָדֵי סְזָאָל מִיר, אַפְּנִים, ניט זַיִן שְׁוֹעֵר דֵי טּוּבָתָה, רַופָּט
ער זַיִן אַן צו מיר ווֹיְטָעָר :

— אַון איך ווֹאַלְטַּמְּדַּנְּאַרְכְּעַס אַ בְּעַלְן גַּעֲוָעַן אַנְקָסְעָן, קַיְיַן עַזְמָרָעַ.
די דְּזַיְוָעַן קַאַמְּאַנְדָּעַ, מַיְיַן חַבְּרַס קַיְנְדָּעַר.
און איך עַנְטָפָעַר אַיְהָם נִישְׁתַּבָּאַלְדָּה. מַיְיַן גַּעֲדָאַנְקָעַן זַעַעַן
דָּאַרְטָה, אַיְן בּוֹזְעַמְקָשְׁעָנָעַ, בַּיְיַי דֵי פֿיעַלְפֿאַרְבִּינְעַ פֿינְפֿהוֹנְדְּעֶרטְּעָרטְּעָם,
וּוֹאַסְמָעַמְעַן מִיד אַון גַּלְעַטָּעַן מִיד אַון קַרְיכָעַן נִישְׁתַּבָּאַלְדָּה אַיְן
קַאַפְּ; אַון מַיְיַן עַמְּחַשְּׁבָותַּחַפְּעָן מִיד אַון טַרְאָגָעַן מִיד אַוּוּעָק
אַהַיִם, צו ווֹיְבַּ אַון קַיְנְדָּעַר, אַון איך שְׁטָעַל מִיר פְּאַר דֵי שְׁמָחָה,
וּוֹאַסְמָעַמְעַן זַיִן, אַז מַע וּוֹעֵט דְּרֻזְעָהָעַן פְּלוֹצִים אַזְוִי פֿיעַל גַּעַלְד אַון
דְּרֻהְעָרָעַן פְּלוֹצִים אַזְוִי גַּלְיַיךְ !... אַון ער זַאנְט צו מיר נַאַר אַ מָאָל, אַז
ער ווֹאַלְטַּמְּדַּנְּאַרְכְּעַס זַעַהַן מַיְיַן ווֹיְבַּ אַון קַיְנְדָּעַר.
— אַך ! — זַאנְט איך. — קַאַנְעַן מִיר דַּאַך גַּעַהַן גַּלְיַיךְ צו מיר.
און זַיִן ניט ווֹיְטַ אַט דָּאַ. די קַיְנְדָּעַר זַעַעַן סַאמְעַ אַין דַּעַר הַיִּם.
גַּעַהַעַן מִיר ?

— פְּאַר וּוֹאַס נִיט ? — מאכט ער צו מיר, אַון איך דַּעְרַקְעַן אַין
זַיִן עַאוֹגַעַן, אַז ער ווֹיְסַט, אַז מַיְיַן גַּעֲדָאַנְקָעַן זַעַעַן דָּאַרְטָה, בַּיּוּם
גַּעַלְד, וּוֹאַס לִינְט אַין בּוֹזְעַמְקָשְׁעָנָעַ, וּוֹאַרְוּס אַיךְ מִיחָוּ מִיד אַלְעַ
מָאָל נִישְׁתַּבָּאַלְדָּה, וּוֹלְעַנְדִּין אַ טַּאַפְּ צַו דַּעַם אַזְוִי אַרְוּס אַ טִּיעַפְעַן זַיְפָּאַז,
און ער, דַּעַר הַונָּה, פֿעַרְשְׁתָּעַתְּטָהָט דָּאַס גַּטַּ, אַון טַרְאָגַט אַרְבָּעָר בְּאַלְד
דַּעַם שְׁמוּס וּוֹיְדָעַר צַוְּרִיק אַהַיִן, אַז יְעַנְעַ אַמְּאַלְיָגָעַ, נַאֲרִישָׁע, נַאֲר
גַּלְיַאלִיכָּעַ קַיְנְדָּעַרְיָאַהָרָעַן, דְּרַמְּאַנְטַ מִיר בְּיַלְדָּעַר שַׁוִּין לְאַנְגָּגָעַ
שְׁטַאַרְבָּעָעַן, אַזְוִי קַומְעַן מִיר צו מיר אַהַיִם.

אוֹן דָּא דַּעֲרְמָאן אִיךְ מֵיךְ אוֹן מִיּוֹן שְׁטוּבֶּה, מִיּוֹן טֻעְבָּלֶה... אוֹן
צַס וּוּרְדָּ מִיר אָ בִּיסְעָלָ אַ בּוֹזּוֹן פָּאָר מִיּוֹן רַיְיכְּנָן חֶבֶר, אוֹן אִיךְ
חוּבָּ מֵיךְ אוֹן פַּעֲרָעָנְטַפְּרָעָן פָּאָר אַיִּםָּ...
— אַ נִּיעַ דִּירָה... נִיטְּ לְאָנָּגָן אַרְיָכְּבָּרְגָּעְלָוְיָבָּעָן זַיְךְ... זַומְעָר...
אַ שְׁטִיקָעַלְּ מִישְׁמָאַש...

עַד פַּעֲרָשְׁתָּעָתָה, אַפְּנָיִם, וּוֹאָס אִיךְ מִיּוֹן, פַּעֲרָחָפְּטָ שַׁר פְּרִיָּה
הָעָרָ אוֹן זַאנְטָ צַוְּ מִיר:

— אַזְּזָאָ! אַ גְּרוּיְסָעָר אַוְמְגָלִיךְ!... אַוְמְעָטָוָמָ אַזְּזָוָיָ! בִּיְיָ מִיר
אָוִיךְ בְּעַסְעָר... קַוְמָטָ דָּעָר זַומְעָה, הַוִּיבָּט זַיְךְ אָן רַעְמָאַנְט...
אַ חַתְונָה!

אוֹן בְּשַׁעַת-מְעוֹשָׁה דַּעֲרְמָאן אִיךְ מֵיךְ, אוֹן אַיִּן בּוֹזָעָם לְיַונְטָ בִּיְיָ
מִיר דָּאָס גַּעַלְדָּ, אוֹן עַס טָהָוָט מֵיךְ אַ בְּרִיהָ, אַ בְּרָעָן, אַ סְמָאַלְיָעָ
אוֹן עַס פְּלִיאָהָט מִיר דָוָרָק אַ מְחַשְּׁבָה, וּוֹאָס זַאל אִיךְ פַּרְיָהָעָר תְּהָוָן,
אוֹן נִירְגָּנִיךְ לְיוֹפְטָ דָוָרָק אַ חַשְׁבָּוָן בִּיְיָ מִיר אַיִּן קָאָפָּ: דִּירָהָגַעַלְדָּ...
דָּעָם קָצְבָּ... דָּאָס קִינְדָּר אַיִּן נִימְנָאָזְוָיָ... דָּעָם וּוֹיְבָ שִׁיךְ אַ פָּאָר...
דִּי טֻעְכָּטָעָר הַיְּטָעַלְדָּ... זַיְךְ אַ סְוָרְדָּטָ... אַ בִּיסְעָלָ טֻעְבָּלָ...
הַיְּינָטָ חֻבּוֹתָ... דִּי אַלְטָעָ חֻבּוֹתָ! חֻבּוֹתָ! חֻבּוֹתָ!

אוֹן עַס לְיוֹפְעָן דָוָרָק בִּיְיָ מִיר אַיִּן דָעָר מְחַשְּׁבָה אַלְעָלָה אַרְכְּבָּסְטָעָ
חֻבּוֹתָ. מַעַמּוֹז, מַעַמּוֹז זַיְיךְ צַאָהָלָעָן בַּאַלְדָּ! אוֹן אִיךְ זַעה גַּנְדָּר נִימְטָ
אוֹסְאַיְזָ שְׁוִין אַפְּעָן דִּי טָהָיר, אוֹן אַיִּינָסָ פָּוָן מִינְיָעָן קִינְדָּעָר נַעַתָּ
מִיר אַקְעָנָעָן מִיטָּ אַ בְּלָאָס פִּינְסָטָעָר פָּנִיםָ. דִּי קִינְדָּעָר נַעַבָּאָר וּוֹיְבָ
סְעָן אַלְעָ צְרוֹת אַוְנוֹעָרָעָ; וּוֹיְסָעָן שְׁוִין פָּוָן דְּחָקָותָ, וּוֹיְסָעָן שְׁוִין,
וּוֹאָס הַיִּסְטָט פָּאָר מִילְּךָ, פָּאָר פְּלִיאָישָׁ, אַיִּן מַאְרָק אַרְיוֹן, דָעָר אִיךְ פָּוָן הַאַלְאָ
דִּיְרָהָגַעַלְדָּ קַוְמָטָ מַהְעָנָעָן, דִּי אַיְדָיָנָעָ פָּאָר טְיִיָּ, דָעָר אִיךְ פָּוָן הַאַלְאָ
אַ בְּיוֹזָעָר יְוָנְגָעָרָמָאָן מִיטָּ אַ גַּעַל בְּעַרְדָּעָלָ: "פָּוָן וּוֹיְנָטָעָר נַאָהָ,
טָעָנָהָט עָרָ. פָּאָר הַאַלְאָזָהָט אַיְהָר גַּעַקָּאָנָט בִּיְיָ אַטָּמָעָר דָרִיָּ מַאְלָ
שְׁוִין בָּאַצְּאָהָלָעָן!"...

— ווֹאֹו אִיז דֵי מָאָנוּ ? — פֿרֶעֶן אִיך.

— אַין שִׁיך. — עַנְטֶפֶרֶט מִיר דָאָס קִינְד.

— קִיּוֹן דְּיוּנְסֶט אַצְוִינְד נִישְׁטָא, עַרְשֶׁת נַעֲכְטָעַן אָוּוּלָגָעָנָאנָגָעָן
די דְּיוּנְסֶט ! — פֿערֶעֶנטֶפֶרֶט אִיך זַיך פֿאָר מַיְּוִין רִיכְבָּעַן חַבְּרַ אָוּן וּוּשְׁר
שְׁיעָרֶ פֿערֶבֶרֶעֶנט פֿאָר חַרְפָּה, אָוּן דְּעָרְמָאָן זַוְּה, וּוּ אָזְוִין טַיְּוִין וּוּיְבָּרְךָ
וּוּתָם אַרְיִינְקָוּמָעַן חַלְילָה מִיטֶּ פֿערֶשְׁמִירֶטֶעֶט הַעֲנָד אָוּן גָּאָט וּוּיְסָט
טַיְּוִיט וּוּאָס פֿאָר אַ קְלִיְּדָעָל...

— בַּיְּ מִיר — זַאנְטָ ער — אָזְוִין דָאָס אַיְינְגָעָנָע ; אַלְעַ וּוּאָך,
אַלְעַ וּוּאָך אַ נִוְיעַ דְּיוּנְסֶט. אַיְּוֹן אָוּמְגָלִיק מִיטֶּ דֵי הַגָּעַן דְּיוּנְסֶטָעַן !
אִיך וּוּיְסָט נִימֶן, וּוּאָס צַוְּתָהָן : צַי זַאל אִיך לְאֹזְעַן דָּא מַיְּוִין
חַבְּרַ זַוְּצָעַן אָוּן אלְיַיְן גַּהַן אַיְּן שִׁיך אַרְיִין אַנְנוֹגָעַן מַיְּוִין וּוּיְבָּרְךָ
גּוּטָעַ בְּשָׂוְרָה, וּוּ אָזְוִין גָּאָט הָאָט דָא מִיטֶּ מִיר גַּעֲפִיחָרָט ? צַי זַאל
אִיך בְּעַסְעָר בְּלִיְּבָעַן זַוְּצָעַן מִיטֶּ מִינְיָן חַבְּרַ דָּא אַיְּן זַאל ?

אִיך זַאנְג : "אַיְּן זַאל ?". עַם רַעַדְתָּ זַיך אָזְוִין אַ זַּאל ? אַ
גְּרוּיִים חַדְרַ טַאְקִי, נַאֲרַ לְעַדְיָין ; נִישְׁטַ לְעַדְיָין — אַ פֿאָר טִישְׁלָעָד
שְׁטוּחָעָן, מַעַפֶּ פָּוּן קְוִיּוּטָן, אַ פֿאָרְטֶעְפִּיאָן אַיְּוֹן אַלְטָעַר אָוּן אַ
שְׁפִּיעָנָעָל, אַ לְאַנְגָּעָר עֲדוֹת פָּוּן אַמְּאַלִּיגָּעָ גּוּטָעַ יְאַהְרָעַן אָוּן פָּוּן
אַיְּצָטִינָעַן דְּלוֹת. אַ לְאַמְּפָ אַ לְאַמְּפָ אַ מְאַדְרָעַן, אָוּן אַ בְּעַטְעָל
פּוֹנְקָטָן אַיְּן מִיטָּעָן זַאל. אָזְוִי שְׁפָעָט זַאל שְׁטָעָהָן אַ בְּעַט אַיְּן זַאל
אָוּן נִיטֶּ פֿערֶבֶעֶט נַאֲך ! אַ הַוְּנְדָעָרְטָעָר וּוּאַלְטָט אִיך בְּעַצְּחָלָט אַיְּן
דָעַר מִינְוֹת, עַמְּיצָעָר זַאל צֻוְּנָעָמָעָן פָּוּן דָאָנוּן דָאָס בְּעַטְעָל. עַם
ברַעַנְטָ מִיר דָאָס פְּנִים פֿאָר בְּזָוִוְן !

מַיְּוִין חַבְּרַ, אָפָנִים, שְׁטוּסֶט זַיך אַן, וּוּאָס אִיך בֵּין אָזְוִין צַעַ
טִישְׁטָן, אָוּן רַופְטָ זַיך אַן צַוְּ מִיר :

— אַ וּוּאַלְעַדְיָה, אַ פֿרֶיְיעַ, אַ "פֿרָאַסְטָאַרְנָעַ" ! אָוּן דּוֹקָאַ קְלָוגָ
וּוּאָס מַעַ שְׁלַאֲפָט אַיְּן זַאל. בַּיְּ מִיר שְׁלַאֲפָעַן אָזְוִיך דֵי קִינְדָעָר זַוְּ
מַעַר אַיְּן זַאל. סְאַיְּזָהָיָם אַיְּן אַלְעַ אַלְקָעָרָם !

— אט דאס איז מיין בז'יחיד, — שטעל איך איהם פאר מיין זזהן, וואס גראָד אצינד איז איהם געפערלען אראָפּוֹאָרְפּעַן די שטי' וועל און אַרְומְגָעָהן באָרוּוֹים. מיין חבר זעהט, איז די מעשה קרענקט טיך, טראָכְט ער אוייס אַ לִיגֶעַן:

— זומער געהען ביי מיר אלע קינדרער באָרוּוֹים...

און דאָ קומט אַריין אַ טָּכְטָעַר מֵיְנָעַ, די צוֹוִיטָעַ פֿוֹן דער עַלְטָעַרָּעָר. איך שטעל זי פָּאָר מֵיְנָעַ אַלְטָעַן חֲבָר. זי ווערד רוּיט ווֹי פִּיעַר, נִיט מְחַמַּת זי אַיז אָזָא שֻׁמְעַנְדִּינָעַ, נַאֲרַ מְחַפְּתָ זַי גַּעַת זַהַר אַרְדִּינָעַ, פְּרָאָסְטַ גַּעַלְיִידָעַט, אַונְ דָּעַר עַיְקָר זַעַנְעָן די שִׁיךְ — גַּעַמְיָנָע שִׁיךְ מִיטַּ לְאָטָעַם, אַחַן אַבְּצָאָסָעַן, אַונְ אַוִּיסָנָעַ דְּרָעַתְמַ, צָעְרִיסָעַן...

און ווֹי אַוִּיפְטָ צְוַלְהַכְּעִים, זַעַט זַי זַיךְ אַוּוּסְקָ אַזְוִי, אַז שַׁ דָּעַר-זַעַת די שִׁיךְ, אַונְ זַי דָּעַרְזָעַת, וּוואָהָן ער קוּמָט, אַונְ אַיךְ דָּרַעַת, ווֹי זַיְוִי קַפְּקָעַן בִּיְדָעַ אַוִּיפְטָ אַיהֲרָע שִׁיךְ, אַונְ אַיךְ ווּעַר צַעְמִישְׂטַ.

סַזְאַל זַיְוִן אַ גְּרוּבָ, וּוְאַלְטַ אַיךְ אַריין אַ לְעַבְּדִינְגָּעָר אַין גְּרוּבָ.

— אַ שְׁעַן קִינְדַּ, — מַאֲכָטַ ער צַו מִיר אַין אַוִּיהֲרָע אַריין, — שְׁעַן ווֹי נַאֲלָדָן!

אַיךְ ווּיל אִיהם עֲפִים עַנְטְּפָעַרָּעָן, קומט אַריין די עַלְטָעַרָּעָן טָכְטָעַר מֵיְנָעַ, שְׁוִין אַ הִיבְשָׁע. גַּעַהַן גַּעַהַן זַי אַפְּלִיו אַיְן גַּאנְצָע שִׁיךְ, נַאֲרַ אַ קָּפְטָעַל הַאֲטַט זַי אַנְגַּעַתְהָאָן פֿוֹן קִיסְיָי, אַ דִּינָס, אַחַן אַיְן עַלְעַנְבּוֹיְגָעַן, זַי ווּוִיסְטַ נִיטַט, אַפְּנָנִים, אַז סַע פְּעַהְלָתַ בִּי אַיהֲרָע אַיְין עַלְעַנְבּוֹיְגָעַן, אַונְ זַעַטְזַעְטַ זַיךְ פּוֹנְקָט אַזְוִי אַנְיִידָעַ, אַז זַי קומט אַוִּיסְטָ עַלְעַנְבּוֹיְגָעַן גַּלְיָיךְ צַו אִיהם. ער קוּמָט אַוִּיפְטָ עַלְעַנְבּוֹיְגָעַן, מִיטְזַע אַוִּיפְטָ אַיְם, אַונְ בִּן אַוִּיסְטָ וִיךְ פָּאָר צְרוֹתָ! אַיךְ ווּינָקְ צַו אַיהֲרָ, זַי פְּעַרְשְׁטָעַת נִיטַט וּוּאָסְט, וּוְעַרְדַּ זַי רַוִּיט וּזַי פִּיעַר, הַוִּיבְטַ זַיךְ אַוִּיפְטָ אַונְ דְּרָעַת זַיךְ אַוִּיסְטָ צְרוֹתָ — אַוִּיזְוָהָ, אַ צְרָהָ, אַ שְׁלַאֲקָן דָּאָסְ גַּאנְצָע קָפְטָעַל אַיז צְעַפְּצַעַלְטָ!

— איינגעַר שענער פון דער אנדערער. — מאכט צו מיר מיין
חבר אויפֿן אויהער. — צו אוזעלכע שענער קינדרער פערשפֿארט מען
שווין אפילו נדע !

און איך דערמאָן זיך איינֶס שדוֹך פון מיין טאַכטער, וואָס ס'איַז
שייער געוואָרערן, נאָך פון פֿאַראַיְיךְהָרָעָן, אַ גִּלְיָיכָּר שידוך, אַ וְאוֹזִיַּה
לְעֵר יונְגָּה, אַ דָּקְמָטָהָר, אָוָן אַיבָּעָר נְדָע אַיז זיך עַמְּצָנָגָעָן, — אָוָן
עַמְּתָהָט מִיר וּוְעה דָּאָס הָאָרֶץ אוֹפֿף אַיהֲר, אָוָן אַיך טְרָאָכְט מִיר :

— אָוִי, מִיט אַיְזָן יָאָהָר פְּרִיהָעָר וּוּעָן אַיך בְּעַגְעָנָעָן זיך מִיט
מיין גּוֹטְעָן-גּוֹטְעָן חָבָר ! ...

— — — — —
— לאָו גַּעַז אַין דָּעָר עַד אַרְיָין דָּעָר בְּעַלְ-הָבִיט מִיט דָּעָר
פְּלִיטָעָה, מִיט דָּעָר שְׁטוּבָה, מִיטְמָן הוֹיתָה, מִיט אַלְעָה הוֹיפָעָן, אָוָן לאָוָעָן
זַיְזַי אַנְצִינְדָּעָן אָוָן בְּרַעְנָעָן אוֹפֿן פִּיעָר מִיט גַּאנְצָ אַדְעָם אַיְזָן
איינֶס !

אַיהֲר דָּאָרְפָּט זיך שווין שְׁטוֹיסָעָן, וּוְעָר דָּאָס רָעְדָת ; דָּאָס רָעְדָת
אַ וְוַיְבָ, בְּשָׁעָת זַיְזַי קָוְמָט אַרְיָין פָּוָן קִידָּאָר פְּרָשָׂוּזִיצָעָה, אַ פְּעָרָה
חוּשְׁכְּבָטָעָה, אַ פְּעַרְיוֹאַמְּרָטָע אָוָן אַ צְעַבְּרָאַכְּבָעָן, נְעַבָּאָר אַחֲן אַ
דיַעַנְסָט, דָּאָרָפָּט אַלְיָוָן קָאַכְּעָן, וּוְאָס זַיְזַי בְּפִירָוּשָׁה נִישְׁטָה גַּעַוְאַגְּנָט
גַּעַוְאָרָעָן ; דַּי פְּלִיטָעָה רְוִוְעָרָטָה, דָּעָר קָצָב וּוְיָלָשָׁוּן נִישְׁטָה גַּעַבְּנָעָן
אַחֲן גַּעַלְהָה, דַּי גַּוְיָעָה פָּאָר מִילְּךָ מְאַהְנָמָת, טְרָעָט נִישְׁטָה אַפָּן קִידָּאָר,
איַן מָאָרָק אַיז אוֹפֿף אַלְיָז אַיקְרוֹתָה, אָוָן דַּי קִינְדָּעָר דָּעְקוֹטָשָׁעָן
שְׁטָאָרָק, וּוְיָלָעָן אַנְבִּיְסָעָן, דּוּקָאָ יְוָנָגָעָן קָאַרְטָאַפְּעָלָעָה, אָוָן דּוּקָאָ מִיט
פּוֹטְעָר !

אַיך וּוְיָל זיך אוֹפְּהָוִיבָעָן, לְוִיפָּעָן אַיהֲר אַקְעָגָעָן, זַי אַוּוּקָרְדָּה
פָּעָן, אַנוֹזָגָעָן אַיהֲר, עַרְשְׁתָּעָנָס, דַּי גְּלִיקְלִיבָעָה בְּשָׁוְרָה אָוָן, צְוּוֹיְתָעָנָס,
בְּעַטָּעָן, זַי זָאָל זיך אַיבָּעָרְתָּהָן — לאָזָט עַר מִיך נִיט, דָּעָר חָבָר
מיינָעָר ; עַר נְעַטָּט מִיך אַזְנָן בַּיְ דָּעָר הָאָנָד אָוָן מאָכָט צַוְּיָה :

— אין זועל מיך בעסער אלין פארשטעלען פאר איהר.
און ער געהטצ'ו צו איהר און ער שטעלט זיך פאר פאר איהר.
און צווישען זוי פערבינגט זיך אוזא מין שמועע:
ער : איך געדענע איעיר מאן, מאדאם, א סך פריהער פון
אייך!

ז'י : א גליק האט אייך געטראפען!

ער : מיר זענען חברים פון קינדוויז אוי.

ז'י : זאג מיר, זוער זענען דיוינע חברים, זועל איך דיר זענען,
זוער דו ביזט...

ער : אינאיינעם אפילו גענגב'עט עפאל פון איין קאשיק.
געשלאפען, אינאיינעם אפילו גענגב'עט עפאל פון איין קאשיק.

ז'י : א שענע רעקאמענדאציע פאר איך בידען...

ער : ניט נאר עפאל אלין, קאוזענען אוי.

ז'י : גענוג, איך פערשטעה שוין זועט...

די לאצעט ווערטעד רעדט ארויס מיין וויב מיט איזו פיעל
ספ-המות, או מיין חבר בליבט אחזן לשון. איך ווינק צו איהר, מאך
אייהר מיט די אוייגען, זי זאל אויפהערען רעדען אזעלכע שארכע
שטעבעדיגע ווערטער, און טראקט מיר: זוען זי וויסט, ליטל,
ו זער דאס איז און זו אס ער איז פאר אונז? פוילט זי
זיך ניט און ענטפערט מיר:

— וואס ווינקסטדו צו מיר? איך פערשטעה שוין, וואס דאס
אייז פאר א מין פראנט, או ער איז דיוינער א חבר.

— מאדאם! — רופט זיך אן צו איהר מיין חבר שווין מיט אַ
טאָן פון אַ מענשען, וואס געפינט זיך אַ ביסעל בעעליגט: —
מאדאם, וועטליג איך זעה, זענט איהר נישט זעה קיין געהויבגען
מיינונג זוענען איעיר מאן, דארכ איך אייך זענען, או איך קען
אייהם בעסער פון אייך.

— דאָרָךְ אַיךְ אַיךְ זָגָעַן, — עַנְטֶפֶערֶט זַי מִיטַּן אַיְגָעָנָעַם נוֹסֵחׁ וּוֹאָסֵ ערַ, — דאָרָךְ אַיךְ אַיךְ זָגָעַן, אָז קִיְינָעַר בְּעַט אַיךְ נִיטַּן, אַיְהָר זָאַלְטַ זַיְן פָּאָר אַיְהָם אַמְלִיאַן יוֹשָׁר. ערַ קָאָן זַיְקַ זַיְן שְׂמָעַטָּעַל, נִישְׁקָשֶׁה, אַלְיָוִן באַשְׁטָעָהָן.

אַיךְ זָעהַ, מִין חֲבָר הַאָט שָׁוֵן נָאָר צַיְוָן אַנְדָּעָר פְּנִים: דַּי באַקָּעַן ברַעַנְעַן אַיְהָם שָׁוֵן נָאָר מִיט אַמְּדָעַנְעַ פִּיעָר; דַּי נְטָעַ, קָאָרָע, תִּמְיד שְׁמִיכְלָעַנְדִּיגַע אַוְיָגָעַן האַבָּעַן אוּפְּגָעַהָּעָרֶט צַו ?אַגָּעַן אָזָן ערַ שְׂוִוְצָט, שְׂוִוְצָט מִיט סְכַנְתִּינְפָּשָׁוֹת !... וּוֹאָסֵ זָאַל אַיךְ דַּאַטְהָוָן ? אַיךְ בֵּין אָוִיסֵּ מעַנְשָׁן ! אַיךְ עַק זַיְקַ ! עַס הַאָט מִיד פְּשָׁרְטַהָּרֶט, פָּעָר'סְמָט דַּי נְאַנְצָע שְׁמָחָה מִיְּנוֹעַ ! אַיךְ האָבָעַטְרָגָעַסְעָעַ אָנְ'עַם גָּעַלְדַּה, וּוֹאָסֵ לִינְטַ בְּיוּ מִיר אַינְסָם בּוּזְעַמְקָעַשְׁעָנָעַ; אַיךְ האָבָעַטְרָגָעַסְעָעַ פָּעַרְגָּעַסְעָעַ אָזָן אַלְסְדִּינְגַּן; אַיְיָן גָּעַדְאָנְקָ לִינְטַ מִיר אַיְצָט אָזָן מְתָן מִחְשָׁבָה: «וּוְיְאַזְוִי נָאָרָט מָעַן אַרְוִוָּס מִיְּן וּוְיִיבָּ פָּוּן דָּאָנְעָן ? אַיְיָן מִחְשָׁבָה: «וּוְיְאַזְוִי נָאָרָט מָעַן אַרְוִוָּס מִיְּן וּוְיִיבָּ פָּוּן דָּאָנְעָן ? וּוְיְאַזְוִי נָוַת מָעַן אַיְהָר צַו וּוְיִסְעָן, וּוְעַ רְ מִיְּן חֲבָר אַיְוָן אָזָן וּוְאַסְעָנָה עַרְהָאָט פָּאָר אַוְנוֹ גַּעַתְהָאָן ?» אָזָן אַיךְ קוֹק אַוְיָפָ אַיְצָה זַיְקַ צַעְרָעַט, וּוְיְאַיְינָעָרְ רַעַדְתָּ: «הָאָבָר רַחְמָנוֹת, מְאַז צַו דָּאָמָר מוֹילָ, הָעָר אַוְיָפָ צַו רַעַדְנוֹ !» נָאָה, וּוְיְאַזְוִי צְרַלְמָכְבָּעִים, הַאָט אַיךְ צַעְרָעַט :

— אַיךְ וּוְיָם, זָאנְטַ זַי, דַּי גַּוְטָעַ בְּרִידָעַר זַיְנָעַ מִיט דַּי שְׁעַעַעַ חֲבָרִים פָּוּנָם חַדְרָ! עַפְוִים רַעַכְתָּס וּוּעַט צַו אַיְהָם נִשְׁתָּמְשָׁלָאָגָעָן... אַדְרָעַ אַשְׁלִימְ-מוֹל אַקְבָּצָן, אַדְרָעַ אַבְּאַרְיהָמָעָר, וּוֹאָסֵ קָוָטָט דְּשָׁרָעַ צְעַהְלָעַן גַּלְיְקָעַן... אָטָם אַיְזָנָה עַרְשָׁת יְעַנְעַ וּוֹאָרָק גַּעַקְומָעַן צַו אַיְהָם זַיְנָעָר אַבְּזָעַדְתָּ, מִיט אַיְהָם אַנְגָּנָעַ אַנְגָּנָעַ אַזְעָלְבָעַ נְזָמָאָות פָּוּן זַיְקַ, אַזְעָלְבָעַ שְׁוֹוָאַרְצָעַ יְאָהָר, אַיְהָם אַנְדָּרְצָעַלְתָּ עַרְגָּעַמְעָן, אַזְעָלְבָעַ פָּוּן אַלְדִּי שְׁוֹוָאַרְצָעַ יְאָהָר, אַיְהָם אַנְדָּרְצָעַלְתָּ אַזְעָלְבָעַ נְזָמָאָות פָּוּן זַיְקַ, אַזְעָלְבָעַ מְעַנְשָׁן, אַיְיָן בְּעַלְטָבָה אַיְן צְעַר מִילְיאָנָה, אָזָן אַנְדָּבָן, אַזְעָלְבָעַ מְעַנְשָׁן, אַיְיָן בְּעַלְטָבָה אַיְן דְּעַרְ וּוּלְטָן אָזָן אַזְעָלְבָעַ נְעַקְומָעַן צַו דָּעַם, אָזָן מִיְּן טָאָן... וּוֹאָסֵ שְׁעַמְסָט דַּו זַיְקַ? עַס אַיְזָנָה דַּאַקְפָּה הַאָט זַיְקַ גַּעַדְרָעָהָט : אַגְּאָלָי צְעַר מִילְיאָנָה, אָזָן אַנְדָּבָן, אַזְעָלְבָעַ מְעַנְשָׁן, אַיְיָן בְּעַלְטָבָה אַיְן

טערעל... — און או ס'או נעקומען דערצוי, או טיין מאן האט איהס געזאנט, אונ... .

איך קאן מיך מעהר שווין ניט איננהאלטען. איך געה ארויס פון די כלימ. קוים. וואס איך שטעה אויפ די פיס. איך פיהל, איך אט-אט פלאצט אין מיר דאס הארץ. איך מז, איך מז מאכען א סוף צום דזונגען שמוטען! און איך טהו א געשרוי צו מײַן פולניות נישט מיט מײַן קוֹל:

— אֶבְעָר גַּע-נוֹגָן ! —

— ווֹאָס אַיּוֹ? ווֹאָס שְׁרִיסֶט דַו? נָאָט אַיּוֹ מִיטַדֵּר! שְׁטָעָה אֲוֹיפָה! — מַאֲכָת צָו מִיר מִיּוֹן ווּוִיב, אַיּוֹ אַיּוֹ אַיּוֹ אַיּוֹ אַיּוֹ טְוִידָט, אַוּן ווּעַקְטָמִיךְ אַיּוֹפְ פּוֹנְגִים שְׁלָאָף.

* * *

איך זעג מיך אוית, וויש אוייס די אויגען, קוח מיך ארכט איז אונטן.

— ווֹאָ אַיְזָ עֶרְבַּנִּיעַ?

— ווערד ? וועמען זוכסטע דו ? —

— דער קרוב מיינער... דער חבר, מײַן אַיד...

— וואסער קרוב? ואסער חבר? עם האט זיך דיר גע'חלומט
אַ חָלֹם... שְׁפִי אָוִים דָּרְיוִי מָאֵל... האסט ויך שפעט געלענט שלאָד-
פעען... אַיד האָב דִּיר וויפיעל מָאֵל גַּעֲזָנָט, שפעט בַּיְינָאָט וְאַלְסָט
דוֹ נִיט שְׁרִיבָעָן...

אוֹן אֵיךְ טָאַפְּ מִיד אֵין דָעַר זָוִיט בַּיִם בּוּעַם. אֵיךְ זָוְדְּ דַי
בּוֹעַם-קָעְשָׁנָעַ. אֵיךְ פִּיהְלַ, אָוּ גַּעוּוֹאַלְדוּ! אַטְ-אַדְּאַ-אָ, אַוְיָף דָעַם
אָרֶטְ, אֵין גַּעֲלָעָגָעַ נַאֲדָרוֹאָס אָ פְּעַקְעַל מִיטְ הַאַרְטָעַ פִּיעַלְפָאַרְכִּינְעַ

פִּינְפָּהָנוֹדָעָטָעָרָס! אֵיךְ הַעֲרָנָאָךְ דָּאָם קְנָאָקָעָן זְיוּעָרָם, אֵיךְ פִּיהְלָן
נָאָךְ דַּי גְּלָאָטָקִיָּת פָּוּן זְיוּ אַין דַּי הַעֲנָה, מִיטָּ דָעָר וּוּאָרָעָמִיקִיָּת אַוְיָחָד
דָעָר נְשָׁמָה! ...

אוֹן אֵיךְ דָעָרָמָאן מִיךְ, אוֹן מָאָרָגָעָן צְעהָן אַ זְיוּנָעָר אַין דְּשָׂרָמְרָיה
קוֹמֶט צָוּ מִיר דָעָר סְוּדָעָבָנִי פְּרִיסְטָאָוּ אַיְבָעָרְשָׂרְיוּבָעָן אוֹן אָוִיסְ-
פֻּרְקָוּיְפָעָן דַי בְּעַנְקָלָעָן מִיְּנוֹעָ, אוֹן דָעָר בְּעַלְהָבִית וּוּאָרָפְטָמִיךְ
אָרוֹוִים פָוּן דָעָר דִירָה, אוֹן דָעָר קָצָב מָאָנָט פָאָר פְּלִישָׁ, אוֹן דַי
גְּוַיּוּעָ פָאָר מִילְךָ, אוֹן דַי אִידְיָינָעָ פָוּנָם קְלִיּוּטָעָל הַאָט מִיר צְוָנוֹזָאנָט
מָאָרָגָעָן, אָם יְרָצָה הַשָּׁמֶן, גָּאָנָאָזָ פְּרָיה זְיוּן בַּיְּ מִיר נָאָךְ אַ טָּאָל, אוֹן
דָעָר אִידְ פָוּן הַאָלָעָז וּוּעָט אָוִיךְ נִיטָ שְׂוּוֹיְגָעָן; עָרָ קוֹמֶט אַלְעָמָל
צָוּ גְּעוֹהָן אוֹן פְּרָעָגָט מִיךְ נָאָךְ: «הִתְכַּן? ... אָוֹן דָאָם יוּנְגָעָל
מִיְּנָסְ זָאָנָט מִיר אָן אַ בְּשָׁוְרָה, אוֹנָר אִיז שְׂוִין פָאָרָמִינָגָ צָוּמָעָזָר
טָעָן! מָאָרָגָעָן אִיזוֹ דָעָר עַקְוָאָמָעָן — מַזְלָטָבָ דִירָ, מִין קִינָה, זָאָלָסָט
דָעָרְלָעָבָעָן אַנוֹזָאנָעָן בְּעַסְעָרָעָ בְּשָׁוְרוֹת! ... עַם בְּעַשְׁלָקָאנָט טִיךְ אַ
שְׂוּוֹוִים אוֹן עַם וּוּעָרְדָמִיר קָאָלָט אַיְן אַלְעָמָרְוִים.

פֿאָטְטָאַנְגָּאיַע் פֿוֹן שְׁלוּמְעַלְיָכְםַס כְּתַבִּיהַ
(„די רוייטע איזלען“)

26

